

62.730

DONÁSZY FERENC

Toldi Miklós

ATHENAEUM

OSZK
THOLDI MIKLÓS

Országos Széchényi Könyvtár

THOLDI MIKLÓS

REGÉNYES KORRAJZ
NAGY LAJOS KORÁBÓL

ÍRTA

DONÁSZY FERENC

SZÁMOS KÉPPEL

HARMADIK KIADÁS

Országos Széchényi Könyvtár

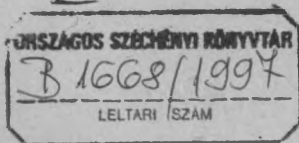
BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R. T. KIADÁSA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

62.730

ELSŐ KÖNYV
A THOLDI-HÁZ

Országos Széchényi Könyvtár

A sarlósnagyboldogasszonyi vásár.

Urunk születésének 1343-ik esztendejében, már kora hajnalban, tömérdek nép forrt és tolongott Szent László királyunk temetkezési helye, az ős Nagyvárad város utcáin, mert a felvirradó nappal megkezdődött a sarlósnagyboldogasszonyi híres országos vásár.

Mindenfelől hosszú sorokban jött a föld népe s a köznemesség, gyalog, lóháton, vagy orsós és fedeles szekekre rakott terményekkel, s a meddig csak a szem ellátott, bőgő marhacsordák, rőfögő sertésnyájak s tüzes, nyerítő paripák egész sokasága verte fel a port, melynek kavargó fellegeit bíborba olvadó aranyos csillámmal szórta tele a rózsaujjú hajnal.

A városban és a városon kívül — egymást érték a sátrak, bódék, állások, melyeknek tetőit egymásután aranyozták be a kelő nap sugarai.

Ezek előtt a bódék előtt hosszú sorokban álltak a nagy ernyős társzekerek, idomtalan tengelyekkel és tányérforma, küllőtlen, vasalatlan, óriási kerekeikkel; a málhákkal rakott csengős öszvérek, lovak; iszákokkal,

általvetőkkel terhelt emberek és rabszolgák. A messze idegen országokból jött kereskedők, kalmárok, művesek fürge kézzel bontogatták ki az áruikat, hogy mennél csábítóbban, tetszetősebben rakják ki a vevők elé.

Noha még alig pitymallott, a sok vidéki ember egymás hegyén-hátán tolongva, bámulta a velencei és olasz ötvösmesterek drágakövektől szikrázó ékeit: a forgókat, a násfákat, mente-láncokat. A vésűzött arany-ezüst tálak, kancsók, billikomok, melyeknek egy-egy darabja két-három falut megért, vakítóan verték vissza a reggeli napsugarat, a német és cseh kristály-művesek átlátszó, törékeny holmii pedig pengve-csengve zörrentek össze, mikor egy-egy nehéz társzekér megindult.

A gácsi, morva és sléziai posztósok különösen királyvörös és császárzöldszínű posztóikat kínálgatták hangosan, míg odább a génuai és frank selyemkereskedők csillogtatva teregették széjjel a habos kamukát, a virágos thabyt és madarakkal, virágokkal átszótt csudaszép selyemszöveiteket és a nehéz, metszett bársonyvégeket...

Odább a szétvont elejű sátrakban fekete szerecsen rabszolgák rakosgatták a mór és szaracénus kereskedők arannyal dömöckölt pengéit, a háromélű töröket, melyeknek hegyével könnyedén át lehetett ütni egy velencei zechinót, vagy egy magyar dupla szűzmáriás aranyat; e mellett nagy választéka volt náluk az ezüst láncszemekből font páncélingeknek, lengő strucctollakkal bokrétázott sisakoknak, ezüstös címeres pajzsoknak és mindenféle más fegyvereknek, melyeket az akkori kor leghíresebb fegyverkovácsolói készítettek.

Nem messze ezektől egy hosszú állás alatt a budai fegyverkovácsok árultak nyíl- és kópjahegyeket, zászlós dárdákat, tollas buzogányokat, nehéz csatabárdokat és harcú csákányokat; ugyancsak velük egy fedél alatt árulták az íjkészítők is a puzdrákat, a hosszú, ruganyos kőris- és tiszafa íveket — s ott a vevők előtt tollazták fel a mindenféle színű nyílveendőket a hattyú, szirti-sas, holló és a szürke gém erős evezőtollaival.

Egy tarka bojtokkal és baklókkal beaggatott négyszögletes farámán betanított kerecsen sólymok víjjogtak és tollászkodtak a reggeli napsugárban, odább pórázra fűzött vadászebek, külországi sinkoránok csaholtak bele a vásári zshivajba, vagy magasra tartott orral szimatolták a füstölgő lacikonyhák és hentések sátraiból kiszál-longó friss pecsenyellatot.

A lengyel és litvániai prémkereskedőknél szintén akadt elég látnivaló. Az olcsóbb szironyos s kikészített bőrök és gereznák mellett egész bálákban heverték a drága hód-, coboly-, nyuszt- és hermelin-prémek, de különösen a bölény- és medvebőrök között függő pompás párduckacagányon akadt meg mindenkinek a tekintete, mert a pettyesbőrű fenevadnak feje egész rettenetességében megmaradt rajta, csak két szeme volt zöld chrysoprázból formálva.

Megesodálni való volt egy hordónagy turbánt viselő keleti ritkaságárusnak cifra selyem sátra is, melynek elején egy szurokfekete szerecsen csengette a réztányé-rokat, orrával pedig egy kettősszárú flótát sikongatott.

Ez a sátor tömve volt cifra szőnyegekkel s keleti drágaságokkal; arábiai füstölők, myrrha, borax és aloé-forgács, indiai fűszerek s drága illatszerek, mosdóvizek ezüst-, arany- és kristályedénykében csábitották a vevőket. Különös feltűnést keltett három csodás színű billikom, melyek aranyba foglalt, gyermekfej nagyságú strucc-tojásokból voltak formálva. Szóval a nagyváradi sarlós-nagyboldogasszony napi vásáron meg lehetett kapni a kerek világnak, napkelettől napnyugatig, minden drágaságát és különösségét, mert itt adott egymásnak találkozt az ország főnemessége, papsága és minden nagyura. Itt intézték el ügyesbajos dolgaikat, vásárlásaikat, itt szá-moltak le tisztartóikkal, bérlőikkel s vették fel nehéz aranyokban jószágaiknak és uradalmaiknak jövedelmét s itt adódott el nagyobb részt ennek az áldott országnak mindenféle terménye és állatja, mert még a messze kül-or-szágokból is idejöttek a kereskedők sok mindent vásárolni.

De nemesak maguk a főnemesek, hanem tisztartóik, bérlőik, sáfárjaik is itt szedték be az árendát, a dézsmát, a bíraktól a füstpénzt, a bányászoktól a kuxproporciót, a révbérlőktől és vámosoktól a révpénzeket, a bálisoktól a dáciát, a molnároktól a vámot, szóval itt vetették ki, itt hajtották be és számolták el az államnak és egyeseknek járó mindenféle egyéb illeteknek egy részét is.

A zshivaj, lárma és tolongás nőttön-nőtt, mint a dagadó áradat, kiváltképpen a kapuk körül. A lovas és gyalog csatlósok, a tollas kengyelfutók alig tudtak helyet szorítani uraságaik nyomukban gördülő nehéz hintóinak és a nagyszámú udvari kíséretnek, mely utazó főurainknál a számos csatlóson és fegyveresen kívül, rendszerint még több inasból, lovászból, kocsisból, pecérből, sólymász-ból, szekérhajtóból, igricből, kengyelfutóból, pohárnokból és palotásból állott.

Hat szénfekete erős mén húzta Bebék István vörös bagariabőr hintóját, négy szürkén vágatott be Péterfi Tamás; aranyozott oszlopú hintót vontak Kanizsai Lőrinc almásszürkéi, de már a négy Laczfi testvér vasderes lovaktól vont nagy, címeres családi hintói sorjában megrekedtek a város alatt, mert egy szénás szekér, mely sietve akart előlük félretakarodni, keresztbe dőlt fel az úton, mi miatt a nyomukban hajtató Hédervári Lőrinc ugyancsak káromkodott és cselédjei mellé még két igricét is oda-parancsolta segíteni, hogy annál előbb félretakaríthassák az útból, de bíz ezek sokkal jobban értettek a daloláshoz, mint a szekéremelgetéshez.

A fiatal Drugeth Miklós, ki könnyűszerrel, csupán két csatlósa kíséretében jött a sokadalomra, tűzvérű, hófehér ménjén leugratott az út mellé s miután a hintókban ülő hölgyeket rendre üdvözölte, célzatos nevetéssel kiáltott oda a Laczfiaknak:

— Ne vesződjetek sokat, hiszen annyian vagytok hozzá, hogy hamarébb felétehetitek ezt a marok szénát! — ezzel nagy vígan tovavágtatott — és nemsokára rá a megrekedt urasági hintók is egymásután dübörögtek be a

városba, mert a nagyszámú cselédségnek végre sikerült az akadályt elhárítani.

Alig hogy az utolsó is elkanyarodott, újra nagy por-felleg és ostorpattogás támadt az országúton és megrakott hosszú kocsisorok közeledtek, melyeket hízott göboly és egy rőfögő sertéskonda követett. Mögöttük egész nyáj hízott ürü ballagott hangos bégetéssel, a rétszélén pedig lobogós ingujjú csikósok, vágató paripákon egész ménes lovat tereltek a szekerekkel egyirányban, nagyokat kongató karikásaikkal.

Ennek a hosszú szekérsornak a nyomában egy veszszőkasos, könnyű löcsös szekér zörgött, melybe három jóvérű pejló volt fogva.

A lovakat egy deli termetű, fiatal legény hajtotta. Dús, fekete haja göndör csigákban omlott alá darútollas süvege alól széles vállára, melyen ugyancsak megfeszült az ujjatlan pitykés dolmány. Ideges karjai izmos cserágakként nyultak ki a hófehér lenvászonból készült bő ingujjából s könnyed mozdulattal fékezték meg a három tűzvérű pejt, melyek három ember erejének se igen engedelmeskedtek volna.

Ha félig uras, félig parasztos szabású öltözete és a finom lenvászon ing, mi akkoriban nagy ritkaság és a selyemnél is drágább volt — nem sejtetik, hogy nem a nép egyszerű fia, finom szabású arca, magas, domború homloka s merészen villogó, tüzes tekintete is rámutattak volna nemesi származására — bátor, harcias mozdulatai pedig inkább átöltözött leventére, mint békés gazdálkodóra vallottak.

Ez a fiatal legény Tholdi Miklós volt, nagyfalusi özvegy Tholdi Lőrincénének a kisebbik fia, a hátulsó, szénából ágyazott ülésén pedig az öreg Bence, a Tholdi-ház mindenese ült, szomszédjukkal, az olasz származású Cariatolóval, ki jóideig királyi adóbérlő volt, de nyugalomba vonulva, meghúzódott nagyfalusi kis birtoeskáján.

— Álljunk meg, hé, — szólalt meg az öreg Bence

— úgyis jól elkéstünk a tengelytörésnek miatta, de hát hiába . . . no . . .

— Úgy bizony, — vágott közbe gyors nyelvpergéssel Cariatto uram is, ki folyton a legnagyobb nyájassággal köszönetet boldog-boldogtalannak, aki csak a szerük mellett elballagott.

A mindenfélel tengelytörésig rakott hosszú szekérsorok erre szintén megálltak és Bence, kétfelé törülve hosszan alakonyuló fehér bajuszát, rövid, de érthető szóval kiadta mindenkinek a parancsot, hová hajtsák a göbölyöket, a sertéseket, hol álljanak meg a ménes javával, kihez hajtsanak a gabonával, a gyapjúval, a mézzel és viasszal és az egyéb sok más eladnivalóval.

— Te, Palkó, a hízott ürület egyenesen Deli uram hodályába hajtod, de jó átszámláljad, mert könnyebb a lelkének, ha egyet, kettőt letagadhat; te pedig, Ádi, a bőrökkel beállítasz Szimpla tímármester uramhoz. Gyúra te, te pedig itt maradsz a szekér mellett, de lába ne keljen ám valaminek, mert kifordítlak a bőrödből.

— Majd itt maradok én! — szólalt meg ekkor Miklós, s mint a megütött nagy harang kondulása, olyan mélyen, olyan ércesen zúgott a hangja.

Az öreg komoly, parancsosztogató arca, nevetésre mozdult.

— No, az szép lenne! Hát elfeledtük, mit ígértünk a kis Magdának, hé? Én nem mernék a szeme elé kerülni, mikor majd elibénk szalad és kéri a vásárfiát . . . azért hát nesze, mézem, végy valami szépet! Aztán gyerünk!

Miklós komor, távolbabámuló tekintete erre a biztásra kissé felderült és nem is ellenkezett tovább, hanem leemelte az ülésről sötétkék posztó dókáját, végig simította feszes lábravalóját és rojtos saruit tenyerével, mire az öreg is mélyebbre nyomta varkocsba font hófehér haján a nehéz nemezsüveget, s egyet-kettőt rántva hosszú dókáján, a város felé indultak.

— Ugyan gyűjjék már, szomszéd, — kiáltott társára,

ki úgy belemelegedett a köszönetésbe, hogy se látott, se hallott maga körül . . .

— Hát, kis gazdám, szentem, te csak járdalj, legeltesd szemedet a sok drágaságon, mi meg Karattyoló szomszéd urammal (így nevezték el Nagyfalú lakói bő beszédje miatt, no meg a neve után is Cariattoló uramat) végig járjuk a kalmárokat és vevőket. Déli harangszókor aztán majd összeakadunk Lenti uram házánál, ki el nem engedné, hogy máshol költsük el a délebedet, — délután pedig felkeressük György bátyád küldöttjét, ha ugyan megérkezett már . . .

A város kapujánál még egyszer lelkére kötve embe-reinek a teendőket, mindhárman belemerültek a vásári zsvajba és tolongásba, — de mikor a fegyverművesek bódéi elé értek, Miklós, mintha lecövekeltek volna, egy lépést se mozdult tovább, hanem egész lelkével belemerült a vérték, kardok és csatabárdok nézegetésébe, Bence pedig — miután úgysis hiába hívta volna magával — szomszédjával a templomtér szöglete felé ballagott.

Kilenc óra felé járhatott az idő, mikor mind a ketten újra az előbbi kapun át léptek a városba, mert ekkorra már Bence régi vevőinek nagyobb részével végzett, nagy börtarsolya pedig csakúgy feszült, puffadozott az arany- és ezüstpénzektől.

Mennél inkább megtelt azonban ez a tarsoly az átlátszó, megszírozott hólyagokba csomagolt aranypénzekkel, s a zacskókba kötött ezüsttel, annál jobban elkomorodott az öreg tisztas arca. Mélázó, szomorú arccal, szótlanul ballagott Cariattolo uram mellett, ki fecsegett, beszélt és szüntelenül mosolygott, köszönetett jobbra, balra, előre, hátra a tyúkszemet tipró nagy tolongásban.

Nagysokára azonban mégis megszólalt:

— A nap állásáról látom, hogy még jócskán várhatunk Pietro kalmárra, kelmed földijére, szomszéd. Itt volnánk éppen Dudás Sári lacikonyhájánál, gyerünk hát be egy falás cigánypecsenyére, gyürkés cipóra s egy ital karcosra.

— Bizony jó lesz, Benedetto szomszéd. De hát Niccolo? . . .

— A Miklós gyerek? Azt hiába várjuk, hat ökörrrel se vontathatná el a fegyverkovácsok sátra elől. Bolondul a fegyverek és a vitézi élet után?

— De hát akkor miért nem lesz vitéz lovag, katona, mint bátyja? Annyi birtok mellett — parasztnak, béresnek nevelik, holott óriási erejével és bátorságával első vitéze lehetne ennek a szép országnak. Nem értem a dolgot. Non capisco, Benedetto szomszéd, mint hazámban mondják, — hadarta a bőbeszédű olasz, komoly fejrázással.

Bence nem felelt, hanem másra terelte a beszédet:

— Pietro uram is ide jó délközépen. Tavaly is éppen ezen a helyen egyeztünk meg, de kilelte szegény párát a harmadnapos forró hideg a kövér cigánypecsenyétől. Hiába, ez csak magyar gyomornak való eledel.

— Úgy van! Si, si, signor Benedetto, — erősítette felhúzott bokros szemöldökeivel az olasz. — Csak a mi gyomrunkba, magyar gyomorba való eledel ez. Az olasz egyik békát, meg polentát; az való neki!

Evés után, — a bódé kecskelábú asztala mellett szép esőndesen tovább iddögáltak. Bence szótlantul bámult kupája fenekére. Cariatto uram pedig folyton fecsegett, tréfált a kövértokájú Dudás Sárival, ki egy hosszú, kétágú villával forgatta a zsírban sístergő hússzeleteket.

— Ugyan, az Isten áldja meg, szomszéd, ne üljön már itt olyan temetésre hívogató ábrázattal. Az úton sokkal jobb kedve volt. Min búsul? Minden dolgát jól végezte, jó áron adott túl mindenén. Mi fúrja a máját, mikor tarsolya csak úgy duzzadozik a sok arany, ezüst monétától? Igyék egy kortyot — aztán pokolba a gonddal — és szí-nig töltötte Bence kupáját az előttük álló hasas fehérvári kulacsból.

Bence szót fogadott és jót húzott a tele kupából.

— Mérges vagyok, — dörmögte — nagyon mérges! Éppen ez a sok pénz bánt! Higyje el, kelmed, jobb szeretném kihajítani, mert a keserőség fojtogat, ha rá gondolok.

hogy ez a sok munkával és nehéz verejtékkel szerzett tengernyi pénzt, csak úgy könnyedén szélnek szórják, elpocsékolják majd.

Karattyoló uram kerekre nyílt szemmel bámult rá.

— Úgy vagyon, mint mondtam! — mordult fel mérgesen Bence, kinek a borocska lassan-lassan szintén megoldozgatta nyelvén a csomót és ilyenkor jól esett neki, ha kedvére kipanaszkodhatta magát.

— Tudja, szomszéd — folytatta szokása szerint mindent roppant bőbeszédűséggel a legelején kezdve — a nagyapám, apám mind a Tholdi kurián nevedtek. Apám — az isten nyugtassa — ostoros gyerek volt a birtokon, én pedig egy napon születtem az én boldogult, vitézlő nagyuram ő kegyelmével.

Együtt nevedtünk tehát. Először csatlósa, később pedig fegyverhordozója valék az én nagy vitézségű uramnak, Tholdi Lőrincnek. Együtt szálltunk a táborba, együtt viaskodtunk a harcokban — s nem tágitottam soha egy nyomnyira se mellőle, mert én hordtam pajzsát, tollas buzogányát s célt nem tévesztő nehéz kópjait, sőt egyszer életét is megmentettem egy dühös kézi viadalban. Ettől kezdve aztán úgy megbecsült, amint csak szolgát, embert becsülni lehet. Tudója, bizalmasa lettem minden ügyének és dolgának, s nem egyszer kérges kezemet is megszorogatta vitézi jobbával — minél nagyobb jutalom nem is érhetett volna.

Cariattolo uram erre szintén megszorította Bence kezét, ki odakocintotta kupáját az övéhez.

— Mikoron aztán a tábori életnek, harcoknak vége szakadt — hazatértünk a birtokra, hogy megpihenjünk a babéron és harci dicsőségen. Itt is jobb keze, mindenese voltam az én jóságos gazdámnak és szép lassan együtt öregedtünk meg a munkában, gazdálkodásban...

Hejh, de egyszer elkövetkezett az a gyászos perc és hosszas betegsége után lezárta áldott szemét... — Az öreg hangja a meghatottságtól remegett s pár könnyet morzsoltszét fehér szempilláin...

De még halálos vajadásai közt sem feledkezett meg rólam s lelkemre kötötte, hogy legyek élettársának és fiainak is olyan hűséges szolgája, támasza, mint neki voltam. El-elakadó hangon kért, hogy jól sáfárkodjam mindenekben, tettel, tanáccsal, hűséggel álljak özvegye oldala mellett... és én megígértem...

— És meg is tette! — szólt közbe komolyan Cariatolo.

— No hát meg is tettem, meg is tartottam, azért az én jóságos nagyasszonyom szint azzal a becsüléssel, jószággal, bizalommal vagyon változatlanul irántam, mint valaha áldott emlékü ura volt, — s így vagyok én egy személyben: szolgája, sáfárja, tisztartója, ispánja és mindenese a nemes Tholdi-háznak...

— Nem tekinti a nagyasszony kegyelmedet szolgának, — de már azt én tudom — hanem háza hűséges barátjának és tanácsadójának...

— Hiszen, ha szolgának tekintene, se volna baj, — felelte vállát vonva Bence, mert hát igazában az vagyok, öreg, hűséges, igaz szolgája az ős Tholdi-háznak. Hanem hát ne az én hitvány személyemről beszéljünk most, mert az ilyen vén esontra nem érdemes sok szót vesztegetni.

Két fia maradt az én uramnak. Két fiatal sarja a Tholdi-ház életfájának. Az öregebbik: György még suttyó gyerek korában a királyi udvarba került. Károly király, kinek az én vitézlő uram szívből kedvelt híve és támasza volt — apja érdemeiért és vitézségeért Györgyöt együtt neveltette a hercegekkel és játszótársa volt vitéz Nagy Lajos királyunknak.

Azóta a királyi udvarban él ő kegyelme fényben, pompában, tisztességben. Jó királyunk kegyelmébe és barátságába fogadta, magas tisztségeket visel s annyi szolgát, eselédet tart, hogy akár hadba szállhatna velük.

Hanem... hanem... — itt nagyot sóhajtott az öreg... — azt mondják, az alma nem esik messze a fájától... De én meg azt mondom, hogy néha nagyon is messze esik —

olyan messze, hogy még férges földi vackornak se válnék be...

Mennyit törtem én már azon az én vén fejemet, hogyan lehet olyan apának, mint vitézlő Tholdi Lőrinc volt — olyan fia, mint Tholdi György?

Amennyi rosszság egy emberben csak megférhet, az mind megvan benne. Már ökölnyi gyerek korában is — alattomos, kaján, bosszúálló természete miatt réme, hóhéra volt embernek, állatnak a háznál... Amivel csak egy rossz gyerek anyja szívét gyötörheti, keserítheti, azzal az én jó nagyasszonyomat meg is gyötörte, kínozta...

Dölyfös, kegyetlen, irigy természete lépten-nyomon kiütközött, olyan volt, mint a pokoltüske, mindenkit elevenig sebzett, aki csak útját keresztezte...

De leginkább üldözte, kínozta kis öccsét: Miklóst, akiben meg kétszer annyi jóság és nemesség lakozik, mint amennyi dukálna.

Ha nem látták, nagyot rúgott, vagy csípett rajta. Tüskéket, szegeket vert kis ülőszékébe, hegyes cserépdarabokat dugott eszímácskájába, sőt egyszer még a patkba is belelökte, hogy odafüljön... Ezt azonban sohasem mondtam meg a jó nagyasszonynak, nehogy még több terhet rakjak a szívére, hanem örökösen résen álltam, s néha-néha az ilyen gonosz csínytetés után, jól elfenekeltem az úrfit, azóta aztán engem is elveszítene egy kanál vízben. Tudtam, hogy nem mer panaszra menni — és elhiszi kelmed, hogy ez az én szentem, gyönyörűségem, kis gazdám: Miklós — bárhogyan megkínozta is hóhér bátyja, sohse panaszkodott rá, hanem még mentegette, takargatta a gonoszságait, s a legjobb falatját megosztotta vele... Hej... színes színarany ennek a gyereknek a szíve — tudja, szomszéd, olyan, mint a jó dió — kívül kemény, érdes, de annál nemesebb a belseje.

Cariattolo uram egyetértő helyesléssel bólintgatott rá s kupáját odaütötte Bencéjéhez, ki kétfelé törülve hosszú bajuszát, tovább folytatta:

— Egyszer egy félig éhenhalt vén cigányasszony

vánszorgott be a portánkra síró-rívó porontyával s ott esett össze éhségében a tornác előtt...

A Miklós gyerek ép akkor kezdte tyúkleveskéjét és fehér cipóját majszolgatni. Én tudom, hogy éhes volt, mint a farkas; de mégis oda ment tálaeskájával, hogy odaadja a cipóval együtt... De elébb odaért György. Mint egy mérges eskarap, ugrott a cigányasszonynak, s nagyot rúgva sivalkodó porontyán, ki akarta a portáról kergetni és korbácsa után kiáltozott. Ekkor — amit még sohse tett meg — Miklós ölrekapott bátyjával és ez az ökölnyi cseppség úgy helybenhagyta a hozzáképest óriás kamaszt, hogy az bógve, köpködve rohant be a házba — az én drágám pedig szépen odaadta leveskéjét, s a lár-mára kijövő nagyasszonyt olyan szépen kérte, hogy adjon menedéket és élest a szegény cigányasszonynak, hogy ennek meghatottságában könnybelábadt a szeme és össze-vissza csókolta jó szívéért.

Mikor aztán pár nap mulva a cigányasszony felépült, hála fejében jövendőt mondott a kis gazdámnak.

Ott álltam én is mellette, hallottam minden szavát s most is úgy emlékszem rájuk, mint a Miatyánkra.

Sokáig fejesóválva nézegette már akkor is izmos markának egymást keresztező, girbe-gurba vonásait, de egyszerre felderült ráncos fekete pofája és megelégedetten vigyorgott:

«Nagyon sok baj és szerencsétlenség fenyeget, mondotta, vért és halált látok. Üldöztetés és hóhérpallos fog fűgni fejed felett...»

A nagyasszony sárga lett, mint a viasz és felsikoltott, mire én rá akartam támadni a vén szipirtyóra, aki azonban ekkor már újra megszólalt:

«...de szerencsésen kimenekülsz minden bajból, világraszóló híres bajnok, legyőzhetetlen nagyerejű vitéz léssen belőled... A hír és dicsőség szárnyain szálland neved a világnak mind a négy sarka felé s gazdagság, kincs, tisztelet és sok magas méltóság lesz osztályrészed.»

Ez a jövendölés természetesen mindannyiunknak job-

ban tetszett és mikor a vén banya elmenőben már a kapunál ballagott, György úrfi valahogyan megint eléje tévedt:

«Neked meg azt mondom, úrficskám, krákofta: gonosz életeddel, gonosz tetteiddel a pokolnak szolgálsz s gyalázat és megvetés közt, a magad kezétől halsz meg.»

Ennek a jövendölésnek hallatára — György szíve fenékig megtelt irigységgel — és ez az irigység, gyűlölség évről-évre növekedett. Irigyli öccsének rettenetes nagy erejét, bátorságát, mert ő maga gyáva és pipogya — de legfőképpen az bántja, hogy a Tholdi birtokok fele öccsét illeti...

Mert átlátok ám én ő kegyelmének fekete lelkén, akár az üveg karafinán. Öccséből bérest, igavonó parasztot akar nevelni. Azt akarja, hogy örökösen csak neki húzzon, vonjon és dolgozzék, hogy ő meg a birtokok egész jövedelmét eldobzódhassa, elkockázhassa az udvarnál...

Nem engedi, hogy kimozduljon a faluból, mert érzi, tudja ő kegyelme, ha az én Miklósom a királyi udvarhoz kerülne, hát egyszerre vége lenne az ő dicsőségének és kegyeltségének, mert nagy erejével, bátorságával és vitézi ügyességével a fegyverforgatásban mind az udvarnál, mind a táborban mindenkit ámulatba ejtene; mert hát én olyan derekasan megtanítottam ám a kardvívás és kopjavetésre, hogy csakhamar még a király kegyelmét is nagy mértékben megnyerné...

Cariattolo uram, ki már jó ideje olyan figyelemmel hallgatta társát, hogy még az ivásról is elfeledkezett, most ugyancsak csóválta deres fejét, mert hát Miklóst ő is nagyon szerette.

— Nem jól van ez így, signor Benedetto. A nagyaszonynak sarkára kellene állania és azt mondania: Nézzed, fiam Georgio, a birtok fele jövedelme: ez a tied, emez pedig a miénk. Többet nem kapsz egy dénárt se, még ha a fejed tetejére állsz sem; bár oda állanál! Miklós öccséből pedig szintén nemes urat, vitézt nevelünk, ha tetszik, ha nem!...

Bence keserű mosollyal rázta fejét:

— Hiába, kelmed nem ismeri a viszonyokat és körülményeket. Dölyfös, parancsoló viselkedésével s erőszakoskodásával annyira agyongyötörte már szegény nagyasszonyomat, hogy ez fél tőle, mint az égő tűztől. Semmit se tehet ellene, mert övé a hatalom, ő az erősebb . . . Amit György uram akar, annak úgy kell lenni. Ő a Tholdi-ház feje . . . Isten tudja mire vetemednék gonosz szíve, ha a fél jövedelmet elvonná tőle a nagyasszony. Azt mondom kelmednek, talán még a büntettől se riadna vissza . . . Hiszen az egész se elég neki s unosuntalan pénzért zaklat bennünket. Arany és ezüst, — ez az ő Istene . . . No, de többet nem beszélek . . . hanem csak azt mondom, hogyha azt a sok rosszat, alattomossgot mind el akarnám mondani, amit egy budai embertől hallottam róla, hát estharangszóig se lennék kész . . . és kelmed mégis azt tanácsolja, hogy huzzunk ujjat véle! Nem lehet ez, szomszéd, nem lehet! Gonosz vége lenne ennek az összeakaszkodásnak, — hiszen így is örökös félelemben lélekzem . . .

— Hogy, hogy?

— Hát úgy, hogy a kis gazdám Miklós, valami rosszra vetemedhetik szilajságában bátyja ellen . . . Eddig is csak édesanyja kedvéért tűrt mindent, mert megtenné érte a lehetetlent is a világon, — de előttem már többször keserűen kifakadt, hogy nem akar paraszt lenni . . .

Most is valami nehéz nyomja a szívét, jól látom, hogy valami történt vele. Mélázó, kedvetlen, mogorva már napok óta . . . és ha firtatom, csak kedvetlenül, durcásan a fejét rázza . . .

— Ezt én is észrevettem rajta, — hagyta helyben élénken Karattyoló uram.

— No, úgy-e! Most hát mondja, szomszéd, nincs-e igazam, ha ki szeretném ezt a summa pénzt dobni? Úgyis a szelekbe lészen szórva, mert hát György úrfinak megy, ki az utolsó dénárig elkoekázza, eltivornyázza Budán, Visegrádon, vagy tudja a döbröc, hol a pokol fenekében! . . .

— Kivel küldi el nékie, Benedetto szomszéd?

— A legmeghittebb emberével, — amint csatlósával

küldött levélben írja — belső palotásával, valami Beppo nevezetű olasszal, ki már talán meg is érkezett Váradra urának pecsétgyűrűjével. Az udvari ötvösművesnek, a velencei Chiarinónak a sátorában fog ránk várakozni s ott számlálom le kezébe az utolsó polturáig egész évi munkánk és véres verejtékünk gyümölcsét . . .

De íme, — ott tolakszik már Pietro kalmár uram a szolgájával... hanem szomszédom, Cariattolo uram, amiket én elmondtam, olybá vegye ám, mint a gyónást — azt mondom... ha már én kikotyogtam, kegyelmed lakatot tegyen a nyelvére, mert ezek az ős Tholdi-ház belső dolgai . . .

Mielőtt Karattyoló uram felelhetett volna, már belépett a sátorba Pietro, az olasz kalmár hosszú, tógaforma barnás öltözetében, lapos barétájával s olyan hegyes nemezsarukban, hogy szúrhatott volna velük, mint a tűvel — utána pedig szolgája, két hasas zacskót cipelve, melyeknek érces pengése sejtette tartalmukat . . .

Régi ismerősök voltak, azért az alkut rövid idő alatt megkötötték, mire Pietro uram széles övéből átlátszó hólyagba csomagolt aranytekerceset vett elő, felét leszámálta Bence elé, aztán a bőrzacskók egyikébe markolt bele s egész halom ezüstpénzt olvasott ki, melyet Bence viszont nagy figyelemmel tarsolyába számolt bele . . . aztán mind a négyen elhagyták a sátort, mert déli harangszóig a Tholdi-ház hűséges szolgája, minden erre a napra való dolgát el akarta végezni.

Miklós pedig ezalatt a fegyveres bódék előtt álldo-gálva, hallgatta az alkudozásokat.

Az íjműves kérkedve mutogatott egy hatalmas kőrisha ívet, azt állítva, hogy nem akad a vásárban olyan erős ember, aki ezt ki tudná feszíteni, — mire az alkudozó ijáskatonák rendre nekigyürköztek, de bizony egy arasznyira se tudták a birkabélből csavart feszes ideget meghúzni.

— Megpróbálkozhatom vele én is? — kérdezte szerényen Miklós.

— Meg, szép öcsém, — felelte az íjműves diadalmas nevetéssel — akár vesszejével keresztül lőheted, ha tudod, ezt ni, és tenyerével elbizakodottan a bódé egyik oszlopán függő bivalybőr pajzsra csattantott.

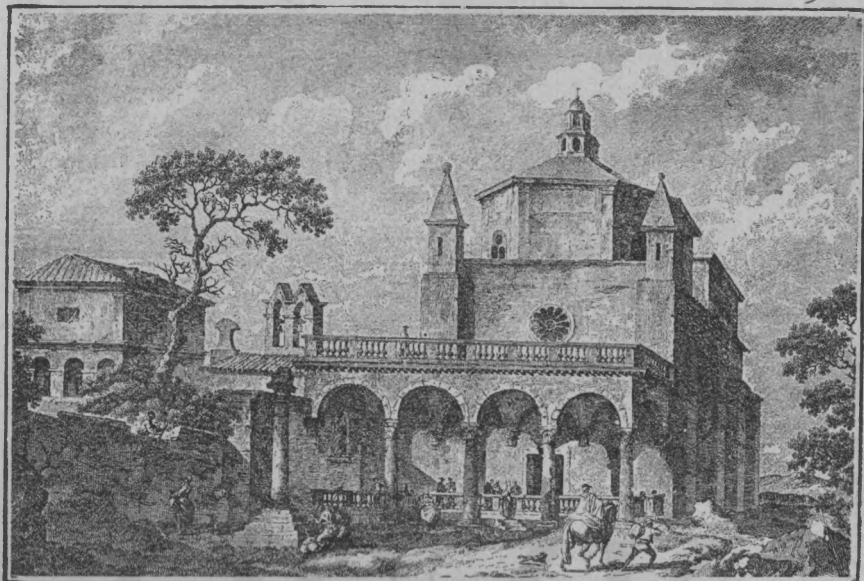
Miklós erre égő arccal kapta fel az ívet, — s a másik percben nagy pendüléssel röpült tova a nyíl és úgy hasított át a vastag bőrpajzsot, mintha levegő lett volna...

Az íjműves nagyot káromkodott, a katonák pedig újjongtak, nevettek — és Miklóssal erővel áldomást akartak inni — de ez akkorra már eltűnt a tolongó ember-tömegben.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Miklós bátor tette.

Pont délben valamennyien összetalálkoztak Lenti uram vendégszerető házánál és elköltve az ebédet, egyideig még csendesen iddogáltak, három óra felé azonban Bence újra felkészülődött, de már akkorra Miklósnak csak hült helye volt.

— Hm! Ez nem jól vagyon, — dörmögte sűrű szemöldökét összerántva — tudja szomszéd, szerettem volna, ha egy kissé ő is a szemébe nézne a belsőpalotás uramnak, mert hát én azt tartom, amilyen az úr, olyan a szolgálója.

— No, de gyerünk hát Isten nevében! Cariatto szomszéd, kegyelmed lészen az egyik tanu, a másik meg maga az ötvösműves, hogy hát valójában átadtam aranyban és ezüstben a pénzeket.

A nagy tolongásban csak lassan tudtak tovább jutni, azután szüntelen félre kellett takarodniok, mert hol tol-

las kengyelfutók, hol meg alabárdos csatlósok verték szét a népet magas uraságaik előtt, vagy szorították félre a sátorok bejárata elöl, ahol úrasszonyaik selyemre, bársonyra s illatszerekre, vagy pedig ékszerekre alku- doztak.

Végre megérkeztek a velencei udvari ötvösműves fényes sátorához, ki segédjeire bízva a vevőket, bevezette őket a sátor elrekesztett részébe, ahol Tholdi György küldöttje már várakozott rájuk. Miután Bence annak rendje- módja szerint két tanu előtt átadta neki a pénzt, megapadt tarsollyal és nagyon komor ábrázattal — Cariat- tolóval együtt elhagyta a sátort...

— A Miklós gyereket kellene felhajtatnunk valahol, de hát ki talál rá ebben a sokadalomban!...

— Eh, majd csak ráakadunk valahol...

A két öreg élénk beszélgetés között ballagott tovább.

— No hát, látta kelmed is, Karattyoló uram, Tholdi Györgynek belső palotását, úgy-e, finom szerzet?

— Láttam, de másodszor nem szeretnék vele talál- kozni, mert olyan alattomos, ravasz ábrázatot még nem láttam emberben, az a két fekete szeme úgy égetett, úgy fúrta magát az emberbe, mint a tűz. Valóságos ma- l'occhio!...

— Megmondtam előre, amilyen az úr, olyan a szol- gája. Eltanulta tőle a dölyföt, parancsolást és gorombasá- got, de én sem maradtam neki adósa, ugyebár?

— Nem bíz a, de szikrázott is az a két gonosz szeme, majd megölte vele kelmedet, Benedetto szomszéd, már azt hittem, ölremennek egymással.

— El is törtem volna azt a vékony, hórihorgas dere- kát egy roppantásra, hiszen csak csontja, bőre van!

— Be is feketíti majd kigyelmedet a gazdájánál, meg- lássa!

— Csak hadd feketítsen, nekem nem sokat árt vele... de fogadom Istenemre, eljő még az az idő, mikor rámá- szok arra a viaszsárga pofájára...

— Lássa, szomszéd, milyen jó, hogy Miklós nem volt velünk. Amilyen heves, szilaj természete vagy, összetörte volna a belső palotás uramnak minden esontját apróra...

— Az már szent igaz, még pedig a legelső dölyfös, parancsoló szavánál...

Amint így beszélgetve ballagtak, egyszerre rémes, fül-siketítő lárma és ordítózás támadt az alsó végén...

— Fussunk! Meneküljön mindenki, a szilaj bika jön! — ordította száz meg száz embertorok egyszerre és pusztító tengeráradatként rohant a megrémült emberek gomolygó tömege, egymást gázolva, keresztül-kasul mindenben, mi csak útjába állt...

Sátrak, bódék mint kártyaházak dőltek össze s a drága holmikat pocékká gázolva, rohant rajtuk keresztül a futó emberáradat.

Valaki ijedtében félreverte a harangokat... Ezeknek rémes, szaggatott kongásába, az asszonyok és gyermekek hajmeresztő sikoltozása, a letiportak hörgő jajgatása vegyült. Közbe-közbe pedig, mint a földalatti mennydörgés tompa moraja, zúgott a veszett állat süket, haragos bömbölése...

— Hopp! itt baj lesz! — kiáltotta Bence, Karattyoló uram pedig fehér lett, mint a fal s reszketve kapaszkodott beléje...

A rohanó tömeg egy oldalbódéba lódította be őket s még mielőtt kikapaszkodhattak volna, már nyakukon volt a veszedelem...

Földet rengető robajjal, hegyes szarvaival mindent a levegőbe szórva, sátrakat hasogatva, rohant vérbenforgó szemekkel, kilógó nyelvvel a veszett állat, — egy óriási, vén bika s Dudás Sári asszonyomnak kecskelábú asztalát úgy lódította a levegőbe, hogy a hatodik sátor tetejét törte be estében, azután dühödt böggéssel készült a keleti ritkaságárus nyitott bódéjának rohanni, kinek lábát egészen földhöz szegezte a nagy réműlet...

Már csak egy lépés választotta el... mikor egyszerre csak megállt, mintha földre cövekelték volna! Két erős kar ragadta meg szarvait s úgy hátrataszította, hogy horgas inára rogyott, egy rettenetes ökölesapás pedig úgy megszedítette, hogy bömbölve támol ygott jobbra-balra, a földet túrva orrával...

— Miklós! Miklós! kis gazdám, szentem! — rohant nagy kiabálva Bence a bikához, mikor látta, hogy kis urának vaskarjai között a rengeteg állat moccanni se tud és olyan diadalmasan nézett körül, mintha ő fékezte volna meg egyesegyedül a rengeteg barmot...

Ekkor rohantak elő csaholó szelindeikkel a mészáros-legények s köteleikkel, hurkaikkal lefülelve a bömbölő bikát, nagy kiabálással vitték vissza a vágóhídra, ahonnan elszökött.

Nagy csapat nép vette körül ezalatt Miklóst, ki nem tudott hova lenni nagy zavarában, mikor mindenfelől dicsérték, magasztalták bátor tettét s csodálták emberfeletti nagy erejét...

— Kicsoda ez a bátor fiatal legény?

— Hogy hívják? Hová való? — kérdezte egyik a másiktól...

A tolongás nőttön-nőtt körülöttük, mert futótűzként terjedt el a városban, hogy egyetlen egy ember, egy fiatal legény, majdnem gyerek még, fékezte meg élete kockázatásával a dühös bikát s mentette meg sok ember életét és vagyonát, így hát mindenki látni kívánta és neve után kérdezősködött.

Ott tolongtak körülötte, kezét szorongatták, vállát veregették s nevét kérdezték egyszerre százan is. Bence örömeiben és büszkeségében szólni sem tudott, de ott volt Karattyoló uram, ki nevének megfelelő bőbeszédűséggel mindenkinek elmondta, hogy neve: Tholdi Miklós s a nagyfalusi híres vitéz Tholdi Lőrinc kisebbik fia... s addig beszélte, addig mondogatta ezt mindenkinek, míg hogyan, hogyan nem, egyszerre csak felhangzott a sok ember ajkáról: «Éljen a bátor, merész Tholdi Miklós!

Éljen! Éljen a mi megmentőnk! Éljen a vaserejű Tholdi Miklós!» és alig akart a lelkes éljenzésnek végeszakadni.

Miklós majd a föld alá bújt szégyenében. Azt hitte álmodik, mert egyszerre csak elsötétedett előtte minden. El akart futni, valaki hirtelen átölelte s magával húzta sátorába.

A keleti ritkaságárus volt, aki magához térve nagy rémületéből, megmentőjét kereste, hogy köszönetet mondjon neki:

— Életemet és vagyonomat mentetted meg, oh, nemes keresztény ifjú! Nézz magad körül és nemes teted jutalmául válassz, ami szemednek csak megtetszik. Vedd a legdrágábbat, szívesen adom!

Ezek a szavak egészen magához térítették Miklóst, mert az öreg Bence, ki a háta mögött állott, ugyancsak rángatta a dókáját.

— Válaszd a legdrágábbat, szentem! Válassz valami szép, kincset érő drágaságot! — súgta a fülébe, de Miklós csak fejét rázta:

— Nem jutalomért tettem! — mondotta.

Hiába unszolta a ritkaságárus, hiába unszolták a körülállók, nem tágitott és visszautasított mindent s már távozni akart, mikor eszébe jutott kis szomszédja és játszótársa, a szőke Magda, akinek vásárfiát ígért.

— Ajándékba nem fogadok el semmit, hanem ennyi pénzem van — s elővette az ezüst dénárokat — ezért egy pártának való szalagot és valami nyakbavető ékességet szeretnék kis húgom számára, ha ugyan kifutja.

— Kifutja, — bölintotta élenken a keleti kereskedő és egy arannyal áttört, gyöngyös szalagot, meg egy hajszálvékony aranyláncon függő, ragyogó, zöld kőből vésett, különös alakú fityegőt zárt egy kis esontládikóba s odanyújtotta Miklósnak.

— Egy dénár és három poltura még vissza is jár! — mondotta — nehogy Miklós gyanakodjék, ki nem értvén az ilyen csillogó holmihoz, nem is képzelte, hogy az a gyöngyös szalag annyi aranyat ér, ahány dénárt adott

érte, az a zölden csillogó kő pedig finom, vésett, keleti smaragd és tizszerannyi aranyért se lehetett volna megvenni.

— Így ni, nemesszívű, keresztény ifjú, te, itt van a pénzed s komolyan visszaadott egy dénárt s három polturát. Ez a zöld kő pedig szétnyitható amulet s bűvöserejű talizmánt rejt magában. Ne tegye le soha, aki viseli, mert elfordítja feje felől a balsorsot és szerencsétlenséget s boldoggá teszi. Bárcsak téged oltalmazna életutaidon, nemesszívű ifjú!

Bence és Karattyoló uram egy ideig zsörtölődtek Miklósrá, hogy miért nem valami drágaságot választott, de csakhamar kibékültek és csak úgy híztak a dicsőségtől, mert amerre csak mentek, mindenfelől Miklós neve hangzott s ujjal mutogattak rá, sőt utána futottak és messze elkísérték az emberek.

De majd az álluk esett le a csodálkozásukban, mikor a nagy örömben rápillantva, látták, hogy Miklós arca nemcsak nem ragyog az örömtől és megelégedéstől, hanem olyan morc, olyan komor, hogy majd megharapja az embert.

— Ennek a gyerekeknek rágódik valami a szívéen!

*

A második és harmadik nap mindenféle bevásárlással telt el.

Beszerezték az úriház és cselédség részére az egész esztendei sőt, a nyári és téli gúnyát, s más effélet, s a negyedik nap hajnalán, — bár még javában állt a vásár — a hosszú kocsisor visszaindult Nagyfaluba.

A cselédek az üres kocsikkal más útra kerültek, mert Bence meghagyta nekik, hogy fával, náddal és gyékényvel rakódjanak meg, — ők hárman pedig a rendes úton zörögtek hazafelé . . .

Miklós gyönyörűen hajtotta a három tüzesvérű pejlóvat s Bence nem győzte susogva figyelmeztetni szomszédját:

— Hogy hajt ez a gyerek! Hajt-e így valaki hét megyében? Hét vármegye kocsisa tanulhatna tőle! . . .

Közben-közben sűrűn járt kézről-kézre a jóféle egri bikavérrel telt kotyogós kulacs, — de Miklóst csak nem vidította fel, pedig még az öregekbe is olyan kedvet szított, hogy folytonosan nótázhatnékjuk volt . . .

Az első éjszakát egy útszéli csárda állása alatt töltötték.

Szép, csillagos éjszaka volt, de mindegyik csak magában gyönyörködött a csillagok szikrázó hunyorgásában, míg végre Karattyoló uram nem állhatva ki tovább a némaságot, beszélgetni kezdett s annyira belemelegedett, hogy még azt is elmondta, mennyi és milyen messze földet járt be fiatalságában . . .

— Nem is hiszik el kelmetek, mennyi csudálatos ország van ezen a világon. Minden népnek, minden nemzetnek más az erkölcase, más a szokása, más a tanyája. A fecske sárból, a veréb szalmából, a rigó mohából rakja fészket; az ürge, höresök lyukakban lakik, a medve sziklabarlangban, a nyuszt a fa odvában, — így az emberek se laknak egyformán. Egyik márványpalotában, a másik vályogkunyhóban, veremben . . . El se hiszik, kigyelmetek, milyen házak is vannak a világon . . .

A török és bosnya népnél olyan házakat láttam, melyeknek az alapja keskenyebb volt és a felsőrésze úgy kiült köröskörül, akár egy gombának a kalapja.

Azután láttam egy fehéren sávolyozott, csodálatos alakú fekete kősziklát, éppen olyan volt, mint egy két-tornyú várkapu . . . de tovább nem folytathatta, mert egyszerre közeledő csengetyűhangok zengése és nehéz kopogás szólalt meg az éjszaka méla csendességében és egy idegen emberekből s rakott öszvérekből álló karaván kanyarodott fáradtan, porosan az állás alá.

Karattyoló uramnál hamar ment az ismerkedés, és így csakhamar megtudták, hogy az utasok olaszok és szintén Nagyfaluba igyekeznek.

— Hm! És Olaszországnak melyik városából valók vagytok, jámbor kalmárok? — kérdezte Karattyoló uram.

— A széptemplomú Barlettából. És urunknak, a gazdag és hatalmas Marmoro Renzo kalmárnak az emberei vagyunk, ha hallottad már nevét, derék idegen! — felelte a csapat vezetője.

— Káldorné asszonyom bátyja! — mormogta Karattyoló... Hát aztán mit kerestek derék férfiak a mi falunkban? — kérdezte kíváncsian.

— Özvegy Káldorné nagyasszonyomnak hozunk testvéri és atyafiságos levelet árunkkal és ajándékokkal egyetemben.

— Hiszen a nagyasszony a mi szeretett szomszéd-nénk! — kiáltott közbe Bence meglepődve.

— És az én kis házaeskámban lakik! — duplázott rá büszke önérzettel Karattyoló uram...

Amint ezt az olaszok hallották, nagyon megörültek s eddigi hideg, tartózkodó modorukat félretéve, bizalmasan közéljük telepedtek s őszintén bevallották, hogy már többször voltak ugyan Magyarországon, de ezen a vidéken még nem jártak, mert csak Budára és Fehérvárra vittek árucikkeket s egyúttal megkérték Bencét, hogy engedje őket is velük utazni, így legalább nem kell vezetőt fogadniok, amibe Bence készségesen bele is egyezett.

Az olaszok azután beszélgetés közben elmondták, hogy milyen gazdag az ő uruk, kinek márványból épült és mandolafenyők és olajfák árnyékolta emeletes háza közvetlen a templom mellett fekszik. Az ő házának is olyan pompás oszlopos márványcsarnoka van, mint a barlettai híres székesegyháznak, s mindig tömérdek nép sűrög-forog az oszlopos csarnokok alatt és a ház körül s egymást éri náluk a sok idegen országbéli kalmár, alkusz, hajós és kereskedő...

Arra a kérdésre, hogy Nagyfaluból egyenesen vissza-indulnak-e hazájukba, azt felelték, hogy előbb még Budára mennek, mert az ottani áruház részére is sok cikket és értéket kell átadniok.

— No akkor egész országnagy kerülőt tettek kigyel-

metek, — mondotta élénken Bence — elébb kellett volna Budának kerülniök s onnan errefelé . . .

— Így parancsolta urunk, így kellett tehát cselekednünk! — felelte a vezető, miközben ő is és a többiek is kinyitották iszákjaikat, szeredásaikat s víg beszélgetés között, egymást kínálgatták étellel és itallal.

Estéli után még hosszan elbeszélgettek, de Miklós nem vett részt semmiben, hanem félrevonulva komporgott s évődött magában. Csak akkor kezdett oda hallgatni és vigyázta lélekzetfojtó figyelemmel az olaszok minden szavát, mikor ezek a hazájukban villongó harcokról és háborúkról beszéltek, melyeknek dúlása és zavarai uruknak már eddig is sok birtokát és temérdek értékét megsemmisíték. Ezt elhallgatta volna akár napkelteig.

Alig szürkült még a reggel, máris útnak indultak. Elöl zörgött a szekér, utána párosával az öszvérek kopogtak a síma úton s csengetyűjük zengése messze elhangzott az éles hajnali levegőben . . .

Hegy, völgy maradozott el mögöttük, jobbról-balról pedig százados erdők setéttettek egészen a látóhatárig, sőt még azon túl is messze elhúzódva és egyre élesebben váltak ki a felhőkbe vesző, óriási hegyormok a messzeség átlátszó, világoskék fátyolából . . .

Az öszvérek csengetyűibe beleringott a hajnali harangszó szelíd csengése és az erdős, mély útból kiérve, a II-ik István király 1130-ban alapította váradygyfoki prémontrei prépostságnak tornyai és tetői csillogtak a hajnali napsugárban . . .

A monostor rovátkos falaival s tornyaival mintegy uralkodni látszott ezen a gyönyörű, vadregényes vidéken s büszkén tekintet alá az alatta elterülő népes falura és művelt vidékre . . .

A boltozatos, tömör kapu alól hosszú sorban vonultak ki vállravezett gazdasági eszközökkel s különféle szerzőmokkal a fehér rendöltönyű szerzetesek, s egyik a szántás-vetésre s földművelésre, másik a fa- és szőlőültetésre, a harmadik mindenféle hasznos és gyógyító

növénynek termesztésére, baromtenyésztésre oktatta a falu és vidék lakóit, többen pedig az építkezést és ács-mesterséget tanították, mert a visszhangos fejszecsapások csakhamar felverték a rengeteg csendjét, sőt a kovácsüllő csattogó csengése is felhangzott.

Hosszú sorokban vonultak ki a falu lakói is apró, bogárhátú házaikból s oszoltak szét a jámbor atyák vezetése alatt a földekre, többen pedig a monostor felé indultak, hogy ott más különféle hasznos mesterséget tanuljanak.

— A fehér barátok, ahogy a nép nevezi őket, — mondotta felvilágosítólag az olaszoknak Karattyoló uram!

— Isten áldása legyen a jámbor atyák munkáján, — bölintott helybenhagyólag Bence is. — Jóltevői, oktatói ők az egész messze vidéknek. Ápolják és gyógyítják a betegeket, vigasztalják a szerencsétleneket s védik az elnyomottakat és gondozzák az árvákat, e mellett valódi hirdetői az egy igaz Isten igéjének . . .

Az út mellett nagy keresztfa az Üdvözítő képével, alatta pedig az Istenanya magasztos szobra állott, habos, fehér kőrisfából faragva, széles térdeplővel, melyen két fiatal lányka és egy bánatos tekintetű fiatal özvegy térdelt és áhitatos szívvel koszorúzták meg a szobrokat az erdő és mező harmatos vadvirágaiból font koszorúval.

Ezeket a szobrokat szintén a jámbor atyák készítették, kik messze földre elhordták a kolostor műhelyeiben faragott fa- és kőszobrokat . . .

— Holnap estére, ha Isten segít, szerencsésen hazaérünk, — mondotta Bence, mikor délfelé egy árnyékos hársfacsoport alatt tanyát ütöttek az erdőszélen . . .

Embernek, állatnak szinte leragadt a szeme a tik-kasztó forráságban, s egyik a másik után nyúlott el a gyepen.

Miklós is kicsapta lovait az erdőszél kövér fűvére, maga pedig félrevonult egy terebélyes galagonyabokor alá.

Álmosítón dongtak, zümmögtek körülte a levelek között benyilamló napsugarakban a legyek és rovarok, a

lovak fogai alatt halkán ropogott a fű, társai pedig hangos szuszogással horkoltak...

Mindez olyan lankasztó, álomra hívogató volt, de ő mégis kedvetlenül, sóvárogva nézett a messzeségbe, pedig ott az izzó forróságtól átfült levegő hullámzó rezgésén kívül nem volt egyéb látnivaló.

Egyszerre valaki a vállára ütött — és az öreg Bence nézett résztvevő nyájassággal feldúlt arcába hűséges öreg szemével.

— Miért nem alszol, he? Nagyon korán útnak indulunk.

— Mit kuttogsz utánam? Alugyál magad, ha nem tudsz okosabbat cselekedni, riádt rá Miklós haragosan.

— Hej, szentem, kis gazdám, ne fizess ki te engem ilyen rövid aprópénzzel... Rég látom, hogy valami rágódik a májadon!... Nem mondanád meg nekem, mi bajod? — és olyan szelíden, olyan résztvevően kérte, faggatta, becézgette, hogy Miklós végül egészen elérzékenyült s nem tudott kérésének ellenállni.

— Nem bántott engem senki, csak egyetlenegy szónak tört a tövisbe a szívembe, az sajog s az marja magát befelé.

— És miféle szó volt az, mézeme? — mondd ki.

— Kócos parasztnak mondtak, hitvány parasztnak néztek, akivel még egy közhuszár is restellt szóba állani.

— Hüh, milliom lobogós teremtette, ki mondta, ki tette? — förmedt fel méreggel az öreg. — Hiszen te vagy a legnagyobb úr széles e határban... Miért nem verted ki belőle a lelkét, hogy kányák, ebek lakoztanak volna a húsán!

— Nem tehettem, igaza volt! Hiszen parasztnak neveltek, igába, munkába fogtak, béres vagyok a magam jószágán, s míg rókaelkű bátyám gögösen henyél a királyi udvarban, addig nékem a béresekkkel egy sorban kell szántanom, gyűjtenem és kaszálnom, mert hát György bátyám úgy akarja. Óh, hogy az isten... és...

— No, no, édes mézeme, hát iszen ez... tudod... no...

nem fog mindig így maradni! — csak ennyi volt, amit szegény Bence mondani tudott, azután elővette minden ékesszólását, hogy lecsillapítsa.

— Sokáig nem tart, mert nem bírom ki ezt az életet. Nem akarok tovább paraszt maradni, hanem jogomat, jussomat követelem, — kiáltotta elkeseredetten. — Miért legyen a bátyám úr a király udvarában, én meg itthon paraszt? Erre felelj hát?

De bizony erre Bence sem tudott megfelelni, hanem, mint a nagyon sarokba szorított róka, olykor visszafordul üldözőire, úgy ő is ezzel a kérdéssel állott elő:

— De hát mi okozta nálad ezt a mélységes felgerjedést ilyen egyszerre?

Miklós arca egy tűzlángba borult erre a kérdésre.

— Nem egyszerre! — kiáltotta hevesen. — Jól tudod, mennyit keseregtem szomorú sorsomon! Apám uram első bajnoka volt a hazának, György bátyám szintén vitéz lovag a király udvarában...

Bence tisztos arca gúnyos mosolyra torzult...

— Vitéz ám a kancsó és kuckó mellett! — mormogta megvetéssel.

— ...nekem meg Nagyfaluban, parasztmunkában kell meggúvadnom, mikor én is minden csepp véremmel, minden ízemmél vitéz szeretnék lenni, és egyébről sem álmodom, minthogy harcban, háborúban még nagyobb hírt, nevet s dicsőséget szerezzek a Tholdi névnek. De hallgass hát ide!

A szénát akartuk haza hordani, de a tikkasztó meleg minden bérest déli nyugalomra kergetett...

Egy vendégoldalt a másik szélen felejtettek s én azzal ballagtam a szekerekhez, mikor az általútnál valami fényes csillogás vakította el szememet, s a forgószél eltisztulta után egyszerre csak kócsagos, kacagányos lovas vitézek váltak ki a porfelleg közül s egyenesen felém tartottak...

— Hé, te kócos paraszt, melyik út vezet itt a három közül Budára? — kérdezte dölyfösen az első. — Gyönyörű,

bársonynyerges pejparipa táncolt alatta, nehéz aranyhím terhelte a ruháját, rengő kócsag-forgója pedig annyi szivárványt villantott, valahányat fordult...

— Én kócos paraszt? — élesen nyilallott végig rajtam ez a goromba szó, hiszen én vagyok az ura ennek a határnak, s a másik pillanatban már markomban pergett a nehéz vendégoldal, s minden csepp vérem arra ösztökélt, hogy lovastól leüssém azt a dölyfös májú nemest, azután a csapatja közé vágjak, mint az istennyila — de lenyeltem a mérgemet s kinyújtott karomban a szörnyű doronggal mutattam meg neki az útát...

Hejh, hogy elámultak erre valamennyien, de legkivált az az aranyhímes úr, ki — mint később megtudtam — maga Laczfi Endre, a nádorispán volt.

— Ez a fickó ember magáért! — kiáltotta csapatjának. Rajta, legények, melyitek áll ki birokra vele? vagy ki tartja fel ezt a szénanyomó rudat olyan egyenesen, hogy meg se rezzenjen?

De biz egy se mozdult a vitézek közül, fitymálva, megvetéssel néztek végig, egyik sem akart egy parasztsuhancal birokra kelni.

Őrző angyaluk súghatta ezt nekik, mert egyikük se látta volna többet Isten szép világát közülök, ha én egyszer derékon kapom...

Ott léptettek el aztán előttem hosszú sorban; hallottam, amint egymás között erőmet magasztalják, sőt egyik-másik hetyke hányi-vetiséggel rám is kiáltott:

— Gyere velünk, bajtárs, harcba, ütközetbe... Nagy ára van ott az ilyen vaskarú legénynek!

— Csapj fel közénk, hamar vitéz s nemes lesz beíled... mire a mellette való szánakozva mondotta:

— Ejnye, öcsém, beh kár, hogy apád paraszt volt s te is annak születél...

Hát mindenki csak parasztnak néz, — mintha tövist szúrtak volna a szívembe, s ennek a sajnását azóta folyton érzem... Rég elveszett már a csapat a távoli messzeségben, mikor végül nagy búsan hazafelé indultam, s

azóta nincs ételem, italom, álmom — s nem is lesz, mert elemészt a vágyakozás. Erre találj ki valamit öreg, erre, mert nem tudom, mi lesz a vége!

— Ennek, szentem, csak egy szere van, --- felelte komoly mélázással Bence — és várófűnek, türelemmagnak hívják az orvosságát.

*

— Hála légyen a mennybélieknek! — mondotta Bence másnap, mikor az alkony árnyékot rajzoló világában, a látóhatáron felismerte Nagyfalu határának körrajzát.

A lovak is, mintha megérezték volna, vígabban kezdtek vágatni, s az országut felvert pora, aranyos ködként párázott a nyugodni készülő nap aranyos fényében...

— Le ne térjenek ám kelmetek egy nyomnyira se az útról, — kiáltotta bátran Bence az olaszoknak — mert nemsokára a Rétségbe érünk és jó lesz, ha az ijedősebb öszvéreket kantáron fogják, mert az idegen állat megvadul, mikor a talajt inogni és konogni hallja a lába alatt... a miéink már ismerősek ezzel a lóhitázó földdel... osztég csak szorosán a mi nyomunkban tartsanak, mert nem lehet ám hinni a rétnék sohase.

Nemsokára, még alkonyat előtt, csakugyan elérték a Rétséget, ahogyan azt az óriási nádast és füzeszt nevezték, amely, ameddig csak a szem ellátott, sőt még azon túl is, suhogó, bólogató náderdejével s a lenyugvó napban felcsillanó ereivel s tavaival ott nyult el előttük a végtelen messzeségbe.

Mintha valamennyi nádszál élne, zajongna, olyan lárma harsogott feléjük.

A bölömbikák mély bufogása úgy hangzott ki a mocsár lakóinak estéli zajgásából, mint az ágyúörgés a puskatűzből és a békák is rákezdték már estéli brekegésüket.

Éjjeli szállásukra siető seregély csoportok húzódtak, vágta át a Rétségen nagy robogással, úgyhogy az öszvérek minduntalan nagyokat ijedeztek, mikor pedig az üres

talaj tompán döngeni s hajladozni kezdett a lábuk alatt, nemcsak őket, de gazdáikat is annyira megszállta a félsz, hogy mindegyik olasz fogadást tett magában, hogy három napig égeti mécsét a Madonna előtt, ha innen szerencsésen hazakerülnek.

Az ezüstsziürkületet lassanként elnyelte a beálló sötétség. Miklós lassú lépésre fogta a lovakat, nehogy az öszvérek elmaradjanak s félre térjenek a szemcsaló sötétségben...

Ünnépélyes csend váltotta fel az előbbi zajgást: csak az öszvérek ijedező horkolása és csengőik csilingelése hangzott el messzire, a távolból pedig elnyujtott kutyaugatás felelgetett csaholva egymásnak.

Mire kikapaszkodtak a zegzúgosan futó országútra, felkelt a holdvilág is és egy fordulónál félretérve, Nagyfalu bogárhátú házaeskái integettek eléjük, megüzüstözve az égi vándor szelíd fényétől...

Miklós egyet csettintett nyelvével, mire az öszvérek is vidám kocogással eredtek utána a mellékútra, mely egyhosszú, ormóztatósan épített nemesi alház felé vezetett, melyet rengeteg nagy liceumos kerítéssel szegett gyümölcsöskert fogott körül, olyan vén, terebélyes fákkal, akár egy rengeteg erdőségé...

A ház egyik vége csillogó tetőzetű, rovátkos toronyhoz támaszkodott, míg a másik majd elveszett a terebélyes hársfák ráhajló lombjai között.

Széles, oszlopos tornác futotta körül az egész házat, melynek ívezett, ónkarikás ablakai tárva-nyitva álltak az üde, estéli levegőben, a tornác faragott könyöklőit s lépcsős felhágóit pedig barátságosan világította meg a hold fehér fénye és az oszlopok vetettek fekete árnyékot a fényes márványlapokra.

A nagy udvar végén hosszú istállók, cselédházak, magastetejű raktárak és szénapajták sorakoztak egymás mellé, hosszú gémeskúttal és a torony előtt álló cifra galambduc bűgő lakói már javában aludtak, csak néha hangzott alá halk csipogása egy-egy fiókának, de a fák

lombjai között még tüzesen veszekedtek az éjjeli szálláson marakodó baromfiak...

A kapu előtt Karattyoló uram az olaszokkal együtt elbúcsúzott, mire a szekér berobogott a tágas udvarra, de a tüzes paripák majd megijedtek az egyik kémény furesa árnyékától, mely a tetején levő ágas-bogas gólyafészekkel egy torzonborz formájú emberfejhez hasonlított.

A nyitva levő ajtókon, melyeken át kilobogott a tűz barátságos fénye, a cselédek rohantak elő és nagy örvendéssel fogták körül az érkezőket és ketten is sietve loholtak a ház felé, hogy úrasszonyuknak megvigyék az örvendetes hírt.

De ez már megelőzte őket; a felhangzó kocsizörgésre a benső szobákból egy magas, fekete ruhába öltözött alak sietett ki a tornácra és szelíd, eltitkolt szenvedésektől árnyalt arcán az öröm és boldogság lángolt fel, mikor a szekérről leugró Miklóst hosszasan karjába zárta...

Az öreg Bence pedig alighogy illedelmesen köszöntötte a nagyasszonyt, máris nekifohászkozott, hogy számot adjon mindenről, de özvegy Tholdi Lőrincné szelíden félbeszakította:

— Hagyd csak, hűséges öreg hivem, későbbre, úgyis tudom, mindent a legjobb rendben végeztél; mindenekelőtt üdítsétek fel magatokat; az estvéli ebéd az asztalon vár — mondotta jóságos, de csengéstelen, fátyolozott hangon, mert hangjának ércét tompává verte a sok bánat.

Vacsora után aztán Bence hosszasan adott számot asszonyának mindenről, a csizmaszárából előhúzott vékony mogyorófacánkákra metélt rovásokról olvasva le a kiadott és bevett összegeket.

Pénzt keveset hozott haza, és mikor ezzel is hűségesen elszámolt, az özvegy sóhajtva zárta el egy nagy, faragványokkal terhelt, vaspántos diófalárába, azután elővette guzsalyát és hosszú szálakat eregetett a boltozatról aláfüggő, vertvas-gyertyatartó gyér világánál, melyben saját-készítésű kecskefaggyugyertyák égtek, mert az illatos, sárga viaszgyertyákat ünnepélyes alkalmakra tartogatta.

A sok rossz hír után Miklós fiának bátor tette kissé felderítette és mikor Bence eltávozott, faragott imazsamolyára térdelt és sokáig buzgón imádkozott a boldogságos szűznek, a bánatos anyák védasszonyának képe előtt, az aláfüggő vertezüst-méceses örökké égő világánál.

Imáját végezve, ezüstkapesos drága bibliájában levelezett, melynek habosfehér, finom hártyalapjain a kezdőbetűk pompás, égő színekkel festett cikornyákkal és aranyozással voltak díszítve.

Egyik kezdőbetű pompás kivitelű, nagy A betűt mutatott, melybe boldogult férjének, kegyes ura és fejedelme, Károly királynak koronás alakja volt kardosan, pajzsára támaszkodva, belefestve.

A galambok nevető bűgással és suhogó szárnyesattogással üdvözölték a felkelő napot. A gólyafiak hangosan kelepeltek a háztetőn, az öregeket várva, melyek hosszú, tekergő kígyóval, vickándozó békával csőrükben, úszó repüléssel húztak hazafelé a távoli mocsárból.

Miklós, ki már kora pitymallatkor felkelt és szokása szerint sorra járta az istállókat és utána nézett mindennek a gazdaságban, most az udvar egy erre a célra berendezett helyén, az öreg Bence tapasztalt útmutatásai mellett, pompás pejsikót tanított nyereg alá.

Tholdiné a tornác könyöklőjére dőlve, gyönyörködött fiának acélos, délceg mozdulataiban és merész fogásaiban s csak néha kiáltott le aggódva: «Fiam, Miklós, vigyázz, hogy meg ne rúgjon az a szilaj állat.»

Mert a csikó csakugyan vad és szilaj volt, mint egy ördög. Ha csak feléje néztek is, már a csillagokat rúgta s fogait mutogatta mérges röhögéssel, de minden ravaszsága mellett se tudott Miklós erején és ügyességén, Bencének pedig tapasztaltságán kifogni.

— Ne kíméld tőle, kis gazd'uram, a korbácsot, mert legelső dolog, hogy a macacsságát megtörjed. Ismernie és félnie kell a kezedet...

— Egy, kettő, húzz megint a füle mögé egy párat istenesen!... Ne sajnáld... még erősebben, — oktatta Bence, mire a csikóra záporként pattogva hulltak az ütések.

— Jaj, ne üsd annyira, édes Miklós-kám! szegény Pejkót! — csendült meg egyszerre hátuk mögött egy ezüstös hangoeska és egy aranyszőke hajú, fehér-piros arcú, nevető, nefelejcskékszemű gyerekleányka szökellt feléjük és Miklóst piciny kezével maga után intve, kitárt karokkal repült a tornácon álló Tholdiné nyakába s úgy össze-vissza csókolta, hogy majd a lélegzete is elállt bele.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

A saskirály.

— Hol van a vásárfia, mi? Úgy-e elfelejtettük? — fordult azután Miklóshoz. — No csak ne is tagadd . . . Lásza, édes kedves asszonyénikém, elfelejtette!

Miklós csendesen mosolygott.

— No, csak ne vess, majd meglátjuk, ki bánja meg, — mondotta tettetett duzzogással, de szeme hamiskásan nevetett Miklóstra, mintha valamit rejtegetne előle és fürgén, mint az eleven kéneső, izgett-mozgott apró lábain, melyek egy percig se tudtak nyugton maradni.

— Ma nagyon korán keltél fel, Magduska!

— Mintha bizony én olyan álomszuszék volnék, aki elalussza a napot; hallja, kedves asszonyénikém, — mondotta dacos szemvillantással, de ezalatt Tholdiné kezét hizelgő cirógatással huzogatta bársonyos arcoeskáján végig.

Egyszerre hangosan felújjongott.

— Tubu, tubu, aranyos, drága tubicám! Nézze csak, asszonynéni, itt vannak, megismerték a hangomat.

Hirtelen elhallgatott, azután elkomolyodva fordult a nagyasszonyhoz:

— Istenem, milyen szeles vagyok nagylány létemre, hát nem elfelejtettem? Nézze csak aranyos, gyémántos asszonynénikém, mit hoztam kegyelmednek, — és csipkés köténykéjéből narancsot, citromot, fűgét s másféle egyéb ritka déligyümölcsöt rakott az özvegy ölébe.

— De Magduskám, lelkem, honnan vetted ezeket a drágalátos, ritka gyümölcsöket?

— Tegnap este érkeztek meg Marmoro bácsi küldöttéi édesanyuskám hazájából, a szép Olaszországból, azok hozták egy levéllel együtt. Én nem tudom miért, — de azóta szegény anyuskám olyan szomorú. — Engem kiküldött a szobából és sokat beszélt az öreg Cencával olaszul, miből én ugyan keveset értek . . . hiszen tudja drága nénikém, hogy kedves anyuskám olasz származású . . .

— Tudom, édes mézem, tudom, — felelte az özvegy és magához vonva, mély megatottsággal csókolta meg a lányka homlokát . . .

De ez sem maradt adósa.

— Kedves, drága nénikém, magát is ép olyan nagyon, de nagyon szeretem, mint az én kedves anyuskámat és százszor is megcsókolta Tholdiné arcát és kezét, kinek szeme — ki tudja miért — könnyekkel telt meg.

Hát bizony azért, mert az özvegy tudta, hogy Magduska édesanyja beteg, nagyon beteg és napjai már meg vannak számlálva. Ez jutott eszébe és szíve elfacsarodott arra a gondolatra, hogy mi lesz akkor ebből az apátlan-anyátlan árvából?

Magduska azonban még csak nem is sejtette a reá váró szerencsétlenséget, mert előtte gondosan eltitkolták édesanyja állapotát. A jó asszony nem tűrte meg maga

mellett a szobában, mert félt, hogy egyetlen gyermekére is elragad az a gyilkos, lappangó nyavalya, amely őt gyógyíthatatlanul emészti s mindig esengve kérte Tholdinét, valahányszor ez meglátogatta, hogy pótolja nála az anya helyét, amit ez meg is ígért, mert édeslányaként szerette a vidor, fürge Magduskát, ki a nap legnagyobb részét a Tholdi-házban töltötte, csevegve, évődve, sokszor civakodva is Miklóssal, amint egymásközt a testvérek szokták, mert hát ő Miklóst testvérbátyjának tekintette s éppen úgy szerette is.

— Te nem hoztál nekem vásárfiát, azért én mégis adok neked ezekből a felséges aranyalmákból, melyeknek héja illatos gőzt lövell s tömjénfüstként tölti be a házat, azután ebből a fügéből, cukros gesztenyéből... Nesze hát... tartsd a süvegedet, hiszen nem fér a markodba... — és szökellve, ugrándozva tömte Miklós zsebeibe és süvegébe a drága gyümölcsöket.

— Bence bácsi, kendnek is meg kell kóstolni egyet... — s nem nyugodott addig, míg Tholdiné finom láncon függő ezüstnyelű késével meg nem hámozott egy narancsot, melyet aztán szeletenként rakott Bence szájába, ki elforgatta szemét nagy gyönyörűségében, csak hogy örömet szerezzen a «gyémántos gilicéjének», ahogy Magdust nevezni szokta...

— No jer, már most én mutatok neked valamit, Magduskám, de odabenn, — mondotta Miklós, Bence pedig titkon ravasz hunyorgással biztatta, hogy csak menjen, mert az lesz ám a gyönyörűséges valami.

Magduska előre repült, csak úgy lobogtak, repkedtek a szalagok hosszú hajtekereseiben s türelmetlenül topogott sárga szattyán topánkáikba fűzött lábacskaival.

— Jaj, jaj, gyere már, Miklóskám, gyere s mutasd hamar, mi az... hol van? — és mint valami morzsát kereső egérke, szaladozta be a hegyes boltozatokba futó, tágas szoba minden szögletét.

Miklós nevetett:

— Csak lassan, lassan, te türelmetlen vad dongócska te, — s ezzel egy cifra tollas kulccsal kinyitotta a nagy faragott diófaládát és az egyik rekeszből kivette a finom kendőeskébe göngyölt pártaszalagot és a csontszelencét.

Magduska kerekrenyilt szemekkel, némán csodálta a szépséges holmikat s alig mert hozzájuk nyúlni.

— Jaj de szép, jaj de gyönyörű! Igazán nekem adod, nekem hoztad, Miklós bátyám?

— Hát kinek másnak, te kis bangó?

Ekkor Magduska nem tudott hova lenni örömében, ujjongva táncolta körül a szobát és százszor is megköszönte Miklósnak; mikor pedig ez elmondta, hogy milyen búbajos ereje van annak a furcsa alakú zöld kőnek, egészen elkomolyodva fordult Miklóshoz:

— Kapsoljad hát a nyakamra, bátyám... és meglátod, viselni fogom, amíg csak élek, mert te adtad nekem.

— És bűvös erejét is megtartja, ha mindig jó, igaz és istenfélő maradsz! — mondotta ünnepélyes komolysággal az özvegy, miközben egy rézzel kivert oszlopos ládikót vett elő, melyben varrészereit tartogatta. Mikor megtalálta a megfelelő tút, a párta-szalagra egy sárgás recefátyolt varrt fel, amelyet meg ő ajándékozott Magduskának.

— Ilyen pompás pártája még egy királykisasszonynak se lesz! — csapta össze kezét a legnagyobb csodálkozással a kis Rozi szolgáló, akit a magtárba küldtek, hogy búkkönyt és búzát hozzon a galambok részére.

Magduska karjára vette a kosárkát, hogy a galambokat ő maga etesse meg, Miklós pedig a szomszédszoba faláról, hol boldogult édesatyjának fegyverzete és páncélja függött, egy könnyű ágyas-ívet és tizenkét sastollas nyílvesszőt választott ki, hogy a céllövésben gyakorolja magát, amiben Magduska is szeretett gyönyörködni...

Amerre csak mentek a hosszú udvaron, Magduskának minden eselédhez, szolgálóhoz volt egy-egy nyájas, kedves szava, de szerették is ám, mert az volt a boldog, aki ilyen-

kor egyik kezét vagy ruhája szélét elkaphatta, hogy százat is csókoljon rajta.

De nemcsak az emberek, hanem az állatok is ilyen mód nélkül szerették.

Mihelyt a hangját hallották, már repült, futott, mászott elő valamennyi... Szellő pedig, Miklósnak ez a szelles, fiatal, kedvenc kopója, először nyílgyorsasággal nyargalta körül az udvart, azután veszett örömmel szökdejt Magduska nyakába, arcát, kezét nyalogatva...

Miklós el nem tudta gondolni, micsoda fényesség csillog-villog kutyája nyakán, pedig hát Szellő elég büszkén ugrált és mutogatta gazdájának vörös szattyánbőr nyakravalóját, amely ezüstös pillangókkal s aranyos skófiummal volt pazarul kivarrrva és azalatt készült, míg ő a vásáron járt...

— Milyen jó leány vagy te, Magduskám! — mondotta a lányka kezét melegen megszorítva. — Hogyan kitaláld még a gondolatomat is...

Magduska csak mosolygott, a galambokat kezdte etetni, mialatt Miklós felállította a szokott céltáblát.

A földbe szúrt egy vastag culápot, hegyére pedig egy főköt illesztett, melynek szeme, szája, orra volt vágva és hogy még jobban hasonlítson valami török fejhez, Magduska szalmából és lapulevélből turbánt is formált neki.

A galambok még ide is elkísérték. Ott suhogtak, kóvályogtak fejük fölött dallamos szárnyzuhogással a napfényes magasban.

Magduska diktálni kezdte a célpontot:

— A balszemét, a jobbat, most a két nagyfogát, a homloka közepét találd el! — és a süvöltve szálló nyílveesszők mindig a mondott helyen álltak meg lassú rezgéssel.

— Te Miklós, — szólalt meg Magdus egyszerre egészen más hangon — neked valami bajod van.

— Ugyan mi volna?!

— No csak ne tagadd, már jó ideje vigyázlak, egészen elmélázol, alig felelsz, ha kérdezlek.

— Mondom, nincs semmi bajom.

A leányka komolyan csóválta szösze fejét s két nagy szemével melegen, részvétellel nézett rá.

— No hát én megmondom, mi bánt... hiszen úgy olvasok a tekintetedből, mint Jácintus atya a Bibliából... Szegény Miklós bátyám, te vitéz levante szeretnél lenni, nem pedig itthon gazdálkodni, vagy azt hiszed, már elfeledtem? Hiszen nem volt nap, hogy ne beszélgettünk volna erről... Te mindig csak száguldozó lovagokról, sisakos hősökről álmodoztál, mindig azt mondtad: én is az leszek, katona, vitéz, semmi más e világon. És mikor Bence bácsi mesélni kezdett esténként a nagy kandalló előtt, hát te nem engedted, hogy boszorkányokról és aranyhajú királykisasszonyokról meséljen, hanem harcokról, ütközetekről és boldogult édesapád vitézségéről, hőstetteiről kellett beszélnie. No, úgy-e eltaláltam?

— Eltaláltad! Mióta az eszemre emlékszem, csak ez volt minden vágya szívemnek. Szívesebben lennék örök-időig közkatona, mint egy napig gazda! Oh, ha én is száguldó paripa hátán, fényes karddal oldalamon, rohanhatnék harcba, vészbe, a fele életemet odaadnám... odaadnám egyetlen ütközetért.

— Itt tudnád hagyni édesanyádat?

— Másért semmiért e széles világon, de ezért az egyért még ma... ebben a pillanatban.

— Jaj, milyen szilaj is vagy te... ilyenkor szinte félek tőled, úgy szikrázik a szemed... Hanem ha te elmennél, hát én igen szomorú lennék, Miklós bátyám, olyan szomorú, hogy rá se szeretek gondolni... Milyen jó is, hogy nem mégý el, hanem itthon maradsz.

— De nem sokáig, Magduska; soká nem tűröm ezt az állapotot... nem birom!... Ha acéltoronyba zárnának is, kitörnék.

— Jaj Istenem, nézd, nézd... segíts; Miklós bátyám, segíts, mindjárt megragadja szegénykét és éppen az én kedveskémet, a kis piros lábú Hófehérkét, — sikoltotta egyszerre Magduska és mindkét karjával felmutatott a magasba, hol a galambok nagy féltükben villámgyors ka-

nyargással vágódtak erre, arra, le és fel... nyomukban pedig egy óriási fehérfejű halászsas suhogott öles szárnyain, éles, rekedt vijjogással.

— Lőjj, Miklós bátyám, lőjj, mindjárt beéri, most meg az én Téglásomat vette üldözőbe! Tubu, tubu, gyertek le, ide, ide, tubukáim!

Miklós villámgyorsan felajzotta ívét s ráfektette a tollasvégű nyíl vesszőt.

— Nem éri el, nagyon magasan vannak! — mondotta fejcsóválva.

A galambok mintha csakugyan megértették volna, hogy alant segély, menekülés vár rájuk, le-levágódtak hosszú, görbe ívben, mert ösztönük megsúgta nekik, hogy egyenes irányban, bármily gyorsan repüljenek is, elérí öket a félelmes rabló öles szárnyain, melyek sebesen viték az átlátszó magasban.

— Istenem, Istenem! — sóhajtotta ide-oda szaladozva nagy izgatottságában Magduska. — Szegény kis Hamvasom oda van, vége... jaj... már megragadta... lőjj már, Miklós bátyám, lőjj!

Miklós célozva követte a hatalmas szárnyas méltóságos repülését, mely nagy testével, hatalmas szárnyaival nem igen tudta ugyan követni a galambok sebes alávágódását, de azért mégis elkapott egy hamukékes színezetűt a karmaival, Magduska Hamvaskáját.

Tépett tollak szállongtak a magasban, hanem Hamvaska valahogy mégis csak kitepte magát a rabló karmai közül és leeső kőként vágódott egyenesen kis úrnője lábai elé.

Vak dühében és zsákmányszomjában mindent feledve, suhogó zúgással ereszkedett utána a hatalmas ragadozó is.

Két sárga szeme gonoszul villogott havas fejében s erős karmait csapásra meresztve, éles vijjogással kerengett Magduska feje fölött, ki a vérző, pihegő Hamvaskát gyengéden szorította kebléhez. A dühödt nagy madár éppen le akart csapni, mikor nagyot pendült, hirtelen az

ideg és szisszenő nyílvevessző fúrta át a levegő királyának hatalmas mellét, éppen a szíve táján.

Nehéz zuhanással fordult alá és sárga csőréből lassan szivárgott a vér.

— Milyen pompás nyílvevesszők lesznek ezekből a hatalmas szárny- és farktollakból, csak úgy repülnek, mint a villám, — mondotta kipirult arccal Miklós és egyik szárnyát ő, a másikat pedig Magduska fogta és úgy vitték nagy diadallal be a házba.

— Tyűh! aki ragyogó csillaga van, — kiáltotta szemét-száját elmeresztve Bence — hiszen ez egy vén tengeri herkentyű... Mégpedig — jól lát-e szemem — maga a vén saskirály!... No, kis gazdám, mától fogva ugyancsak büszke májjal nézhetsz a világba, mert ezzel van ám mit dicsekedni!... De hol is ejtetted el a rétség királyát?

Mikor elmondták neki az egészszet, sokáig előggött-móggott rajta s deres fejét csodálkozva rázta.

— De hát miről ismeri meg Bence bácsi, hogy ez maga a vén saskirály, hiszen nincs korona a fején? — kérdezte csintalan nevetéssel Magduska.

— Miről, már hogy miről, imbolygó gyémántom? Hát erről a gyermekfőnyi nagy, deres, komor fejről, mely épp olyan fehér, mint az enyém la, — ezekről az ölesnél nagyobb szárnyairól s kezemfejénél nagyobb lábáról... Már suttyó gyerekkorom óta hallottam emlegetni őkegyelmét... No, de ilyen csoda, ilyen szerencse!... Ez már csakugyan nagy eset!...

— Ugyan no, minek már ebből ilyen csodát csinálni? — mondotta egykedvűen Miklós.

— Minek? Úgy-e, hát minek? — morogta az öreg, azután nagykomolyan végignézett egyenként az összefutott eselésdegen és erős, átható szóval mondotta: — A vén saskirályt csak az az ember ejtheti el, akiből világraszóló hős, seregeket verő vitéz léssen... közönséges ember még csak meg sem látja... mert ez vezette be Turul madár képében honfoglaló őseinket ebbe a hazába!

Miklós szédítő hőséget érzett agyába szállni és Bence

szavai egészen mámorossá tették, Magduska pedig örömeiben tapsolva, kacagva ugrándozott köröskörül.

Délután Bence örletni valót adott ki a magtárból s maga is a malomba ballagott, mert hát, amint mondani szokta: «Ebre hájat, molnárra vámot nem lehet bízni.»

Fejcsóválva nézegetett az ég aljára, mert erősen kezdett beborulni, a meleg pedig olyan tikkasztó volt, hogy még a parlagi tücsök is csak a lyukja végéről pislogott ki a világba.

— A szélkiáltók fütyülése egészen idáig hallik, nem szeretem, mikor a kantavirág így összepöntyöríti a fátyolkáit, — mondotta Miklósnak. — Gyere, mézem, csapjunk át a rövidebb útra.

A fűzesnél Cariattolo urammal találkoztak, aki hosszú csáti botjára bökte nagyperemű kalapját s ennek az árnyéka alatt baktatott hazafelé.

— Esőt kapunk, Benedetto szomszéd, — kiáltotta elébük és hozzájuk csatlakozva, elkísérte őket a malomba.

Bence Káldornéről kérdezősködött, mire az öreg harmincados igen furcsa arcot vágott.

— Nagyon beteg az a szegény, áldott jó asszony. Eddig csak be-behívatott az öreg Cencával és elbeszélgettünk olaszul, mert hát együtt költözködtem övelük ebbe a szép hazába, de egy idő óta nagyon fulladozik... s nehezére esik a beszéd... Én nem jót sejtek, szomszéd!

— Bizony jó magam se! — felelte röviden Bence.

— Valami levelet hoztak a bátyjától ezek az olaszok... ez nagyon megzavarta... de hiába kérdeztem, firtattam Cencát, ez a vén macska inkább fát hagyna a hátán vágatni, hogysen valamit kilocsogjon... pedig majd megöl a kíváncsiság. Egyet mondok, szomszéd! Emlékszik még rá, mit mondott az a híres olasz doktor, akit bátyja, Marmoro Reuzo, a mercatore küldött ide, hogy meggyógyítsa. Hát azt mondta, hogy Káldornénak haza kell mennie hazájába, Olaszországba... ott meggyógyul... de az özvegy nem akar menni, bárhogy erőlteti is a bátyja... No... érti már?

— Értem a gutát! Dehogy értem! — felelte Bence mérgesen, kit még a gondolata is dühbe hozott annak, hogy Magduskát elviszik innen.

— No hát én azt sejtem, hogy abba a levélbe megint erről van szó és Káldornénak, ha akar, ha nem, leánykája javáért, mennie kell. Ezért sír annyit s ezért olyan szomorú. Aztán az olaszokból is kihámoztam annyit, hogy urunk egy hold leforgása alatt szintén ideérkezik tömérdek áruval és egy nagy függő utazóhintóval... Márpedig én csak azt mondó vagyok, hogy egy kalmár nem utazik függőhintóban, mint a nobilek leányai, vagy a herceg-asszonyok.

A beszélgetésnek ezzel vége szakadt, mert odaértek az ér partján forgó malomhoz, mire a béresek hozzáfogtak a zsákok lerakásához.

Hanem biz ez lassacskán ment, mert az akkori idők búzás zsákjaiból kikerült volna három mai és két ember — pedig tagbaszakadt, markos legények voltak — nagyokat nyögött, míg le tudta emelni és háromszor is letették, míg a garatig értek vele.

Az öreg Benceze szidta, moeskolta a gyengederekú mivoltukat, hogy ketten majd megszakadnak egy gabaly búza alatt.

— Menjetek tollat fosztani, ha egy gabaly búzával se birtok! — kiáltott oda egyszerre Miklós félvállról s ledobva dókáját, maga állt a szekér mellé, azután mindkét hóna alá egy-egy tele zsákot kapva, fürgén térült-fordult a garatig és vissza — és egy-kettő alatt, valamennyi zsák a malomban volt.

Ahányyan voltak, összefutottak a csodájára. Az örletők és a molnárlegények szemé-szája elmeredt ennek az emberfeletti erőnek láttára.

Miklós pedig még csak nem is pihegett s ki se melegedett bele és esendesen megmosolyogta az emberek bámulatát, noha magában örült neki.

— Mindig mondtam én, hogy a bibliai Sámson, meg a Góliáth ereje lakik ebben a gyereken — súgta oda

Cariattolo uram Bencének és majdnem tapsolt is hozzá tenyerével.

E közben a molnárlegények elkészültek a kő vágásával és kiszólitották a gazdát, meg a szerest, hogy segítsenek átfordítani a másik oldalára.

Nagy és több mázsányi nehéz új kő volt és súlyával mélyen beleette magát a földbe.

Négyen álltak neki vastag emelőfákkal az átfordításnak, még se boldogultak vele.

— Ugyan, az Isten áldja meg, nem segítene nekünk is, nemzetes kis gazdauram? — kérte végre is nagy süveg-emeléssel a molnár.

— Táguljatok hát onnét! — felelte beleegyezően Miklós.

A molnárgazda odakínálta az emelőrudat, de Miklós ügyet se vetve rá, jobb karját át dugta a kövön, úgy a levegőbe kapta, mintha csak egy könnyű cipócska lenne és szépen átfordította a másik oldalára.

— Ha készen lesztek, a garatra is beállítom, — mondotta könnyedén a legényeknek, kiknek a szavuk elállt álmélgodásukban és féltükben ennek a szörnyű erőnek láttára.

És csakugyan, mikor a malomkő másik oldalát is recésre vágták, Miklós megint beleakasztotta acélizmú karját és oly könnyedén, mintha csak ingujjának fodra lenne, kapta fel s tette a garat alá, majd széles vállának egyetlenegy zökkenésével, helyrelődította az egészet.

Bence félre fordult és titkon szemét törülgette. Boldogult vitézlő újra jutott az eszébe, kinek Miklós hajszálig tökéletes hasonmása volt. Ugyanílyen büszkén felvilanó tekintettel, busa szemöldökét keményen összerántva, ugyanezzel a dacosan szilaj fejbágással emelte fel az is a fejét, ahányszor valami derék tettet vagy érdemes dolgot cselekedett... Hejh, ha még élne — és láthatná szíveszerette kedves fiának emberfeletti nagy erejét...

Máskor a vám kivétel mindig nagy ortályoskodás között történt. Bár a malom Tholdi-birtok volt, a molnár

mégis szintúgy kivette az övékéből is a vámot, mint a máséból, mert feles haszonra ment a bérlet és Bence, mint egy hétfejű sárkány a tojásra, úgy vigyázott a csapóra és minden szem életre, a molnár pedig minden fin-táját, ravaszságát elővette, csakhogy egy marokkravalót hozzálophasson — ezen aztán minden őrlésnél összemarakodtak.

De most csendben, rendben ment az egész.

Estére hajlott már az idő, mikor hazaértek.

Tholdiné ezalatt az egyik ablak íves fülkéjében ülve, áhítatos buzgalommal, fennszóval olvasta a veszélyek és égháborúk elfordításáért könyörgő imádságot, mert az ég fenyegetően el volt borulva s félelmes, rézvörös felhők suhogtak a koromfekete mennybolton... a távolban pedig már süketen görgött a közelőg mennydörgés s kékes vi-lámsugarak hasgatództak az égbolt egyik végétől a má-sikig.

Magduska, egy kis zsámolykán egészen összehúzódva ült Tholdiné lábánál és szőkefürtös fejét a nagyasszony ölébe hajtotta.

Mikor az özvegy elhallgatott, halkán megszólalt, mert nagyon félt a villámok cikázásától.

— Úgy szeretem nézni, kedves nénikém imádságos könyvét; milyen szép ez a bársonyos tábla ezüst kapesai-val és közepén ez az aranyos kereszt, Urunk és Meg-váltónk képével. Nézze csak, hogyan ragyog a négy szent-nek színes zománca, meg ezek az apró berakott levélkék.

— Drága kincs ez, kis lányom és nékem is legdrá-gább kincsem... Boldogult lelkemuram hozta ezt egy hadjáratból. A Tholdi-birtokok felével se lehetne kifizetni, ha ma egy ilyent megvenni akarnánk.

— Jaj, hát a bácsi annyi tömérdek értéket adott érte? Miért is olyan drága hát, asszony-nénikém, édes?

— Azért fiam, mert csak a kolostorok jámbor atyái írják és készítik. Nagy gonddal, egyenként festegetik a betűiket habos, fehér pergamenhártyára évek hosszú mun-

kájával; azután békötik bársonyos, ezüstös táblába, melynek szintén nagy az értéke.

Az én lelkemuram egy ízben a gazdag terebesi Paulinus-zárdát mentette meg a végveszedelemtől és kiraboltatástól. Nagy sereg martalóc ostromolta már napok óta a zárdát, melynek tömérdek kincsét és javait akarták elrabolni. A kegyes atyák már-már egészen kétségbe estek, mert a kapu és falak már omladoztak és a tető lángholva égett, mikor az én lelkemuram hadával rajtuk ütött és egytől egyig felkoncolta a rablókat.

Ekkor a zárda öreg gvardiánja, a kegyes Brunó atya, gazdagon meg akarta jutalmazni, de az én lelkem jámbor uram egy polturányi értéket se fogadott el.

Erre ezt az imakönyvet adta neki a szentatya és így szólott: «Jól megőrizzed, édes fiam, nemcsak azért, mert gazdag lelki kincseknek kiapadhatlan forrása, hanem azért is, mert három népes falu a földi értéke.»

Ez a térdeplőmön lévő ezüstkapsos biblia szintén többet ér három falunál; ez az én másik lelki kincsem... Erzsébet királyasszonytól, Nagy Lajos királyunk jámbor szülőanyjától kapta — különös kegyelme jeléül — ezt is az én drága, vitézlő jó uram és az ő szívének nagy jóságában és irántam való szeretetében mind a kettőt nekem adta ajándékul.

A jó özvegy mélyet sóhajtott, amikor szerette urára gondolt, de elborult arca tüstént kiderült, mikor Miklóst és Bencét látta az udvarra lépni.

Csakhogy éppen a tornácra értek, mikor egész erejével kitört a zivatar. Villám villámot, csattanás csattanást ért és valóságos felhőszakadás zúdult alá a magasból... Úgyhogy Tholdiné megkönnyebbülve lélezett fel, mikor fia és Bence a szobába lépett.

— No csakhogy megjöttetek!

A zivatar nem hogy alábbhagyott volna, hanem még hevesebben dühöngött — így aztán valamennyien — mint a hosszú, zivataros téli estéken szokták, a fegyveres házba gyülekeztek.

Ez a nagy boltozatos szoba volt szintén, kapunagyságú kandallóval, melyben hideg időben egész máglya fa égett egyszerre.

A gerezdes, esúsbafutó boltozatokat két vaskos oszlop tartotta s ablakfülkéi ennek is akkorák voltak, mint ma egy szoba.

Néhány magashátú, nehéz karosszék és faragott oszloposláda volt a bútorzat és a széles, alacsony kereveteken, a kockás márványtalajon bölény- és medvebőrök heverték, két nagy támlásszék előtt pedig ritka hiútbőrök voltak elteretve.

A falakon és oszlopfejeken a fegyvercsoportozatokon kívül, bölény-, farkas- s szarvasfejek ágaskodtak; továbbá sisakok, pajzsok, láncingek, ágyas- és egyszerű ívek, tegez és más mindenféle vágó-, szúrófegyver és számtalan címerpajzs függött a legszebb rendben.

Ez volt a boldogult Tholdi Lőrinc nappali szobája és ebből nyilott bőrfüggönyös, szintén bölény- és medvebőrökkel pompázó ágyasháza.

Ezt a két szobát szerette Miklós is legjobban az egész nagy házban... És ha ide bevehette magát, hát végigpróbált minden fegyvert, valami láthatatlan ellenséggel hadakozva... De rendben is tartotta ám az egészszet — mert nagyítóüveggel se lehetett volna legparányibb rozsdafoltot vagy porszemet felfedezni egyiken sem.

A hosszu téli estéken, mikor künn sivitott, jajgatott a fagyos hófürgeteg s be-behuhogott a kandalló öblös kürtőjén, a pattogó lángok mellett néha hajnalig is fennmaradtak.

Tholdiné, két belső szolgálójával és a kis esetresatra Rozival pergő rokkákon fontak, Bence pedig vitélő urának haditetteit, táborozását beszélte el.

Ilyenkor kellett volna látni Miklóst.

Villogó szemekkel, fojtott lélekzettel lesett minden szót, úgyszólván vele hadakozott, fáradt, vitélő apjával — és étlen, szomjan, akár három nap, három éjszakáig elhallgatta volna. Neki nem kellett az aranyhattyúkról,

ezüstitudakról és szépséges királykisasszonyokról szóló mesék... Csak harcról, háborúról, vitézi kalandokról és a tábori életről, de különösen atyja hadakozásairól szeretett hallani.

Bence tehát, mikor ezen a zivataros estén ebbe a szobába gyülekeztek, előre tudta, mi a kötelessége.

Csak hogy ma itt volt Magduska is, aki meg aranyhajú királykisasszonyos és boszorkányos mesékért élt-halt.

Most is, alig ásta be Bence öreg csontjait a nagy karosszék bölénybőrös párnáiba, már melléje szökött s bárszonyos tenyerével végigcirógatva az öreg borostás állát, mézes, hizelgő hangon kérte:

— Bence bácsi, aranyos, kedves, édes Bence bácsikám, legelőször arról a két kis árváról meséljen, kik a rézorrú, acélfogú boszorkány kunyhóján zörgettek.

Bence tehát hozzákezdett a meséhez, de mikor elvégezte, kéretlenül is urának haditetteiről kezdett regélni, mit az özvegy és Miklós — noha már számtalanszor hallották, — mégis áhítatos figyelemmel és kegyelettel hallgatott végig.

— Bence bácsi is sok ellenséget vágott le úgy-e? — kérdezte Magduska.

— Bizony, bizony, gyémántom nem egyet, noha én csak a gazdám szemetén tallóztam s csak azt vágtam le, amit ő kegyelme meghagyott.

Váratlan vendég.

A napok, hetek csendesesen multak s elérkezett a sarjús és szénakaszálás ideje, amely az idén csodálatos bőven fizetett, amint azt Bence előre megjövendölte:

«Amelyik év őszen három fehér kikiries virít egymás mellett, a rákövetkező esztendő tengerbőségű szénával fizet», — s úgy is lett. Miklóst és Bencét, csakis hajnalban, meg este lehet otthonlátni, — egész nap kinn vannak. Használni kell a jó időt, mert ha egyszer nekiered az eső, akkor a szénának amen!

Miklós versenyt dolgozik a béresekkal; az ő kaszája villan legnagyobbat, s ő dönti a legnagyobb rendet a kötésig érő sarjában, melyben sikongva bujkál a haris, s lapangva vezet csirkéit az oda tévedt tűzok-jérce.

Miklós egy fészekalja fürjfiókára lelt s mielőtt szét-futhattak volna, ügyesen leborította süvegével.

— Jó lesz Magduskának; örülni fog ezeknek a sárgapelyhes, barna csikos, formás kis apróságoknak, — gondolta és valamennyit belerakta a szeredásába.

Körülbelül három hét múlva ezután, egy keddi nap reggelén, az öreg Bence nagyon csóválta a fejét:

— Nézze csak kegyelmed, nagyasszonyom, akármi legyek, ha nem vendég áll a házhoz, még pedig valami nemszeretem-vendég.

— Ugyan miből látod, öreg cselédem? — kérdezte az özvegy hitetlen fejcsóválással. — Tudod, hogy az én lelkem uram halála óta ritkán téved hozzánk valaki — olyan csendesesen élünk, mintha a világ végére lennénk vetve.

— Már pedig úgy léssen. A reggvesti falatozásnál leeső bicskám, hegyével állt meg előttem, a küszöbről pedig egy nagy pók ereszkedett elibém. Most pedig kegyelmed maga hallgathatja, mennyire csereg a szarka házunk fedelén és nem erre, hanem amarra fordul.

Tholdiné elmosolyodott az öreg babonásságán, ami Bencének zokon esett.

— Megettem kenyerem javát, de ezek a jelek eddigest nem csaltak meg — dörmögte bajusza alatt.

— Várjuk hát be! — hagyta rá az özvegy. — Mire Bence felült a hosszú szénás szekérre, melyet keserves csikorgással vont a négy ökör kifelé.

*

A Nagyvárad felől vezető széles út jó darabig tábla egyenesen fut és csak ott kezd kígyóformán ide-oda csavarodni, ahol más utak ágazódnak ki testéből s hegyen, völgyön, erdőn át Orosi, Szentmiklós, Csátfalva, Thold, Feketebátor és Szalonta felé vezetnek, útközben számtalan kisebb-nagyobb ösvényt, járást, gyalogutat fiadzva, melyek csak magányos tanyákhoz, majorokhoz, vagy éppen puszta földekre, mándikra vagy forrásokhoz vezetnek.

Ezen az úton egy negyven-ötven főből álló lovascsapat üget csendes kocogásban.

Csak lebtibe mennek, mert a tikkasztó forróság amugy is nagyon elcsigázta az állatokat s némelyikről rongyokban szakadozik a hab, másiknak pedig még a füle is fürdik az izzadtságban s nagyokat prüszkölnek, fújnak a kavargó porfellegekben.

Az elágazónál rátérnek a Nagyfalú felé vivő útra s az eddigi négyes sor helyett kettesbe szakadoznak.

Déli verőn áll a nap s izzó sugai függőlegesen tűznek a csapatra, nagyokat villanva a széles vasú kopjákon, a rézzel kivert vaskos hüvelyű kardokon, széles csatabárdokon, melyeknek édes testvére a kengyel mögé szúrt hosszúnyelű alabárd.

Egyiknek-másiknak vas, többnek vastag bőrsisak fedi a fejét, szintúgy páncéljuk és mellvértjük is ebből a két-féle anyagból való, mely alatt úgy izzadnak, majd belevesznek, legalább ilyenfélét dörmög a csapat végén ügető nagy bajuszu, torzonborz pofájú vén csatlós, kinek veres nyeregszerszáma, jobb művű fegyverei és oldalán levő olasz munkájú töre, azt látszanak mutatni, hogy ha nem is feje, de legalább egyik altisztje a csapatnak.

Magas kápájú, birka-, borz- és farkasbőrrel bevont nyergek, széles, rézzel kivert szíjszerszámzat van a lovakon s egyik másiknak a kápája mellé tollas buzogány, vagy hegyes végű harci csákány van akasztva; akiknél ez hiányzik, ott vállra vetett ágyasív, tollas végű nyílveszszökkel teletömött puzdra zörög és kevés kivétellel a páncél alatt, valamennyien térdig érő, széles bőrvéllel átszorított durva abaposztó öltözetet viselnek, ezen felül még nyerge mögé, mindegyiknek természetes iszák van csatolva.

A csapat mögött néhány vezetéklő üget, ezek után pedig a sátortakarók-, takarók- és egyéb málhákkal megterhelt teherlovak és legvégül csúcsos sastollas süvegű, térdigérő bőrvés, durva posztózubbonyt viselő könnyű fegyveresek s egy-két belső szolgálja zárja be a csapatot.

A csapat legelején szénfekete, tüzesvérű ménen félig udvari, félig hadi öltözetben, egy puffadtképű, hórihorgas lovak üget.

Vörös arcából kegyetlen tekintetű, apró, szürke szemek villognak nyugtalanul elő s merev tartása, parancsoló tekintete, hideg, kegyetlen dölyföt, határtalan kapzsiságot mutatnak és gögössége kevély fejhordozásából és minden mozdulatából is lépten-nyomon kirí.

Aránytalan, esontos természetén csak itt-ott feszül meg hímes kelméjű ruhája, vörös haját prémes bársony süveg borítja, lova oldalát értékes tollal, szikrázó drágaköves forgóval és ékkövekkel kirakott kard verdesi, míg övében drágaköves markolatú tör fészkel.

Ha ezek a drágaságok nem is, a nagyszámú csatlós-

és szolgakiséret világosan mutatja, hogy itt főúr utazik udvarával, mert a kíséretben még solymászok és pecérek is láthatók, még pedig nagyszámú kopó- és agárfalkával és két borjúnagy sinkoránnal, melyek akkori időben ritkaság számban mentek s egy fél falut is megértek, mert nagyon messzi országokból hozták a német kalmárok.

Csakugyan az ország egyik főura: nagyfalusi nemes Tholdi György, Nagy Lajos király fő-főasztnoka és étekmestere, gyerekkori játszótársa és bizalmasa utazik kíséretével Budáról haza Nagyfalura, a Tholdiak ősi birtokára.

Mellette bizalmas közelségben, könnyűlábú vasderes paripán, benső meghittje, minden tettének, titkának bizalmasa, vagy mint leveleiben saját maga is megcímezte: udvarmestere és belsőpalotása ügetett.

Kihajtott szélű, hegyesorrú, hosszú bársony saruiról, esípőin buggyot vető, hasgatott betétű, feszes trikójáról és puffosujjú rövid zekéjéről rá lehetett ismerni, hogy ő is egyike azoknak az olasz származású idegeneknek, kikről akkoriban nemcsak a fényes királyi udvar, hanem a főurak palotái is csak úgy hemzsegték, mert csak azt tartották igazi főúrnak, kinek udvarmestere és palotása olasz volt.

Gazdagon himzett, skófiomos szarvasbőrövérről, finom művű láncon, egy háromélű ferrarai gyilok fityegett, jobboldalán pedig csinos szattyánbőr táska duzzadt és lapos bársony barettjén három pompás, hófehér struccotlat fodrozott a szellő.

Ilyen cikornyás, cifra öltözete tán soknak volt az országban, de olyan halottfehér, keskeny arca, késpenge vékony, vértelen, ajka és kígyóhidegen forgó, mégis ravasz, átfuró szeme csak egyedül Cecchi Bepponak, Tholdi György kedveltjének, bizalmasának volt.

Még az is, kiben az emberismeretnek egy szikrája se volt meg, képesnek tartotta minden bűnre, minden gonoszságra, akik pedig ismerték, azt sugdosták róla, hogy

testét-lelkét eladta a gonosznak s azért van olyan pokoli, kígyóhideg tekintete, amely akkor is ijeszt és fenyeget, mikor örül és nevet.

Visszataszító alakja mellé, még urának kiállhatatlan dölyfét, hencegő, erőszakoskodó modorát is elsajátította.

A magasrangúak előtt alázatosabban, hízelgőbben csúszott-mászott a megvert kutyánál, de azokon, akiken hatalma volt, vérlázítóan dölyfösködött, mert ura mindenben igazat adott és mindent megengedett neki s aki panaszkodni mert ellene, — igaza volt, nem — meglakolt kegyetlenül.

— Az erdő szélén tábort ütünk, — parancsolta kemény, recsegő hangján a főúr, mire Beppo, szintén nagy gőgösen, hátrafelé kiáltotta tovább ezt a parancsot.

Erre a szolgák nagy gyorsan lemálháztak — és egy hatalmas tölgy alatt, melynek tövéből friss, tisztavízű forráska csörgedezett elő — felütötték a vörös bojtokkal teleaggatott világossárga sátrat és nemsokára vidám tüzek lobogtak s a reggel lőtt őz combjai, ízletes gerince s a fajdtyúkok ott pirultak hosszú nyársakon, étvágygerjesztő gőzeikkel, a szakács pedig az iszákokból még különféle hideg étkeket és gyümölcsöt szedett elő.

Tholdi György a fárasztó lovaglás után sátra alatt kegyelmesen elnyújtózva hevert s míg a délebed elkészült, hímes vánkosain félkönyökére dőlve, halkított hangon beszélgetett Beppóval, ki szintén elnyújtózkodott a puha gyepen.

— Nem igen várnak bennünket, kegyelmes lovag, ősi tanyádon, — folytatta Beppo a beszélgetést, melyet a leszállás megszakított — miért nem küldtél egy száguldót vagy hírnököt előre.

— Mert meg akarom lepni a ház táját s látni akarom, mint gazdálkodnak az én távollétemben. Egyet máris tudok, hogy szigorú parancsaimat nem teljesítik. Ősém vásárookra jár, pedig én szigorúan megparancsoltam, hogy ki ne merjen mozdulni a faluból, hanem dolgozzék, gazdál-

kodjék, hogy a birtok mentül többet jövedelmezzen... Különben majd engedelmességre és munkára szorítom én őkegyelmét, — felelte kemény hangsúlyozással.

— Szó, ami szó, kegyelmes gazdám, nagy szerencsénk, hogy rajtam kívül nem volt más az udvartól a sarlósnagyboldogasszony napi vásáron, különben hírét hozták volna Budára is nagyerejű öcsédnek és bátor tettének, csak hogy őfelségének kedveskedhessenek, ki keresve-keresi magas személye mellé az ilyen nagyerejű embereket. Én még ott voltam a vakmerő cselekedetnél s láttam, hallottam azt a nagy riadalt, amely egyszerre kitört. Az egész vásár zendülésben volt s mindenki öcséd körül tolongott; ölelték, kezét szorongatták s lelkesen éljeneztek.

Bebek István és Kanizsay Lőrinc, ez a két büszke főúr a kezét szorongatta, Drugeth Miklós, Péterfi Lőrinc s az úrasszonyok nevét, faluját kérdezték, mire vén szolgátok, Bence, ez a goromba paraszt, akasztófára való, mintha harsonából fújna, olyan nagy hangon kiabálta: őkegyelme nagyfalusi nemes Tholdi Miklós, a vitéz dalia, Tholdi Lőrinc fia, kisebbik öccse Tholdi Györgynek, őfelsége a király fő-fő étkekmesterének... erre aztán mint a tengerharsogás zúgott fel öcséd éljenzése. Bizony, nemes uram, gonosz dolog ez! Ha őfelsége ennek hírét hallja, öcsédet is az udvarhoz parancsolja. Erre el lehetsz készülve... akkor pedig a te tekintélyed és befolyásod aligha meg nem csappan.

Tholdi György elsápadt s keskeny ajkát rágta forrongó dühében.

— Lesz akkor még egyéb baj is, — morogta tompán. — Akkor meg kellene feleznem vele a birtok jövedelmét, amely rangomhoz most sem igen elég... Ördög és pokol, ennek nem szabad megtörténni.

— Én akár egy erszény aranyba mernék fogadni, hogy öcsédet az a vén ravasz, szenteskedő Bence lovalja az ilyesmire. Ha láttad volna, milyen pimasz gorombán, mi-csoda cudar mormogással dobálta elibém a pénzt s nemcsak engem, hanem még téged is ocsmányul sértegetett az ötvösmunkás jelenlétében, — mondotta elégedetten, mert

urának vörös képe még jobban nekivörösödött a forrongó méregtől.

— Nos, ideje hát, hogy hazatérjek, majd rendet csinállok én, ne félj, különben itt vagy te, a te ravasz eszed majd nyélbeüti a dolgot. Tennünk kell valamit!

— Bizony tennünk, mert a feles birtokokra még egy poltura kölcsönt sem adnak a tőzsérek, — mondotta Beppo ártatlanul, de szeme sajtóságos leső tekintettel tapadt ura arcára, ki e szavakra riadtan ütötte fel fejét.

— Mit mondtál? — kérdezte nyersen, de ő is sajtóságos leső tekintettel, mintha egymás lelkében akarnának olvasni.

— Azt, amit te is éppen olyan jól tudsz, mint én, kegyelmes uram. Mardochai, a vén flórenci tőzsér, azt izente, hogy feles birtokodra egy lat ezüst kölcsönt sem ad, míg ha egymagadé volna — ezret is adna.

— Reszkessen tőlem az a vén szaracénus gazember, majd megfizetek neki ezért a szemtelen izenetért, — morgogta sötéten. — Vén vérszopó gazember. Drágaságaimat kellett nála rongyos ötszáz lat ezüstért zálogba vetnem, hogy kockaveszteségemet kifizethessem; hogy nyelne el a pokol Bebekkel és Laczfival együtt minden kockát a világon!

— Ókegyelmeik pedig ugyancsak hahotáztak fölötted, uram, mikor az ötszáz lat ezüstöt átadtam nekik, de legkivált Laczfi uram, — keverte Beppo még jobban a mérget urában.

— Mit, Laczfi, aki úgy letorkolt királyi uram jelenlétében, — recsegte dühvel Tholdi György. — Ezért még a sarkára hágok őkegyelmének, ha háromszor is az ország nádorispánja... Te, Beppo, ámbátor lehet, hogy csak én gyanakszom rá, de ez az ember valamiben sántikál ellenem. Mindenből ez látszik! Figyelj ide jól, valamit el fogok mondani, aztán erőltess meg az eszedet; itt neked kell segíteni.

Szent Crispin napján, mikor a templomból hazajöttünk, az egész udvar reggelihez ült, csak őfelsége

vonult félre vöröskárpitos nappali palotásszobájába a nádorispánnal, ki előtte való nap érkezett meg hadával Erdélyből.

Alig végeztünk az evéssel, jött ám a Lőrinczi-fiú, öfelsége kedvenc apródja és a királyhoz vezetett.

Mikor beléptem, öfelsége élénken elibém lépett s lelkesedve így szólt:

— Jer hívem és hallgassad meg Laczfit, milyen csudadolgot beszél.

Erre Laczfi még egyszer elbeszélte, hogy mikor Nagyfalu határán keresztülvonult hadával, az általútnál egy hatalmas termetű suhancot látott a messzeségbe mélázni s mikor megkérdezte tőle, merre visz az út Budára, a tüzes szemű legény válasz helyett egy rengeteg nagy vendégoldalt emelt fel, melyet három ember sem igen bírna el, s kinyújtott karral azzal mutatta meg az utat... Királyom csak úgy nyelte a szót és szeme tüzelt, mikor Laczfi elmondotta, hogy a fiú inkább látszott nemesnek, vitéznek, mint parasztnak. Mikor aztán befejezte elbeszélését, hirtelen felém fordult és nagy hetykén így szólt:

— Különben neked ismerned kell, társam, Tholdi György, ezt a sámsoni erejű fiút, mert, ha jól tudom, ősi birtokod szintén ott vagyon.

Én bennem már akkor kavargott minden csöpp epe, mert az a legény nem lehetett más, mint az én drágalátos öcsém. De minthogy nem tudtam, hogy Laczfi vajjon tudja-e ezt vagy nem, és hogy nem akar-e valami verembe buktatni, egész egykedvűen így feleltem:

— Bizony, társam, Laczfi, nádorispán létedre okosabb dolgon köszörülhetnéd a nyelvedet felséges urunk királyunk dicső színe előtt, minthogy parasztsuhancok ereje után kérdezősködjél... Nemes ember létemre nem méregetem a parasztok erejét.

Öfelségét is nagyon kellemetlenül érintették szavaim, mert arca egészen elkomorult, de én a végsőig eltökéltem magamban, hogy mindent tagadok és fel nem fedezek semmit.

Ám Laczfi uram villogó szemmel dobbant elém:

— Én pedig parancsoló kötelelességeddé teszem, Tholdi György, — mondotta parancsoló hangon — hogy ennek a nagyerejű legénynek kilétét kipuhatold s ide felséges urunk magas személye elé állítsd hamarosan, mert karjai egymagában egész sereget érnek a háborúban, személye pedig dísze lesz felséges urunk testőrségének. Így történjék és ne másképp!

— Én pedig ellentmondok parancsodnak, társam Laczfi, — feleltem csendes gúnnyal, mire a nádorispán hevesen rám támadt, de öfelsége közbelépett.

— Csend, híveim, — mondotta szigorúan — és neked, hívem, ezennel királyi szavunkkal meghagyjuk és megparancsoljuk, hogy a fentieket mindenben teljesítsd, mert az a mi akaratunk! Így történjék és ne másképp... amiért is ezennel szabadságot adunk neked személyünk és udvarunk elhagyására, hogy eljárhass megbízásunkban... Ezóta aztán a nádorispánnal és még sok mással való barátságom is nagyon meghidegült.

Beppo úgy tette magát, mintha most hallaná először, pedig még aznap megtudta az egészet, amikor történt, sőt régen tudta azt is, hogy Tholdi Györgyöt erőszakos, dölyfös modora miatt senki sem szereti az udvarnál és hogy titkon a legutolsó kukta is ellensége.

— Ezért kellett hát olyan nagy sietve ez útra indulnunk, s már most tudsz mindent... találj ki valami okosat — s szavai végeztével várakozóan tekintett szolgájára.

— A legokosabb lenne, ha öcséd egyáltalán a világon se volna!... Ez volna a legjobb! — felelte Beppo röviden és mereven nézett urára.

— Nos és ennek is tudnád a módját? — kérdezte heves, elfojtott hangon.

— Erről később beszéljünk!... Majd otthon és akkor, ha az ottani dolgokkal megismerkedtem, — mondotta elgondolkozva, aztán gyorsabban folytatta:

— Nyugodt lehetsz, uram; Laczfinak sejtelve sincs róla, hogy öcséd az a nagyerejű suhanc, különben a király

előtt szemedbe vágta volna... és nem is szabad megtudnia soha... Ha visszatérünk az udvarhoz, azt fogod mondani, hogy az a nagyerejű legény egy kóborló eseléd volt, ki csak pár napra állt be munkába, és senki se tudja, merre, hová ment... a többiről pedig majd otthon beszéljünk — — — de előre is megmondom — — — csak úgy állhatok jól a sikerért, ha szavaim szerint cselekszel.

— Hát cselekedtem valaha másképp?... Bevallom neked... az én eszem nem tudna olyan ördögi, ravasz terveket kikökolni, mint a tiéd... Nélküled azon a bizonyos Istvánnapi tornán is elveszttem volna.

— Mindenkép elvesztél volna, — hagyta helyben Beppo, fagyos komolysággal. Mikor Opour lovag rágalmaid- és gyalázkodásaidért párviadalra hitt — védszentje előtt megesküdött, hogy megöl — s meg is ölt volna, ha én nem lopok italába olyan cseppecskéket, melyektől ereje, öntudata úgy megfogyatkozott, hogy neked csak le kellett szűrnod, mint a tehetetlen vágómarhát.

— Sokkal vagyok adósod, nagyon sokkal, kedves Beppo, — felelte György hízelgő hangon — hiszen sokszor kisegítettél, de nem is leszek hálátlan irántad... fényesen megjutalmazlak... úrrá teszek, nemeslevelet szerzek számodra... és ...

— Jól van, uram, erről is majd annak idején beszéljünk — vágott szavába elégedetten az olasz. — Mindent a maga idején! Legelső dolgod most az lészen, hogy utána nézz, nem lehetne-e több jövedelmet kiszorítani a birtokból? Hátha félre tesznek belőle... teszem szüléd, a nagyasszony... a többire pedig majd megmondom, mit kell tenned... de, íme... itt hozzák a délebédet.

Az ebéd elköltését rövidke nyugalom követte, azután felhangzott az indulási parancs, de elébb a főúr egyik sólymászát félholtra verette, mert egyik sólyom lerúgta csatlószíját és csak hosszas halogatás után lehetett újra megfogni.

A szegény ördög keserves jajgatása beviszhangozta az egész erdőt, de ezt a kőszívet semmi sem indította meg.

Sebes ügetésben vágatott azután a csapat előre... és délután öt óra felé, a Tholdi-ház ősi kapuja előtt felharsant az ismert trombitászó és a ház nagyobbik fia szolgálai és fegyveresei élén bevágatott a kitárt kapun.

Bence csaknem ledobbant és két öreg szeme kéketzöldet látott ijedtében, mikor megpillantotta Tholdi Györgyöt, ki a mindenfelől előrohanó cselédségnek durva, fenhéjazó hangon parancsokat osztott ötven főből álló csapatjának és cselédségének illő elhelyezésére.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Gyilkos! Gyilkos!

Tholdi György, a hosszú távollét után is hidegen köszöntötte édesanyját, bár ez majd a lelkét öntötte elébe túláradó szeretetében, mert anyai szíve elfeledte a sok rosszat s szívtelenséget, el minden aggodalmát — csak rég nem látott idősebbik fiát vágyott keblére ölelni.

Ennek azonban nem volt egy szerető csókja, ölelése, de még egy szerető szava se édesanyja számára, hanem hideg döllyfel félrelépett mellöle.

— Rendelkezzék tüstént szobák és jó estvételi ebéd felől, asszonyanyám, aztán majd leszen kegyelmedhez egy pár szavam, — mondotta hideg érzéketlenséggel, mi könnyeket csalt anyjának szemébe.

— Én megvonulok, míg itthon maradok, kertre nyíló kis szobámba, a többibe pedig szállásoljad el magadat és népeidet, csak Miklós öcsédnek hagyjad meg a régi szobáját, — felelte szelíden.

— Népeimmel?! — nevetett döllyfös gúnnyal György.
— Majd csak úrimagam és belsőpalotásom szállásoljuk

be magunkat, — csatlósnak, cselédnek ott a pajta és istálló... Öcsémnek pedig jó léssen a szénapadlás is, parasztnak, dolgos embernek éppen ott a helye.

Édesanyjának szívét hasogatták ezek az önző, kegyetlen szavak.

— Öcsédet épp úgy megilleti, mint téged... — felelte méltatlankodva.

— Kegyelmed bizonyosan selyempaplanos, hattyúpelyhes ágyat vetne szívekedves magzatjának, — mondotta vásott gúnnyal. — Éppen jókor, különben is e felől akarok asszonyanyámmal pár nem éppen kellemetes szót váltani és Beppónak rövid intéssel megmutatta a szobákat, maga pedig követte anyját ennek imádságos szobája felé, hol a térdeplő állott.

Itt azután, keményen, kíméletlenül rátámadt az özvegyre, hogy szigorú parancsa ellenére cselekszik és kisebbik fiát nem dolgos embernek, gazdának neveli, hanem kényezteti, becézi és elrontja egészen. Azután szemére hányta a jóság kevés jövedelmét, mi miatt ő nem tud az udvarnál a Tholdi névnek megfelelő fényes módon élni; gyanúsította Bencét, Miklóst, hogy lopnak, csalnak, feléje sem néznek a gazdaságnak s fenyegetődött, hogy ezentúl másképp lesz, mert szigorúan utána néz mindennek, öcsét pedig majd móresre és szorgalomra tanítja; szóval dúlt, fúlt és rémitő patáliát csapott.

Tholdiné majd elszédült ennek a sok igaztalan vádnak hallatára s többször méltatlankodva kiáltott közbe, de nem ért el vele semmit s végül csak könnyeivel felelt mindenre, mert szíve majd meghasadt a gondolattól, hogy saját édes fia, véréből való vére támad rá ilyen égbekiáltó vádakkal.

De ezt a kőszívet nem indította meg semmi! Csak mikor nagysokára kifujta első mérget, kezdett tövéről hegyére kérdezősködni mindenről, a mi szintén egész valatáshoz hasonlított.

Java pattogtában azonban egyszerre eszébe jutott, hogy Beppo még az úton lelkére kötötte, hogy amennyire

csak lehet, ne mutassa öccse iránti gyűlölségét. Hirtelen tehát alábbszállott a durva, fenhéjázó hangból és édeskeserű fanyalgással kérdezte:

— Hát a másik hol van?

A szegény anya ezt jó jelnek vette. Mégis van hát egy kis jó érzés a szívében, hogy öccse után kérdezősködik, — gondolta, és jóságosan, szelíden felelte:

— Künn van a réten, szénát gyűjt szegényke a béresekkel... Várj, elhívatom tüstént, lelkem fiam!

— Nem kell, hadd dolgozzék! — rikoltotta durván, megint megfélekedve magáról, ami megint úgy esett édesanyjának, mintha éles késsel hasogatnák szívét.

Csakhogy Miklós már akkor útban volt hazafelé és bizony azt hitte, álmodik, — még a két szemét is megdörzsölte öklével — mikor idegen paripanyerítést hallott kihangzani az udvarukból és belépve, meglátta a sürgőforgó, fegyvereiket, lovaikat tisztogató csatlósokat és a sok lóto-futó eselédet... Bátyja kopófalkája pedig veszett esaholással rohant feléje, majd lehúzta s ebbe a pokoli zajba beleugatott süket bömböléssel a két bezárt véreb, — a drága sinkoránok s bele vijjogtak az éhes vadász-sólymok is nagy szárnyecsattogtatással.

Sietett tehát befelé. A hosszú folyosón Beppoba ütődött, ki olaszul jó összeszidta ügyetlenségéért, de most erre ügyet sem vetett, hanem gyorsan benyitva, — amire legtávolabbról se gondolt — György bátyát látta handabandázni édesanyja imádságos szobájában.

Első meglepetésében csak szíve sugallatát követte és mindkét karját ölelésre tárta bátyja felé — de ez durván ellökte magától és nagyögösen végignézett rajta:

— Hát a jó nap?! Köszönni se tudsz, fajankó, paraszt! — riadt rá lenézően.

— Fiam, György, annyi tenger idő után így köszöntöd öcsédet? — kiáltotta Tholdiné fájdalomtól reszkető hangon és átölelte Miklóst mind a két karjával, mert látta, mint villámlik fel szeme s mint lángol fel haragos pírban homloka.

De György, mint akit az ördögök furkálnak, olyan csúfosan vonító gúnyhahotával rikkantott fel fékezhetlen gyűlölségében:

— Úgy, úgy, szülém, kényesztess, becézd ezt a nagy lovat, ezt a paraszt furkót! Kényesztess, óvjad ezt a gyönyörűséges drágaságodat még a széltől is. Füröszd tejbe, vajba, etesd marcipánnal, színmézzel, hadd teljék, hadd hízzék, legalább igazi háját hízó fajankó, idomtalan medve lesz belőle, másra se való. Minden ember munkába föl, izzad a réten, most van dandára a munkának, ez a nagy mihaszna pedig itthon lopja a napot és mint a pákosztos kopó, előre megérzi a zsíros estebédet.

— György, György, van lelked!

— Mindig így siratta kegyelmed, édesanyám, valahányszor csak mondtam, hogy semmi se lesz kedves fiából, gazdának ostoba, parasztnak rossz, dolgozni lusta, csak lebzsel, tehénkedik, pedig erős, mint a marha... Tegye hát üveg alá, hadd hízzék, hadd nőjjön mindennap egy arasztnyit, s aztán vigye el kegyelmed vásárra és mutogassa, másra úgy se való.

Miklós forrongó dühét eloltották édesanyjának könnyei. Noha minden csepp vére szilajon háborgott, szó nélkül rohant ki a szobából és e közben majd fellökte az ott ácsorgó Beppet.

— Térj ki, fiam, ökör jön! — kiáltotta kihívó szemtelenséggel magamagának s gúnyosan fincot rúgva, ugrott félre mellőle.

— Mit mondtál, beste karaffia, — ordította Miklós böszülten s félkarjával úgy megrázta a nyápic olaszt, hogy majd a lelke szakadt ki bele, a másikkal pedig úgy képen legyintette, hogy beleszédült, azután mint egy darab rongyot, odavágta a szögletbe.

Bepponak orrán, száján megeredt a vére, de a röhögő cselédségnek torkán akadt a nevetés, olyan ördögi pofával támaszkodott fel.

— Megfizetek neked ezért, paraszt ripők! — sziszegte

görcsösen rángó ajakkal s bosszútlihegő tekintettel iramodott be a szobába.

Miklós lehorgasztott fejjel fordult be a gyümölcsösbe, hogy felkeresse Bencét kiseded toronyszobácskájában...

Egyszerre két kis meleg kéz fogta meg lecsüggő jobb-ját s Magduskát látta maga mellett, aki meleg résztvevő hangon suttozta:

— Hát megjött a te rosszszívű, irigy bátyád?

Miklós némán bólintott fejével.

— Miklós bátyám, megteszed, ha valamire kérlek? — kérdezte aztán komolyan.

— Meg, kis húgom, ha megtehetem, mondd hát!

— Ígérd meg, de igazán ígérd meg, szavadra, akkor nyugodt leszek... mert te még tréfából se szegted meg ígéretedet soha.

— No hát megígérem. Mondjad már most, mi az hát?

— Az, hogy bátyáddal nem fogsz összezörrenni, hanem kikerülsz, ahol csak lehet. Megígéred?

— Könnyebb ezt megígérni, mint megtartani, — mormogta s mikor belépett Bencéhez, nagyon elcsodálkozott, hogy ennek szintén ez volt az első szava, mert azt még csak nem is sejtette, hogy Magduskát is Bence vette rá erre, tudva, hogy édesanyja után ennek a szavára hajlik legjobban.

Az anyai szeretet azonban olyan, mint a nap, nem tud gyűlölni, nem tud válogatni, hanem jóra, rosszra egyformán hinti sugarait.

Özvegy Tholdi Lőrincné is, bár György fia szívét, lelkét fenéki szomorúsággal, fájdalommal töltötte el, azért csak olyan gyöngéd szeretettel gondoskodott, hogy György szobái minden kényelemmel, minden széppel, ami csak a háznál található volt, fel legyenek ékesítve, sőt még, ami szeretetének egész mélységét feltárta, egyik legdrágább kincsét, az ezüstkapesos Bibliát is maga vitte át az ágyasházba s helyezte el el aranyhínezésű bársonytakarós asztalkára.

— Bizonyára meglágyítják szívét ezek a malasztal és

irgalommal telt sorok, ha estve, reggel olvas belőle, — remélte erős hittel, mert ő is minden bajában, szomorúságában csak szent könyvből merített vigasztalást.

Vigyázva törülgette meg a sarkok és szélek filigrán munkájú hosszúkás ezüstlevélkéit és a finom hajlású cifrázatokat, azután gyengéd kezekkel rázogatta fel a levendula- és izsópillatot lehelő új huzatú vánkosokat és a bölénybörtakaró fölé még odaterített egy selyem- és aranyvirágokkal hímzett finom takarót is, ezt a drága munkát, amelyet szintén ereklyeként őrzött.

Hadd lássa ebből is, milyen kedves, szeretett fia és vendége a szülői háznak.

Künn az udvaron egypár készséges csatlós buzgón segített a szolgálóknak a lóto-futó baromfiakat összefogdosni... és ítéletnap iárma és zajgás volt mindenfelé.

Az öreg szakácsnőnek pedig majd a feje repült el a sokfelé kapkodásban, hanem azért ő maga kaparta le a vickádozó csukák, kövér pontyok és hegyesorrú kecségék ezüstös pikkelyzetét és maga dugdosta a gyengezsírú libák és kövér kacsák belsejébe a majorannát és tárkonyt, mert csak ő tudja mindennek az ízét és jóságát megadni.

Legvégül aztán a nagyasszony Bencét hívatta, mert ő volt a pincemestere is a Tholdi-háznak.

Az estszürkület tétova világánál észre sem vette, hogy az öreg arca majdnem tíz esztendőt vénült attól az aggodalmas, féltő előérzettől, amely szívét szorongatta.

— Adj ki, öreg szolgám, fehér és vörös bort a pácokhoz, mártásokhoz és az asztalra, de ütess csapra pár hordót a csatlósok és eseléség részére is, azután ne kíméld a méhsert sem, ha megkívánják!

Máskor bizonyára feltűnt volna a ház asszonyának a különben bőbeszédű öreg feltűnő némasága, de most nem vette észre és egy oszloposan faragott rácsos ajtóju faliszekrényből egy hólyagos ezüstkulacsot vett ki:

— Azután töltsed meg ezt abból a régi tokaji aszúból, melyet az én lelkem jó uram csak királyi és hercegi vendégek számára tartogatott.

De már ezt Bence nem állhatta meg szó nélkül:

— Az eskarap, meg a fekete kígyó mérgét kellene a torkukba töltögetni, — dohogta mérgesen.

— Mit mondtál, szógám? — kérdezte a nagyasszony szelíden.

Az öreg dacosan vetette fel deres fejét:

— Bizony kár megbolygatni ezt a királyoknak való italt, amely nem is bor már, de drágalátos esszencia! Kétszerte öregebb, mint az én vén fejem és maga csinált már magának hordót az öregségtől.... mikor úgyis rossz vége leszen ennek a vendéglátásnak.

De ezt már megint csak magának morogta a bajusza alá.

— Hát van drágább, kedvesebb vendége házamnak, öregebb fiamnál? Habár kemény és szeretetlen is a szíve anyja és öccse iránt és sok bánatot, keserűséget hozott a fejemre — de azért drágább ő nekem egy királyi vendégnél és házamnak, pincémnek legjavában legyen része, hadd lássa, mennyire megbecsülik és szívesen látják idehaza.

Bence olyanformát dörmögött, hogy hát jól van, de azért György uram a századrészét se érdemli mind ennek — és kisietett — Tholdiné pedig még egyenként előszedte a családi drágaságok közül ezüstattányérjait, a kupákat, vedreket s billikomokat és azokat a drága sávolyosan szőtt lenvászónabroszokat, melyek akkoriban majdnem kétszerannyit értek, mint amennyit ezüstben nyomtak.

Amilyen nagy készülődéssel és mindenféle jóval látták el Györgyöt és embereit a megérkezés estéjén, ugyanígy kedveztek neki egyik nap a másik után, mintha mindennap ünnep vagy dáridó lenne s úr és szolga nyakig úsztak a mindenféle jóban, ami csak szemnek, száznak jólesett.

De György mindezekért egy csöpp jóságot, szeretetet nem mutatott, sőt napról-napra gonoszabbul, szívtelenebbül viselte magát.

Már a második napon ember, állat úgy félt tőle, mint az ördögtől és mintha átok szállt volna az ő Tholdi-házra, nem volt egy jó órája sem senkinek.

Öccsét, Miklóst lépten-nyomon szidta, korholta, édesanyjával gorombáskodott, a cselédeket pofozta, korbácsolta, ha jól, ha rosszul tettek bármit, e mellett mintha embereit is felbujtogatta volna, ezek is lépten-nyomon szántszándékkal civakodást kerestek mindenkivel és majd felfordították a házat lármájukkal és dorbézolásukkal.

Valahányszor Tholdiné panaszra ment fiához, ez — édesanyjával szemben — a saját cselédségének fogta pártját s nagy dölyfösen kinyilatkoztatta, hogy most ő az úr a háznál s másnak csitt! — így aztán nem csoda, ha halálos aggodalmak közt kelt fel és feküdt le az özvegy mindennap.

Minden óra, minden perc új és új rettegést hozott számára. Mikor fog a két testvér öltre menni, meddig fogja Miklós fia, kinek fellobbanó, szilaj természetét ismerte — ezt a tortúrát tűrni?

Bár Miklós megígérte neki, hogy túrtözteti magát, hiszen zokogva, esdekelve kérte... de maga is belátta, hogy ezt soká nem lehet elviselni. Látta, milyen emberfölötti erővel küzdi le érette forrongó dühét, hogy csikorgatja fogát, mikor bátyjának fülehallatára csúfolják a csatlósok őt és Bencét.

Még ő maga is — gyenge, gyámoltalan asszony létére nem egyszer kísértetbe jött, hogy leforrázza, megpiszkálja azt a jött-ment olaszt céda viselkedéséért és szemtelenkedéséért, hogy szolga létére így mer packázni a ház kisebbik urával — de mégis csak túrt és hallgatott, nehogy még több olajat öntsön a tűzre.

A harmadik napon azonban egyszerre halálfehéren rontott be Miklós kis kerti szobájába s úgy szikrázott a szeme, hogy félelem volt rá nézni.

— Anyámaszony, kettőt megölök, agyonütök, a többit pedig kiverem házunkból! — hörögte magánkívül és egy csatabárdot akart lekapni a falról.

Az özvegy sikoltva karolta át mind a két kezével és szerencsére ott volt Bence is, aki szintén segített Miklóst lecsendesíteni.

— Sok mindent megért már ez az én vén fejem s be-

csületben, igazban lett havas, — mondotta indulattól nehéz hangon, de olyan ünnepélyes rezgéssel, hogy még a felgerjedt Miklóst is lehűtötte — de ennyi gonoszságot még nem láttam. Tűrj hát, kis gazdám, tűrj a te jó édesanyádért, kit, nézd, majd megöl az érted való halálos aggodalom!

— A magam csúfságát csak elnyögném talán, de mikor a te ősz fejedből, kinek annyi hűséggel és jóval tartozunk, csúfot üznek lépten-nyomon, ezt nehezen tudom elviselni... — csikorgatta öklét rázva.

— Áldjon meg az Isten, kis uram gazdám te! Ne bajoskodj te én értem... Csak hadd tegyék, ha kedvük tartja, nekem nem fáj az... Van ezek között a ribancok között egy jóra való, becsületes ember is, a csatlósok alantás hadnagya, az öreg Gergő, ki éppen olyan deres, mint én magam. Ez tegnap este mellém ódalgott és ezt mondta: «Ha kendnek a mája beveszi a jó tanácsot, annyit mondok, tisztuljanak el a kisebbik gazdával a háztól valamerre, míg minket el nem visznek a rosszak...»

Többet nem szólt, hanem otthagyt a sötétben és jól megrágva a szavát, én is azt mondanám, jó lenne, ha kihúzódnánk valamelyik tanyára.

Miklós azonban csak fejét rázta dacosan, de nem felelhetett, mert György bátyját hallotta az ajtó felé közeledni, mire anyja kértére, egy másik ajtón, Bencével együtt elhagyták a szobát.

Így ment ez napról-napra! A bosszantásnak, ingerlésnek mindennap új és új módját találták ki, de különösen ördög volt ebben Beppo, ki mindenkép össze akart tűzni Miklóssal, hogy bosszúját, gyűlölségét hűthesse rajta — mert a csatlósok parancsot kaptak, hogy ha valamelyikkel összetűz, hát rohanjanak rá mind és ha védi magát, vagdadják össze.

Bencének volt egy vén szürke macskája, a Puzsus, mely mint valami hűséges eb, lépten-nyomon kísérté az öreget, bárhová ment. Az olasz tehát becsalta a szobába és mind a négy lábára szurokkal egy-egy nagy dióhéjat ra-

gasztott — azután — nagyot ütve rajta, dobta ki a szobából.

A szegény állat, amint kopogni hallotta a dióhéjakat a lábán, vad futással akart mindenfelé menekülni, de se futni, se kapaszkodni nem tudott patkós lábaival, hanem csak keservesen nyávogott és kínosan fetrengett az udvar közepén.

Bence egy csöpp haragot se mutatva, szabadította meg a dióhéjaktól és a csatlósok egetverő hahotája, Beppo csúfolódásai között, némán vitte fel toronyszobácskájába, de másnap aztán kölesönt, kölesönnel fizetett vissza.

Ugyanis Beppo saruiba két-két hegyes tuskéjú sulymot eresztett és mikor ez reggel nagy vígan beléjük ugrott, ezer csillagot szórt mind a két szeme és ordított, mint akit vassal sütögetnek.

Három napig alig tudott a lábára állni és valahányszor sántikálva megjelent az udvaron, a toronyszobából mindig lehallatszott az öreg Bence reszelős hangú nótája:

«Fáj a kutyának a lába,
Megütötte a szalmába.»

A csatlósok, kik szintén nem szívelhették az olaszt dölyfös, alattomos természetéért, eltanulták ezt a nótát és ha csak a fejét kidugta az ablakon, már ők is rázendítettek kimondhatatlan nagy bosszúságára.

De Beppo nem az az ember volt, aki valamit elfeledjen vagy megbocsásson. Mikor ura hazajött, hármat a legjobb torkú legények közül beárult s olyan huszonötöt vágatott rájuk a farmatringgal, hogy fényes nappal is feketének, csillagosnak látták az eget.

Mikor pedig Bencével összetalálkozott, ördögi pofával mutatta neki a tuskés sulymokat.

— Mi ez? — kérdezte tőle olyan hangon, mely úgy hangzott, mint valami fenevadnak fenyegető mormogása.

— Mi ez? — felelte ártatlan, bámuló képpel Bence, — hát igen jó enivaló!!...

— Nesze hát, edd meg, ha jó, vén gazember — és nagy dühvel a szeme közé vágta.

Ugyanezen a reggelen György korábban kelt fel a szokottnál, mert sólymászni indult a rétszélre.

Dölyfösen lépdelt le királtságára, rojtos szattyán-saruiban, zöld vadász ruhájában a tornác lépesőin, s az éjjeli tivornyázástól szédülő fejének jól esett a hűvös reggeli levegő.

A ház végénél beforduló Miklós csak akkor vette észre, mikor már ki nem kerülhetett és rá sem nézve, nagy sebesen el akart mellette osonni.

— Ripők! paraszt! — ordított rá nagy fenekedéssel, — nem tudsz köszönni uradnak és bátyádnak, ezért meg-lakolsz! — és felemelt korbáccsal rohant feléje.

Beppo ördögi örömmel dörzsölte sovány kezét az ablaknál... a lovakat elővezető csatlósok pedig össze-vihogtak.

Miklós villámló szemekkel méregette vissza, de mielőtt a korbács lesujthatott volna, közöttük termett az özvegy.

— Meg ne üsd! — sikoltotta lihegő kebelével, de olyan lesujtó szemvillanással, hogy György kezében aláeresz-kedett a korbács.

— Számolunk még ezért, — fenyegetődött, miközben kapálódzó lovára vetette magát és kirobogott vadászaival, pecéireivel az udvarból.

— Nem, nem tűröm tovább!... Nem tudom elviselni! — tört ki erre Miklósból az elkeseredés. — Elmegyek a világba, csak adja ki részemét, hanem... — itt elfulladt a szava és csak felemelt öklét rázta fenyegetően.

Hogy György vadászni ment, Magduska is átszaladt és az özvegygel együtt engesztelő, csillapító szavakkal kérlelték, vigasztalták Miklóst és mikor a nagyasszony pár percre beszaladt a házba, gyorsan leakasztotta nyakáról a Miklós ajándékozta zöldköves amulétot.

— Te mondtad, Miklós bátyám, hogy azt, aki viseli, megőrzi minden bajtól és veszedelemtől, oh, viseld hát te, és övezd a nyakadba... nagyon, nagyon kérlek!

Miklós elérzékenyülten nézett rá.

— Neked nagyobb szükséged lesz rá, Magduska húgom, hát csak viseld te... Engem majd megőriznek, megvédelmaznek ezek ni... — és borjúszájú ingét hátravetve, kinyújtotta mindkét rettenetes karját, melyeken egymásba fonódó érc kígyókként vonaglottak vaserejű izmai.

— Hanem, gyerünk innen, kis húgom, az elébb annak az olasz ebnek a fakó pofáját láttam az ablakban,... szétmorzsolom kígyófejét, ha hallgatódzni látom — gyerünk hát arra — búgott végig Miklós mély, döngő hangja a tornácon.

Beppo — rendes szokása szerint — most is hallgatódzva, villámsebeseu ugrott, hogy meg ne lássák, a vastag bőrfüggöny mögé és ott mint a leső macskának, szikrázott a szeme.

— No majd nemsokára meglátjuk, megvédelmaz-e a két karod az én bosszúmtól és bátyád gyűlölségétől, — mormogta sötét, fenyegető hangon... azután leült egy kis egy lábú asztalkához, melynek fiókjából több mindenfélét szedegetett elő.

Mint a legtöbb olasz, ő is ügyes volt többféle díszmunka készítésében, s most egy bőrvön dolgozott, melyet a rózsabogarak aranyzöld zománcban ragyogó szárnyai-val varrt ki pikkelyszerűleg és ezeket a bogarakat alkotnyatkor a gyümölesöskertben fogdosta össze, hol nagy számmal zúgtak, szállongtak.

Egy kis szarudobozkában voltak a fénylő rovarszárnyak s abból szedegette elő, de már nagyon kevés volt benne.

— Estére megint jó csomót kell fogdosnom, — mormogta, mikor felvarrta az utolsót, azután elővett egy törhüvelyt, mely szintén így volt kirakva, csak hogy ezen a szárnyak kékés aranyszínű zománcban ragyogtak.

Ide-oda csillogtatva, gyönyörködött benne, mert igazán szép munka volt — e közben azonban Miklós szeles, fiatal kopója: a Szellő, valahogy a nyitott ajtón át a szobába tévedt.

Magához édesgette a kutyát:

— Gyere, Szellő, gyere ide, kutyuskám, a fakópofájú olasz ebhez, — vihogta sátáni örömmel. — Hiszen én is csak eb vagyok, a te kedves gazdád előtt... de az ebek marni is szoktak... te pedig kedvence vagy gazdádnak, hát téged marlak meg elébb,... csak azután őt... és vihogó nevetés között két vékony fazsindelyt kötött a hízeglő, kezét nyaldosó kutya farkára, azután nagyot húzott és rúgott a szegény állatra.

Ez üvöltve nyargalt ki, de mennél jobban szaladt, annál jobban csörgött, csattogott a két farkára kötött fazsindely, mi olyan veszett félelembe ejtette, hogy inaszakadtából rohant, száguldott ki a kapun, végig a falu utcáin, azután ki széleseben a messze rétre és határra.

Ezzel is Miklóst akarta megkeseríteni. Gonosz terve azonban kudarcot vallott, mert a mezőn kaszáló béresek hamarosan elfogták a feléjük rohanó Szellőt és déltájban hazahozták az udvarra.

Bence fejét esóválta ez újabb gonoszságra és szigorúan rájuk parancsolt, hogy senkinek se szóljanak, nehogy a kis gazda fülébe jusson és ortálykodás legyen ennek is a vége, mert nagyon jól tudta, kinek a műhelyéből került ki ez a csalafintaság.

Se haragot, se bosszúságot nem mutatott, de azért látszott, hogy valamiben töri a fejét és csakugyan késő délután a kis Rozival összeszedette a legvékonyabb ruhaszárító köteleket — és jó ideig a gyümölcsösben motoszkált — azután, mikor az alkony árnyai ereszkedni kezdtek, nyugatra néző keskeny ablakocsáján, fehér bajusza alatt elégedett mosolygással lesett kifelé.

Nemsokára látja ám, amint az olasz, hegyesorrú bársony cipellőiben ott nyargalászik a fák és bokrok között, sebesen kapkodva mind a két kezével a zümmögő rózsabogarak után.

Egyszerre azonban olyant zuhant, majd a lelke szakadt ki a nagy vágódásban.

Káromkodva szedelőzködött fel, hegyesorrú cipőit

átkozva, de alig lépett egy-kettőt, orrán, száján bukott újra a tüske és csalán közé.

Ordítva, sziszegve tápászkodott fel és mint a neszt fogott erdei vad, egyetlen nagy ugrással akart erről a megbabonázott helyről menekülni.

De mintha csak a földet rántották volna ki alóla, zuhant végig újra a földön s úgy vágta a fejét egy vén almafa derekához, hogy majd százfelé repült, dereka pedig olyanokat roppant, hogy az ájulás környékezte bele.

Most kezdte csak sejteni, hogy ez valami gonosz kelepce és egyenesen az ő számára gondolták ki.

Jajgatva, átkozódva fetrengett ott s azt hitte, sohse tud többé felkelni... de egyszerre az a rémgondolat süstörgött fel fejében, hátha ezek az ármányszövők a közelben leselkednek rá és el akarják veszteni. Erre akkorát ijedt, hogy a derékfájása is elmúlt bele.

Mint akit dróton rángatnak, ugrott talpra — s a közeli gyalogútra rohant, melyen semmi gyanús jel sem mutatkozott.

Sebes futásban folyton csak lába alá nézve, ráadásul aztán úgy nekiszaladt egy kifeszített kötélnek, hogy hanyott bukfencezett bele.

Az éles kötél majd lenyeste az orrát, szája pedig csaknem a füléig hasadt. De mint a gumilabda, riadtan szök-kent talpra és hátra sem nézve, futott, nyargalt a tornác feljárója felé, mintha az ördögök kergetnék.

Észre sem vette, hogy barettája lemaradt a fejéről, — mint a megriasztott kandúr, köpködve, tüszkölve rohant be a szobába, hol végre biztonságban érezte magát.

Ijedtsége múltán kezdett csak istenigazában fájni mindene. Káromkodott, átkozódott és bosszút esküdött minden élőnek a házban, miközben kinyitotta gyógyszeres táskáját.

Először is megmosta vérző száját, azután hűsítő, csillapító irral kenegette be csalán, tüske megszabdalta pofáját, miközben nagyokat nyögött és jajgatva nyikkant össze, mert dereka kimondhatatlanul fájt minden mozdulatnál.

— Vérrel fizettek ezért mind a ketten, — esikorogta

öklével fenyegetődzve... — Nem várok tovább! Jaj lesz neked holnap, te falusi ripők... azután te jössz sorra, vén fehérfejű gazember... Ti csináltátok ezt!... — és urának ágyán végignyújtózva, bosszúterveken és véres visszatorlásán törte a fejét.

De a csatlósok behangzó röhögése és danolása mód nélkül bosszantotta. Mintha ezek is rajta nevetnének.

Nagy kínnal odasántikált, hogy betegye az ablakot... a párkányon azonban elveszett barettáját látta heverni és mikor felemelte, nagy csörgéssel ugyanaz a két fazsindely hullott a lábához, melyeket Szellő farkára bogozott.

A szobában már az alkony árnyai sötétlettek, Beppo szeme azonban csak úgy izzott, szinte világított a lelkében tomboló gyűlölettől.

— Jaj nektek, jaj mindkettőtöknek! — mormogta magában szüntelenül...

*

Még alig pitymallott a keleti égaljon az első rózsaszínű derengés, Miklós már ott ödögött az udvaron, bátyja felkeltére várakozva.

Duzzadt szemhéjain, égő szemén meglátszott, hogy jóformán ébren virrasztotta át az egész éjszakát és hogy komoly elhatározás érlelődött meg benne.

Türelme azonban kemény próbát állott ki, mert György bátyja ablakán csak akkor mozdultak meg a nehéz bőrfüggönyök, mikor már magasra szállt a nap aranysekere az égen és Beppo összeszúrskált, vörösfoltos, fakó pofája nézett kifelé, alattomos hunyorgással pislogva Miklóstra, ki azonban rá sem nézett.

A két belső inas rohanva nyargalt be a ruhákkal és a gőzölgő, fűszeres meleg borral — mire azután végre nagy sokára kilépett a tornácra maga Tholdi György is.

Szeme vörös, hangja rekedt, durva volt az éjjeli tivornyázástól.

— Mit akarsz? Mire vársz? Nincs dolog a gazdaságban, hogy itt lopod a napot! — förmedt rá öccsére.

— Veled akar, édes fiam György beszélni, — mon-

dotta szelíden, de szívdobogva az özvegy, ki Györggyel egyszerre lépett a tornáczra.

— Csak mentegesse megint, asszonyanyám, napot lopni, lustálkodni, tehenkedni akar... Bűdös a munka ennek a lusta dögnek, renyhe, munkakerülő, korhely betyárnak... Lódulj mindjárt, mert csatlósaimmal kergettetek a mezőre!

— Átok, hazugság minden ige a szádban, — kiáltotta Miklós szilaján eléje dobbanva. — Beléd látok s jól tudom, mi lappang bokrodnak megette. De csak azt mondom, a mennybéli Isten is úgy szeressen, mint te engemet! Mindennek rossz vagyok, parasztnak, csihésnek, de csak azért, mert öcséd vagyok... Irigyelsz, gyűlölsz s elveszteniél egy kanál vízben, hogy magad ülhesz a birtokba... Ezért nem nézhetsz rám gyűlölség nélkül, Tholdi György!

— Hallgass! Hallgass! — rikoltotta tombolva György.

— Kivártalak, míg felkelsz, mert torkig vagyok már mindennel... Torkig kaján irigységgeddel, cudar bánásmóddal... Ne legyenek hát utadban, elmegyek a háztól, el még ma... Nagy a világ, akkora, hogy akár sohase látsz többé...

— Eridj hát! Takarodj! Pusztulj a szemem elől tüstént! — ordította a kapu felé mutogatva.

— Elmegyek még ma, akár tüstént, — kiáltotta Miklós is túlhábzó keserűségében, de elviszem, a mi az enyém... Add ki, bátyám, a mi engemet illet, add ki jussomat pénzben, paripában és fegyverben... aztán Isten áldjon meg mindenkit, — még téged is — engem nem látsz többé!

— Itt a jussod, rongy kölyök, ne, bőven, duplán kiadom! — rikoltotta György, egészen belekékülve és jobbról-balról arcul ütötte öccsét, csak úgy csattant.

Miklós előtt vérszín ködben rengett minden!

Egy szempillantásig halálfehéren meredt rá, aztán egy elevenjén sebzett fenevadnak felhördülő dühordításával rontott bátyjára, ki egészen ónossá lett öccse vérbeborult szemének szikrát, lángot szóró villogásától.

De mielőtt rettentő ökle lecsaphatott volna, jajongó sikoltással vetette közéjük magát édesanyjuk és reszkető karjaival védte, testével takarta el a remegő Györgyöt, noha nem ezt, hanem Miklóst féltette szívének minden idegszálával.

Miklós karja bénultan hanyatlott alá, mikor a szeretett édes arcot látta a kétségbeesés halálfehér ijedelmével magára meredni.

Mintha valami nehéz álomból ébredne, fordult meg, s tántorogva ment az udvar legtávolibb zugába, ahol kábultan ült le és fejét tenyerébe hajtotta.

Széles melle kínosan rengett . . . végtelen keserűség, kimondhatatlan nehéz fájdalom marcangolta szívét, mintha meg akarna repedni . . . egyszerre azután elfojtott zokogással hullottak ujjain keresztül könnyei a reggeli napsugárban ezerszeresen csillogó, apró homokszemecskékre s ott ült, ott búsongott sokáig, észre sem vette, hogy a nap már régen delelőre és azutánra kezd fordulni.

A korai ebéd után, a jól felborozott esatlósok, vidám kurjongatás- és durva tréfáldzás között, tompavégű kópja- és gerelyhajigálással mulatták magukat.

A mulatság zaja egészen behangzott abba szobába, melynek betett ablaktáblái mögül, hálójában ülő pókként, leskelődött kifelé Tholdi György az ónfoglalat egyik szándékosan ütött csorbáján . . .

Noha az ebédnek régen vége volt, mégis egyik öblös kupa erős bort, a másik után itta lázas mohósággal és riadtan rázkódott össze, mikor egy ismert hang váratlanul megszólalt a háta mögött:

— Ütött az óra, kegyelmes uram! Mindjárt megsza-
badulsz öcsédőtől! — súgta sátáni diadalmosollyal Beppo a fülébe! . . . — Résen légy! — ezzel feleletét se várva, kisurrant a szobából.

Amint a tornácra lépett, a esatlósok nagy lármával hitták, hogy tegyen igazságot két gerelydobás között, amelyen nem tudnak megegyezni.

Beppo nagy komolyan mérlegelte a távolságot.

— Mind a két dobás egyformán jó, azért nehéz volna döntení, de más mondok, vitézek, keljeteK új versenyre, annál aztán majd ítélek.

— Igaz! Ez igazság! — kiabálták valamennyien, kópjaikat csóválva, de legjobban kiabált egy fiatal, hetvenkedő legény, ki titkon, többször összenézett Beppoval, ennek újabbi szemvillantására, éles hangon rikoltotta:

— De új célba, messzibb célba dobunk, úgy-e fiúk? Nézzétek, amott gunyaszt egy árva tűzok, orrát, szárnyát földig lóggatja bűvában . . . Döngessük hát meg a palánkot körülötte, ha csak nem dög, majd felrepül.

Harsogó röhej, ujjongó tetszés fogadta Kása Ferke hetyke szavait s a legények gyorsan egy csomóba verődtek.

Dörgött, durrogott a palánk s a kópják, gerelyek süvöltözve zúgtak mindenfelől a búsongó Miklós feje felett.

De ő, bár forrt benne a méreg, fel sem nézett, hanem néma megvetéssel tűrte a gúnyt és csúfolódást, jól tudva, hogy bátyja csak az ő bosszújára úszította rá bérenc-hadát.

Erre még inkább vérszemet kaptak és még hevesebben kezdtek ostromolni, de még ezt is békével tűrte, — hiszen, ha akarta volna, hát karjainak rettentő erejével valamennyit összemorzsolja... de mikor az ujjongó Kása Ferke kopjája vállát érte, az éles fájdalom gátját szakította visszafojtott dühének s rettentő haraggal felugorva, villámgyorsan kapta fel a fél malomkövet, amelyen ült és egy iszonyú lódítással a csatlósok közé zuhinto-tta.

Süket bűgással repülte át a nehéz kő a levegőt, Kása Ferke pedig összelapított, szétzúzott testtel hevert alatta és patakzó vérét mohón itta be a száraz homok.

Harsogó ordítás és rémítő zavar keletkezett erre . . . de Miklós szilajon forró vérét is jéggé dermedtette a rémület.

Szoborra meredve, tévetegen nézett a csatlós vérben úszó, kásává lapított testére, kinek két üveges szeme néma, de rettentő váddal meredt rá.

Csak akkor rezzent fel, mikor a cselédhad tüzet, gyilkost kiabált feléje . . . a tornácon pedig kikelt, diadalmas arccal György bátyja jelent meg.

— Gyilkos, gyilkos, — ordította rekedt, recsegő hangon . . . — Emberek! Csatlósok, fogjátok, kötözzétek meg ezt a gyilkos haramiát! Aprítsátok össze!

Ezek a szavak fellobbantották minden erélyét — és a több oldalról rárohanó csatlóshad egyikének kezéből egy nehéz kópját ragadva ki, boldog végével úgy szétütött köztük, hogy jobbra, balra dőltek, tágultak mellőle, azután egyetlen ugrással átvette magát a magas palánkon.

— Utána! Utána! Élve, halva meghezzátok! — ordította böszülten György, s elkapva egyik csatlósának rövidnyelű kopóját, egész hadával a menekülő után eredt — mire Tholdiné velőtrázó sikoltással roskadt le a tornác hideg köveire — az öreg Bence pedig, mintha az ég irgalmát akarná segélyül hívni, csak reszkető karjait kulcsolta össze ősz feje felett, szívének véghetetlen nagy fájdalmában.

— Mindenttudó, örök irgalmú Isten, minek engedted ezt!

Az üldözés.

Mint az erdők fejedelmi vada, a nemes gím után az éhes farkasok csapata, úgy rohant Miklós után is — élén kaján szívű bátyjával — a bosszútlihegő üldözők hada, haragos, fenekedő ordításával felferve az egész falut.

Néhány kópja zúgva-búgva repült utána, — de akkorra már Miklós elérte az ingovány szélét és összeborult mögötte a nád és sás sűrű szövevénye.

Egyik zombékról a másikra ugorva, törtetett, gázolt befelé az ingó, süppedező talajon mindaddig, míg üldözőinek csörtetése el nem csitult a nád között. Ekkor megvonta magát egy zombék sűrű bozótjában, nehogy a nád mozgása árulója legyen.

György pedig ezalatt pár nádvágó jobbágyot parancsolt nagy sietve elő, hogy vezetői legyenek az úttalan ingoványban. Ekkor lódobogást és esaholó kutyaugatást hallott a háta mögött, mire csakhamar Beppo vágatott

elő és szökött le horkoló vasderes lováról, mellette pedig Miklós kedves kuttyája, Szellő csaholt, ugrándozott s olyan veszett örömmel szökött György nyakába, hogy majd ledöntötte a lábáról.

Dühösen rugta oldalba a hizelgő állatot.

— A poklok országába hoztad ide ezt a dögöt? — acsarkodott rá mérgesen. — Miért nem jöttél elébb? Lóháton beértem volna azt a nyúllábú zsványt — most mehetünk utána — ha lehet!

— E nélkül a kutya nélkül ítéletnapig sem akadunk a nyomára ebben a rengeteg mocsárban, hanem ez a hűséges állat bizonyosan rátalál a gazdájára — sugta ravasz mosolygással ura fülébe, mikor felsegítette a nyeregbe.

György szeme felszikrázott és kaján mosoly játszott ajka körül.

— Az ördög súghatta neked ezt a gondolatot? — dörögte, azután rövid sugdozódás után embereit neki indította a keresésnek.

— Egy fél telket kap, aki megtalálja s tíz aranyat a tetejébe, ha gúzsba kötve elibém hozza, — kiáltotta harsányan az elősiető jobbágyok felé. — Jutalom a szemesnek, kaloda és deres annak, aki elszalasztja. Mihelyt nyomra találtak, jelentsétek! — parancsolta kurtán, azután ő is neki állt a keresésnek, egyik zsembékről a másikra ugratva lovával.

Mint valami hajtóvadászaton, olyan nagy lármával gázoltak, csörtettek össze-vissza a nádasban, minden rejtőhelyet, minden bozótot megzörgettek kopjaik hegyével, tömérdek vízi madarat, békát, kígyót zavarva ki csendes rejtekéből.

A nemes állat horkolt és fújt, mikor patái alatt inogni, süppedezni érezte a talajt, vagy, ha egy-egy vadruca csapott fel előtte nagy hápogással rejtett fészkeről — ilyenkor a gyáva György is mindig nagyot ijedt, hogy belevesz a mocsárba s torkaszakadtából szidta a vezetőt, miért nem vezet ki keményebb, biztosabb talajra.

— Itt még nem kell félned, bármint inog, hajladozik

is alattunk a talaj, vitézlő nagy uram. Aszályos esztendő-kön innen még szekéren hordjuk ki a nádat. De azokon a fűzfákon túl... ott... ott... oda már istenkísértés volna menni... Ott a víznek és iszapnak nincs fenéke... egy botlás vagy arasznyi kitérés a csapárol és lehúz és elnyel a mélység mindent.

— Ne sírátkozz itt nekem — förmedt rá mérgeesen, — hanem nézz a nyomok után, vén toprongyos! — Nektek, parasztknak, különb szemetek van a hiúznál... Láss hát utána... Ha nyomra nem akadsz, lehuzatlak!

Ezzel átugratott egy magaslatra s kengyelében felállva, nézett szét emberei után.

Mikor azonban a végtelenbe húzóó egyforma nád-tengert meglátta — nagyot káromkodott. Hol és merre keressék ebben az egyforma végtelenségben?

— Még csak egyetlen nyomra se akadtunk ennyi keresés után, mintha a pokol nyelte volna el azt a semmiházit, — dühöngte, mikor már vagy két órája zavarogtak ide-oda a nád között.

De nem ám! Mert az öreg jobbágy — már vagy háromszor olyan szépen eltaposta széles boeskorával Miklós áruló nyomait, hogy észre se vették s inkább a fejét vágatta volna le, semhogy őket helyes irányba vezesse.

Sípjának éles sikongatásaival még serényebb kutatásra ösztökélte embereit — és maga is éles pillantásokkal nézdelődött mindenfelé.

— Eszelj ki valamit, hogy kézrekeríthessük azt a kölyköt... Hol az a kutya? Miért nem kerestetsz hát ezzel az átkozott döggel, mi? — horkantott rá a nád közül előbukkanó Beppora.

— Nyom nélkül nem tud keresni, kegyelmes uram! Csak legalább egyetlen nyomra akadnánk.

— Kérj tanácsot cimborádól, a sátántól!

Beppo arcátlan mosollyal nézett ura haragvó arcába..

— Kegyelmes uram... a te szavadra tán jobban hallgatna! — felelte gúnyos célzással.

— Ne röhögj, hanem nézz körül jól... Olyan szemed van, mint a sólyomnak!... Ha te se akadsz nyomra — akkor beleütött a menydörgős menykő mindenbe... Csúfot vallunk.

Beppo újra eltűnt a nád között — — György pedig sötét, testvérgyűlölő gondolatokba mélyedve, ült lován, mely nagyokat rázkódott alatta, mikor egy-egy bögöly megcsípte s nagyokat fűtt, horkolt a körülötte rajzó szunyogtábor közé.

A nap útjának jó háromnegyed részét megtette s ferde sugarai már a nád iszapos tövét aranyozták be — mikor Beppo éles diadalkiáltása harsant fel a nád közül.

— Meg van! Meg van! Most már miénk a madár! — kiabálta biztos diadalérzettel, mikor Györgyöt közeledni látta. Itt a nyom, uram! Itt van!

Ezzel fütyülni kezdett a kutyának, mely az egész idő alatt a felrebbenő vízimadarakat hajszolva és veszett nyargalással kergette egyik zombékról a másikra a nád között bujkáló vízityúkokat.

Jó időbe került, míg elő tudta csalogatni, s annál a nyakörvnel fogva, melyet még a kis Magda csatolt a nyakára, rávezette Miklós nyomára, hogy tovább keressen.

György lángoló türelmetlenséggel leste a kutya minden mozdulatát.

De a szeles kopó oda se szagolt, hanem nagyokat vakkantva, szélvészfényként rohant vissza a nád közé, hogy jajgató bibiceket és a hápogó kacsákat hajszoljon, — mihelyst Beppo eleresztette.

Jó időbe került, míg megint elő tudta csalogatni, — de a kutya megint csak megugrott — — és így ment ez a drága multság Isten tudná megmondani hányszor egymás után... a kopó semmiképp se akart keresni — és úgy-látszott, hogy minden fáradságuk kárba veszett.

György tombolt és vadul átkozódott dühében, de az olasz szeme is szikrázott az elfojtott méregtől, mert gazdája nemcsak jól lepoeskondiázta, hanem még a csatlósok

előtt is mindennek elmondta, csak okos és ügyes embernek nem.

Kitörni akaró mérgét nagy nehezen lenyelegetve, gázolt a bozót közé, valami vesszőfélélet keresve, hogy mérgét legalább a kutyán tölthesse ki, — mikor egy hirtelen gondolatától megkapatva — urához lépett.

— Mit akarsz? Micsoda hazugsággal akarod magadat tisztára mosni? — riadt rá durván.

— Érdemtelenül mocskolsz, kegyelmes lovag! A kutya azért nem akar, mert nem tud keresni. Valami erősszagú fűvel elvették a szaglálást — mondotta határozottan.

— Ki merte ezt tenni? — kiáltotta György és arca ép olyan vésztjőslón égett, mint az alkony tűzvörös felhői a messze ég alján.

— Hallgasd meg és ítéld. Éppen a paripával akarunk utánnad indulni — s ez a dög ott hancurozott az udvaron, hol a csatlós vérét nyalogatva, hol a majorságot kergetve. «Jertek, fogjuk meg ezt a kutyát, — kiáltottam a csatlósoknak — ez majd nyomára vezet a gazdájának.» De, vesztetre, meghallotta a vén Bence, ki az ájuldozó nagyasszonyt támogatta a tornácon — és nagyot füttyentett a kutyának. Ez persze mindjárt hozzá szaladt s mikor mi a tornácre léptünk, akkor eresztette ki a kezéből — s valami összegyűrt fűfélélet hajított a háta mögé... De még így se akarta szépszerével ideadni, azért hát erővel elvettük tőle és kopjaink nyelével egy kissé több emberségre tanítottuk a vén madárijesztőt, ámbár ugyancsak emberül védte száraz vén bőrét... A nagyasszony szintén keményen megfenyegetett és elparancsolt bennünket és megígérte, hogy be fog nálad, kegyelmes uram, panasolni.

György a fogát csikorgatta.

— Csak hadd jöjjön panaszra asszonyanyám ő kegyelme... majd igazságot teszek... Málészájúak! Nem tudtátok agyonütni azt a vén gazembert, legalább megszabadultunk volna tőle is... De majd megtanítom én mőresre, csak haza érjünk, amiért ellenemre mert cselekedni... Már most mit tegyünk?

Beppo sárga arcán kaján káröröm tükröződött. Mint minden gazember, úgy ő is az első perctől fogva épúgy gyűlölte, a hűséges, igazlelkű Bencét is, mint Miklóst, mert a becsületes öreg, mióta belátott gonosz, fekete lelkebe — egy cseppet se titkolta el előtte megvetését és utálatát — ezért hát minden alkalmat megragadott, hogy árthasson neki — s azért volt most is azon, hogy urát mindenféle hazug rágalommal még jobban ellene ingerelje.

Ebben a tanácstalan habozásban, Szellő egy fiatal vizityúkot vert fel s ez éppen előttük surrant nagy pityegéssel tova — — a kopó pedig mindenütt a nyomába.

Ez György dühét újra fellobbantotta.

— Ne, haszontalan dög! Nem vezettél a gazdád nyomára, ne egyed hiába a kenyeret.

Zúgva szelte át a rövidnyelű kopja a levegőt és a szegény Szellő vért okádva, hemperedett a sás közé.

— Azt mondják, nagyon szerette a kutyáját, — röhögte Beppo.

— Legalább megsirathatja, — nevetett kaján örömmel György is, kinek a lelke örült arra a gondolatra, hogy Miklósnak ezzel is bánatot okozhat — s érzéketlenül hallgatta a szegény állat kínos hörgését, amint végsőt vonaglott a vérétől vöröslő sás között.

Bőrig ázva a lucsoktól, iszaptól s fáradtan és bosszúsan a sikertelen hajszáttól, gyülekeztek lassanként a csatlósok uruk köré és az öreg jobbágy alázatosan jelentette, hogy a nap lenyugvásához közeledik.

— No — hát aztán! — riadt rá mérgesen György.

— Itt az ingoványban hamar sötétedik — — és könnyen valami rosszba tévedhetünk a homályban, kegyes nagy vitézlő uram! — felelte az öreg.

— Úgy! az más!

Ez szeget ütött a gyáva György fejébe, mert mód nélkül féltette drága életét, — azért rögtönösen parancsot adott az indulásra... de Beppo egy hirtelen gondolattól megkapatva, arra kérte, hogy kutassák át még egyszer a szomszéd zombékokat.

A fáradt csatlósok dörmögve és mérgesen néztek rá.

— Átkutattuk mi már ezeket is — vitézlő uram, nincs bennük egy csiga sem! — mondotta bosszús morgással az öreg Gergő, ki már a keresés elején megfogadta magában, hogy akkor se látja meg Miklóst, ha keresztül bukik rajta.

— Kutasd át, ha kedved tartja, magad! — felelte György, kinek már nagyon indulhatnékja volt, mert a szúnyogok is csunyán megkínozták. — — Arannyal töltöm meg a kucsmádat, ha ráakadsz!

— De, kegyelmes lovag... csak ezt a pár zombékot... — ostromolta Beppo.

— Nem hallottad, hogy itt ragadunk a sötétben... Holnap majd folytatjuk... s fogadom, nem fog menekülni. Előre emberek! Az én életem drágább, mint azé a zsviványé!

De Beppo nem tágitott — mintha valami súgta volna neki, hogy még egyszer kutassa át a bozótot. Tudnillik egyszerre az ötlött eszébe, hogy a nyomok befelé tovább nem vezetnek — tehát a szökevénynek itt kell valahol a közeli zombékokon lappangnia... a többieket tehát távozni hagyta, maga pedig a nagy jutalomtól csábítatva, mohón látott neki a kereséshez.

— Legalább nem kell osztoznom e mihasznákkal! — gondoló.

És csakugyan — mintha cimborája maga a sátán súgta volna meg neki — Miklós valóban ott lappangott, alig pár lépésnyire tőle a bozót legmélyén.

Ide rejtőzött, mikor az üldözők csörtetését meghalotta — és minden pillanatban várta, hogy rábukkannak, mert a csatlósok néha olyan közel keresgéltek bűvőhelye mellett, hogy kinyújtott karjukkal is elérhették volna, sőt az egyik majd keresztülütötte a kopjájával.

Az éles vas alig egy hajszálnyira villant meg előtte... csak egy pirinyó taszítás még és a szívéen halad keresztül... de még se mozdult meg, — inkább az éles kopjavas járja keresztül, mintsem kaján bátyja hatalmába kerül.

jön, ki életére és örökére áhítozva — a hóhér kezére adná bizonyosan, csakhogy elveszítse.

A levelek szövedékén át hallott és látott mindent.

Hallotta gonosz tervelgetéseiket, suttogásaikat... és mikor Szellőnek a csaholását megismerte — ijedtében összerázkódott... de azután, az olasz felsülését és kedves urabátyjának éktelen dühét látva, jót nevetett magában, hogy hűséges öreg Bencéje úgy túljárt álnok terveiken.

Egészen megkönnyebbülve lélekzett fel tehát, mikor bátyját csatlósai élén távozni látta, de már a másik pillanatban keze göresösen ökölbe szorult s rémülettel vegyes dühvel látta, hogy a gyülölt olasz ott marad — és nagy hévvel lát a kereséshez...

Látta, hogy vizslaként szaladozza be az egész zombékot s mintha elveszett tűt keresne, mélyen a földre hajolva, kúszik ide-oda, sőt még a száraz vízholdta nád-törmeléket is össze-vissza forgatja.

Egyszerre aztán nagyot ugrott örömeiben, mert végre ráakadt a bozót mélyébe vezető áruló nyomokra.

Amitől tehát Miklós félt — bekövetkezett! Az olasz éles szeme ráakadt.

Macszkaszerű, nesztelen léptekkel kezdett a nyomokon befelé hatolni a sűrűség közé — de a félúton megállt — s mint az egérre leső macska, nézett, fürkésztet mindenfelé. Egyik fülével a bozótba, a másikkal a csatlósok felé hallgatódzott.

Két ujját már a szájához emelte, hogy egy fütytényéssel jelt adjon — mikor hirtelen eszébe jutott valami.

Ha együttesen törnek rá — akkor osztozkodni kell a teli süveg aranyon... neki egymagának kell tehát felverni a vadat... a többiek azután majd elfogják, de a jutalom egészen őt illeti.

Tétován, előrenyújtott nyakkal hallgatódzott. Mikor azonban a közelben zajgó csatlósok lármáját hallotta, merészen újra neki indult.

Villogó szeme mohón fürkészte a bozót mélyét és egy-

szerre diadalmas mosoly röppent át ajkán s szeme villámlott.

Csak akkora kis fehérséggel, mint a fű közül előkukkanó csillagvár, villant meg árulón Miklós ingujja a zöld levelek között — aztán eltűnt.

De ez éppen elég volt neki! Itt lappang hát... egészen közel... akár kinyújtott kezével is elérheti.

Gyors pillantással nézett körül. Merre adja meg társainak a jelet?

Gyötrelmes, hosszú pillanatok voltak ezek Miklósra nézve... Még lélekzeni se mert, nehogy szívének hangos dobogása elárulja.

Még jobban lehúzódott hát a sás közé s így várta, hogy a veszedelem elvonuljon feje fölül.

Egyszerre bátyja hívó hangja hangzott fel a távolból: Beppo! Beppo!

Győzelmes kegyetlen mosoly rángott át az olasz arcán... s a másik pillanatban már sivítón éles füttyszóval válaszolt, miközben villámgyorsan csapta szét a sás leveleit.

— Ide, emberek! ide! Megfogtam a madarat! — ordította harsányan... és ördögi hahotával röhögött Miklós szeme közé: «Itt guggolsz hát, fürjecsém!»

De csak zürzavaros lárma felelt kiáltására... Miklós pedig felriasztott vadként szökkent fel és öklével olyant ütött az olasz feje búbjára, hogy belesédült, — aztán izmos karjaival pehelykönnyen a magasba kapta és iszonyú lódítással, messze behajtotta a nád közé.

A nagy lódítástól maga is féltérdre bukott ugyan, — de tüstöntént felpattant s egyik zombékról a másikra szökve, menekült tovább a mocsár belseje felé.

Mikor azonban látta, hogy senki sem jó utána, pár szempillantásig megállt a megdermedt kutya mellett s lecsatolta azt a hímes szattyánörvet nyakáról, amelyet még a kis Magduska varrt ki skófiumos aranyszállal, apró ezüstös pillangókkal.

Mély szomorúság facsarta össze amúgy is nehéz szí-

vét, de most nem ért rá a boldog multon s a keserves jelenen bánkódni, hanem mellénye alá rejtve a nyakörvet, kirántotta a rövid kopját a szegény állat oldalából.

— Hűséges kutyám, te, szegény Szellő, neked is hűségért kellett elveszned, — suttogta bánatosan, azután neki vágott, az alkony hűvösödő szellőjétől lengetett nádas ködbevesző zöld homályának.

Egy-egy lélekzetvételre megállt és körültekintett, vajjon nem üldözik-e?

Bár fegyvert érezvén kezében, nem igen félt üldözőitől. Van a mivel megvédheti magát, ha rajta törnek, — azért hát nem is igen bujkált az ingó, süppedező nád között, hanem egyenesen nekivágott annak a meredeken kiemelkedő, bokros magaslatnak, melyen pár kizöldült szénaboglya mellett, egy düledezett, mohos nádkunyhó csúcsos teteje integetett feléje.

Egy lélek se jött utána, — pedig lármájukat még a közelben hallotta... És milyen zűrzavaros lárma volt ez! Egyik ordítás a másikat érte, egyik segélykiáltás a másikba fulladt — és közbe-közbe a paripa ijedt nyerítése hasította a levegőt.

Mi történt hát?!

Hát az történt, hogy Györgyöt annyira megcsalta az ingovány biztosnak látszó, csalfa felszíne, hogy az öreg nádvágó intéseit szélnek eresztve, a maga esze és szeme után indult... Egy ideig jól is ment minden, a ló és csatlósok gyorsabban haladtak, miután nem kellett nagy kerülőkkel annyi bozóton áttörni és térdig a híg latyakban gázolni... de egyszerre... java haladtukban, mintha csak kirántották volna lábuk alól a földet, inogni, süllyedezni kezdett alattuk minden... s derékig, hónaljig estek a híg iszapba és mennél jobban evickéltek, annál jobban húzta őket valami lefelé a feneketlen, híg mélységbe.

Erre leírhatatlan zavar és ordítózás támadt! Átkok, káromlás és segélykiáltások hörgő, pokoli zűrzavara. Legjobban ordított azonban a gyáva Tholdi György.

Amint csak torkán kifért, üvöltve hívta a mennybéli szenteket és patronusát, szent Györgyöt segítségül, másik szavával pedig kért, fenyegetődött s halálos ijedelemmel kapdosott még a feje fölött függő törékeny nádszál után is, mert lova vészes nyerítéssel süllyedezett alatta s már csak a feje s hosszú, lengő sörénye látszott ki a bugyborékoló, pöffedező iszapból és égnek meredő hajjal érezte, hogy lábait nem bírja kiszabadítani a nehéz kenyelvasakból, melyek lassan, de biztosan húzzák lefelé a rettenetes halálba.

Kidülledt szemmel, halálfehér arccal ordított folyton segítségért. De senki se hallgatott szavára, mindenki csak a maga életét iparkodott megmenteni. Borzadva tapasztalta, hogy a halálveszedelemben nincsen úr és parancsoló, itt az az úr, aki legjobban bírja s legelőbb tudja a maga életét megmenteni . . . őt pedig egy cselédje se szerette annyira, hogy érette a maga életét kockáztassa.

Szerencséje, — embereinek harmadrésze — még idejekorán biztos talajra menekült, ezek aztán nádból font guzsok segélyével nagy nehezen s egyenként kihúzogatták őket a biztos, kivezető útra.

A magas urat nem lehetett legutolsó cselédjétől se megkülönböztetni. A ragadós iszap a drága ruhát épúgy befogta, mint a darócot, — s prüszkölt, hápogott, mikor halálra fáradt, reszkető lovával együtt a szárazra húzták.

A ráragadt iszap, lucok és moha úgy eltorzította, olyan volt, mint az ördög és mégis ahelyett, hogy hálát adott volna szabadulásáért az Egek Urának, pogányul káromkodott s átkozódott — és ádáz szeme vadul forgott mérgében iszapos arcában, lova pedig, miát valami ősvilági szörnyeteg, csak nehezen cammogott alatta a tenyérszerű vastag iszaptehertől.

Mikor aztán kiértek az ingovány szélére, a biztos anyaföldön minden bátorsága visszatért.

— Hol van Beppo? Hol van az a gyáva gazember? Nem is mutatta magát, mikor halálveszedelemben forog-

tam . . . Nem láttátok? — kérdezte, szétnézve emberei között.

— Bizony az, vezér uram, aligha bele nem veszett ebbe az ördög országába, — felelte az egyik.

— Nem lenne kár érte! — mormogta bajusza alatt az öreg Gergő.

Tholdi György erre ugyancsak megijedt. Beppo nélkülözhetlen volt neki, akár a levegő. Tudója, mozgatója volt minden tettének, ármányának, nem nélkülözhetette tehát egy percig sem, mert úgyszólván második énje volt gonosz mivoltának és éppen ketten tettek ki egy ördög-számot.

— Meg kell találnunk minden áron! — rivalt ijedten embereire. — Ha mindjárt tűvé is kell tennünk az egész ingoványt . . . Kiabáljatok! Gyujtsátok meg a nádkupacokat, hátha eltévedt, gyorsan! gyorsan! — és maga is torkaszakadtából kiabálta a többivel: Beppo! Beppo!

De csak a felzavart vizimadarak és a nád közé, éjjeli tanyára húzódó seregélyek feleltek nagy zajgással a hívogatóra.

György kezdett már kétségbeesni.

— Most marad el, most, mikor a legnagyobb szükségem van rá, — dohogta magában, s egyik percben a méreg ette, a másikban pedig reszketett gonosz cimborájáért.

Aggódó gondolatai, mint valami felzavart méhraj zúgtak, háborogtak fejében, mikor csendesen álló, fáradt lova egyszerre csak ijedten felhorkantott s olyan vad szökéssel ugrott félre, hogy majd lerepült a nyeregből, aztán olyan fúvást, toporzékolást vitt végbe, hogy alig tudta két kezével megfékezni.

— Szent József és Márjás! Ihol ni, a nádi ördög! A patvarkísze! A lápi tündelevény! — ordították a csatlósok, babonás ijedtséggel s nagy rianással valamennyi mind kópjáját szegezte előre, mert a nádas rejtelmesen zizegő homályából nagy lassan egy sötét tömeg hömpölygött kifelé és a sötétség szemcsaló homályától megnöve,

mint valami óriási csudapók kecmergett négykézláb, keserves nyögéssel és nyafogással feléjük.

— Meg ne szúrjatok! Félre a kópjakkal, cudarok! Nem látjátok, hogy én vagyok, — nyöszörögte háromféle sivalkodással, azután nagy kinnal talpra állt, de úgy forgott vele minden, hogy tántorogva szédelgett jobbra, balra, előre, hátra, mint aki jól felöntött a garatra.

— Beppo, te vagy... te? Szólj már, hol voltál, mi lelt? — kérdezte ura ámultan, haragját és ijedtségét egyszerre szélnek eresztve nagy örömeiben.

De az olasz csak fogát csikorgatta és tátogott, mint a szárazra került hal. Még a hideg is rázta éktelen dühében... és mikor megjött a szava, vad átkozódás és bosszúfogadkozások közepette beszélte el, — de olaszul, hogy a többiek meg ne értsék — hogyan járt.

Ennek hallatára Tholdi Györgyben is minden csepp vér méreggá változott... és hogy megvigasztalja, a csillagok reszkető világánál újra megesküdünt, hogy addig nem nyugszik, míg gyilkos öccsét a hóhér kezére nem juttatja. — Meg vagy elégedve, Beppo?

— Minden csontom sajog, s mintha pöröly zuhogna a fejemben, úgy forog velem minden, — panaszkodott az olasz, további nagyokat nyögve. — De miért is nem jöt-tetek jeladásomra, kegyelmes uram? Megfoghattuk volna! — tette hozzá szemrehányó hangon — és mivelhogy alig állt a lábán, neki akart a ló oldalának támaszkodni.

Hanem ura feleletét már nem hallotta. Mert a megneszesedett paripa, mikor ez az iszaptól csurgó, tántorgó alak feléje hajolt, — ijedtében egyet farolt s úgy rúgta fel, hogy bukfencezve repült messze ki a rétre.

A csatlósok majd megszakadtak a nevetéstől, Beppo pedig azt hitte, hogy lelke tüstént kiszakad testéből... Beszélni se tudott, csak hörgött és öklével fenyegetődzött mindenfelé.

— Segítsétek fel a hátam mögé, — parancsolta György, azután előszólította csatlósai hadnagyát, Gergőt és megparancsolta, hogy kerítsék körül a nádast... — te

pedig, Peti, loholj tüstént a bíróhoz s nevemben megparancsolod neki, hogy holnapra az egész falu ide gyülekezzen! Végighajtjuk a mocsárt! Így legyen!

A két csatlós sietve loholt a falu felé, a többiek pedig nagy tüzeket gyújtottak köröskörül a tavalyi nádkupacokból, melyeknek fénye messze bevilágított az ingoványba.

— Szökjék meg a kölyök, ha tud, — mondotta gonosz elégtelenséggel az egymásután fellobogó tüzekre mutatva... — Ne búsulj, Beppo, holnap meg lész bosszúva! Felhajszoljuk, ha az ingovány fenekére búvik is... Pompás gondolatom támadt... hallgasd csak. A sinkoránok ma nem kapnak enni, már megizentem a pecérnek. Annál nagyobb dühvel hajtanak holnap. Hejh, de jó tréfa lenne, ha az én szerelmetes öcsémet is úgy szétszaggatnák, mint tavaly ilyenkor azt a nagy vérmedvét a Kárpátokban... — s ördögi örömmel nevetett erre a vérfagyasztó gondolatra.

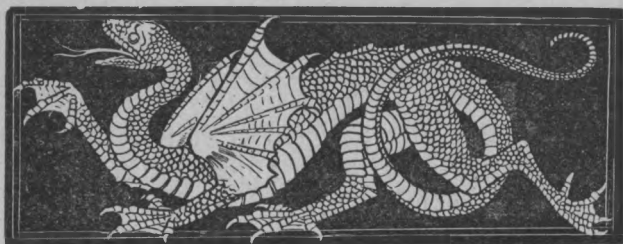
— Majd kitalál megint valamit a vén Bence! Nyelné el a föld ezt a vén latort! Ez a vén zsvány az oka mindennek! — sziszegte az olasz, mint a mérgét fúvó kígyó.

György haragja megint fellobbant. Lesz hát valaki, akin mérgét kitöltheti.

— Reszkessen az a vén gazember... Tudom Istenem többet nem ártja magát a dolgomba. Meglátod, mit csinálok vele, megkorbácsoltatom, ha haza érünk. Jajgatása jó ír lesz fájdalmadra!

Fáradtan cammogott a meghajszolt nemes állat a kettős teher alatt s alig tudott felkapaszkodni a falu felé vezető országút meredek lejtőjére.

Az égijel.

— Minden ember gyűljön a tornác elé, — ordította harsányul György az udvarra léptetve, miközben egyik alhadnagyának kemény hangon parancsot adott, hogy két legmarconább csatlósát küldjék utána szobáiba, aztán a sáros kantárszarat cselédeinek dobta oda és Beppoval a házba távozott, hogy kissé kimosakodjék a sárból és iszapból.

Rávetett ádáz tekintetéből s az olasznak baljóslatún kárörvendő vigyorgásából az elősiető öreg Bence mindjárt megsejtette, hogy a zivatar az ő ősz feje felett fog összetornyosulni. Mindamellett inkább örült, mint félt, mert a pár hazatérő csatlósoknak, valamint uruknak bosszús, csalódott arca arra mutatott, hogy szeretett kis urát nem tudták megejteni.

Sietett is ezzel az örvendetes hírrel, amint csak öreg csontjai engedték, be a házba, hogy ennek legbensőbb szobáiba zárkozott, zokogó és imádkozó úrnőjét megvigasztalja és megnyugtassa.

Hogy ő vele mi fog történni, azzal nem törődött . . . bánja is ő, ha kerékbe törik is, csak hogy kis gazdája elmenekült . . . mert akárhol, még az embert elnyelő, végtelen ingovány közepén is jobb helyen van, — gondolta — mint kaján, életére törő bátyja keze között.

A cselédség és az otthonmaradt csatlósok ezalatt félve gyülekeztek a tágas udvar minden részéből a tornác elé,

melynek vastartóiban néhány szurokfáklya már lobogva hányta fekete, füstös lángját a csillagtalán égbolt felé.

Még suttogni se mertek, hanem csak lopva tekintettek a hosszú tornác árnyékba vesző ívei alá, hová uruk az öreg Bencével majdnem egyszerre lépett ki és a fordulónál szemtől-szembe álltak egymással.

György sárga, puffadt képe lángolt a benne tomboló dühtől és végtől végig méregette az öreget. Olyan volt, mint a mesék kígyófejű, denevérszárnyú sárkánya, mely minden mérgét fullánkot öltögető nyelvén és szikrázó szemében tartogatja és hártvás hosszú karmaival készül áldozatába akaszkodni.

— Mit tettél azzal a kutyával, te vén akasztanivaló hóhér, — ordította nagyot dobantva és mellen ragadta az öreget.

— Cospetto! Mindjárt lesz füge, de nem édes! — vigyorogta elégülten ura mellett Beppo, ki fakósápadtságú összekarcolt pofájával olyan volt, mint egy kísértet.

A cselédek féltek, remegtek, mint a nyárfalevél, mert mindnyájan úgy szerették, tisztelték, mint apjukat az öreget, ez pedig nyugodtan nézett a ház öregebb fiának dühtől vonagló arcába.

— Felelsz tüstént, vagy kirázom a lelkedet vén bőrödből!... Felelsz-e? Mit tettél? — és durván rázta Bencét, folyton fülébe ordítva: — Mit tettél a kutyával, vén lator?

— No, hát elvettem a szimatját, nehogy rávezessen üldözött öcséd rejtekére! — felelte bátran és nyugodtan.

— Lakolsz is érte tüstént. Nesze, vén lator s úgy el-lódítá magától, hogy bizony a falhoz vágódott volna, ha erősebben nem áll a lábán.

— Kötözzétek meg! Elő a korbáccsal! — parancsolta dühbefult hangon... mire a két marcona csatlós gyorsan megragadta az öreget.

— Hahaha! — röhögött az olasz bosszútól és kegyetlenségtől lángoló pofával — hogyan tetszik ez a tánc, öregem? Ügy-e, hogy csak pontos fizető vagyok!

Bence pedig nyugodtan állt ott, csak jóságos arca vált halálfehérré a fáklyák lobogó vörös lángjában, de szelíd szeme kimondhatatlan megvetéssel nézett urára.

— A mi szentséges Üdvözítőnk is méltatlanul szenvedett értünk a keresztfán — hadd szenvedjek én is kis uramért — mondotta szilárdul.

— Vezess nyomára a gyilkosnak, hogy törvényt lehesse látni felette, különben rád hárul a bűn és büntetés, — kiáltotta ökleivel hadonászva György.

— Ezt a gyilkosságot megbocsátja öcsédnek a végtelen-irgalmú Isten, aki a te vesébe is belelát, Tholdi György! — felelte az öreg ünnepélyesen s olyan vádló tekintettel nézett rá, hogy György nem bírta elviselni.

— Rávezetsz a nyomára vagy nem, te vén lator, még egyszer kérdem? — ordította György, ki nem tudta tovább fékezni forrongó dühét.

— Nem én soha, még ha agyonvágatsz se!

— Tépjétek le a gunyóját! Elő a korbáccsal! Hol a korbács? — és szikrázó szeme vad villogással meredt a két csatlósra, kiknek egyike elrohant, de a másik pillanatban már ott termett kezében azzal a vastagon font, érdes szíjkorbáccsal, mellyel a szilaj csikók akaratosságát szokták megtörni... azután mindketten pogányok módjára nekiestek az öregnek és letépve ruháit, mindkét kezét erősen hátrakötötték.

— No most mindjárt kezdődik a selyemtánc, csak jól a talpa alá húzzátok, legények, — vihogott az olasz csúfondárosan, győzelmesen szemébe kacagva Bencének, ki némán és hangtalanul tűrt mindent.

— Lökjétek a középre, hadd lássák — és fenyegetően fordulva a cselédek felé, kiáltotta le:

— Így fogtok járni valamennyien, ha ellenem és a törvény ellen tesztek, ha a gyilkost menekülni engeditek és bármit eltitkoltok!... Értettétek!

Egy lélek se mert felpillantani... a cselédlányok soraiból pedig elfojtott, halk zokogás hallatszott.

— Egy szavadba kerül s büntetés helyett jutalom vár rád! — hangzott le a tornáról.

— No, hát szólok! Úgy büntess engem is, amint téged a törvény és igazság vezérel, Tholdi György!

— Vágjátok hát míg mozog, ez a megátalkodott bűnbűjtő kutya! — ordította György magánkívül, de akkorra már az öreg Bence ott állt a tornác előtt és szelíd szemében szokatlan láng villogott.

Először rá, azután a fekete, csillagtalán égboltozat felé emelte tekintetét... s szívetrázó, hangos szóval kiáltotta:

— Halld meg az én kiáltó szómat és nézz le az üdvözültek fényes honából ide, földi tanyádra én boldogult vitézlő uram lelke, öreg szolgádra, fegyverhordozódra, ki véled a dicsőség útjait járta... Te asztalodhoz ültetted, lovagi jobbod kérges kezemet szorongatta a győzelmes csaták után... nézz le, oh, én édes uram lelke... egyik véred üldözött vadként bújdokol az ingoványban... a másik pedig korbáccsal fizet agg szolgád hűségéért... Nézz le, oh, nézz le és sírj velem... mert átok és balsors sujtja az ős Tholdi-házat... — s az öreg reszkető szava nehéz, fuldokló zokogásban tört meg... és csak ez a megrázó hang, más nem hallatszott sem közel, sem távol az éjszaka néma, hangverő csendjében.

De mintha ezek a lélekidéző szavak csakugyan az ég boltjáig, a csillagok honáig törtek volna fel... egyszerre... csodálatos zengés és ropogás morajlott alá a magasból és lángoló szivárványszínekben sziporkázva, egy csodatünet jelent meg az ég boltján s percekig lángotlövellő izzással pergett, süvöltözött a ház felett — azután mennydörgésszerű ropogással szétpattanva, egy pillanatra lángbaborította a mindenséget... csak aztán hullott alá mérföldes hosszú lángsávot hagyva maga után az ég boltján.

Névtelen borzadály rezgett át mindenkit, melyet még rémületesebbé tett a hirtelen beálló vak setétség és emberhangtalan csend... csak azután kezdtek a kutyák

kísértetiesen vonítani szerteszét a faluban... a nagy hársfa levelei pedig olyan rejtelmesen, titokzatosan zörögtek, susogtak, mint még soha.

Jó ideig nem mert senki sem mozdulni, csak aztán járt halk lehelletként szájról-szájra ez a remegő suttogás:

— Ez az égijel volt! Az égijel!... Isten ujja, Isten csudája!

Bármily halk volt is ez a susogás... mégis eljutott Tholdi György fülébe, kinek gyáva lelke ebben a percben vad, ismeretlen félelemtől reszketett... Fel se mert pillantani, csak sírbolti halványsággal meredt a fáklyák táncoló árnyékára, így aztán sem ő, sem más nem vette észre, hogy a rögtönösen beálló sötétség elején, a kis fürge Rozi, a kerten át beosont a ház legbenső szobáiba zárkózott asszonyához.

— Bencém, hűséges öreg cselédem te, hasította át egyszerre egy indulattól reszkető hang a setétséget. Oldjátok fel tüstént, oldjátok fel, ti pokolraivalók! — És a tornácra Tholdi Lőrincné magas alakja rohant le s védőn emelte karját föléje.

Magas gyászruhás alakja egy fejjel megnőtt s jóságos szemében még ott izzottak a könnyek fényes nyomai.

— Takarodj, nyomorult had, félre előlem! — parancsolta nehéz, indulatos szóval... mire a csatlósok félve oldalogtak el mellőle és mintha varázslat történt volna, olyan sebesen hullottak le a kötelek az öreg kezéről s került rá megint inge és dókája, melyeket a kis Rozi adogatott rá sebtében.

Bence egy szót se tudott szólni mély meghatottságában, csak sírva csókolta meg asszonya kezét, ki vonagló ajakkal és ziháló kebellet lépett fia elé.

Nem szólt, de könnytől égő szeme olyan átnyilaló hatalommal tapadt rá, hogy fel kellett pillantania.

— Te!... te!... te!... — csak ennyit tudott a szívében háborgó indulatoktól mondani, de vádlólag felemelt

jobbja, égő tekintete... annyi nehéz vádról, annyi sok keserüségről beszélt, hogy Tholdi György megdöbbenve fordította félre fejét... s nem mert szülő édesanyjára nézni... mint az elítélt bűnös legfőbb bírójára.

Özvegy Tholdiné aztán Bence karjára támaszkodva, tért benső szobáiba.

Csak az ajtócsapásnak erre a távoli neszére merte szemét lassan felemelni s tétován nézett szét maga körül.

A ház eleje üres volt; csatlósok, cselédek nesztelenül tanyáikra széledeztek.

Máskor zajos sürgés-forgás, élénk lárma hallatszott a cselédházak és istállók felől. A kútgém csikorgott s egy-egy elnyújtott bőgés s nyerítés is vegyült a víg lár-mába... most olyan csendes minden — még az oktalan állatok is félve hallgatnak.

Ez a csendesség szinte visszadöbentette; a fekete égre fel nem mert volna pillantani, ha kincséhes szívének a félvilágot odaigérték volna, azért hát csak a tornác felé fordult rekedt suttogással:

— Beppo! Beppo! hol vagy? — mire a mellette levő oszlop mellől előlépett az olasz.

— Jer be hozzám, nem merek magamban maradni... és éjszakára állítas öröket az ajtók elé, — suttogta egyre növekedő ismeretlen, vad félelemmel.

Az olasz keskeny ajkán gúnyos mosoly rángott, de gyorsan szikrát csiholva az övéen függő tűzszerszámból, meggyújtotta a nagy karosgyertyatartó sárga viaszgyertyáit, azután ura intésére a vastag bőrfüggönyöket is az íves ablakokra eresztette.

— Te, Beppo, — szólalt meg akkor György, — ez a nap mindenképpen szerencsétlen volt ránk nézve... aztán láttam, te is nagyon megijedtél.

— A nagyasszonytól?

— Eh! A lángoló égijeltől!...

Beppo gúnyosan félrehúzta a száját és csattanó hahotára fakadt.

— Tudod, uram, mi volt az az égijel? Hulló csillag,

egy-egy csillagnak elszakadt darabkája... Láttam én már ilyet nem egyet... de sokkal különbet ennél... mikor az egész égboltozat olyan volt, mintha égő vérbe mártották volna, és úgy zengett, morgott, mint az égháború... még se lett semmi se belőle.

— Megesküszöl erre? — kérdezte György felszökve ültéből.

— Akár százszor is, pedig jó keresztény vagyok. Nos, most, hogy ezt tudod, félsz-e még kegyelmes uram?

— Vénasszonyoknak nézesz-e, hé? — kiáltotta György nagyhangon és hogy megmutassa, hogy csakugyan fittyet hány az egésznek, harsány hangon kikiáltott és ízletes vacsorát, jó borokat hordatott az asztalra, mire aztán mindketten ugyancsak derekasan láttak neki az evésnek és ivásnak.

Evés, de még jobban ivás közben aztán még egyszer meghányták-vetették a történeteket és mikor a bor már jól megoldotta Tholdi György nyelvét, nagyon ütött öklével az asztalra, csak úgy táncoltak bele az ezüst kupák és finakok.

— Ördög és pokol — kiáltotta nekihevült arccal, néha mégis gyengeszívű az ember, ha ezt előbb tudom, az a vén gazember nem vitte volna el szárazon az irháját!

— Higyjed, uram, jobb, hogy így történt!

— Hiszen te akartad legjobban! — riadt rá bosszúsan. — Micsoda ez már megint?

— Igaz, úgy vagyon. De azóta még sokkalta jobb tervet fundáltam ki. Hahaha! az én édes eszem mindent jóra tud fordítani.

— Mi az hát, hadd hallom?

— Bence, ahogyan öcsédet szereti, bizonyára felkeresi az ingoványban. Talán már holnap, holnapután, hogy a nagyasszony ő kegyelmének is hírt hozhasson legkedvesebb fiáról... Ez olyan bizonyos, mint a nap, bizonyos, mint a...

György lecsapta kupáját.

— Ördög bujjék a nyelvedbe... Ne fecsegy ilyen hoszszadalmasan... Nem látod, hogy mar a kíváncsiság?

Beppo összekarmolt, kékredagadt pofája diadalmasan ragyogott.

— Mint az árnyék, lépten-nyomon a sarkában leszünk, Pietróval és Patkóval kilessük, merre megy, így aztán, mikor nem is sejti, akkor csipjük el a madarat.

— Hah, ez jó gondolat! Beppo, te remek ember vagy! De mi van előbbi terveiddel?

— Ha ez nem sikerül, akkor majd elővesszük azokat. Körülfogjuk s meghajtjuk a mocsárt... Ha a sok jobbágy rá nem talál, majd ráakadnak a vérebek... és ha ezekkel is csúfot vallanánk... akkor...

— Akkor...? De beszélj hát! — kiáltotta György fékezhetetlen türelmetlenséggel.

— Akkor rágyujtjuk a mocsárt és megsül benne elevenen. Ez olyan bizonyos, mint a halál. Ha száz lelke van, se menekülhet. Én már láttam mocsárégést a Maremnákon, tudom mi az... Maga az ördög, a tüzetevő sárkány is beleveszne abba az égig csapkodó láng- és füsttengerbe.

Tholdi György majdnem tombolt örömeiben és hízelgő szavakkal, fényes ígéretekkel árasztotta el cinkostársát.

*

Ott hagytuk el Miklóst, mikor a magaslatra érve, a fűz és égerbokrok széléig csúszott s onnan tekintett szét üldözői után. Ott aztán megtudta, miért hagytak fel egyszerre az üldözéssel.

A feltámadó alkonyi szellő széjjel-széjjel hajtogatta a nádas rőtveres címerét és így jól látta, mint evickélnek, mint kapálódznak üldözői az ingoványban, legelől kedves György bátyjával, ki majdnem a lábuknál fogva húzta le a szenteket az égből, hogy segítsék ki lovastól a szárazra.

— Isten büntetése ez rajtad, gonosz szívű bátya, — gondolta magában... és borúsan nézte, a meddig csak

láthatta, minő fáradsággal, mennyi vesződéssel húzogatják ki egymást a latyakból.

Lassanként azonban aláereszkedett az este és a mocsár felszálló gőzei sűrű párafátyolt terítettek az ingovány fölé és eltakartak mindent.

A tömérdek vízi madár és a nád között éjjeli szálást kereső seregélyek zajgása lassanként elcsendesedett, de annál hangosabb lett a békák brekegése és kuruttyolása, a teknősbékák süvöltése . . . sőt a messze távolból, mintha elvesző farkasüvöltést is hordozna szárnyán a kósza szellő.

Oda ült a roskadozó nádkunyhó tövébe s tenyerébe süllyesztett fejjel bámult a mindinkább sűrűsödni kezdő setétségbe.

Fohász, fohász után szakadt fel melléből, — kimondhatatlanul elhagyatottnak, árvának érezte magát.

Mi lesz belőle, merre, hová, kihez forduljon?

Tudta, hogy György bátyja, mint az üldözött vadat fogja hajszolni és hogy széles e hazában köröztetni fogja mindenfelé.

Nevét, mint gyilkosét, hordozzák szét a hírnökök és perestáldok, fejére pedig jutalmat, vérdíjat tűznek.

Ismerte azt a feneketlen gyűlölséget, amely bátyjában lángolt; tudta, hogy addig nem nyugszik, míg kézre nem keríti . . . mert nemcsak életére, hanem örökére is sóvárog.

Ebben a nádasban kell tehát élnie vagy elvesznie, mert akárhol mutassa is magát, minden falu, minden város végén ott várja a hóhér és a törvény ítélete.

— Nem akartam, nem akartam . . . fejembe szaladt a vér, az ördög lódította meg úgy a kezemet . . . — de bárhogyan akarta is lelkét megnyugtatni, hiába volt . . . A lelkiismeret szigorú bíró, — valami mindegyre csak azt felelte neki: gyilkos vagy! gyilkos vagy! . . . és ez olyan szorítással, váddal feküdte meg a lelkét, mi százszorta nehezebb volt minden kinnál, minden keserűségénél.

Az őrtűzek téveteg, halvány csilláma idáig ellátszott a szélekről. Valahányszor egyet mozdult, lebbent a nádas, fényes címerén megvillant a gyöngé pirosas fény, mely kimondhatatlan kint okozott neki, . . . mert a vérre, a piros vérre emlékeztette . . . s bárhová nézett is az alaktalan sötétségben . . . szüntelen maga előtt látta a vérében úszó alakot, reá meredő, hályogosan megtört tekintetével.

Bő ingujját karjára hajtva, ezzel fedte el szemét és a sok zűrzavaros gondolat egymást kergette fejében, hogy szinte belekábult . . . Egyik félelmesebb, ijesztőbb volt, mint a másik . . . és hozzá még az éjszaka is olyan különös, megrázó hangon szólalt meg az emberhangtalan ingovány közepén.

Egyszerre azonban egészen megváltva lélezett fel.

Mint az alaktalan sötétséget szétoszlató nyájas nap-sugár, úgy jelent meg édesanyjának szelíd, szomorú arca előtte és a ráemlékezés betöltötte minden gondolatát, meglágyította bánattól nehéz szívét és elűzte az éjszaka rémeit.

— Óh, én kedves, édes, drága jó szülém, micsoda szégyent és bánatot hoztam a te jóságos szívedre azért, mert annyira szeretél s érezni kezdte, mint ég és nedvesedik meg szeme . . . de csak sírt, sírt az erős gyerek tovább, mert ez olyan jól esett neki s úgy érezte, mintha minden könnyesepp egy-egy nehéz érzést mosna le szívéből és mintha édesanyjának szelíd képe még ezen a vad, elhagyatott helyen is megvígasztalná.

Az egész világot és a világ minden kincsét odaadta volna egy öleléséért és ha — csak egy pillanatnyi rövid pillanatig is — kebelére hajthatná bánattól terhes fejét . . . és egyetlenegy édes vígasztaló szavát hallhatná . . .

Nem mert mozdulni, nehogy ez az édes, lelkényugtató kép másba zavarodjék. Akár hajnalhasadásig így maradt volna . . . de egyszerre jéghideg fuvalom csapta meg s valami végigsimította a homlokát.

Riadtan kapta fel fejét és egy gömbölyű fekete árnyékot látott gondolatsebesen elvágódni maga előtt.

— Húhúhúhú híú kvakkvak . . . — hangzott kísértetiesen a mocsárbagoly érdes sikoltása és mintha erre magán a természetben is lassú borzongás futott volna végig, sziszegve, uhogva rezdült meg a nádas az éji szellő fuvallatától.

Nyirkos, hideg pára szállt fel mindenfelől. A nedves moha és fapudva fénylett, világlott a sötétségben és a nyirkon és rohán növe gombák is halavány, kísérteties villódzásban derengtek . . .

Fázni kezdett és hogy a harmat át ne járja, bemászott a düledező kunyhóba és meghúzódott egyik szögletében.

De az álom — bármennyire el volt is fáradva — nem akart pilláira ereszkedni.

Hallgatta hát azokat a sohse hallott, rejtélyes hangokat, melyek az éj visszhangos csendjében egymásután támadnak és halnak el — és találgatta mik lehetnek azok?

De hát ki tudná megmondani, mik és honnan jönnek! Az alvó természet álmodó hangjai-e, vagy pedig olyan ismeretlen teremtményeké, melyeket ember még nem látott, nem hallott — és csak az emberhangtalan magány fölé ereszkedő néma éj közepén szólalnak meg sohasem hallott hangokon??

Végignyújtózott a kemény földön és vánkosul két karját tette a feje alá. Megint aludni próbált, de sokaig csak nagyokat sóhajtott a setétben.

— Tudom, hogy keseregve virrasztasz érettem, drága édes szülém — susogta nehéz fohással... óh, édes jó Istenem, vigasztald meg, küldj békét érettem sajtó szívére s nyugodalmas, édes álmot könnytől égő szemére.

Bujdosás a mocsárban.

Már jó magasan szántott égi útján arany ekéjével a reggeli nap és sugarai ragyogva özönlöttek be az ablakok ónba foglalt vastag üvegkarikáin át az éjjeli tivornyában rendetlenül össze-visszahányt ágyasház minden zugába, melynek nagy, mennyezetes ágyában Tholdi György horkolt és csak most ébredt fel, nagy mámorosan a késő éjszakai dőzsöléstől.

A préselt bőrfüggönyök rendetlenül voltak az íves ablakokra bogozva — s ott mosolygott be a reggeli nap-sugár, ahol neki tetszett — így hát sietve rúgta le magáról a medvebőr takarót és nagyot káromkodott, hogy így elaludta az időt.

Ez volt a reggeli imádság!

Aztán rekedt hangon kurjantott szolgálattelvő csatlósai után.

Hangjának már csak hallatára is nyakra-főre rohant, kapkodott mindenki a dolga után s majd egymás sarkát

taposták le a nagy igyekezetben, mert a nemes úr, kivált ha ballábbal kelt fel ágyából, olyan bőven osztogatta a pofont és korbácsot, mint Karattyoló uram, a harmincados, a jó reggel kívánást, tudvalevőleg pedig ez a kegyes férfit, még az ég madarait is barátságos köszöntésben részesítette, ha más, eleven teremtés nem került az útjába.

— Hol van Beppo? — kiáltotta dühösen. — Hová ment ilyen korán? Miért nem jó elő?

Gélo, a sunyi, ravaszképű csatlós rögtön jelentette, hogy még hajnalban az ingovány szélére lovagolt, hogy a jobbágyokat felállítsa és mindent előkészítsen a nagy hajtásra.

De ekkor már jött is Beppo és a reggeli végével mindenről hűséges jelentést tett urának, ki mindenre csak helyeslőleg bólintott fejével.

— Jól van! Jól van! Nagyon jól van!

Éppen kerecsentollas kalpagját nyomta fejébe, mikor az udvarról mély, bömbölő ugatás hangzott be tompán.

— Ordas és Mérges türelmetlenkednek, már szeretnének a nyomon rohanni — mondotta Beppo egy vadász-kést csatolva ura derekára.

— Akkor hát ne várokoztassuk ezt a két derék állatot — s úr és szolga elégedett, egyetértő tekintetet váltva egymással, kiléptek a tornádra.

A farka felé közeledve, két hatalmas, szürkésbarna sínkorán szökött mély csaholással feléjük s majd orra buktatták porázuk végét tartó pecérjüket.

Ez volt az Ordas és Mérges! Két óriási nagyságú véreb, bivalyerejű, szélgyorsaságú, az ugatásuk pedig olyan volt, mint a komor, tülekedő bika bögése. Fékezhetlen, vérengző vadságuk miatt, csupán csak medve- és bölényvadászatokra lehetett őket használni, mert a felhajsolt vadat rendesen szerte-széjjel szaggatták, sőt nem egyszer saját pecérjükre is rátámadtak.

Ezzel a két fenevaddal akarta a derék bátya bujdosó öccsét felhajsolni.

— Előre hát! — parancsolta György s féllábával a ken-

gyelben, éppen jelt akart adni a kürtölésre, mikor az utca végén sikoltó harsonaszó recesent fel... s kevéssel rá két cifra öltözetű, de porlepte kengyelfutó könnyű kocogással kanyarodott be a nemesi ház udvarára, lengő, körülstrucetollas főveggel a fején s ugyanilyen bottal kezében.

Az első tekintetre megismerte a mellükre hímzett cifra, sárkányos címerről Laczfi Endre nádorispán futárjait, kik a magas uraság barátságos látogatását szokták — rövid egérúttal megelőzve — bejelenteni.

Györgynek még az ajka is reszketett a méregtől, mikor ennek a hatalmas, de nemszeretem-vendégnek érkezését meghallotta. Mintha a sors is ellene volna. Mindig közbejő valami, de a futárok előtt kitörő örömet kellett színlelnie, amihez különben jól értett.

— Sorba, tisztelgésre, legények! A főmagasságú nádorispán ő kegyelmessége érkezik... lovászok, cselédek... előre!! — kiáltotta dörgő hangon, mert már felhangzott a pariparobaj és a sípok, tárogatók víg rivallása, maga pedig a kapuba állott, hogy magas vendégét fogadja — és mivel senki sem látta, hát itt könnyített epéjét forraló mérgén egy hatalmas káromkodással.

— Hejh, Laczfi, Laczfi, mért nem hoztak a rosszak pár nappal későbben! Miért éppen most?

Beppo azonban gyorsan melléje surrant.

— Nyeld el a mérgeket, uram! — csillapította sebes, suttogó szóval. — Híva se jöhetne ennél nagyobb szerencse! Vendéged Laczfit és hadinépét fejedelmi módon s kövess el mindent, hogy újra jóbarátok legyetek! — Érted te a módját, ha akarod; járj kedvében s hizelegj, tömjénezz neki mindenféle módon, hiszen ehhez náladnál megint senki se ért jobban... Minden egyebet pedig bizz rám addig is, míg többet mondhatok. Higyjed el nekem, ez a Laczfi egy szavával olyan követ vethet az utadba, melybe könnyen beleütöd a lábadat, most válik el... te lész-e a Tholdi birtokok egyedüli ura?... ezzel sietve távozott, mert a fordulónál már elötűnt a kócsagforgós,

hímes ruhájú vitézek csapatja s nyomban rá a táncoló paripák a kapu előtt állottak.

György bár nem értette, de azért mindenben megfogadta Beppo tanácsát.

Nagy ölelkezés és szívélyes kézszorítások között fogadta tehát vendégeit s minden szavával, tetteivel igyekezett kimutatni, mennyire boldognak érzi magát és helyét se találja abbéli örömeiben, hogy házánál fogadhatja őket.

A fogadásra benn tündéri gyorsasággal már minden elő volt készítve; a cselédség ünnepi ruhában sürgött-forgott s terítette a nagy asztalokat és a folyosó végén az igricesek és hangicsálók próbálgatták nagy zengetéssel a sípokot, tamburákat és a hattyúnyakú zengő hegedűket — szóval minden arcon öröm és derű ragyogott.

Pedig hát ez mind csak színeskedés és rút álarcoskodás volt. Az egész házban csupán egy ember örült igazán szíve mélyéből Laczfi jöttének — az öreg Bence maga.

Toronyszobácskájának ökölnyi ablakából leste, várta a vadászok indulását, hogy a jól ismert, rövidebb rejtek utakon eléjük kerülhessen a mocsárban.

Egy hatalmas kőrifa ív és négy hosszú, élesvasú, duplaszakállas nyilvessző volt a kezében, amelyekkel Ordast és Mérgest, e két cudar vérebet akarta lenyilazni, még mielőtt nyomra akadnának.

Hogy ő is életével lakolhat ezért a merényletért, azzal nem törődött, csak kedvence meneküljön... ép ezért hátalalt szívvel emelte szemét az ég bemosolygó kékjére, mikor Laczfi érkezte megghiusította az üldözést.

— Hála néked, jóságos Istenem, — rebegette meghatottan, — hogy meggest elfordítád rólunk a veszedelmet és áldassék érte dicső, szent neved, hogy a legnagyobb veszély így elmúlt és időt nyertünk. Továbbad pedig majd tesz az én öreg eszem róla, hogy ne akadjanak a nyomára.

Ezzel szépen visszaakasztotta az ívet és a réti sas hatalmas evező tollaival szárnyazott nyilvesszőket a fül-

kébe és lement asszonyához, hogy bejelentse a nádorispán és népének érkezését... Talán ez a hatalmas úr kegyelemre tudná fordítani a dolgot pártfogásával — gondolta egyszerű eszével. Ha már nádorispánja a királynak, hát kegyelmesnek és igazságosnak kell lennie — nagyasszonyom pedig majd kikönyörgi a többit.

*

De térjünk vissza Miklóshoz, kit kemény fekhelyén szintúgy elnyomott az álom, hogy csak déli verőn ébredt fel.

— Ugyancsak elaludtam az időt, — sóhajtotta — szépen itt nyomhattak volna, ha keresnek... Ezzel kilépett a kunyhóból és felmászott a tetejére, hogy egy kissé tájékozódjék.

Akármerre nézett, a meddig csak látott, az ingovány végtelenje húzódott sötétzöld sásaival, hullámzó nádtengerével.

A kunyhó tetejéről látta, hogy a széleket ugyancsak őrzik, tehát csak befelé lehet indulnia.

De merre, hová? Még a szélén van, máris alig tud tájékozódni; ha pedig egyszer a belsejébe csábul, soha ki nem talál belőle, hiszen a töretlen nád olyan nyomtalanul borul össze mögötte, hogy legközelebbi lábnyomára se talál vissza, ha egyszer ott hagyja.

Nagyot sóhajtva törölte meg bő ingujjával gyöngyöző homlokát.

— Csak kettő között választhatok; otthon bátyám a hóhér kezére ad, itt pedig az ingovány nyel el... Számkivetett vagyok, üldözött vad vagyok! Oh, hogy megvert engem az Isten!

Izzó tekintettel nézett fel a déli nap izzó ragyogásában fürdő égre — azután elbúsultan kapta fel kópóját — és a felé a hosszú sor füzes felé indult, melyből óriásokként meredeztek ki a vén égerfák, ágtörésig telerakva a gémekek, kócsagok boglyaforma fészkeivel.

Némely helyütt a lábnyi magas, rőtveres mohával

benőtt talaj ingott, ringott a talpa alatt, mintha vékony lebegőn vagy deszkaszálon járna, mély gödrök, omlások váltogatták egymást és ugyancsak vigyáznia kellett, nehogy az elhagyott, mély tűzegvágásokba zuhanjon, melyeknek tetejét csalókan benötte a kutyatej, vadkomló és a bolyhos virágú iszalag, összegubancolódva a tölcéséres virágú folyondárszulákkal.

A levegő émelyítőn fojtó volt a rohától, a kékszarú, embermagas büröktől és esomorikától, melyek a töméntelen méregszagú más egyéb ernyős virággal, mint valami napvilágot kerülő haramia-szövetkezet, ezen az embernem-járta, vad helyen húzták meg magukat.

Egy magasabb zsombékra leült kissé megpihenni. Tegnaptól fogva egy falatot sem evett, se nem ivott. Nehéz bajában egészen elfeledkezett az éhségről, de most annál erősebben kopogtatott be ez a hivatlan vendég nála... E mellett nyelve majd odaragadt szájpadrólásához a szomjúságtól.

Az éhség pedig olyan, mint az alkalmatlan vendég, mennél tovább időzik az embernél, annál tűrhetlenebb és észrevétlen úgy kilopja az ember erejét kezéből és lábából, hogy végül egy szalmaszállal is fellökhetik.

Lehasalt a zsombék szélére, hogy legalább kínzó szomjúságán enyhítsen egy korty vízzel.

De amint orrába csapott a kotús víznek a rothadó kenderáztatókra emlékeztető bűze, semmikép se bírt a gyomra egy kortyot se bevenni, mert majd kifordult már csak a szagától is.

Kópjája hegyével széthajtogatta tehát az útjába eső nád- és sásleveleket, hátha valami kaesa- vagy vízityúk-fészekre akadna. A nyers tojás nemcsak éhségét, de a szomjúságát is elverné valamikép.

Hanem lába alól már fogyni kezdett a járható talaj, a nád- és kákatöve iszapos vízben ázott, a zsombékok pedig egyre ritkultak s nagyon távol estek egymástól.

Minden lépésnél bokáig, térdéig, néha meg kötésig süllyedezett a csalóka latyakba, sőt egy helyütt egész hón-

aljáig merült alá és ha egy rekettyebokrot meg nem kaphat, hát úgy alásüllyedt volna, hogy még egy buborék se jön fel utána.

A füzesig mindenfelől csak vizet látott előcsillámlani a nád közül, ez pedig még jó messze volt.

Egyenesen nem mehetett; nagy kerülővel tért ki hát az egyenes irányból, hogy egy-egy zombékot találjon, a hol pedig ezek is elfogytak, ott a víz színét és az iszapot borító vízivirágok voltak az útmutatói.

Ahol azokat a kék, fehér, sárga és rózsaszínű, szekfű, csengetyűke és tulipánforma virágokat látta, a tündérszép, széleslevelű tavirózsákkal egyetemben a víz színén úszkálni, tudta, hogy ott se úszva, se gázolva át nem juthat, mert feneketlen a víz mélye és annak a sok virágnak, melyek a víz színét tarka virágágyhoz tették hasonlónvá, indái, rojtjai és füzerei úgy belecsimpaszkodnának a fenékről felfelé terjengő tórongy, úszszakáll, kolkánt és ördöghaja indáival együtt, mintha valami ezer-szálú hálóba keverednék és menthetetlenül a mélybe húznák — s mennél inkább iparkodnék szabadulni, lábai annál jobban belegabalyodnának ebbe a gyilkos szövénybe, mely megfojtja a vízlakó vidrát, a bűvármadarat, de még a halat is, ha belekeverednek.

Messze elkerülte azokat a nevető, bársonyözd mohával benőtt lápokot is, melyek sohse látott, ragyogó színű s csodálatos formájú virágokkal voltak benöve, mint valami tündér kertje.

Nem tündér, de az ördög kertjei ezek.

Felettük éjszakánként tévetegfényű bolygótüzek táncolnak, alattuk pedig a halál feneketlen torka ásít, éppen úgy, mint a vízi tökök, sárga liliomok, lilakék vízi-jácintok és kígyócsengetyűkék tövében pedig a csalóka vízfelület alig arasznyira mutatja a feneket.

Szittyónyesés, nádvágás közben, az öreg Bence sokat beszélt a Sárrét csalfa talajáról, de egyuttal azt is elmondta, mint lehet keresztül-kasul járni az egész mocsárt.

Miklós most jó hasznát vette ennek a tudománynak.

Kikereste azokat a helyeket, hol a sárga virágú sziron-
tákok, a fehér nyilfű és a vörös haramag társaságában a
sulyom és a szittyó hegyes dárdái meredeznek s bátran
lépott oda is, hol a szívlevél, békatáska, kígyófog és hal-
kenyér virulnak.

Szorosan ezek tövébe lépve, nem kellett semmi vesze-
delemtől se félnie, mert bárhogy ingott, ropogott is lábai
alatt a szövevény, a gyökerek és indák szilárdul kitartot-
tak, noha egy tenyérnyivel odább, már a halál éhes torka
leskelődött rája.

— Hej, György bátyám, György bátyám, ez az ingo-
vány éppen olyan alattomos, gyilkos, mint a te gonosz
lelked, — fakadt ki keserűen, mikor nagy küzködés után,
megint biztos talajt érzett maga alatt.

Ez egy magas náddal és sással szegélyezett, keskeny
földnyelvecske volt és csapatosan fészkeltek rajta a vad-
kacsák, bibicek a káka vízmosta tövében.

Majd belesüketült abba a jajgatásba és hápogásba,
melyet a feje fölött szállongó bibicek és tovahúzó kacsák
csaptak, mikor fészkeiket kifosztogatta.

Hamarosan megivott néhány tojást, amivel lázongó
gyomrát, úgy ahogy, kiengesztelte, de kevés vártatva rá,
még jobban kezdte a szomszág kínozni.

Valami tisztavízű erecske után keresgélve, ért a föld-
nyelv végére s ennek nádját kétfelé hajtva... egy nagy,
szabadvizű tó csillámlott fel előtte, melyet szigetként vett
körül a félkörben tovahúzó fű- és égerfákkal benőtt
szárazföld.

Egy-két ugrással elérte a száraz szélét s nekihasalt
a tó vizének. De ennek is csak olyan pálladékos, bél-
fordító szaga volt a beléhullott nádtörmeléktől és a rot-
hadó békalencsétől.

Nagyot sóhajtvá ült le egy rekettyebokor tövébe.

Hát itt a víz közepén is szomjan kell elvesznie?!

Erre megint csak az öreg Bencéhez tért vissza a
gondolatja.

Ugyanis egy alkalommal azt is elbeszélte, mikép ütik

csapra az ingoványon legeltető pásztorok a dzsindzsást, mert a kotútól búzló vizet még a marha gyomra is menten kiokádja és beledöglik, ha megissza.

Neki állt tehát, hogy megpróbálja.

Letört egy hosszú nádszálat és ott, ahol leglazább, leghintálósabb volt a talaj, mélyen leszúrta a moha közé, azután nagyot szítt rajta a szájával.

Az első szívásra orra, szája tele jött ugyan mindenféle hinárizú, rohadék folyadékkal, de azután — nagy öröme — a nád végéből, mint a szökőkút sugara, olyan magasra szökken a kristálytisza, hűvös, iható víz.

Tízszer is alája tartotta összefogott két markát, még se tudott eltelni ezzel a bőven bugyogó istenáldásával és itta, itta, míg csak lélekezete el nem fogyott. Milyen jól esett neki! Százszorta jobban, mint pincéjüknek drága kincse, az a százesztendősnél vénebb tokaji aszú, mely nem is bor már, hanem esszencia — s maga csinált hordót magának mindeneknek csodájára.

Ebből hozatott fel — ebből a királyoknak való italból — áldott jó édesanyjuk György bátyja hazaérkeztének az öröme... és tessék, ebből az örömből minő keserves gyász lett.

Erre megint olyan kínos keserűség szorította el szívét, hogy mindkét marka ökölbe szorult.

Hát minden csak keserves, számkivetett sorsára emlékezteti?!

Bizony arra! Olyan ez, mint sebbe törött nyílhegy, mint a testbe fúródó szálka, egyre jobban sajog, egyre mélyebbre eszi magát, még ha nem bizgatják is.

És hosszan elkesergett volna reménytelen állapotján, de figyelmét lassanként annyira magára vonta a tó- és szárazföld megszámlálhatlan szárnyasának élénk zajgása, hogy minden búját-baját feledve, merült az eléje táruló változatos képnek a szemléletébe.

Egy eddig egészen ismeretlen, új világ tárult fel szeme előtt, melynek nézésével nem bírt eléggé betelni.

Mindenfelől sokat hallott már a Sárrét gazdag állat-

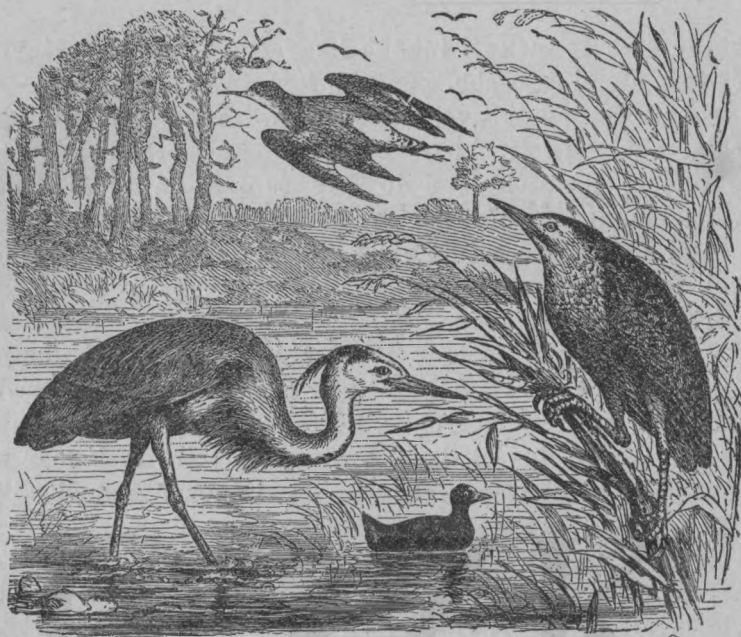
világáról és a széleken látott is belőle eleget, de hogy ennyi szárnyas is lehessen egy rakáson, arról pedig fogalma sem volt.

Ennek a nagy szigetnek minden fája, minden pontja, sőt ameddig csak ellátott, a környéke is nyüzsgött, mozgott; a tó felszíne, az apró poronszigetek, szélek, gerincesek, semjékek, zsombékok tetején, oldalán futkostak, csapongtak és állongtak a kisebb-nagyobb madarak százai, úgy, hogy ha száz szeme lett volna is, se tudott volna eleget nézelődni.

Hát még az a kábítóan süketítő lárma és hangzavar...

Mindenfelől sáporogás, sikoltozás, sziszegés, öblögetés, kacskaringós fütyök, kerepelő dobolás, trifkolás, csiukolás és recsegés, suhogó, kavargó lárma hangzott fent és alant a levegőben...

A mocsárvilág végtelenje.

A tó felső részén, egy füvel, virággal buján benőtt magaslat emelkedett, amelyen három egymásba forrt századok viharait átélt vén égerfa állott, leveles ágait egészen a földig eresztve.

Leült tehát ennek a lombsátornak árnyába s térdét mindkét karjával átfonva, merült el a közelgő esthajnal fenséges pompájába.

Még ugyan fenn égett a nap aranyos golyója az ég alján, de már az alkonypir legtüzesebb bíbora égett az aprón fodrosodó tótükrön és az álmosan ringó tavirózsák szűzfehér kelyhei rózsás bíborban pirultak el a búcsúzó esthajnal lángoló csókjától.

A levegő a közeli és távolabbi vizek felé húzó madárcsapatokkal van tele, melyek csodálatos girbe-gurba vonalakat rajzolnak kanyargásaikkal a halványodni

kezdő égre és mennél inkább hanyatlik a sugárzó fényű égitest, annál zajosabb, élénkebb lesz a vizek élete.

Legelőszőr hápogva, csörögve kavarnak a kacsák rajai a víz felett, vagy hosszú alakú sorban húznak a messze nádasokból a tó felé és mintha lövés érné valamennyit, egymásután potyognak sebes, füttyülő suhogással a vízszínre, millió vízgyöngyöt verve fel szárnyaikkal, mitől egész szivárvány-felhő s aranyos köd támad körülük.

Ezek után a mocsár többi szárnyasai térnek haza éjjeli tanyáikra . . . A hazatérők és az elmenők egymást üdvözik, a jérecék kotyogva, kerregve örülnek fiókáiknak és sivalkodva hívják haza a hímeiket, mire ezek már a távoból többszörösen felelnek . . . Gágogva emelkedik egy nagy vadlúdcapat a magasba, hogy a legközelebbi vetésre húzzanak legelészni, ropogó suhogással szállnak, kerengnek a gémeik, és a tiszta magasban, mint a fényt visszaverő ércükör, villan meg az elcsapó kócsagok világlón fehér tollazata, szóval, napszállatkor a mocsár minden lakójának hangja támad, mintha csak a leáldozó naptól akarnának búcsút venni és támad olyan zsengés, zajgás, minőt csak hallani lehet, de leírni nem.

A számtalan *vízibikának* tompa bömbölése, szakadozottan rázkódtatja meg a levegőt, a tarka mellényű *cigánykacsák* csörögnek, a *tőkések* hápognak, azután majd sziszegő, sápitó hápogással vágnak bele a *vadlibák* feleselő gágogásába, mire felhangzik a *gémek, kócsagok, vakvarjúk* elharapott káromása is. A *nádiveréb* torkaszakadtából cserreg és eszeveszetten csúszkál fel-alá a nádszállakon, a *szárcsák* csattognak, pittyegnek, a *bívárok, tamburások, bódorkák* és *vöcskök* pedig oly erővel nyeriteneik, mint valami nekivadult ménló s ezen a hangzavaron át-áttör a *szélkiáltók* dallamos füttye, a *sárszalonnák* lármás kacagása, a *libuc* pedig élesen sír, jajgat, mint a mocsárba kitétt csecsemő.

Ropogásszerű zajjal érkeznek az éjjeli szállást kereső *seregélyek* csapatai is . . . és ezeknek iszonyú zsvaja még

ezt a kábító hangzavart is túllicitalja . . . és ha el-elesen desedik is a lárma, kétszeres erővel újul meg, mikor egy-egy elkésett csapat érkezik s veszekedve akarja a megszállókat helyeikről elzavarni.

Sebes repüléssel siet haza, mint valami óriási alkonypillangó, a nádas haramiája, a *bagolyszemű kánya*, . . . az odvas fűzfatómbökről pedig nyíl-egyenesen vágódik fel, hogy előzetes szemlét tartson, a *mocsári bagoly* s gömbölyű buksi teste, mint a zajtalanul leeső kő hull vissza leshelyére.

Erre leginkább a torkoskodó *vizityúk*ok riadnak meg s mint a telekulacs kotyogása, olyan bugyborékolással osonnak a nád közé.

Az utolsó aranyos sugarak villannak meg alant és feñt a magasban.

Egyszerre az egész szárnyas világ riadtan felsivít és zavart éles hangokon zajong.

A szédító magasban méltóságos, kimért szárnyozgással közeledik az ingovány szárnyas fejedelme, a réti-sas vagy tengeri herkentyű, amint az öreg Bence elnevezte.

Hatalmas szárnyait alig lebbenti, úszva hozzák az átlátszó éterben s fehér feje deresen csillan meg sötét tollazata mellett.

Óriási robajjal és zürzavarral robban fel ekkor az egész madársereg, majd fejét vesztve kavarog, vágódik alá mindenfelé, de mikor a levegő hatalmas királya méltóságos szárnylebbenésekkel tovaevez és beleolvad az égboltozat feketés szürkeségébe: mindannyia csakhamar újra tanyájára tér.

Észrevétlenül ereszkednek alá az alkony árnyai és mikor a bíboros csillám utolsó visszfénye elvész, elhal a zajongás legkisebb hangoeskája is.

A nádas címer-koronája haragvó tengerként zizeg, hullámzik a feltámadó esti szellőben.

Zumm, zumm, zúú, zümmögnek, zúgnak a nagy éji bogarak és nesztelen szállongással suhannak utánuk a

szárnyas egerek, míg a feltámadó esti szellő hangos zörgéssel rázza, cibálja a száraz nádcseret aszúleveleit.

Alaktalan sötét, hallgató csend borult a tájra... s a lanyha esti levegő hideg párákkal szedte meg szárnyait, mire Miklós is behúzódott a lehajló ágak boltja alá s fejét egy kiálló vastag fagyökérre nyugtatva; az éj hallgatag csendje az ő szemére is rálopta végre az álom nyugalmas fátyolát.

*

Alig kezdett azonban gyémántos fényében tündökleni a hajnalesillag, a darvak, melyek az éj sötétjében a tó egyik porond-szigetére szállottak le, már ébredezni s készülni kezdtek.

Hosszú csőreikkel addig húzogatták, rendezgették tolatukat, míg végre keleten pirulni kezdett a hasadó hajnal rózsaszínű mosolygása, mire a vén falkavezér átható kurrogással indulót kongatott és az egész csapat hangos szóval húzott el a még álomba merült ingovány felett.

Miklóst kemény ágyán csak akkor ébresztette fel a darvak kiabálása, mikor már az első reggeli után újra visszatértek a porondszigetre.

Az ő gyomra is hangosan korgott s türelmetlenül ösztökélte valami reggeli után, de a leveleken keresztül olyas valamit pillantott meg, mi egy időre még éhségét is elaltatta.

Ugyanis egyszerre felhangzott a darvak tánc-zenéje és megkezdődött az érdekes, csodálatos daru-tánc, melyről már annyit hallott.

Az egész csapat, a porondsziget alkatánál fogva, hosszas félkörben állt fel és egyetlenegy vén hímдарu szolgáltatta a zenét.

Először tele torokkal csak egy nagyot kurjantott, mire egy magántáncos daru lassú méltósággal lépett ki a sorból és büszke kecsességgel a középre lejtett.

Ez volt a kiállítás; mire a muzsikus daru rágyújtott a táncnótára. Kru—krúrú—kruru—rú kurjantotta torka-

szakadtából és hol lassan, hol szaporán aprózva fújta, mire aztán olyan művészileg szép figurák, kecses mozdulatok és szökellések között kezdette táncát járni, hogy egész gyönyörűség volt nézni.

Kiterjesztett szárnyain egy-két ölnyire a levegőbe emelkedve, gyors egymásutánban érintgette a földet két kinyújtott lábával, azután táncosan szökellt, lejtett ide-oda, tapogatott, bókolt s annyi kecsességgel, olyan tűzzel aprózta, ropta a magyar-darust, hogy Miklós a gyönyörűségtől alig tudott hova lenni.

Ahol a zene gyorsan, szilajul harsogott, ott a táncos is olyan szilaj tűzzel rakta, rúgta a homokot, hogy csak úgy porzott bele, a lassúbb ütemeknél pedig csendes, andalgó méltósággal lejtett, sétázott, de mindenkor a zene ütemei szerint s úgy kirakta, úgy megbokázta, mint akár a legjobb csárdástáncos — míg csak tátogni, lihegni nem kezdett a fáradtságtól.

Ekkor egy újabb kiállást jelző kurjantásra már egy pár lépdelt ki a sorból, büszke előkelőséggel és szorosan egymáshoz símulva rakták, aprózták a daru-kettőst, amely nemcsak figuráiban különbözött erősen a magántáncosétól, de sokkal gyönyörűbb is volt, mert a két táncos egymást iparkodott kecses mozdulatokban, csinos szökellésekben és szép szárnyalásokban és lebegtetésekben felülmúlni.

Erre aztán megint egy magánszám következett és így folyt a tánc felváltva a kelő nap sugaraitól beragyogott szigetecskén. A muzsikus fáradhatatlanul fújta, a nézők pedig komoly állásban, feszült figyelemmel gyönyörködtek a táncban.

Miklós is elnézte volna napestig, de egy ráró madár (halászsas) éles vijjogása szétriasztotta a táncolókat, erre aztán ő is neki indult a tojáskeresésnek, hogy mardosó éhségét elüthesse.

Először azonban nagyot ivott a nádszálon keresztül és megmosakodott a tiszta, hideg vízben, azután várt, míg

a reggel hűvös szellője felszárítja arcát. Ez volt a törülközője.

Azon a keskeny földnyelven annyi libuc-, kacsa- és bibe-tojást talált, hogy elég lett volna tíz embernek is. De hát mit ért ez? Éppen csakhogy az éhenhalástól menti meg. Valami tartalmasabb eledel után vágyódott és sóhajtván gondolt a szülei ház terített asztalára.

— Annyi szent, hogy itt tovább nem maradhatok, — töprengett magában. — Valahogy ki kell innen jutnom. De merre? Nagyfalú felé nem indulhatok, mert a mocsárszálen a jobbágyok és csatlósok őrszemei vigyáznak éjjel-nappal.

Egyet gondolt és nekiindult a tó felső felének.

— Legalább errefelé akárhová lyukadok is ki, nem ismer senki és könnyebben kivergődhetem a messze idegenbe.

Egy vén fűzfa tetejéről széttekintett, hátha valami tornyot vagy tanyát látna, amely felé elindulhatna.

E helyett azonban pár nyíllövésnyire egész erdőt látott az ingovány közepébe nyúlni, melynek százados, vihar-tépte fáitól semerre sem lehetett ellátni.

— Így is jó, ebből is csak eljutok valahová.

Ment, ment és hol jobbra, hol balra vonta minduntalan valami figyelmét magára. Ám a sok ide-oda nézegetésben kitért a kitérés irányából, azért újra felkapaszkodott egy kaeskan álló, lyukas oldalú vén fűz tetejére.

Egyszerre azután ráakadt arra, amit keresett és mint valami hídon sétált át a sok egymásra döntögetett s gyökereikből kiforgatott faóriásokon, melyeket a tavaszi zöldár szokott kidöntögetni és elmosni az erdőszélből és évről-évre egymásra halmozni a mocsárban, egész gátat alkotva.

Mikor erről a gátról a partra lépett, az erdő hangos, titokzatos zúgása fogadta.

Hanem most hová, merre induljon?

Feje felett az összeboruló, századokat élt faóriások végtelen boltozata, előtte pedig az áttörhetetlen bozót és

tüskeszövedék — minden lépést, minden kilátást elzártak előle.

Csak rövidke földnyelven nyúlt az erdő az ingoványba. Ennek hamar a végére ért, maga a setét, emberhangtalan rengeteg pedig napszállat irányában húzódott a végtelen messzeségbe.

Mikor és hol fog ennek végére érni!?

Kópjája vasával törve-zúzva a bozótot, a véletlen nemsokára egy ösvényformára vezette, melyet vízrejáró vadak tiportak az őszbozótton keresztül.

Ezen indult meg a rengeteg benseje felé, melynek árnyékos homálya s templomi visszhangos csendje komoran, leverőn nehezült lelkére.

Már jó darabot haladt a zegzúgos vadnyomon, mikor egyszerre földetrázón mély bömbölés dörrent meg az erdő legtávolibb mélyén, mint a messzeségben csattogó mennydörgés süket ropogása.

Ez nem lehet más, mint egyike azoknak az ősbivalyoknak, más szóval bölényeknek, melyeknek hatalmas bőre boldogult édesatyja ágyát és kerevetét takarja a szülői házban.

Ez az egy röpke gondolat a vágyak és visszaemlékezéseknek egész raját keltették megint fel lelkében és egyszerre feltűnt előtte a drága, kedves otthon képe, melyet most tán örökre elhagyni készül.

Ó, hogy megnehezültek egyszerre léptei, mintha ezek az emlékek mindmegannyi, vállára nehezülő terhek lennének, szívéen pedig kimondhatatlan fájdalmas érzés sajgott végig:

— Elmész a nélkül, hogy édesanyádat látnád, elbujdosol egy szerető, vigasztaló szó nélkül? . . . Ki tudja, visszatérsz-e, látod-e még valaha? Vad széttéphet, ez úttalan rengeteg lehet sírod! . . . Bánattal, siralommal fizetsz szeretetért . . . mert bizonyos, hogy szíve megtörik utánad való bánatában . . . te lész gyilkosa . . . te . . . te egyedül.

Széles mellét sűrű sóhajok rengették s toroka elszorult . . . de egyszerre szilajul felkapta a fejét.

— Visszamegyek, megvígasztalom; az ő szerető áldása legyen útravalóm a bújdosásban! — kiáltotta olyan hangon, hogy zengett bele az erdő homálya, — te pedig, György bátyám, — de itt elfulladt a hangja és csak az öklét rázta vad elkeseredéssel, azután gyorsan visszafordult, hogy mielőbb kiérjen a rengetegből.

Lépteinek zajára azonban egyszerre mérges rőfögés harsant fel a közelben és a fordulónál: óriási vadkannal állt szemközt, mely egészen elzárta a vadtiporta, szűk ösvényt előle.

Dühtől berzengő sörtékkal, csattogó agyarakkal meredt dühtől izzó szemével pár percig a nyugalmit zavaróra, aztán hátát a vén cser derekának vetve, sikoltó hördülésekkel ordított s sarlóforma agyarainak minden csapásával tenyérszerűen szélesen hasgatta le a fa százados kérget veszett mérgeben . . . azután pedig óriás fejét alászegve, egyetlen dühbe fült hörrenéssel Miklósra rontott, ki nyugodtan várta, és olyan erővel ütötte kópóját lapockái közé, hogy nyele szilánkokra hasadozott.

Miklós erre felordított haragjában s két karját előre-feszítve, puszta kézzel rontott a dühében tajtékozó vadkanra és mindkét fülét megragadva, hatalmas erejével hanyatt döntötte az óriás vadat és miután rátérdelt — megkezdődött a rémítő élethalálküzdelem, melynek zajától visszhangzott az egész rengeteg, a sűrű bozót pedig szalmaként tört, szakadozott szét előttük, mert ember és vad ordítva hemperegtek egymáson.

A kínjában vért tajtékozó vad veszett ordítással hánytá-vetette magát térdei alatt, de semmikép se tudta Miklóst lerázni magáról, ki most egyszerre merész fogással mindkét sarlóalakú agyarát ragadta meg és óriási erejének végső megfeszítésével addig feszíté hátra a kan búsá fejét, míg egyetlenegy gyors csavarintással nagyot roppantva, eltörhette nyaka csigáját.

Reszkető hörgéssel fújta ki páráját a bozót vén agya-

rasa, Miklós pedig a kiállott erőfeszítéstől lihegve, támo-lyogva állt fel s támaszkodott a vén eser megszabdalt derekához.

Az alatt, míg kisse kifújta magát, mindenről elfeled-kezve, igazi vadászyönyörűséggel legeltette szemét a le-győzött sörtevadon.

— Hejh, az lenne csak ám öröm, ha az én hűséges öreg Bencém is láthatna! Hogy meresztené a szemét, milyen ógva-mógva csóváltatná fejét... — mormogta vidám mosolygással, sőt még nevetett is, mikor arra gondolt, mennyire lehordaná az öreg, amiért pusztá kézzel támadt erre a vén «*füstös-fülűre*»... s annyira beleélte magát ebbe a pillanatnyi álmodozásba, hogy egész han-gosan megszólalt, mintha mentegetni akarná magát:

— Nézzed, jó öregem, hiszen egy fikarenyi hasítás se esett rajtam!

Csak a saját hangjára riadt fel s úgy érezte, mintha valami édes álomból ébredne a keserű valóra, amely most kétszerte kínosabban nehezedik a szívére.

— Bárcsak engem hasgatott volna halálra ez a dög, legalább vége lenne mindennek — csikorogta nekikese-redve, azután sorsát és bátyját átkozva, rohant vissza azon a törésen, melyet maga gázolt az ingóvány nádjában.

Egy helyen megállt s miután verítékben égő homlokát és véres kezét egy lassan folydogáló erecske vizében tisztára mosta, olyan sietve törtetett előre, hogy mire déli verón állott a nap, már akkor megint ott ült tenyerébe sülyesztett fejjel, bútól, gondtól marcangolva, — éjjeli tanyája: a hármás égerfa lombátora alatt és izzó szem-mel bámult a messzeség egybefolyó kékjébe.

Isten tudja, hol járhattak gondolatai, hogy észre sem vette, mennyire hullámszik és mozog a nád és milyen nyugtalanul kóvályognak s riadnak fel a vízimadarak szácai.

Már egészen közelben zörgött, ropogott a nád s nehéz, tocsogó lépések alatt döngött az üres, hajladozó talaj,

mire riadtan ütötte fel fejét és szemét kihívó daccal szegezve a zizegő nádcímerekre, nyugodtan várta üldözőit.

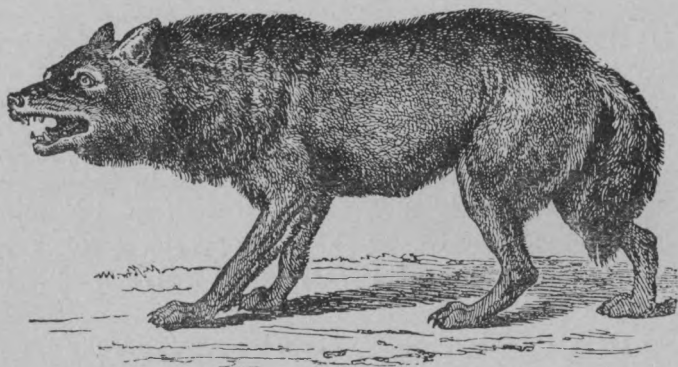
Futni már úgysis későn lett volna! De meg aztán ne mondja senki fia, hogy másodszor is futni látta. Megvárja, ha százan lesznek is s megküzd velük és vagy azok, vagy ő esik el, akkor legalább vége lesz ennek a nyomorúságos bűjdosásnak.

Már mind a két karjával megragadta a karnyi vastag aláhajló faágat, hogy fegyverül törje le magának, mikor suhogva nyíltak szét a nádas zizegő szálai és Miklós hangosan felordított örömében, mert hűséges öreg Bencéjének jóságos arcát látta feléje mosolyogni a nád közül.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Küzdelem a farkasokkal.

Az első percekben egyik se tudott szólni, hanem csak sírva s nevetve ölelgették meg egymást, ki tudja hányszor, Miklós pedig valóságos ölbeli gyermekként kapaszkodott az öreg Bence nyakába s ott ölelte-csókolta, ahol érte kimondhatatlan nagy boldogságában és úgy érezte, hogy ennek a hűséges, jó embernek láttára, leszakad szívéből minden bánat és fájdalom.

Hanem hát Bence a legválságosabb pillanatokban is hamar ura tudott lenni eszének s indulatainak és okos, tapasztalt ember létére jól tudta, hogy annak számára, ki már napok óta étlen-szomjan bujdosol a nádon és éren, legelőször is az elemózsiás tarisznyát kell megnyitni — minden más egyéb pedig maradhat későbbre.

Letörölte hát ősz szempilláiról a könnyeket s nagyot köszörült a torkán, hogy elfogódását elrejtse, mialatt Miklós száz kérdéssel ostromolta.

— Csak ne olyan szilajon, báránycám, — csitította. — Mindent szépen sorjában, móres szerint!

— De hogyan tudtál ilyen egyenesen rámtalálni? — kérdezte sebesen.

— Már mondtam, csak mindent sorjában, kis gazdám, hej, csak szilaj is maradsz te mindétig!

— De az én édes jó szülém, édesanyám ...?

— No hát az jól van, hanem most én kommandérozok, azért hát először is szépecskén letelepedünk oda ni — és te, aprószentem, szépen teletömöd az éhest, megitatod a szomjast, az én kerepelőm pediglen majd ledarálja e közben a magáét, csak győzzed hallgatni.

Bizony, Miklós is igen okos dolognak találta, mikor az öreg lekanyarította nyakából a posztószélből varrt, bőrrel szegett, rojtosszélű szeredást, melynek duzzadó oldalai sok jó körömfaladékot ígértek.

— De elébbest lerugjuk ezeket a csámpásokat, mert úgy járok bennük itt a szárazon, mint a macska a dióhéjban, — mondotta s hamarosan leoldozta lábáról azokat a vékony fűzfavesszőkből font, orsóalakú talpakát, melyeken a mocsár süppedős helyein egész bátorsággal lehet járni.

Azután kioldozta a szeredást s a virágos gyepen végigterítve, nagy gyorsan piroshúsú sonkát, barnapiros gyürkés cipót, gomolyát s füstölt szalonnát rakott rá s odaállítva virágos oldalú iharfa kulaesát is, elővette csilagos szegszárdi bicsakját s párszor korcához törülgetve, átnyujtotta gazdájának.

— No most egyél, szentem, virágom s lakozzál szíved szerint, én meg addig csak nézegetlek, hiszen egy emberöltő óta nem láttalak — és boldogan nevetett, hogy a könnyei csorogtak bele.

Miklós nem kínáltatta magát kétszer. Kikoplalt gyomrának a zsenge hasaalja szalonna, a mosolygó sonka s a jó foszlós cipó kimondhatatlanul jól esett s olyan jóízűen evett, hogy az öreg Bencének szinte mozgott bele a szája s újra, meg újra könnybelábadt a szeme...

— Egyél, szentem, egyél, egy körömnnyi se jusson a kutyáknak, mind megedd, ha jól esik, kínálta szívesen, nem is beszélek, míg éhségedet le nem csillapítottad, nem én...

— Búsul-e sokat utánam az én drága, édes szülém?

Nagyot csóvált fején erre a kérdésre Bence s még nagyobbat hümmögött, hogy ilyet még kérdezni is lehet

— azután szó nélkül, nagy sikkantással kitekerte a kulacs nyakát, úgy hogy szatyingra kötött kucsója, nagyot koppanva ütődött az oldalához.

— Nézzed, drága szentem, vérét vettem a kulacsnak, a magyar ember elébb iszik egyet, azután szedi sorra a mondanivalóját... Igyál hát te is! — és letörölte a keze fejére buggyant sötétvörös egri bikavért, kis gazdájára köszöntve a termetes kulacsot, nagyot húzott belőle, azután becsülettudón, megtörülve ingujjával a kulacs száját, átnyujtotta Miklósnak, kinek szintén nagyon jól esett ez a lelketderítő ital a mocsár hinárizú vize után.

Először csak röviden, vontatva felelgetett az öreg, Miklós kérdéseire, de meg-megkotyogtatva a kulacsot, az erős borocska lassanként megoldozta a nyelvét és Miklósnak a szépapján kezdve a beszédet (akinek portáján már az ő apja is ostorosgyerek volt, — ezt el nem hagyta volna soha a beszédéből), azután tréfás mókázással sorra szedte nagyapjának, apjának vitézi tetteit, jóságát, kegyességét, közbe-közbe ravasz oldalpillantással lesve, mikor derül ki kis gazdájának az orcája?

Miklós türelmesen hallgatta egy darabig, de azután erős karját az öreg vállára téve, komoly, szomorú hangon megszólalt:

— Akár az ítéletnap i trombitaszóig is elhallgattam volna szavaidat, öreg, otthon, a kandalló barátságos világánál; hiszen tudod, nem egyszer a hajnali kakasszó kergetett az ágyba bennünket, de most hagyd e beszédet, minden szavad egy-egy késszúrás a szívem közepébe... Hagyjad a régi dolgokat, öreg szógám, jó helyen vannak azok a kegyeletes, dicső multban, beszélj csak erről a siralmas jelenről; mik történtek otthon, amióta én gyilkossá, bujdosóvá lettem?

Nagyot sóhajtott erre az öreg, azután elbeszélte apróra mindent, csak azt az egyet hallgatta el, hogy az édesanyja — amint megbeszélték — az elutazás napján, Laczfí lába elé fog borulni s kegyelemért és bocsánatért könyörög Miklós számára.

Ezt azonban miért, miért nem, olyan mély titokban tartotta, hogy egyelőre még Miklósnak se mondta volna el, hanem folytatta tovább a beszédét.

— Úgy bizony, édes kis gazdám, ez a magas vendég az oka, hogy békét hagytak az üldözésnek, amiért eleget dúlt-fúlt magában György bátyád, de persze nem merte mutatni, sőt inkább olyan mézes-mázos, mint a lakodalmi kalács.

Hanem az az istenverte olasz... akivel a te jóságos bátyád éppen egy ördögszámot tesz, minden lépésemre vigyáztat két pokolcimborájával. Még mikor alszom is, akkor is körültem settenkednek olyan láthatatlanul, mint az árnyék... Én persze úgy cselekszem, mintha észre sem venném az egészet, pedig hej, mindjárt kitaláltam, hová célozgatnak ő kelmék... Azt hiszik, hogy mivel az öreg Bence már megvénült, hát az esze is a lábaszárába szállott.

No, de mindennek megjön a fizetés napja, egyszer majd a leghosszabb fonálnak is lesz vége, csak hadd higyjék, hogy én pipogya vén ember vagyok, akin könnyen ki lehet fogni... Nem is sejtik, hogy én mindjárt átláttam a szitán, hogy az én nyomaimon akarnak a te rejtekedre ráakadni, kis gazdám! Úgy ám!

Hanem hát gyöngyül megcsúfoltam őket.

Nem tudom, cimborája a sátán súgta-e meg annak a cudar olasznak, de megtudta, hogy ezt a kis elemózsiát összecsomóztam.

No, de elrepült madáron, kútba esett bieskán, hiábavalóság sopánkodni. Éjjélben aztán útnak is indultam. Bár sötét volt, mint a felvidéki szurok, mikor kiloptam magamat a kertek alatt, mégis észrevettem, amint egy sötét árnyék visszakapta magát a bokrosba, s mindjárt rá a magasba húzó libuc síró fütyülése hangzott fel.

— Hm, hát ketten is lestek utánam! Jól van, gyerünk hát, sétáljunk egy kicsit, én elől, ti meg majd hátul!

Ezzel ugyancsak szaporán nekivágtam a felső-végnek s árkon-bokron csalogattam őket — és csak nevettem

magamban, mikor egy-egy szisszenést hallottam, mert a tüskék ugyancsak megtépdesték őket a sötétben.

A kigyó-árok partjához érve, hangosan elkáromkodtam magamat, hogy jól meghallhassák:

— Így jár, aki korán indul, most itt rostokolhatok hajnalhasadásig s ezzel lefeküdtem a szakadékos árok partjára.

A sötétség e közben valamicskét már enyhült, úgy, hogy egyet-mást látni lehetett, habár homályosan.

Tudtam, hogy a bokrok közül vigyázzák minden mozdulatomat, nagyokat ásítottam hát, mintha az álom kerülgetne, e közben azonban csátibotomat szépen a földbe plántáltam és sarkig érő aprófürtös gubámat ráakasztottam a süvegemmel együtt, magam pedig szépen kibujtam alóla — s lecsúsзва az árok fenekére, ott illantam tova ezeken a *lápi-iramlókon*, hogy még nyomomra se akadjanak rá, — az én két emberem pedig — bizonyosan egész napkeltéig leste, mikor mozdul a guba? vagy talán még most is ott lesik! Képzelem, hogyan néztek azok egymás szeme közé!

És az öreg jóízűt nevetett a saját fintaján, ellenben Miklós még jobban elkomorult.

— Mekkora gyűlölségnek kell bátyámban lakozni, hogy ilyen engesztelhetetlenül üldöz, — mormogta félhangon — mire Bencének is, mintha kettévágták volna a jókedvét, úgy elhallgatott.

Kis idő múlva azonban újra megszólalt — és mindenkép szóra akarta Miklóst is bírni.

— Elébbest azt kérdezted, báránykám, hogy akadtam rád ebben a tengernagy nádasban? Akarod tudni?

Miklós csak fejével intett, mire az öreg megint nagy bőbeszédűséggel és bohókásan kicifrázva, elmondta, hogyan keresett kopóként nyomot nyom után a zombékokon, és mikor a nádkunyhó előtt ráakadt a széthasított fejű vadmacskára, mekkorát ugrott örömeiben, még eigánykereket is hányt volna, ha kotyogós kulacsa nincs a szeredásban, — és onnan aztán könnyen rátalált a le-

gázolt levelek és virágok nyomán erre a gémfészkes szigetre.

Miklós csak hallgatta egy darabig, de aztán kitört belőle a visszafojtott indulat.

— Hagyjad a mókát, öreg, nem vidítja fel az én szívemet semmi...

— Miklós! kis gazdám! — szörnyűködött az öreg.

De ez nem hallgatott rá, hanem szilajul felszökve helyéről, lángoló arccal kiáltotta:

— Csak az estét várom, hogy ember, barom lehunyja a szemét, akkor aztán kitörök, itt hagyom ezt az átkozott helyet s világgá bujdosom!... Jaj annak, aki elibém kerül!... Nyakamba veszem a világot, katona mindig kell, harc, háború mindig van ezen a széles világon, a nagy messziségből aztán még a kóbor szellő sem hozza híreimet felétek.

Sebesen szállt és emelkedett az öreg Bence melle e beszéd alatt, szólni próbált, de torkát összeszorította a göres s csak néma gyötrelemmel babrált ujjaival a fű között.

— A világba, a messze idegenbe akarsz bujdosni? — kérdezte végre reszketve.

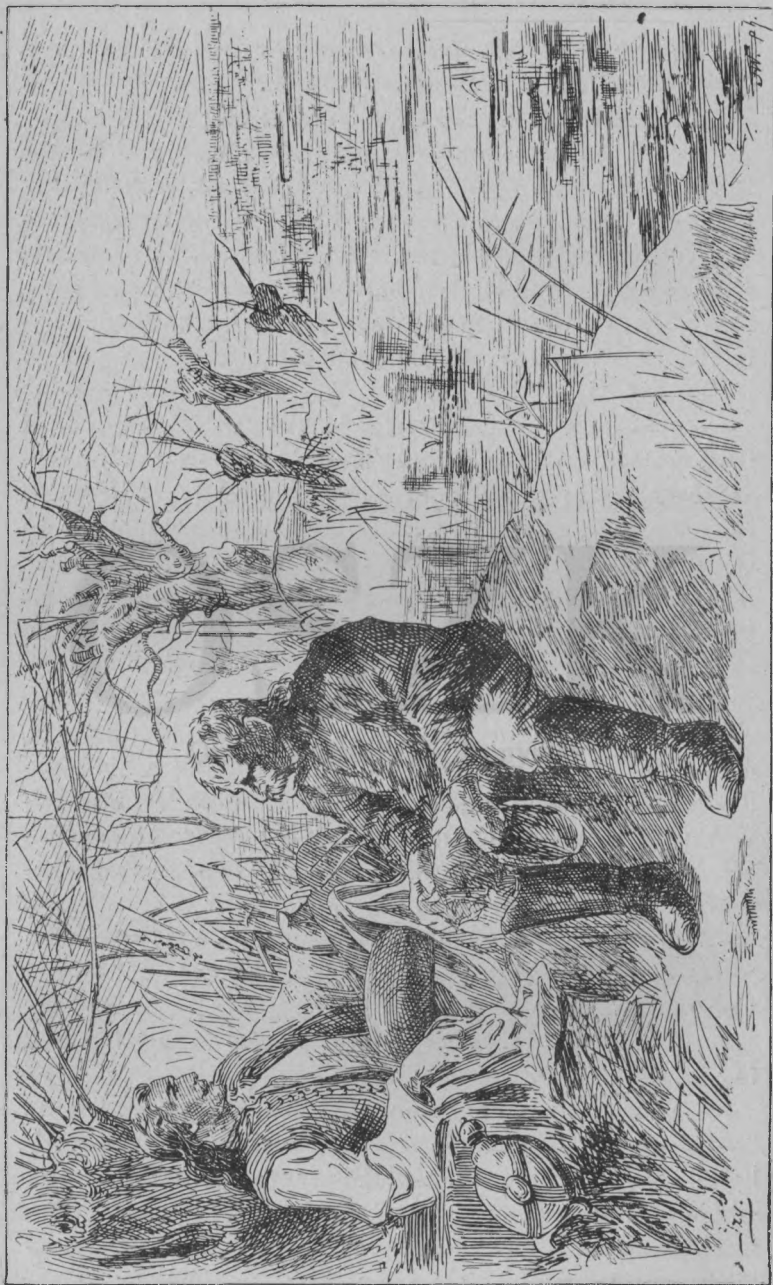
— Oda hát, hogy még a híreimet se halljátok! — kiáltotta Miklós szilajon.

Erre az öreg sírva fakadt s kérges kezével megragadta kis gazdája jobbját.

— Ne neheztelj rám, drága kis uram, a mi számon, az szívemen, — bizony mondom, bolond dolgot cselekszel, amiért ilyen hirtelen bujdosásra szánod magad.

— Ne fordulj félre, szelidüljön szilajságod! — Vedd be az okos szót öreg szolgálótól, kire néha boldogult vitélő úratyád is kegyesen hallgatott.

— Látod, jó kis gazdám, aranyos szentem, György bátyád, a kaján, három-négy nap mulva visszatér minden népével Budára; s ki tudja, jön-e még egyszer Nagyfaluba? Ezzel aztán minden feledségbe mégyen... Addig te itt rejtőzködöl a nád között — s mikor hazajössz, újra

«Hagyjad a mókát, öreg, nem vidítja fel az én szívemet semmi . . .»

te lesz egyedül kiskirálya a vidéknek és a gazdáknak, legényeknek pedig a címere, koronája.

De Miklós csak dacosan rázta a fejét.

— Itt tudnál bennünket hagyni, — könyörgött tovább forró hangon az öreg — engem, a többi sok eselédet, kik úgy szerettünk téged, mint saját édes vérbeli magzatunkat... Itt tudnád hagyni neveltjeidet, a selyemszörű, fényesszarvú Bimbót, Lombárt, melyek bögnek utánad, ha csak egy órán át nem látnak is... Hát kutyáid, sólymaid? Pejkó lovad?... Elhagyod ezeket?

— El! El!

— Ne mondd ezt, szentem, jó kis gazdám, ne mondd ilyen keményen! Van neked szíved, teli szeretettel, gyengédséggel. Úgy-e, csak szilaj elbúsulásod mondja, de szíved nem érzi, amit mondtál. Tudnál-e máshol olyan édesdeden aludni, mint a szülői ház fedele alatt? Az egész falu sírna utánad! Ez a sírás pedig boldogtalanná tenne... Úgy bizony, hidd el nekem!

— Boldogtalan vagyok úgysis!... Boldogtalan, üldözött, földönfutó!

— Magad teszed magadat azzá!... Jó kis gazdám, drága kis uram!... Mennyi könnye fog hullni a kis Magdusnak, ha igazán elmész, mikor már most is majd felveti a házat zokogásával... Áthallom sírását a szomszéd-ból is, ha pedig átjön, akkor meg egymás nyakába borulva, édes szüléddel siratnak téged.

Miklós izzó szemmel bámult maga elé s keményen összeszorította fogát, hogy feltörni akaró sóhajtását visszafojtsa.

— Ne keseríts még jobban, ha igazán szeretsz! Ennek így kell lenni.

— Nem kell, nem szabad így lenni! — esengett az öreg. — Mivé lesz akkor az ősi Tholdi-ház? Üresek, kihaltak lesznek a szobák, bitangba megy, pusztulóra válik minden... de minden... Oh, én drága, jó kis gazdám, ne taszítsd sírba édesanyádat, mert bizony mondom, megtörik a szíve utánad való bánatában, ha elmegy.

Az édesanyjára való hivatkozás minden dacot, minden keménységet meglágyított Miklós szívében. Jó ideig hallgatva merengett a távolba és addig-addig nézte a susogó nádtenger tarka hullámozását, míg neki is meg-eredtek a könnyei.

Sebesen törölte le pilláiról az áruló cseppeket, azután kezét szelíden Bence vállára téve, halk, de eltökélt hangon megszólalt:

— Mondjad meg, jó Bencém, hűséges, öreg cselédem, az én áldott jóságú édes asszonyanyámnak, szerető szülémnek, hogy gyászba borult mostan fiának csillaga...

Balsillagzat kerekedett fölém, sokáig, sokáig nem fog látni, mintha meghaltam, mintha mélyen eltemettek volna a föld alá.

De azért nem halok meg, mert él az Isten, hanem csak *elrejtőzöm*, mint nagy bajaikban, nagy veszélyek közt vitéz őseleink tettek és mikor felébredtek, a csodák egész legendáit hallatták magukról... Én is feltámadok dicső névvel, tisztára mosva, vitézi tettek koszorújától övezve... hogy a Tholdi név csillagként fog hírben, dicsőségben ragyogni széles e világon, mint a cigányasszony és az elejtett saskirály jövendölte...

Ekkor újra látni fog, de elébb nem! Ezt mondd meg neki, öreg Bencém, hűséges cselédem... és azt... hogy könnyeket láttál, amint édesanyjára gondolt, szilaj fiának szemében.

Bence még összekulcsolt kézzel akart könyörögni, de Miklós olyan búsan, de egyuttal olyan tiltón nézett rá, hogy torkába fagyott a hang, mire sűrű könnyhullatás között reszkető kézzel szedegette össze a maradékot és összehajtogatva szalonnás ruháját, ezt is kulacsa mellé a szeredásba rakta.

— Nem beszélek, nem kérlellek, ha már így kell lenni, — szólalt meg csöndesen az öreg — csak azt akarom megmutatni, merről juthatsz ki legelőbb a mocsárból, — és szokása ellenére, nagyon röviden, majdnem szófukaron mutogatta meg az egyes kimagasló pontokat

s azt az irányt, amelyben majd haladnia kell... azután egyet rántva az átalvető-szíjon, gyorsan megfordult.

— Áldjon meg és kísérjen az örökjóságú Isten kegyelme! — mondotta elfultan.

— A rét széléig veled megyek! — felelte röviden Miklós, mit Bence csak egy hálás pillantással köszönt meg omló könnyein keresztül.

Alig váltottak pár rövid szót az egész úton és sokkal hamarább a szélre értek, mint Miklós remélte, mert Bence a legrövidebb utat választotta, amelyet csak ő ismert.

— A felső végen vagyunk, a temetőnél, ide már elfeledtek öröket állítani, — mondotta keserűen, mikor megálltak és a távolból a lenyugvó nap aranyos ködű bíborában fürödve, feltűnt a falu elmosódó képe, az ősi lakház kimagasló tornyával.

Miklós pár pillanatig égő szemmel nézett erre a képre, majd az öreg szolga mélyen megindult arcára — azután egyszerre szenvedélyesen megölelte.

— Menj, de hátra ne nézz! — mondotta majdnem szilajon, mire Bence, mint egy szófogadó gyermek, csakhamar eltűnt az összeboruló nád zöld kárpitja mögött, — Miklós pedig még akkor is utána nézett, mikor már a nád mozgása rég elcsillapult.

Majd mellére csüggesztett fejjel indult visszafelé, pedig az a kép úgy hívta, csalogatta, sőt ösztökélte a visszatekintésre, mintha valami kedves alak várna ott reá. Végtelen ürességet érzett lelkében, mintha minden érzése ott maradt volna annál a napsugaras párában úszó ősi háznál.

Nem nézett se jobbra, se balra, csak ment, ment gyorsan, amerre lába vitte és azt se vette észre, hogy a nap már a nádas széléről tekintget vissza s tüzes sugarai egyenesen a szemébe tűznek.

Néhányszor nagyot botlott s erre, amint széttekintett, azt vette észre, hogy merőben idegen helyre tévedt és a hepe-hupás, csúszós mohával benőtt tájra már az alkony árnyai kezdenek ereszkedni.

Bozót, csalit s egy-egy folt nádas váltogatta egymást ezen a vadtekintetű, barátságtalan tájon s csodálatos alakú gombák és nyirkos roha csikorogtak lába alatt.

A feltámadó alkonyszellő töredezve ringatta szárnyain a messze távolból ide hangzó estharangszót, az éjszaka pedig már orozva bontogatta fekete palástját a bozót között, hogy aztán egyszerre ráterítse a tájra.

— Valahová innen is csak eljutok — gondolta és a helyett, hogy visszafordult volna a hívogató harangszó felé, nekivágott az előtte sötétlő rekettyebozótnak.

A félregömbült, bütykös törzsű füzek leskelődő kísértetként meredeztek rá, a bokrok alján világló pudva pedig fénylett, szikrázott, mint a bűdi boszorkány hunyorgató pislogása.

Sem távol, sem közel nem mozdult semmi élő, semmi hang, csak a sötétség ereszkedett alá vakon, feketén, s az éji szellő sóhajtozott a gallyak között idegenszerű, hátborzongató susogással.

Az ég alján e közben fakó derengés között kelt fel a holdvilág s a felhők közt bujkáló, sápadt világa még vadabb, szinte kísértetszerű fénnel öntötte el a tájat, mire a messze távolban kísértetiesen kondult meg az éhes csikasz üvöltése és a vadászó róka rekedt ugatása.

Zörgött, ropogott a nád Miklós szapora lépései alatt, s nem egy seregély-csapatot rezzentett fel éjjeli nyugal-mából. Egyszerre azonban inogni érezte lába alatt a talajt s térden felül süppedt a nyirkos földbe.

Síró nyivákolás, nyöszörgés között izgett-mozgott valami a lába körül és a felhők közül kikukkanó holdfénynél látta, hogy egy réti farkas fészke omlott be alatta.

Úgy megsajnálta a két kis sívó-rívó, gyámoltalanul kapálódzó farkaskölyköt, hogy még gyengédeden símogatni is kezdte kusza bundácskáikat, mikor egyszerre hangos ropogással dőlt, zúzódott szerte-szét mögötte a bozót és szélvészfént rohant elő fiai védelmére, veszettül ordítva az anyafarkas.

Minden szál szőre berzengett a dühtől és két szeme

vöröses-zöld lángban villódzott, mikor habzó, csattogó fogakkal Miklóstra rohant, ki csak alig, hogy ki tudott ugrani a beomlott vacokból.

Majd feldöntötte, olyan veszett rohanással szökött a nyakába, azután birokra kelt az ordító fenevaddal.

Hátsó lábaira ágaskodva, vagdalta körmeit Miklós vállába s minden áron torkát akarta csattogó fogaival átharapni.

Mint a szélmalom forgása, olyan sűrűn hullott Miklós ökle a fenevad fejére, míg baljával bundájába kapaszkodva, rángatta, tolta el magától, mert undorította a tátott torokból kigőzölgő dögletes pára, a sápadt holdfénynél pedig hidegen csillantak meg hegyes fehér fogai.

Orrán, száján ömlött már a vér s lángot lövelő szeme kidagadt, kékes nyelve kifityegett véres tajtékot, nyálat esorgató torkából, de azért folyton erősödő dühvel támadt s hörgő ordítása messze felverte az éjszaka visszhangos esendjét.

Miklósnak is olyan vad düh szállta meg minden idegszálát, hogy fogát csikorgatva, versenyt ordított a fenevaddal s nemcsak kezével, de lábával is dolgozott, rettentő rúgásokkal hajigálva le magáról a fogát csattogtató fenevadat.

Csak úgy tört, zúzódott nagy darabokban a nád, mikor egy-egy rúgással messze az avarba lódította. Nagyot nyekkenve esett le, szinte döngött bele a lép laza talaja, de mintha csak új erőt nyerne mindannyiszor, még vadabb dühvel, szilajabb gyorsasággal támadott.

TajtékHzó hörgése, üvöltöző ordítása messze bezúgta a süket éjszakát... és mintha ennek az ordításnak visszhangja kelne, dühös üvöltéssel felelt rá párja, a még vadabb hím a távolból.

És zörög, csattog a nád, szétröpül a bozót szövevénye, s mint a búzavetést taroló vihar, száguld elő a hím farkas is, nösténye védelmére . . . most már ketten vannak!

Horgas inai, mint az acélrugók, öles ugrásokkal szök-

tetik előre s vérvörös fényben lángoló szeme szinte világit a homályban.

Nem is ordít, hanem süketen hörög s az összezsattanó fogak szikrákat látszanak hányni.

— Te is itt vagy! — hörögi veszett dühvel Miklós — és villámgyors markolással átkapta a nösténynek torkát, hogy ennek gégéje, nyaka beleroppant, nyelve kifittyent — annál jobb! Nesze hát, nesze, nesze! — és iszonyú lóbálással forgatva a nöstény farkast feje fölött, rohant a nekiágaskodó hímre.

Mint mikor a vihar letépi a szélmalom szárnyát és ez bűgva, süvöltve forog kiszámíthatlan gyorsasággal maga körül, úgy ütötte, paskolta Miklós a szökdelő, ágaszkodó hímet saját nöstényével.

Ember és fenevad ordított, a bozót és nád tört, ropogott, de recesent és ropogott a hímfarkas csontja is és mikor a két koponya néha összezsattant, hát szédelegve bukott fel s fájdalmas üvöltése jajgatva harsogott az éjszakában.

Végre a hím farkas feladta a harcot s lába közé húzott farkkal, leroppant derékkal akart a nád közé menekülni, de Miklós felgerjedt dühében most már nem engedte menekülni, hanem utána rohanva, egy rettentő ütéssel úgy levágta, hogy kettétört derékkal, vért okádvá nyúlt el és a nyirkos mohát túrta, szaggatta fel végső vonaglásában.

Csúnyán megtépve, összehasogatva, de győzelmesen ült le Miklós egy túrás tetejére, hogy a nehéz küzdelem után egy kissé kipihenje magát és szilajon lüktető vérét lecsendesítse.

Lábánál a küzdelem hevében agyongázolt farkaskölykek s nem messze ezektől hosszan elnyúlva, a megdermedt farkaspár hevert, vérrel, tajtékkal bekeverve — s mindezt bevilágította álmatag, ezüstös sugaraival a most már fényének egész pompájával tündöklő éjkozépi holdvilág.

Felgerjedt vére azonban semmikép se akart lecsillapulni, hanem annál hevesebben lüktetett ereiben, mennél

többször gondolt arra, hogy neki is van üldöző farkasa: kegyetlen, álnokszívű bátyja, kitől szintén jó lenne ilyenformán szabadulni.

Ez a gondolat aztán nem hagyta nyugodni, hanem a kísértés és bűnrebujtó szenvedélyek egész raját támasztotta fel lelkében.

Eleintén küzdött ellenük, de a kísértés olyan, mint a testbe hatoló szálla, mennél jobban piszkálják, nyomogatják, annál mélyebben fúródik befelé.

Miklós se tudott hát a kísértés szavának ellenállni, mikor fülébe suttogta:

«Mit se vétettél neki, mégis vérszomjas farkasként tör bátyád életedre, üldöz, hajszol, a hóhér kezére akar juttatni, mert irigyli erődöt, bátorságodat, s ki akar túrni ősi öröködből.»

Miklós kőmerev arccal bámult a hold fényes tányérjába, mintha annak rejtélyes, emberforma ábrázatjából akarna olvasni:

«A réti farkas fészket, kölykeit védelmezte, védelmezd hát te is magadat, — suttogta egyre a kísértés. — Több erő lakik benned három embernél, két farkast pusztá kézzel agyonvertél, eredj, ronts a harmadikra is, a legveszedelmesebb farkasra. Ami neki, az neked is szabad! Ha olyan jó bolond vagy, hogy nem bántod, majd bánt ő téged, hanem ő nem kegyelmez ám a te életednek. Ne hagyj hát magad! Te vagy az erősebb! . . . Aki bírja, az marja!» . . .

Sehogyse bírta magát elszánni se a jóra, se a rosszra. Egyik percben elirtózott még csak a gondolatára is annak, hogy orgyilkosként, alattomosan törjön bátyja életére, a másokban pedig szilaján vágyódott a bosszúra s megtorlásra és ebben a nagy lelkitusában sebesen dobogó szíve majd kiverte oldalát s minden csepp vére olvadt éreként szaladgált ereiben.

A kísértés szava végre is győzedelmeskedett!

Eltökélt sötét arccal ugrott fel ültéből, de mégse tudott szívének parancsolni, hogy rohamosan, erőszakosan ne dobogjon, mikor a bűn végzetes útjára lépett.

— Ez lesz utolsó éjszakád, ütött a megtorlás órája, Tholdi György, — mormogta olyan hangon, mintha lelkiismeretének intő szavát akarná elhallgattatni.

Azonban alig hogy megindult, jó szellemének szava mégegyszer megszólalt lelkében:

«Állj meg! Tholdi, állj meg ezen az úton! Nem bosszúra, nem igazságos megtorlásra, hanem testvérgyilkosságra indulsz. A legyilkolt testvér vére az egek egére kiált bosszúért! Gyhennára, örök kárhozatra jutsz, és meggyilkolod véle lelkedet, mennybéli üdvösségedet... Fordulj vissza a bűn útjáról s bízzad a bosszút és megtorlást a mennybéli örök isten igazságot osztó kezére. Mindent lát és hall ő odafenn — és mindenkit elér, későn vagy korán — de bizonyosan — az ő büntető keze!»

Mintha feneketlen örvényt látott volna maga előtt egyszerre megnyíltni — úgy összeborzadt testében-lelkében.

— Mit akartam tenni! Én istenem, mit akartam cselekedni! Egy halálos bűn már nyomja a lelkemet és másikat is el akarok követni? — rebegte eliszonyodva és úgy érezte, mintha valami rémes, nehéz álomból ébredne és csak nagy lassan térne magához.

Jó darabig mozdulatlanul állt helyén, a miriádnyi csillagtól szikrázó égboltra nézve, majd gondolkozni kezdett, hogy maradjon-e vagy tovább menjen? mikor egy hirtelen gondolattól megkapatva, a vadakhoz lépett s mindkettőt vállára kapva, sebes léptekkel megindult Nagyfalú felé.

A két nagy réti farkas kopogva verdeste sarkát lelógó fejével, s már éjfél körül járhatott az idő, mikor a falu alá ért és a felső-végre kerülve, megállt a nagy gyümölcsös kert eleven gyeplőjénél.

Csodatisztán lövellte alá a holdvilág ezüstös sugarait mindenre s az ősi ház szöglet-tornyának mázas cserepei és ónkarikás ablakai csillogtak, villogtak, mintha folyó ezüsttel lennének végig csorgatva.

Az eleven kerítés sűrű líceum-bokrai közé húzódva,

kémlelt be a rengeteg nagy gyümölcsösbe, nem jár-e ott valaki, majd a ház felé nézegetve, hallgatódzott, hogy ébren vannak-e még?

A hosszú ház ablakai sötétek voltak s mindenre álombaringató néma csend borult s még egy kutyavak-kantás se zavarta az éjszaka fenséges nyugalmit, csak a távoli messzeségből hangzott szakadatlan a mocsár békáinak ezerhangú brekegése.

Nehéz terhével minden baj nélkül átbújt a liceum-kerítés jól ismert törésén s nesz nélkül osont a gyümölcs-fák aláhajló lombjai alatt a ház felé, melynek egyik oldal-ablakán át gyenge világosság szűrődött ki a csillagos éjszakába, rezgő fénycsíkokkal hintve be a harmatos fűszálakat és az ablakot beárnyékoló körtefa fényes leveleit.

Miklós szíve nagyot dobbant örömeben, mert ez a gyenge mécsvilág anyjának szobájából eredt, melynek ajtaja egyenesen a kertre nyílt, mellette pedig a házat körülfutó oszlopos tornác felhágója sötétlett.

Farkasait a gyep harmatos bársonyára fektetve, az ablak szivárványzó, vastag üvegkarikáin át a szobába tekintett.

Kimondhatatlan öröm és meghiúsultság tükröződött arcán, mert drága asszonyanyja kezére támasztott fejével ült a nagy asztalnál és merőn bámult a méces ide-oda lobbadozó lángjába.

— Bemegyek, bemegyek hozzád, ha csak egy pillanatra is, drága édes szülém — rebegette ellágyult hangon, hogy megcsókolhassam áldott jó kezedet, hogy elbúcsúzhassam, habár röviden is tőled — de előbb mást kell megcselekednem.

Ezzel a két farkast újra vállára kapva, nesztelen léptekkel surrant a felhágón át a tornácra és árnyékként tűnt el az oszlopok sötét homályában.

Ármányok éjszakája.

A tornác udvarfelőli része a holdvilág átlátszó ezüstös fényében úszott véges-végig — és az oszlopok fekete árnyékai ferdén keresztelték egymást a négyszögű kőkockákon.

Lopva sietett végig, mindenhol a védő árnyékot keresve, de ki-kikémlelt a holdfénytől előntött hosszú udvarra is, nehogy a házőrző komondorok, vagy bátyja vadászkutyái megérezve a farkasbűzt, csaholásukkal felverjék az alvókat.

De e felől nyugodt lehetett, mert Tholdi György parancsára a jól tartott kutyákat a szénapajtába zárták, nehogy vonításukkal a vendégek álmát zavarják.

A hold ezüstös sugárpázmái a boltozatos szobákba is beszüremkedtek, megcsillogtatva az estvéli lakoma rendetlenül szerteszét heverő ezüst edényeit, kupáit s nehéz, vertezüst borvedreit és a rojtszélű, hófehér abroszon szétömlő setétveres borfoltokat.

Az őrtálló csatlósok szintén mély álomba merülve, heverték a tornác előtt s horkolásuktól csak úgy harsozott az éjszaka csendje, hegyesvasú lándzsáik és alabárdjaik pedig a falhoz voltak támogatva, úgy, hogy Miklós-nak ugyancsak vigyáznia kellett, nehogy valamelyiket felébressze.

Gyors esze azonban itt is hamar feltalálta magát.

Farkasait bátyja szobájának küszöbén hagyva, a csatlósokhoz lopózkodott és valamennyinek a ruháját erősen a földhöz szögezte a lándzsákkal, hogy ne tudjanak egyhamar felkelni, ha valami zaj támadna — azután a nyitott ajtón át belépett György bátyja ágyasházába és megállott az ágya előtt.

A nyitott ablakon beömlő holdvilág majdnem nappali fényvel árasztotta el György mámortól duzmadt arcát.

A medvebőr-takarót félig lerúgva magáról, nyitott szájjal horkolt és kapkodott a friss éjjeli levegő után és mintha csak megérezte volna öccsének közellétét, vonásai eltorzultak és nyugtalanul hányta-vetette magát ide tova széles, faragottlábú nyoszolyáján.

Miklós keserű haraggal szegezte rá szemét s addig, addig nézte bátyja kaján ábrázatját, míg szívében újra fellobbant a bosszú és megtorlás vágya.

— Miattad kell nékem, alávaló, cudar hóhér, üzött vadként nádon és éren bújdosni, miattad... — dörmögte fogcsikorgatva és vadul szikrázó szemmel emelte rettenetes öklét a magasba . . .

Ettől az ütéstől minden bizonnyal szerteszétmállott volna Tholdi György koponyája, ha a felemelt kar lassan alá nem hanyatlik és a vadul szikrázó szemek lángja le nem lohad.

— Nem, nem bántalak, — mormogta nagynehezen leküzdve bosszúját — pedig megérdemelnéd, hogy itt, vacokodban, verjelek agyon, mint egy rossz kutyát... De nem visz rá a lélek! Most az egyszer nem bántalak, de tudd meg, hogy itt jártam és megölhettelek volna, mert kezem közt volt cudar életed.

Ezzel a két farkast hosszában, szép csendesen bátyja mellé fektette:

— Aludjatok, dögök! Testvérbátyátok fekszik a középben s bátran tanulhatnátok tőle kaján vadságot, vérszomjas kegyetlenséget s telhetetlen ragadozást és gyűlöletet.

S éppen el akarta hagyni a szobát, mikor tekintete

egy másik fekhelyre tévedt, mely üres volt ugyan, de mellette a gyűlölt olasz puffosujjú felöltője hevert skófiummal kivarrt övével, melyről láncon függő rövid velencei gyilok csüggött alá. Tehát ez volt az ő hálóa és senki másé.

— Hála Istennek, hogy nincs itt ez az ármányszöví! De hát hol kószál és micsoda ármányon töri a fejét most éjjélkor, mikor minden jó lélek aluszik?

Ez a gondolat villant át Miklós agyán, míg szeme keresve fürkészte át az udvart és a tornác környékét.

Kettőzött óvatossággal surrant vissza a felhágóhoz s egészen az oszlop mellé húzódva, nézett, vigyázott ki a gyümölcsösbe.

— Hol lehet? Hol lehet? — ez zsongott, bongott szünet nélkül agyában, mikor eszébe jutottak Bence szavai, hogy az olasz és cinkostársai minden lépését, sőt még éjszakai álmát is lesik és vigyázzák.

Egész bizonyosra vette tehát, hogy most is Bence szobája körül leskelődik, tehát neki is oda kell lopózkodni, hogy valamikép ártalmatlanná tegye, mert, minden percben visszatérhet fekhelyére s a besütő holdvilágnál, ura mellett tüstént észreveszi a két fenevadat és fellármázza az egész házat.

Akkor pedig nehéz lesz menekülnie!

Az olasznak tehát legalább reggelig el kell tűnnie, akkorra ő már messze lesz s jöhetnek utána.

Éjjél már jól elmúlt... A sötétkék égbolt csillagtáborra között már fennragyogott a Fiastyúk csillagcsoportja és a Pásztorserkentő csillag, odább pedig a Rónaörző és Mennyországhatára ragyogott sugárzó, bú-bájos fényében szikrázva, a kakasok pedig hangos szóval kukorikoltak.

Minthogy minden perc drága volt, Miklós arra a merész lépésre szánta el magát, hogy a torony ajtajánál les rá az olaszra, nehogy valamikép elszalassza.

Éppen a fák közé akart osonni, mikor a holdvilágos kerti ösvényen egy fekete árnyék vetődött keresztül —

s utána az olasz szikár alakja lépett ki a bokrok közül és gyors, de nesztelen léptekkel surrant a tornác felé.

Miklósnak alig maradt annyi ideje, hogy újra az oszlop mögé húzódjék, mikor Beppo már elérte a világos ablakot és gonosz mosollyal leskelődött be a bánatos özvegy szobájába, ki az éjjél magányos, szellemlátogatta óráiban álmatlanul virrasztva, bujdosó fiát siratta keservesen.

Miklós ereiben lüktetve forrt a vér! Szeretett volna odarohanni, hogy egyetlen egy ütéssel, belefojtsa gonosz, kárörvendő mosolygását, de az óvatosság mást parancsolt.

— Milyen jó, hogy a búcsúzást utoljára hagytam — gondolta megkönnyebbülve. — Ez a leskelődő gazember most rám lesne és nyakamra hozná a csatlósokat... De most a kezembe kerülsz, te ármányfőző ördög, te!

Csakugyan az olasz otthagya a leskelődést, a felhágó felé közeledett s gyanútlanul tette hegyesorrú bársonypapucsokba bujtatott lábát a keskeny lépcsőkre.

Ebben a percben a közeli hársfán egy egerésző bagoly szólalt meg baljóslatú huhogással s lomha szárnyalással vágódott felfelé a holdfényes magasba.

A babonás olasz hátborzongva nézett utána s éppen vissza akart fordulni, mikor az oszlop sötét árnyékából egy kar nyúlt ki és villámgyorsan úgy torkon ragadta, hogy térde megcsuklott alatta.

Szakadozott hörgés töredezett fel melléből s kidülledt szeme a halálos rémület minden iszonyával meredt Miklós szikrázó szemébe.

— Végre kezemben vagy, te ördögmester, te, — csikorogta fülébe fenyegetően.

Kétségbeesett erőlködéssel akart szabadulni és harapós fenevadként körmölt, rúgott, mialatt keze hiába kereste övén függő háromélű törét. Kiabálni, ordítani akart, hogy fellármázza a házat, de csak fuldokló hörgés szakadozott fel melléből.

Halálos rémületében utoljára még könyörögni is kezdett:

— Irgalom! Kegyelem! Ne ölj meg! Holtig hű és engedelmes szolgád leszek! — hörögte fuldokolva. — Csak egy kissé ereszd el a torkomat, tüstént megfulladok!

Miklós dühös nevetéssel válaszolt:

— Hogy aztán fellármázzad a házat. Dejszen az ilyen halálos mérgű eskarapot, mint te, ártalmatlanná kell tenni.

Ezzel egyetlen rántással leszakítá válláról bő köpenyét, lapos barettájával pedig teletömte a száját, azután leakasztotta a tornác falán lógó kötélesomót s pár pillanat alatt gomolyagba kötötte kezét, lábát, hogy csontjai ropogtak bele.

A huzalkodás alatt az olasz inge alól egy selyemszállal átkötött pergamentkekeres hullott ki hangos zörgéssel.

Miklós felvette és meg sem igen nézve — kebelébe rejtette. Azután fogta az olaszt és erős karjával, szó nélkül vállára kapta, a fák közé mélyedt és jó messze a háztól belökte a bokrok és tüskék sűrűje közé.

— Még visszajövök, akkor majd megmértem veled, milyen messzi esik a pokol! — kiáltotta fenyegető hangon, de csak tompa nyöszörgés és a bozót ropogása felelt szavaira.

— Nem öllek meg, bitang, — mormogta magában, mikor elfordult — de érezd a halálfélelem kínjait, míg valaki rád akad... ezzel gyorsan az ablak felé sietett, hogy halkán bekopogtasson, de egyszerre csak megállt, mintha a lába a földbe gyökerezett volna, mert az ablak mindkét szárnya tárva-nyitva volt és édesanyja bánatos, halovány arca nézett ki az ezüstös holdvilág sápadt fényétől körülsugározva.

Erős, indulatos szíve úgy elszorult, szeme pedig égett, mikor annak, kit legjobban szeretett az egész világon, bánatdúlta, megfogyott arcát ilyen közelben látta s nehéz, zokogósan feltörő sóhajtásait hallotta.

Nem mert mozdulni, nem mert megszólalni, nehogy megijessze. Hátha felsikoltana első meglepetésében.

Nem ismered Miklós az anyai szívet!

Amilyen erős, véghetetlenül erős s gyengéd tud lenni szeretetében, épp oly erősen szembe tud szállni minden vésszel, minden ijedelemmel, ha szeretteit veszély fenyegeti.

Egyszerre azonban megszólalt Tholdiné bánattól tompított, zokogósan reszkető hangja:

— Ki jár itt ablakom alatt ilyen későn?

— Ne ijedjen meg, édes asszonyanyám, én vagyok, szólalt meg Miklós lassú, elfojtott hangon s kilépett a világosra.

Tholdiné megtántorult, de csak egy pillanatra — már a másik percben azonban az ablakszárnyak villámgyorsan, de minden zörej nélkül bezáródtak, azután nesztelenül feltárult az ajtó s Miklóst két reszkető kar ölelte hevesen dobogó szívére.

— Be... be... be... senki meg ne lásson, az ég szerelmére! — rebegte s gyenge karjaiban olyan erőt érzett, hogy óriástermetű fiát szinte beemelte szobájába.

Ott benn azután elborította arcát, szemét forró csókjaival — beszélni is akart, de jó ideig csak zokogni tudott végtelen boldogságában.

— Csakhogy látlak, csakhogy ölelhetlek... Már majd meghaltam utánad való bánatomban! Azt hittem soh'se látlak többé, fiam, Miklósom!

Miklós felelni akart, de ő is annyira meg volt indulva, hogy hangja felmondta a szolgálatot s nem bírta visszatartani könnyeit.

Anyja keblére borulva, átölelte izmos két karjával és sírt, mint a gyerek, nehéz, fuldokló zokogással.

Az özvegy könnyei fiá arcára hulltak.

— Csitt... csitt, gyermekem, valaki meg találja halalani! — és annyira reszketett ennek még csak gondolatára is, hogy térdei majd megcsuklottak alatta.

Miklós gyengéden magashátú karos-székébe ültette és erőt vett zokogásán, újra meg újra mély fohással csókolt meg édesanyjának ezüstös szálakkal átszőtt haját.

— Most pedig hallgasson meg, drága édes szülém, mert minden pillanat ki vagyok mérve számomra.

Ne féljen, nem jöttem én bajt, veszedelmet hozni a házra, hanem kegyelmed látása után vágyakoztam, hogy megcsókoljam áldott orcáját, szerető kezét.

— Fiam, édes fiam!

— Aztán, hogy elbúcsúzzam, mert György bátyám miatt — isten akárhová tegye gonosz máját — nem lehet itthon maradnom... Gyilkosa lennék elébb, utóbb! Már pedig nem akarom lelkeket, örök mennybéli jussomat elveszíteni.

— Oh, istenem, hát elmégy? Itt hagysz? Jaj nekem! Látlak-e még valaha?... Oh, istenem, teremtőm, elbírom-e ezt a fájdalmat? — zokogta szakadozottan az özvegy.

— Ne tegye nehezebbé kegyelmed a válást! Ne sírjon, ne búsuljon érettem, édes jó szülém! Él az Isten s velem lesz kegyelme! Kegyelmed imája, anyai áldása pedig elfordít rólam minden veszedelmet... Nem fogok én elveszni, elpusztulni a világban! Katona, bajnok akarok lenni! Beállok az első csapatba... és olyan fényesre köszörülöm nevemet, hogy minden bűnöm meglészen bocsátva... Nem nyugszom addig, míg a király kegyelme magasra nem emel, György bátyám pedig el nem zöldül az irígységtől.

Szálas alakja kiegyenesedett, széles melle pedig olyan hevesen hullámozott a lelkesültségtől, hogy hangosan megróppant, zörrent a mellénye alá dugott pergamenttekercs, mire kivette és az asztalra tette.

— Igaz a! Ezt találtam ni! Bár nem tudom micsoda, s nem is érek rá fürkészni... De bizonyosan Bencétől orozta el az az istentelen lator — és ezzel röviden elbeszélte szörnyűködő édesanyjának bujdosása és a mai éjszaka történetét.

Tholdiné arca többször színét változtatta fia elbeszélése közben, de akkor meg a lélekzete is elakadt ijedtében, mikor az első pillantásra megismerte a zöld selyemszállal átkötött, habos fehér íróhártyát, melyet nagy titokban a

harmincados íródeákjával íratott és adott át Bencének, hogy valami módon juttassa Laczfi nádor kezébe vagy asztalára.

Tholdi György ugyanis szigorúan megtiltotta neki, hogy a magas vendég előtt mutassa magát, ezért hűséges cselédjével, Bencével együtt kiokoskodták, hogy levélben könyörög Miklós számára kegyelemért és bűnbocsánatért... Már most amiben legjobban reménykedett, az is oda van, mert a nádorispán napkeltekor népével elbúcsúzik a háztól... és így a kegyelemnek, bűnbocsánatnak vége van.

Kínos szorongás között gondolt erre s éppen szavakat keresgélt szegény, meggyötört fejében, hogy mennél szelídebben mondja el Miklósnak, — ki folyton kérdően nézett reá — nehogy bátyja ellen még jobban felingerelje, mikor iszonyatos üvöltés és vonítás harsant fel az udvaron az ablak alatt.

A kutyák kiszöktek a szénapajtából és megéreztek a farkasbűzt.

Kísérteties vonítással, dühös csaholó üvöltéssel lótottak, futottak fel-alá a tornác előtt, sőt még a rengeteg nagy gyümölcsös is végtől-végig visszhangzott az ebek vonításától, melybe tompán morgott bele a mindinkább közeledő mennydörgés, mert e közben a derült, csillagos ég egyszerre fenyegetően beborult s heves szélrohamok zúgtak a gyümölcsös vén fái között.

Tholdiné halotthalványan roskadt vissza karosszékébe s hangja megtagadta a szolgálatot.

— Mennem kell, drága, jó szülém, — szólalt meg csendesen Miklós és mélyen anyja kezére hajolt, hogy ne lássa szemében égő könnyeit.

— Ne még, ne még, csak még egy pillanatig ne, édes fiam, hiszen alig láttalak. Nálam nem keresnek. Nem is sejtik, hogy itt vagy, — lehelte hangtalanul az özvegy s reszkető lehelletével alig bírta elfújni a méceses gyenge, de mégis áruló világát. — A véredek a kertben vannak, halod... széttépnek, ha kimégy!

— Ne féltsen ettől a két dögtől, kegyelmed! — felelte

alig érthetően Miklós, mert szíve fájdalmasan elfacsarodott, látva, hogy édesanyja mennyire meg van törve a bánattól.

Csakugyan tompa hördülésekkel bömbölt, csaholt a két véreb egy ideig az ablak alatt, azután vad dühvel tépték, kaparták a gyepet, ott, hol a két farkas hevert.

A sötét szobába e közben egymásután villogtak be a cikázó villámsugarak, a szél süvöltött és az ablakok ónkarikái megrázkódtak a mennydörgés csattogó dördüléseitől.

Mint egykoron kisgyerek korában, Miklós feje most is anyjának dobogó keblén nyugodott s halkán beszélgettek, miközben az özvegy dédelgetve simogatta hosszú esigákban aláomló sűrű haját.

E közben a nagy ugatás felverte az egész házat s először zavaros kiabálás, azután ijedt ordítás hallatszott az udvar felől, majd érces, hatalmas parancesszó hallatszott ki a vihar tombolásából.

— Ez a nádorispán szava! — susogta aggodalmasan Tholdiné s reszketve hallgatódzott tovább.

Néhány aggodalmas, hosszú perc mult így el, mikor egyszerre rőtvrös fáklyafény világított be a szobába.

Tholdiné majd hangosan felsikoltott rémületében, mikor egy csoport csatlós lobogó fáklyával tódult a gyümölcsösbe. Azt hitte, fiáért jöttek!

Egyrészüik azonban elszéledt mindenfelé, néhányan pedig a kertnek azon a részén keresgéltek, de a szélvész minduntalan kioltotta a fáklyák lángjait.

A két véreb csaholva rohant a csatlósok után, egyszerre azonban nyomot jelző dühös morgással rohantak be a bozót közé és ott tépni, rángatni kezdtek valamit, mire az egyik csatlós utánuk ment és rátalált a félig megfulladt, eszméletlen Beppóra.

Nagy diadallal vitték be a másik oldalon a házba, a többi azonban a kertben maradt... s ezzel Miklós előtt a menekülés útja el volt zárva.

Egy percet se késhetett tovább!

Menekülj, az Isten szerelmére, menekülj! íám, gyorsan, gyorsan, — lihegte az özvegy s reszketve kapaszkodott mind a két kezével az asztal sarkába, különben összerogyott volna.

Miklós sietve tárta ki az ablakszárnyakat.

— A jó Isten áldja meg, drága édesanyám! — és még egyszer sietve meg akarta ölelni. Ez azonban göresösen eltaszította.

— Fuss! fuss! Menekülj! Már itt vannak! — sikoltotta magánkívül és csakugyan a hosszú tornác regett, dobogott az üldözők léptei alatt... mire Miklós sebesen kivette magát az ablakon és futni kezdett.

E percben rohantak égő fáklyákkal, élükön Beppoval, Tholdi György és Laczfi esatlósai a kertbe, hogy körül-fogják az özvegy szobáját.

Egy villámlobbanásnál azonban meglátták a menekülő Miklóst.

— Megállj! Megállj! — ordították utána.

— Elő a vérebekkel! Eresszétek rá a vérebeket! — ordította tajtékozó szájjal Beppo.

Felhördülő süket bömböléssel rohant elő a két fenékvad és széleseben száguldott tova a menekülő nyomán, mire az üldözők csapatja is vad ordítással eredt utána... Tholdiné pedig aléltan roskadt össze magányos, sötét szobájában.

Miklós még a vihar tombolásán keresztül is meghalotta a vérebek mély bömbölését — s tudta, hogy nem sokára beérik, ha a széllel szemközt szalad.

Megfordult tehát és egy kerülővel az ellenkező irányban rohant tova.

Üldözőit nem láthatta, de ezek se látták őt, mert a folyton hevesbedő vihar minden fáklyát kioltott, a villámok sebes cikázása pedig annyira elvakította, hogy tájékozódni se tudott, hanem csak taláalomra rohant előre a vak sötétségben.

Tüskén, bokron törte át magát, pár helyütt az árkokba is belezuhant s övig gázolt a vízben, de mindenün-

nen szerencsésen kikapaszkodott... sőt egy helyütt úgy rémlett neki, mintha a gyümölcsös liceum kerítése volna megint mellette.

Ez szeget ütött a fejébe. Hátha újra a gyümölcsösbe téved és egyenesen belerohan a veszedelembé. Alig állt meg, hogy egy kissé kifujja magát és valamikép tájékozódjék, mikor a vihar üvöltése között üldözőit hallotta közeledni.

Káromkodva akart tova rohanni, ám egyszerre valami eleven tömeget érzett megmozdulni keze alatt, mire leírhatatlan tombolás és horkolás támadt.

A zegzúgos villámfénynél egy csapat ijedező paripa között látta magát, melyek nekivadulva ágaskodtak, hánykolódtak jobbra, balra és érces nyerítésük messze elhangzott a viharos éjszakában.

Csendesen meghúzta magát a tomboló állatok között, mert a csapat elején két embert látott, kik egyszer káromkodva, másszor meg biztató szavakkal akarták a nyugtalanzkodó nemes állatokat lecsillapítani.

Egyszerre azonban a paripák megéreztek Miklóson a farkashúzt és ugyanebben a percben tört ki egész féktelen vadságában a zivatar is.

Villám villámot ért, a föld reszketett az egymást érő iszonyatos csattanásoktól és jéggel vegyes felhőszakadás zúdult alá a haragvó magasból... mire a nekivadult paripák féket, béklyót összetépve, a vihart túlharsogó nyerítéssel rohantak szerteszét az éjszakában.

Csakhogy Miklóst, ki már akkor egyiknek a hátára kapott s lobogó sörényébe kapaszkodott, magával a zivatarral versenyt száguldvá, vitte tova a megrémült állat.

A zivatar pedig jó védelmező és jó útitárs!

Záporpalástjával eltakarja a futót, villámlobogásával megvakítja az üldözőket!

Miklóst is a zivatar vette pártfogásába és üldözői messze elmaradtak háta mögött, mert a szakadó zápor egész tengert támasztott közte és üldözői között.

Mikor Tholdi György szintén felébredt a nagy kutyaugatásra s maga mellett két szőrös tátott torkú szörnyeteget látott meg ágyában, — majd megütötte a guta ijedtében.

Istent, Beppót és a szenteket ordítva segítségül, égnek meredő hajjal szökött ki az ablakon s vak ijedtségében még a tornácot is keresztül ugorva, egyenesen az alvó csatlósok nyaka közé zuhant, kik szintén félholtá váltak rémületükben, mikor fel akartak ugrálni, de nem tudtak. Ebből aztán olyan lárma és ordítózás támadt a sötétben, hogy még maga a hős nádorispán is, úgy amint volt, pacuhán ugrott ki ágyából s rohant az udvarra.

Érces, parancsoló hangjára a fejét vesztett, megriadt cselédség végre fáklyákat gyújtott, ezek lobogó világánál aztán a leszegzett csatlósok hülyén bámultak egymásra, mert nem az ördög bénította meg lábukat, mint hitték, hanem saját kópjaik szegezték őket a földhöz.

— Detre hadnagy, — zúgta Laczfí a tornáceról — napkeltével mindegyik csatlós huszonötöt kap a farmatringgal, amiért őrhelyén elaludt... te meg, komám, gyere már közülök, mert tégedet is oda talál a hadnagy számítani.

Ezek a gúnyoros szavak a ház urának szóltak, aki még szintén ott guggolt éjjeli ruhában a csatlósok között.

De amint felakart tápázkodni, nagyot ordítva rogyott vissza helyére:

— Jajajajajahhaj! Mind a két lábam el van törve bokában!... Beppo, Beppo! Hívjátok elő Beppót, az jól ért az orvosláshoz!

De minthogy Beppo nem került elő, Laczfí nádor vén csatlós őrmestere tapogatta végig mind a két lábát s valahányszor nyomott rajtuk, a ház ura ugyanannyit kurjantott toroka szakadtából.

— Meggyógyítlak én, vitézlő nemes uram, akkurátosan, — mondotta kurtán, s oda intve két társát, egyikkel a vállát, a másikkal pedig lábát fogatta meg Györgynek, azután egyet rántva s egyet nyomva mindegyik lábán — a műtét be volt fejezve.

Igaz, hogy Tholdi György olyanokat ordított, hogy az eget hasogatta s kínjában úgy rúgta állon a lábát tartó csatlóst, hogy ennek majd elrepült a feje tőle, — de aztán rá tudott a lábára állani.

— Egy kis gyaklás volt az egész, vitéz lovag uram, s most már rendén van minden.

— Akkor nézzük meg, mi ijesztett meg téged, előre a fáklyákkal, — parancsolta Laczfi.

Valamennyinek elállt a szeme, szája, mikor meglátták a farkasokat. — Tholdi Györgynek pedig a foga vacogott s ábrázatja ólomszínűvé lett ijedtében és dühében.

Ezt csakis öccse, más nem tehette!

A nádorispán parancsot adott, hogy kutassák át a gyümölcsöst, hátha még ott rejtőzködik a gonosztevő, mert a kutyák ott szaladoznak s ugatnak legjobban.

György alig tudott felelni Laczfi kérdéseire, annyira ette a méreg és a düh, hogy így megcsúfolták saját házában, magas vendége előtt. Hogy fognak ezen nevetni az udvarnál, micsoda sűgás-bűgás kerekedik ebből és mi mindent fognak ebből ellenségei az ő tekintélyének a rovására kovácsolni, soha életében nem óhajtotta annyira, hogy Beppo mellette legyen, mint most — az ő ravasz esze majd kitálalna valamit.

Ez a kívánsága pláne rögtön teljesült, mert Laczfi csatlósai nagy riadással hozták elő Beppót, igaz ugyan, megtépve, félig megfulladva és egészen gombolyagba kötve... de mégis csak előkerítették!

Tholdi Györgynek minden hajaszála az égnek meredt kucsmája alatt.

De hát az ördögökkel cimborál ez az ember?

Alig hogy Beppót feloldozták és kivették a szájába tömött barettot, azonnal magához tért s úgy, amint volt: vérző szájjal, összetépve, vak dühvel rohant ki a tornácra s rikácsoló, dühbefult hangon ordította:

— Utánam, emberek, ez a gyilkos, haramia még itt a házban van!!

— Fogd el, ne engedd menekülni! — ordította szikrázó

szemmel Tholdi György is... de magában jókedvűen nevetett hozzá — mert az jutott egyszerre az eszébe, hogy semmivel sem ronthatta volna el gyűlölt öccse jobban a dolgát, mint ezzel a merényletével, melynek maga az ország nádorispánja is szemtanuja volt s legényeiben az ő személye is meg van csúfolva.

De ennek a dolognak még más előzményei is voltak...

A második napnak estéjén, mikor Laczfi nádor kíséretével együtt vendégül érkezett, Tholdi György a gazdag estebédttől kissé mámorosan éppen feködni készült...

— Látom már a pofádról, hogy valami mondanivalód van, beszélj hát! — mondotta rosszkedvűen György s ásitozva vetette le fényes udvari öltözetét, melyet a magas vendég tiszteletére viselt.

Beppo, kinek fekhelye a számos vendég miatt szintén ura ágyasházában volt megvetve, ágya szélén ült s nagy nyugalmasan csak ennyit felelt:

— Úgy van! Még pedig fontos! A nagyasszony Ben-cével azon tanakodik, hogy a nádorispántól kegyelmet kérjen öcséd számára, tégedet pedig, jó uram, gyöngyen be akar mártani.

György majd a padlásig ugrott dühében s káromkodott, mint a veszedelem és mikor a mérgét kifújta, Beppóhoz fordult:

— No, hát tanácsolj valamit... Mit tegyünk?

— Először is meg fogod tiltani a nagyasszonynak, hogy ne merjen a nádorispán szeme elé kerülni, a cselédeknek pedig megparancsolod, hogy semmi szín alatt elébe ne eresszék.

— Meglesz! Mondom neked, meglesz!

Azután instanciát iratsz a királyhoz... Laczfi néhány nap mulva Budára tér vissza s elviszi a folyamodást — és miután néked is azt a barátságos parancsot hozta, hogy dolgaidat hamar végezve, mielőbb indulj népeiddel Budára — mikorra odaérsz, arra a folyamodás már megtette a magáét, úgy, hogy ő felségének csak alá kell írni a donációs levelet, melyben öcsédnek örökrészét is tereád ruházza.

Természetesen, én írom meg azt a levelet és úgy lefestem benne öcsédet, hogy nagyobb gonosztevőt nálánál még nem hordozott hátán a világ, — és ő felsége habozás nélkül aláírja a halálos ítéletet — bármily kegyelmes és igazságoslelkű is különben, mert maga Laczfi, a nádorispán is tanuságot fog tenni és ő kéri majd öcsédnek fejét a királytól... pedig az ő szava döntő ő felsége előtt.

György ámulтан nézett rá.

— Beppo te, ez nehéz lesz! — vélte aggodalmasan, mire ez fittyet vetett ujjáival.

— Bízđ csak rám. Úgy lesz! Az indulás előtti reggelen a nádorispán kedvenc bogárfekete paripájának — melyet nem adna fél országért — orra, füle és farka le lesz vágva, az istálló egyik szeglete pedig leégve, mintha fel akarták volna gyújtani... Neked pedig uram, jobb karod és homlokod véres kendőkkel lesz bekötve.

— Micsoda?!

— Ekkor te fájdalmasan bevallod neki, hogy saját testvéröcséd a tettes s elmondasz neki mindent — természetesen jól kicifrázva — s utoljára azt is bevallod, hogy az éjjel tégedet is meg akart bosszúból gyilkolni a gyujtogatás után, amiért csatlósod megöléséért üldözöbe vetted... de azért ne felejts el könnyezve kegyelmet kérni gyilkos és gonosztevő öcsédnek... és legvégül pedig átadod neki az instanciát.

— Milyen ember vagy te! — kiáltotta mély bámullattal György — és össze-vissza ölelgette szolgáját kitörő örömeben.

— Látod, uram, ezért kell Laczfi nádort és népeit fényesen megvendégneni. A mai nap elég jól viseltes magadat. Holnap még fényesebb dáridó és mulatozás lesz — erről majd én gondoskodom...

A háromágú éjjeli mécesest már rég eloltották, mégis még folyton tanakodott ez a két cselszövő ördög. Egyszerre azonban egy különösen hangzó füttyentés szólalt meg a kert felől.

— Hallottad? Mi ez, Beppo te?

— Egyik emberem jeladása, ki Bencét vigyázza. Bizonyosan most szökik a vén csahos öcsédhez... Tüstént visszajövök, — ezzel fekete köpenyébe burkolódzva, ki-surrant a gyümölcsösbe.

Beppo jól sejtett, mert kémje csakugyan azt jelentette, hogy Bence megindult a mocsár felé, de az öreg — mint már tudjuk — ügyesen túljárt az eszükön, amiért Beppo majd megette másnap délelőtt mind a hármat mér-gében, mikor hosszú orral hazasompolyogtak.

Csakhogy a ravasz olasz olyan volt, mint az acél-rúgó, mennél jobban összenyomják, annál nagyobb pat-tan — így ez a kudarc is csak annál nagyobb tetterőre ösztökélte.

Mikor Bence visszatért Miklóstól, — az óriási kandalló kürtőjén aláereszkedve, kihallgatta beszélgetésüket az özvegyel, aki ekkor adta át Bencének a kegyelemkérő hártystatekerceset és mire az öreg fáradt lábával torony-szobácskájába ért, hogy a kedvező alkalomig elrejtse — már akkorra Beppo a vén hársfának lombjai közül leselkedett be a szűk ablakrésein és megvigyázta, hova dugja el az öreg a kérélevelet, melyet a harmincados író-deákja írt.

— Mégis csak édes dolog a bosszú, — mormogta pokoli elégteliséggel, mikor alácsúszott a hársfa ezüstös kér-gén. — A büszke nagyasszonyt, ezt a vén képmutató gaz-embert és Miklós úrfit, ezt a szilaj parasztot — mind, mind a lábam alá gyűröm — és mentében gyorsan meg-próbálta a toronyajtó vaskos kilincsét is, vajjon erősen csikorog-e a kinyitásnál.

Az urak egész délután Laczfi olasz agaraival nyulász-tak a szikes avaron s gazdag vadász-zsákmánnyal tértek haza.

Laczfi daliás arca a megelégedéstől ragyogott, mert az egyik agár, — a hófehér Cicke — pláne még egy nehéz-kesen felkelő, kövér vadgácsért is lekapott, mi hallatlan vadászszerencse volt.

Ezt persze hatalmas áldomással kellett megünnepelni és a fényes estebéd — mely különben búcsúlakoma is volt egyúttal — csakugyan egészen a késő éjszakába nyúlott és még a legutolsó csatlós is torkig fürdött a borban és mindenféle jóban, a tárogatók, sípok, timborák zengése pedig Nagyszőlőnek még a másik végére is elhangzott.

Beppo ezen az estén nem jelentett semmit sem urának, mert Tholdi György meglehetősen mámorosan bandukolt szobájába és egy fiatal dalmát csatlós, Beppo kedveltje vetkőztette le, ki a kapott pofonokért azzal kárpótolta magát, hogy öt darab aranyat lopott ki ura tarsolyából, ki meglehetősen összeget nyert a vacsorák után szokásos kockajátékon.

Mikor aztán az egész ház elcsendesült, Beppo lassan felkelt és csak köpenyébe burkolódzva lopózkodott ki a szobából és a kerten át került a torony ajtajára... s olyan nesztelen léptekkel surrant fel a lépcsőkön, hogy az öreg Bence még akkor se ébredt fel, mikor feje alól szép csendesen kihúzta a hártatekerceset.

Ördögi mosollyal nézett a mélyen horkoló öreg arcára, melyet egészen megvilágított az ablakrésen besütő holdvilág...

— Úgy bizony, öregem, akinek félténivalója van, az ne aludjék! — azután lassan visszaindult, amerre jött és szerencsésen el is ért a tornác felhágójáig, ott azonban elérte a Nemezis keze Miklós személyében.

*

A zivatar kitombolta magát és tovaszánguldott, csak még a szürkületi kezdő látóhatár végén villogtak az elkésett villámsugarak, mikor az üldözők hada csatakosan, sárosan visszaérkezett.

Tholdi György égő türelmetlenséggel rohant eléjük az udvarra.

— Megfogatátok, hol van?

Beppo véres, összeszabdalt arca merev és sápadt volt, mint a halál, csak két fekete szeme villogott, égett olyan

vésztlósló komor lánggal, hogy György maga is visszadöbrent tőle.

Gyorsan félrevonta gazdáját.

— Öcséd elmenekült, — suttogta rekedten — de az öreg mégis segítségünkre jött. Elmenekült és elvitte a nádorispán drága paripáját. A lovakat két csatlós éppen az úsztatóról hozta hazafelé, mikor a zivatar a gyümölcsös végén érte őket és meghúzódtak a gyepűszélen... A három elveszett paripát szintén öcsédre lehet kenni... Hol a nádorispán? Lefeküdt? Mihelyt felkel, mondj el neki mindent — és kérj büntetést vagy kegyelmet, mindegy, úgy se fog kegyelmezni — és ne feledd hangsúlyozni, hogy az éjjeli csúfság szintén az ő tiszteletére történt... Ez jó nekünk! Az égből se imádkozhatnak le számára kegyelmet, mert a büszke nádorispán ezt a meggyaláztatást a saját édestestvérének se bocsátaná meg... A perestáldok végigjárják leggyorsabb lovaikon az országot — és a gyilkos Tholdi Miklóst, a lótolvajt, az ország első emberének a meggyalázóját ott fogják el, ahol nem is gondolja — s ott üti le a hóhér a fejét, ahol eléri... Tholdi György... mától fogva tied a Tholdi-birtok egészen!... — és ezeknél a szavaknál olyant villámlott a szeme, mint a látóhatár végén lobbadozó villámsugarak.

Tholdi György örömtől dagadozó mellett tért vissza a házba és alighogy a nádorispán fölbredt, ezt a ravaszul kifőzött ármányt egész melegében beadta neki, nem feledkezve meg arról sem, hogy mentegető, ártatlannak látszó módon, mennél élesebben sértse meg a magas úrnak büszkeségét.

Ezt a célját tökéletesen el is érte!

Laczfí némán s mozdulatlan, merev arccal hallgatta végig s bár nem mutatta, de mégis látszott, mennyire fel van háborodva, mert egészen felindult hangon parancsolta meg hadnagyainak, hogy azonnal készüljenek az indulásra.

A paripák már ott dobogtak a tornác előtt, mikor Laczfí hideg, fagyos hangon még egyszer ismételte a

király parancsát és ezekkel a szavakkal végezte búcsúzását:

— Jelentést teszek felséges urunknak és királyunknak mindenről — és bizony mondom, sajnállak téged, Tholdi György, de a vérség és atyafiság szavának el kell némulnia, hogy a törvénynek és igazságnak elég tétessék. Súlyos megpróbáltatás ez testvéri szívedre, jól tudom, de viseljed erős keresztényi lélekkel... Ő felsége bizonyára kárpótolni fog érte, — ha mással nem, hát öcséd javival... én mondom neked!

György mellére csüggesztette fejét s képmutatón, hanggosan sóhajtott, gonosz lelke azonban tombolt, ujjongott örömeiben, mert a nádorispán szavai Miklósnak halál-ítéletét mondták ki.

Ezüst sarkantyúi már a tornác kockáin pengtek, mikor felrepültek a nehéz oldalajtószárnyak és áttörve a esatlósok és eselédek során, zokogó sikoltással vetette magát lábai elé özvegy Tholdiné...

Györgynek még a szájaszéle is elfehéredett dühében.

— Kegyelem! kegyelem! az én szerencsétlen és ártatlan fiannak! Kegyelmes nádorispán uram, hallgasd meg jó szívvel egy szerencsétlen anyának a könyörgését.

Laczfí daliás vonásai márványkeménnyé váltak s hideg udvariassággal emelte fel a zokogó özvegyet.

— Vigasztaljad asszonyanyádat, — mondotta György felé fordulva — s mondjad meg neki, hogy törvényeink elítélik a bűnöst, de felmentik az ártatlant!

Ezzel még egyszer búcsút intve kezével — lóra pattant, s nagy trombitaharsogás között kíséretével együtt kirobogott az udvarból.

Üldözve és elítélve.

A nádorispán távozása óta már a negyedik hét is múlóban volt, de Tholdi György, királya parancsa mellett is, még mindig itthon lebzelt jószágán s telhetetlenül dőzsölt, dobzódott ételben-italban.

A királyi udvarhoz kétszer is hírnököt küldött, azt hazudva, hogy halálos beteg és sebei, melyeket gyilkos öccse orvul ejtett rajta, nem akarnak behegedni.

Beppo tanácsára, békét hagyott Bencének, rá se nézett, pedig néha majd felbukott benne, hanem azért az öregnek minden lépését őrizték és lesték, hogy Miklós búvóhelyét felfedezhessék.

Bence tehát csak úgy járt-kelt s intézkedett a gazdaságban, mint annak előtte, esténként pedig asszonyát

vigasztalta és biztatgatta, ki majd meghalt bánatában s majd elolvadt könnyeiben.

Bár ő se tudta, hol és merre lehet Miklós, de azt az egyet erősen hitte és remélte, hogy megmenekült és minden jóra fog még fordulni.

Éppen most is a földekre igyekezett, mikor a gyümölcsös végén a cserjésben Karattyoló urammal akadt össze, ki egy sűrű galagonyabokor alá húzódva, egészen el volt mélyedve gondolataiba.

A jó ember tíz esztendőt vénült, jó kedve, vígsága elhagyta, alig lehetett ráismerni.

— Mit csinál, szomszéd? — kérdezte tőle Bence szomorúan.

— Lopom a napot, — felelte komor mosolygással. — Madarakat fogok, amint látja, hogy ne legyen a házacskám olyan kihalt és üres. Különben meg kellene bolondulnom a nagy csendességben, mióta Magduska, Káldorné asszony és az öreg Cenca itt hagytak bennünket.

Erre már Bence is nagyot sóhajtott.

— Hej, nagy áldás volna ránk, ha az én kis «gyémántos gilicém» itt volna, a nagyasszonyomat is megtudná vigasztalni.

Cariattolo uram szomorúan bóllogatott fejével:

— Emlékezzék csak vissza, szomszéd, nem hitték, kinevettek, mikor a malomban arról beszéltem, hogy Káldorné asszonyom itt hágy bennünket. Ugy-e, hogy beteljesedett, még az a nagy vörös bőrhintó is megérkezett Marmoro urammal, kinek se felesége, se gyereke nincs, csak roppant nagy gazdagsága, azért hát beteg hűgát lányostól elvitte magával Olaszországba. Akkor tudtam meg, hogy ez már régi szándéka volt, de az özvegy mindig halogatta, nem akart sehogy se menni, mert itt szeretett volna meghalni, hogy boldogult ura mellé temethessék. Nagyon szerette ezt a szép országot.

— Bizony, szomszéd, én nem szeretek rágondolni, mert vén bolond létemre mindjárt el fog a sírás.

A két öreg azután még sokáig elbeszélgetett, mikor

pedig Bence útnak indult, Cariattolo is elkísérte, ott hagyva lépesvesszőit, hurkait, tudva, hogy senki nem bántja, mert az egész falu ismerte az ő jóságait.

A rét szélén egy lovat láttak az útra felkaptatni egy farka kutyával. Bence éles szeme, a nagy távolság mellett is felismerte az olaszt.

Kimondhatlan mély gyűlölet torzította el jóságos arcát és indulatosan kiáltotta:

— Ez a cudar, ez a sátán ivadék nap-nap után az én szentem kis gazdámot nyomozza, mint egy kopó! Pákászokat, nádvagókat fogadott, hogy kutassák nyomát és nagy jutalmat ígér, ha rejtekére akadnak! Sőt még a tojásszedő fattyúkat is felbujtogatta a keresésre, hogy vesznének valamennyien az ingoványba!

— Hát aztán nem üti le valaki ezt a gazembert, mint a kutyát, — kiáltott méreggel Cariattolo uram is.

Ezalatt három országos hírnök, vagy mint a nép nevezi, száguldozó érkezett nagy trombitaszóval a faluba és a Tholdi-porta előtt háromszor megfúva trombitáikat, az udvarra vágattak...

A törvény nevében a nádorispán pergamentjét hozták, mely Tholdi Miklós ítéletét tartalmazta...

György szétgöngyölitette a sárgásfehér irhahártyát, melyről — az ország címere mellett — a nádorispán, Laczfi sárkányos nagy pecsétje függött alá sodrott selyemszálon.

A főhírnök, kinek az ítéletet a városokban és falvakban hangos szóval és trombitarecesgetés közepette kellett kihirdetnie, jelentette, hogy a nádorispán az ítélet kihirdetését Nagyfaluban Tholdi Györgyre magára bízta és egyúttal értesíti, hogy az ország minden falvában és városában hírnökök járnak és ahol a bűnöst elfogják, ott az ítéletet azonnal summásan végre is hajtják rajta a törvény értelmében.

Tholdi György úgy mutatta, mintha földig sujtaná ez az ítélet.

Nehéz fohással rejtette arcát kezébe, aztán jobbjá-

val távozást intve a hírnököknek, kik egészen meg voltak illetődve a magas és hatalmas úrnak mély fájdalmától.

Alig vágattak ki azonban a kapun, a két jó madár nagy vígan egymás szeme közé nevetett.

— Örülj, szolgám! Örülj! Most már enyém egészen a birtok! — kiáltotta vad diadallal.

— Na-na! még nem halt meg! — mérsékelte ura örömet Beppo.

— Bolond! Annyi, mintha meghalt volna! Itt a halálos ítélete! — Hiába menekült meg a kezünk közül, mindenhol a vesztébe fut. Ahol megfogják, a hóhér tüstént fejét veszi... Örülj Beppo! A birtok a miénk, az én szerelmes öcsém mindenkép el vagyon veszve.

Az olasz szemében a kielégített bosszú lángja villant fel, mikor a megpecsételt ítéletet végigolvasta — mert Miklós csakugyan el volt veszve... s bármerre menjen, bármerre forduljon az országban, készen várja a hóhér, és a kiköszörült hóhérpallos.

— Az angyalok se menthetik meg! Az angyalok se menthetik meg! Én vagyok a Tholdi birtokok egyedüli ura! — ismételte gonosz örömmel György. — Hanem te, Beppo, ezt a napot országra szóló lakomával ünnepeljük ám meg... De nini... kit, micsoda vendéget hoz megint az ördög? Mondjad, hogy nem vagyok itthon.

— Szükségtelen! Két fehérbarát közeleg s kárhozam el, ha nem a várad-hegyfoki prépostságból valók!

— Hejh! Ez valamit jelent! Nagy tisztelettel kell fogadnunk őket.

Csakugyan két fehércámzsás szerzetes léptetett be a kapun.

Tholdi György a legnagyobb tisztelettel fogadta őket és bevezetve a ház legszebb palotásszobájába, jövetelük céljáról kérdezősködött.

De az agg Cyrillus atya mindenekelőtt a ház asszonyával kívánt szólni.

Fanyalogva küldött tehát anyjáért, ki azonnal meg is jelent s nagy csodálkozására régi ismerősökként üdvözlék

egymást Cyrillus atyával, ki aztán tüstént előadta jövedelmük célját a következőkben:

— Esztendeje múlt, hogy vérbéli rokonotok és szeretett atyátokfia, nagyfalusi és feketebáthori özvegy nemes Tháthorfáy Boldizsárné, de genere Tholdi Apollónia elhalálozott az Urban s ott nyugszik boldogult férjeura mellett monostorunk kriptájában, várva a feltámadás napját, végső akaratát azonban már néhány évvel halála előtt kolostorunk levéltárába helyezte el megőrzés végett, a monostort nevezve ki annak végrehajtójául.

György a fülét kezdette hegyezni.

— Jámbor kimúltának első évfordulója elkövetkeztén, — folytatta a jámbor atya — végső akarata szerint a testamentum ekkor felbontatott és leszámítva a templom és monostor részére tett alapítványokat és misepénzeket, dúsgazdag javainak összes és egyetlen örökösévé nagyfalusi nemes Tholdi Miklós szeretett kis öccsét, nagyfalusi nemes és vitézlő Tholdi Lőrinc kisebbik magzatját tette atyafiságos hív szeretete jeléül.

Tholdiné kezébe rejtette arcát s halkán zokogni kezdett. Mit ér fiának a kincs s dús vagyon, ha gonosztevéként üldözik? Mit ér, ha napjára tnyi nagy uradalmakat kap, ha nincs egy talpalatnyi földje, hová fejét békével és bizton lehajthatná, hová a hóhér és üldözők keze el ne érne?!

Cyrrillus atya mély megilletődéssel nézte s szelíd szavakkal vigasztalta... Résztvevő szíve megértette az anyai szív végtelen fájalmát, mert a búcsúsok annakidején hírül vitték a monostorba, amik a Tholdi-házban történtek.

Tholdi György ellenben kábító hőséget érzett csak s mindenről elfeledkezve, egészen átengedte magát kincses s kapzsi gondolatainak, mert özvegy Tháthorfáy né gazdagságáról mesés dolgokat beszéltek az egész országban.

— Hiába tagadott ki engem mindenből az a vén boszorkány, — nevetett nagyvígán magában — azért mégis

én leszek az örököse, mert öcsémnek minden java és jószága én reám száll.

A böles és nagy emberismerő Cyrillus atya azonban, mintha kiolvasta volna felvillanó szeméből ezeket a gondolatokat, egészen elrontotta a kedvét következő szavaival:

— A végrendeletnek azonban vagyon ám még egy ekképpen szóló codicillusa is:

«Ha peniglen az én szívből szeretett úröcsémet a magasságbeli fölséges Istennek mindent bölesen elrendelő akarata kiszólítaná az élők sorából, javaim akkor, de csakis akkor szálljanak legközelebbi vérbéli atyafiára és bátyjára: nemes és vitézlő magas Tholdi György palotás úrra, ha Miklós öcsém mulandó porhüvelye a megillető gazdag gyászpompával a Tholdi-család örökös nyughelyén, a várhadhegyfoki monostor kriptájába mellénk helyeztetik örök nyugalomra. Engedje ez akaratom az Úr kegyelme s adjon élőknek, holtaknak örök irgalmat és üdvösséget. Amen!»

Tholdi György a fogát csikorgatta mérgében.

— No majd teszünk róla, hogy hamarosan oda kerüljön! — mormogta foga között és büszke dölyffel ment kifelé.

Amint az ajtót nagysebesen felrántotta, Beppót lepte ott, ki fülét a kulcslyukra tapasztva, hallgatódzott.

— Jó, hogy itt vagy, beszélnem kell veled. Jer, gyorsan, mert holnap visszaindulunk Budára! Hej, Beppo, Beppo, kedves szolgám te, most szedd össze minden eszedet és ügyességedet!

Alig csukódott be az ajtó fia után, az özvegy hangos zokogással roskadt az öreg szerzetes lába elé és kiöntötte szívének minden fájdalmát és keserűségét.

Sokáig tartott ez a vallomás, mert apróra elmondott mindent és mikor elhallgatott, Cyrillus atya szelíd hangja zendült meg a boltozatos teremben... és biztató szavai lassanként a remény és megnyugvás fényét derítették az özvegy arcára, ki végezetül a megkönnyebbülés hosszú

hálafohászával csókolta meg a reszkető kezét, mely áldólag pihent fején.

— Bizzál Istenben, leányom! — mondotta az öreg szerzetes búcsúzás közben. — Én magam fogok a királyhoz Budára menni.

Tholdi György pedig sietve készülődött útnak minden népével.

Már kora hajnalban útra készen állott az egész csapat és csak urára várakozott, ki édesanyjához tért be búcsúzóra.

Tholdi György ezúttal a kegyes és jó fiút adta; cikornyás szavakkal, álnok képmutatással búcsúzott el édesanyjától, ki azonban hideg megvetéssel fordult el tőle, mert belátva fekete lelkébe, sejtette, mi viszi ilyen egyszerűen vissza Budára.

Mikor aztán felhangzott az indulást jelző trombiták recsegése, a házi cselédség ujjongni szeretett volna, ha mert volna, örömeiben, hogy végre-valahára távozik garázda hadinépével együtt.

— A soha viszontlátásra! — sipított utánuk a hajnali szürkületben a kis Rózi éles hangja és ezt a jó kívánságot magukban valamennyien ismételték.

Csapatját gyors ügetésre ösztönözve, egyre azon tanakodott Beppóval, mi módon rövidíthetnék meg a hosszú utat?

— Csak Visegrádon ne legyen az udvar! Ezzel is sok időt vesztenénk. Én nem tudom, mi az, te Beppo, de valami a legnagyobb sietésre ösztönöz! A szelek szárnyán szeretnék Budára repülni... s nincs nyugvásom addig, míg felséges uram királyi szavával bele nem helyez és meg nem erősít öcsém örökében.

— A vágy ez, jó uram, a vágy! De hát meg is érdemli a rengeteg Tháthorfáy-vagyon, hogy siessünk... Hej, jó uram, az udvarjárók egész hada hódolni, alázatoskodni

fog előtted, magukban pedig pukkadozni fognak az irigységtől.

— Ezt szeretem én! — recsegte tokáját felfújva, György. — Az érkezés után azonnal kihallgatást kérek, bár rangomnál fogva, akármikor beléphetek királyomhoz... De jobb lesz így!... Uram királyom, mód nélkül fog örülni visszatérésemnek, mert nem vár ilyen hamar s méltányolni fogja, hogy betegen is visszatérek oldala mellé.

Beppo futó pillantással méregette végig urának nem éppen betegségre valló, vörös, duzmadt arcát.

— Csak egy baj van! — felelte. — A bolond is meglátja egészséges ábrázatodról, hogy semmi bajod sincs! Tudod milyenek az udvari urak, mindjárt összesúgnak, búgnak s ebből is fegyvert kovácsolnak ellened.

— Hüh, milliom magas mennykő, ez igaz! — kiáltotta cifra káromkodással. — De hát lenyúzzam a bőrt az arcómról, mi?

— Majd segítek ezen is! — felelte Beppo — de egy kis szenvedésre, rosszulletté el kell szánnod magadat. Egy kis szerecskét adok és ettől olyan halálos beteg színed lesz, mintha hálni járna beléd a lélek.

— Igazán? De nem halok meg tőle? Nem kínoz meg valami nagyon?

— Ne félj semmitől... Egy kis rosszullettbe kerül az egész... mintha csömör ütött volna a hátadba.

— Akkor csak ide velem... Aranyért, vagyonért elszenvedek mindent.

Beppo az első tanyahelyen mindjárt ki is nyitotta azt a kis bórisházat, melyben apró üvegcséi és orvosszerei voltak és egy kupában krétából, ecetből, keserűsóból és még valamiből összekotyvasztotta az ígért orvosságot, melyet György keserves arcfintorgások közt, nagyokat rázkódva nyelt le.

— Hüh, de pokolbeli cudar lotty volt; tüstént kijön belőlem! — tátogta.

— Bizony nem Lacryma Christi, se nem Vino tinto,

de hát használ. Ez a fő, — vigasztalta, magában pedig jókat nevetett gazdája fintorain.

Vagy félóráig felvágva kocogtak, mialatt György egyre köpködött és panaszkodott, ekkor azonban a gyors ügetés okozta rázkódástól Beppo orvosszere ugyancsak hatni kezdett.

György átkozódott, nyögött s jajgatott. Esküdözött, hogy a Dárius kinciséért sem iszik a medicinából még egyszer... Végre is az egész csapatnak meg kellett állni és szolgálai úgy emelték le a lóról, mert forgott, táncot járt a szeme előtt minden.

— Dehogy nem iszol, jó uram, mondotta ekkor Beppo. — Holnap még egy kupával csinállok, de attól már ne félj, mert alig fogod érezni! Csak az első kínozza meg az embert annyira!

— Nem iszom! Felém ne jöjj vele, mert megöllek.

— Ne légy gyerek, uram! — mondotta Beppo szárazan. — Nézd meg magad és hallgass! — ezzel tarsolyából egy bársony tokocskába foglalt, finom, csiszolt ezüstlapocskát vett elő és eléje tartotta.

Tholdi György visszahökkenet, olyan beesett, földszíni ábrázat nézett rá vissza a tükörből.

— Még háromszor kell innod, hogy a hatás állandó legyen, — különben nem felelek semmiről!

— De nem kínoz meg annyira? — nyafogta, mint a nyűgös gyerek.

— Nem! Félóra múlva pedig semmi bajod sem lesz!

Így történt, hogy mikor György a hatodik napon bevonult a fényes királyi palotaudvarba, udvaros társai alig alkartak ráismerni, — és vége-hossza nem szakadt a sok csipkelődésnek, mellyel sárga, csontos ábrázatja miatt bosszantották.

Nagy fitogtatással, nyögéssel emeltette le magát a nyeregből és szállásán gyorsan díszbe öltözködött, azután a csarnokos folyosókon át a sok palotaőr, apród és udvari népség között, amint illet, palota-apródjával a felségek lakosztályába vezettette át magát.

Beppo még kedvére ki sem fecseghette magát az udvar és a főméltóságok vele egy rangban lévő belsőpalotásai-
val, — mikor ura már nagy sebbel-lobbal visszatért —
mégpedig úgy, mint akinek az orra vére folyik.

Mikor pedig a nehéz bársony ajtófüggönyök lehullot-
tak mögöttük, — éktelen káromkodásban tört ki és úgy
rúgott fel ezüstsarkantyús királyszárga szattyán csizmái-
val egy nehéz széket, hogy az a nagy terem túlsó végébe
repült.

— Átok és pokol a világra, mindenre, — hörögte! —
El vagyok veszve! Végem van! Oh, ha elgondolom, hogy
magam szaladtam a veszedelembé, a hajamat szeretném
kitépni! — s csakugyan neki is esett mindkét kezével vörös
hajának.

Beppo nagyot ijedt, hogy tán valamelyes gonosz dol-
guk sült ki és meredten, elfehéredve nézett urára.

— Beppo, Beppo, most segíts! Most szedd össze az
eszedet... Nyakig ülünk a csávéban... Bárcsak otthon
maradtunk volna!

— De beszélj hát, uram! beszélj! — sürgette riadtan.

— Hallgasd hát, — kezdette keserves sóhajtással:

Ő felsége, az én királyi uram kegyes szivességgel,
nagy nyájassággal fogadott s megdicsérte hűségemet, hogy
ilyen nagy nyavalyásan is oldala mellé siettem, mert
éppen most, mondotta, igen nagy szüksége vagyon min-
den hű és belső emberére.

Beppo könnyebben lélekezett. Ebből még sem lesz baj!

— Ekkor előhozakodtam a magam dolgával — s ebben
is nagy dicséretet kaptam — és azt mondotta, hogy a
nádorispán már ugyan elmondta az egészszet, — de mon-
jam el én is.

Képzelheted, hogy jól kicifráztam és úgy eláztattam
az én szépséges öcsémet, hogy felséges urunk homloka
ugyancsak ráncba borult és egészen elborzadt ennyi vétek
és gonoszság hallatára, mert egészen elváltozott hangon
kérdte, mikor elvégeztem, hogy nem-e tudom még több
gonoszságát?

Erre hamarosan még néhányat hozzátoldottam, mire ő felsége fejcsóválva mormogta: milyen elfajultság, milyen gonosz lélek — és e mellett úgy rám nézett sötét, fürkésző szemével, hogy alig birtam felséges tekintetét elviselni.

Ekkor emeltebb hangon azért esedeztem, hogy bűnökben lélekző, halálra ítélt öcsém örökrészét és minden reá szálló és még szállandó javakat, hagyományokat ne a királyi kincstár kapja, hanem azokat nékem kegyeskedjék adományozni.

Sajátságos érdesség rezgett hangjában, mikor megszólalt:

— A bűnöst eléri törvényünk büntető keze — te pedig, jó hívünk, Tholdi György, bizonynal meg fogod kapni halálra ítélt öcséd örökét.

— Brava! Brava! — rikkantott nagyokat Beppo örömében.

— Hallgass, bolond! Várd be a végét! — ripakodott rá nagy dühösen. — Én is így örültem már magamban, mint te... de bezzeg meghült minden csepp vërem, királyom következő szavaira:... «ha oldalunk mellett vitézül küzdesz Zára elleni hadjáratunkban. Hadaink már indulóban vagynak, magunk is készülődünk a fősereggel. Fel tehát jó híveim, és a hadjárat végén királyi kegyelmünkkel intézkedünk a javakat illetőleg...»

Nem tudom, hogy értem ide. Mintha főbe ütöttek volna... azt se tudom, itt vagyok-e, én vagyok-e itt? Oh, szerelmes Jézusom, . . . én menjek harcba, háborúba, a halál közepébe!... Beppo, édes Beppo, csak most; most segíts, mert megbolondulok... ölj meg inkább... csak hadba, háborúba ne kelljen mennem — és majdnem sírva könyörgött gyáva kétségbeesésében.

Beppo kis ideig mélyen elgondolkozott.

— Még mindig nem felelsz? — kérdezte siránkozó hangon. — Oh, jaj, nekem! Bizonyára nem tudsz segíteni; mondd, úgy-e, nem tudsz?! — s kétségbeesett várakozással függesztette rá szemét.

Az olasz pár pillanatig gúnyosan legeltette rajta tekintetét, azután nyugodt fölényvel mondotta:

— Tudok! Légy nyugodt úram! Egy hajad szála sem fog meggörbülni. Most pedig szedd össze magad és jól figyelj minden szavamra! Ezzel halk hangon sokáig beszélt gazdájával, kinek mély kétségbeesése fokonként a legnagyobb örömbe csapott át, végre pedig — gazdag jutalmak ígérete mellett — összevissza ölelgette belső-palotását.

Másnapon, a reggeli mise után, az udvarjáró urak mintha mindnyájukat leforrázták volna, irigykedve adták szájról-szájra, hogy Tholdi György volt a legelső a reggeli udvarláson és ő felsége engedélyét kérte, hogy saját költségén sereget toborozhasson és a hadban legelől vezethesse, — a miért is ő felsége lelkesen megdicsérte s nyilvánosan kitüntette.

Csakugyan úgy történt, ahogy egymásközt az irigyek susogták! Tholdi Györgyöt, mintha kicsérélték volna, olyan lángoló harci kedv és dicsőségsszomjuság ragadta magával.

A hímes díszruha helyett tetőtől-talpig fényes páncél takarta és két kézre való hosszú palloskard csörömpölt az oldalán, vérpiros sisaktolla pedig majdnem vascipős sarkáig lengett alá.

Fennen lobogó zászlókkal, rikoltó, lelkesítő toborzót harsogtatva, járták be tároгатósai a várost és a környéket, maga pedig már kora hajnalban harcikedvtől lángoló ábrázattal, riadó trombita harsogás között vezette gyakorlatra embereit a várhegy alá, honnan harsogó vezényszava néha egészen a királyi várak udvaráig elrecsegett.

Résztvett a gyülekező főtábor gyakorlataiban, tanácskozásaiiban; és parolázott, tanakodott a vezérekkel, vagy veszekedett velük a hosszadalmas készülődések miatt, szóval, égett, lángolt a harcikedvtől s százszor is elmondta, hogy alig várja az indulás óráját s legkedvesebb zenéje a harciparipák dobogása, a kardesörgés és a harcimoraj — úgy, hogy a haditanácsokban, hol mindig lehangosabb

volt a szava, a higgadt és megfontoló vezérek végre már félni kezdtek tőle, mert folyton sietést és indulást sürgetett... szóval, irigyei és ellenségei, kik háta mögött gyávaasággal, szájhösködéssel vádolták — megszégyenülve hallgattak el.

Már csak egy nap választotta el a sereget az indulástól, mikor késő délután az a rémhír verte föl a várost és a királyi palotát, hogy Tholdi Györgyöt megvadult lova levetette és kengyelbe akadt lábánál fogva, halálosan összezevissza hurcolta, törte a várhegy sziklás lejtőin és vérbefagyva vitték szállására, amely hű olaszának, Beppónak, keserves jajgatásától visszhangzik.

*

Ott hagytuk el Miklóst, mikor a megvadult paripa száguldva vitte árkon-bokron keresztül a villám lobbanások hasgatta éjszakában.

Egy ideig még hallotta az üldözők vad rivallását, a vérebe hörgő ugatását, aztán csak az elemek fékevesztett csatája tombolt, harsogott körülötte, földingató ropogással.

Miklósnek minden erejét és ügyességét össze kellett szedni, hogy a szilajul rohanó mén hátán maradhasson, mely majd villámgyors oldalt-szökellések között, majd nagyokat csúszva, ágaskodva vitte a vak sötétségben.

Néhol rohanó áradat forrt, habzott lába alatt, egy helyütt pedig úszva vitte jó darabon a sebesen rohanó vízárban és mikor ebből kikapaszkodtak, süppedező locsógós következett. kátyús, kotymányos helyekkel, megszagatva feldagadt, tóforma holtvizekkel, melyeknek piszkos hullámai összeesaptak a ló és a lovas felett, mikor átrohantak rajtuk.

A szél egyre zúgott, süvöltözött, villám, dörgés, földingató csattanások követték egymást, a zápor pedig, mintha patakokból ömlött volna, felhőszakadásszerűen zuhogott alá, mintha az egész földet el akarná önteni.

A nemes állat ereje, e mellett a vad futam mellett sem

lankadt, sőt inkább minden botlás, csusszanás után, még vadabb szökellések között száguldott előre s mintha szárnyak vinnék, repült a mohos rétségen tova.

Közben-közben ijedt horkolással felnyerített, mert a mohos talaj inogni, hajladozni kezdett patái alatt, mintha le akarna szakadni... Nagyokat fujva hányta-vetette magát, s Miklós érezte, mint remeg alatta minden porcikájában és szeme szinte világít a rémülettől.

Hátsó lábaira ágaskodva, iszonyú oldalszökések között próbált szilárdabb talajra menekülni, miközben majd eltaposott egy ott rejtőzködő vadmaeszkát.

Förtelmes nyávogással szökkent fel fektéből s vertyogó prüszköléssel meresztette rájuk dühében karikázó, zölden izzó szemét.

Ez a nemes állat rémületét végsőkéig fokozta! Nem mén, nem is paripa volt már többé, hanem mesebeli táltos sárkány, mely magával a széllel, zivatarral száguld versenyt.

Miklós erre Istennek ajánlotta lelkét.

De még jóformán rá sem ért ezt megtenni, mikor szakadozó ropogással egyszerre csak megnyílt a föld alattuk s ló és lövas hanyatt-homlok zuhantak alá a mélység tántogó, iszapos fenekére.

A zivatar harsogását túlhangzó vésznyerítés harsant el messzire az éjszakában s utána hosszú, fájdalmas jajkiáltás Miklós ajkáról — — — egyéb semmi — — csak a szél jajongott és az ég sarkai zengtek a mindinkább távolodó zivatar tompa dörrenéseitől.

Csak nagysokára tért magához, de annyira aléltnak s olyan összetörtnek érezte magát, hogy szemét alig bírta kinyitani.

Hűvös félhomály vette körül s midőn nagynehezen széttekintett, puha, illatos szénaágyon, egy süveges kunyhóban találta magát — és már napestére járhatott az idő,

mert a napsugarak egészen alant bujkáltak be a fűzfafonásból ábdált ajtó eresztékein.

Fel akart kelni, hogy jobban széttekintsen. De mintha egy nagy hegy feküdne rajta egész rengeteg súlyával, még a karját se bírta mozdítani, hanem hangosan eljajdította magát, mert ugyanazt a csontot-velőt hasgató, rettenetes fájdalmat érezte minden ízében, mint mikor lezuhanó lova maga alá temette.

Erre kinyílt nagy csikorogva a vesszőfonás és egy öreges, de még jó erőben levő ember képében, belépett a kunyhó gazdája és a betóduló világosságnál Miklós meglátta a nádkunyhó falait borító hálókat, vetélőket, fűfavesszőkből font varsákat, kasokat és meritőket, ezekről aztán megtudta, hogy egy pákász kunyhójába került.

Gyenge hangon köszönte meg az öreg jóságát, ki erre elmondta, hogy azoknak a régi farkasvermeknek egyikébe zuhantak, melyek körülveszik kunyhóját. Abban az ítélet időben ébren volt s meghallotta a lónyerítést és Miklós jajkiáltását.

— A lónak vége van, szép öcsém, az már dög, de te épkezláb menekültél. Az ütődéseket, zúzódásokat pedig majd teszünk róla, hogy baj nélkül, hamarosan kiheverd.

És az öreg jól jövendölt. Egész életét a mocsár végtelen világában töltve, ismerte a leghathatósabb gyógynövényeket és ezeknek a nedvével itatta s kötözgette Miklóst, ki lassan bár, de napról-napra javult és erősödött.

Az első napokban nem mozdult ki kunyhójából az öreg Kara, de mikor Miklós már mozogni tudott kissé, vette varsáit és kasait — valamint nehéz kőrifaivét és vadmacskabórból készült tegzét — és csak napeste, a Ienyugvó nappal tért vissza.

A negyedik hét végén egy napon otthon maradt az öreg és Miklós kíváncsian nézte, amint a nádkunyhó tetején és oldalain motozgat, vastag nádszálakat húzogatva kifelé, végül pedig több csomó, lazán összekötött nádcímert szedett elő és ezekkel kiült a kunyhó elé, mely fölé egy vén redvestörzsű égerfa borított hűvös árnyékot.

Az öreg mindegyik nádszálból remek kócsag-tollakat rázogatót ki, melyek ebben az egyszerű, de elmés tartóban a legjobb állapotban megmaradtak.

A legkisebb törés, gyűrődés se látszott ezeken a lehelletkönnyű, fátyolszerű tollakon s hófehéren, habkönnyen rezgett mindegyik a legkisebb szellő fuvallatára.

— Ugy-e szépek? — kérdezte az öreg, amint durva ujjáival vigyázva rendezgette. — Bizony nagy gyönyörűség minden szála, hát még egy egész rengő forgó valami szép prémes bársony süveg mellett?... Hm, öcsém, de ember legyen ám a talpán, aki a rétségnek hófehér királyát ellövi. Vigyáz az magára. Egy szempillantás alatt elillan előled s csak hófehér ragyogását látod!

Beszélgetés közben Miklós egyszerre csak magára fordította a beszédet.

— Annyi jóval voltál hozzám, öregapám, — mondotta — osztég még azt se tudod, ki vagyok. Jóban járó ember-e, vagy emberkerülő csahos gonosztevő?

Az öreg vizsgálódva nézett rá bokros szemöldökei alól.

— Majd megmondod, ha akarod, ha pedig nem, úgy is jól van! — felelte kurtán.

— Már pedig én megmondom ki vagyok. Gyilkos vagyok, üldözött vagyok. A torkomat fojtogatná minden falat, melyet jó szívvel adsz, öregapám, ha tovább is eltitkolnám, ki vagyok — és elbeszélte az öregnek mindent őszintén.

— Sejtettem én mindezt, szép öcsém. Már az első hét végén, ahogy ide kerültél — felelte nagy nyugalommal. — Egy kócsagot szarnyaltam meg és ez úgy bujkált, szaladgált előlem, mint valami ördög. Egészen a rétség másik oldalára esalt át — s annak is majd a végén csiptem el. Egyszerre csak egy cifra madár került elibém lóháton, szolgálkkal és egy csomó kutyával. Megkérdezte, honnan való vagyok, mi vagyok — és nagyon megörült, mikor megmondtam. Erre ő is megmondta, hogy a kegyelmes Tholdi György főurnak, a király kupatöltőgetőjének, tudja már a bibie, miféle cifranevű kenyérpusztítója — és

elővette cifra selyemzacskóját. Arany, ezüst pénzeket kínálgatott, ha valahogyan fel tudnám a rétségen nyomát fedezni a gyilkos, lótolvaj és gyujtogató Tholdi Miklósnak..

— Én gyujtogató?! Hazugság! hazugság! — kiáltotta Miklós és homlokig pirulva ugrott fel haragjában.

— Ezekből sejtettem meg kilétedet, szép öcsém!...

— Az isten áldjon meg érte, öreg apám, amiért el nem árultál.

— Hitvány embernek a kenyere az árulkodás, — felelte az öreg bokros szemöldökeit összeráncolva — de még mást is mondok néked. Az a cifra madár azzal fenyegetett, hogy az is nagy bajba kerül ám, aki rejtegeti és fedelet ad néked. A király perestáldjai végigjárják az országot a nádorispán parancslevelével. Mindenfelé keresnek, és ahol megkapnak, ott ütik le a fejedet — azért senkinek el ne áruld magadat. Nagy ez a világ, sok a rossz ember benne — és a pénz bűnre rácsábítja olykor még a jókat is.

Miklós elbúsultan csüggesztette le fejét.

Hát csakugyan üldözik, keresik mindenfelé! Minden embertől, minden falevél zörgésétől félnie kell hát ezután.

— Öregapám, — szólalt meg hosszú szünet mulva, lassú, elfulladó hangon — megbocsátja-e a jó Isten nékem ezt a nehéz bűnömet valaha?

Az öreg megindultan nézett rá:

— Máris meg van bocsátva, szógám! A Mindenható, ki a szívek és vesék rejtekébe lát, — belelát a te szívedbe is — és nem a te rovásodra van odafenn az a vér írva. Azután máris megszenvedtél bűneidért eleget.

— Akkor jól vagyon! — és megkönnyebbült szívvel lélekezett fel arra a vigasztaló gondolatra, majd megsegíti az Isten, hogy vitézi tettekkel az emberek és a törvény bocsánatát is kiérdemelje.

A napok teltek, multak. — Miklós segített az öregnek csikot, rákot, cigányhalat fogni és a nagyobb erekben halászni, e közben egészen visszanyerte régi nagy erejét és egészségét, és sokszor az öregnek majd az állkapcája

esett le csodálkozásában, mikor emberfölötti nagy erejét látta egyben-másban.

Egyik napon az öreg Kara már kora hajnalban a rét-szélére ment és csak estszürkületkor tért vissza kunyhójába.

Miklós ott várta a zombék szélén.*

— No, fiú, bár sajnálom, hogy itt hagysz, de itt az idő, — kiáltott át hozzá, mikor a kunyhóját körülvevő rejtett farkasvermek közötti keskeny csapdán, amelyet csak ő ismert — átjött. A vőm hírét hozta, hogy Budáról jövő kalmárok és művesek azt beszélik, hogy a sereg már Zára alatt vív és a király is útnak indult a derék sereggel.

Miklósban minden csepp vér felbuzdult.

— Akkor Isten áldjon meg, öregapám, mert én is megyek. A seregnél senki sem ismer — és ha eltagadom a nevemet, hát én is közéjük állhatok.

A mint az öreg szegénységétől tellett, ellátta útra-valóval is, és három napi bujkálás után, egészen más, idegen határba vezette ki a mocsárból.

— No, fiú, most az Isten áldjon — csak arra menj mindig, amerre a nap süt.

Miklós hálásan, megindulva búcsúzott el az öregtől, ki a nád közül nézett utána, ameddig csak láthatta.

Nehéz volt a lába, de még nehezebb a szíve, — mert minden lépése odább vitte a messze idegenbe — odább a szeretett, ismert vidékektől és határtól, hova szívének minden szálával, gyökerével oda volt növe.

Kucsmáját mélyen homlokára húzva, ballagott.

A falukban, városokban megkérdezte a legelső embertől, akivel összekadt, az utat — azután szapora léptekkel ballagott a fehérlő úttest tova futó kanyargóin.

Ahol meglepte az éjszaka, ott meghált. Nem kért szálást senkitől, hanem vakondtúrás volt a vánkosa, takarója pedig a sötétkék csillagos égbolt — vagy a susogó, rezgő fatető.

Már majd két hete vándorolt, mikor elborult az ég és erős zivatarral fenygetett.

A vak sötétségben semmit sem látott. Szellő se lebbent, falevél se mozdult a nyomasztó, néma csendességben, csak saját léptei halk visszhangját hallotta dobogni.

Egyszerre figyelni kezdett. Mintha elvesző kutyaugatás szűrődött volna át a rekkenő nehéz levegőn a mesze távolból.

Találomra abba az irányba indult, de minduntalan majd felbukott valami apró halomban, lábát pedig hol itt, hol ott ütötte meg a szerteheverő és felálló kőlapokban, melyek néha nagyokat kondultak, mintha vastáblába ütődött volna.

Egyszerre úgy nekiment egy kőfalnak, majd elszédült.

Kezével össze-vissza tapogatózva, ráakadt az ablakok peremére. Kiáltozni kezdett, de senki sem felelt és sehol se szűrődött át világosság az ablakíveken.

Végre, hosszas keresés után, ráakadt egy kis fedett tornácra — és ott húzta meg magát, mert már tompa dörögés morajlott a távolból és heves szélrohamok separték végig a fák lombjait... mikor pedig a villámok cikázni kezdtek, akkor látta csak hova jutott.

A kékes lobogásnál kísértetekként meredeztek a fehér kőkeresztek és márványlapok, azok az apró halmok pedig, melyekben minduntalan majd elbukott, domború gyepes sírhalmok voltak, melyeknek fűvét s virágait vadul borzolta, kuszálta a zivatar folyton hevesbedő szele.

Nem messze a kis templomtól, hol meghúzta magát, egy sokágú magas fakereszt feketéllett, melyet csikorogva rázott az erősödő zivatar a szél pedig olyan panaszosan, kísértetiesen üvöltött, mintha a sírok lakói jajgatnának bele a föld alól az éjszakába.

Miklóson kietlen, borzongó érzés vett erőt és önkénytelenül eszébe jutottak a rég hallott kísérteties mesék s néha-néha úgy tetszett neki, mintha hosszú fehér árnyak kelnének, imbolyognának a villám tétova fényében ide-oda a sírok között.

— Ha Isten velem, ki ellenem! — mormogta, keresztet vetve — s behúnyva szemét, aludni próbált.

A szél panaszos bűgása, az esőverte falevelek suhogása már-már félálomba ringatta, mikor egyszerre felriadt.

Éles füle mintha hangokat és lépteket hallott volna a zűgás-bűgásban. Ezek emberek, nem pedig kísértő lelkek lépései. Embertől pedig ő meg nem ijed.

— Ezek nem jőban járnak ilyen itéletidőben a temetőben, — gondolta.

És csakugyan jól sejtett, mert rövid suttogás után nekiestek a kápolna ajtajának és fessegetni kezdték mindaddig, amíg csak nagy ropogással be nem szakadt.

Miklós szintén utánuk esüsszant és mikor az egymást erő villámok fényénél az öt martalóc nekilátott a fosztogatásnak, egyiknek nesztelenül a háta mögé lopózkodt és rettenetes karjaival a levegőbe kapva, ezzel ütött közékük a fosztogatóknak.

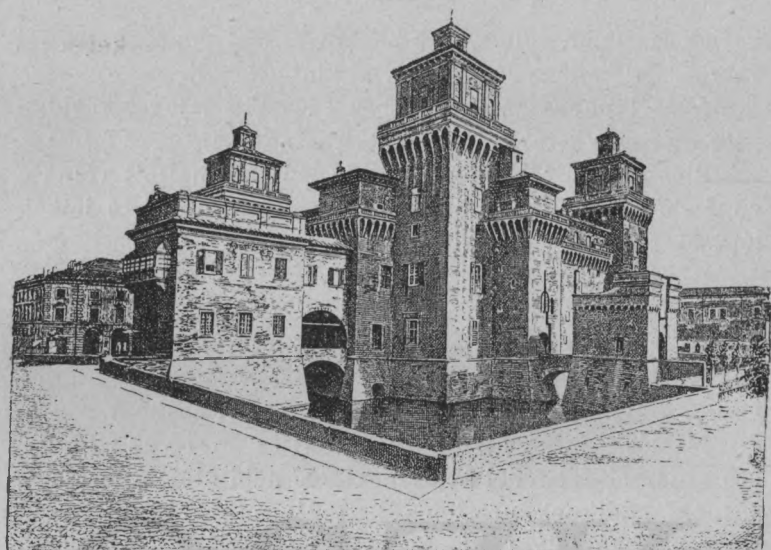
Kettő közük egyetlén jajszó nélkül esett össze, a másik kettő pedig ijedt ordítással nyargalt kifelé, mindent eldobálva, amit csak öszetolvajkodtak.

Ekkor aztán Miklós a zászlók erős zsinórával mind a három martalóc kezét-lábát öszkekötve, lefeküdt — és napkeltéig nyugodtan aludt a padok között.

Felébredve, mind a három rablót talpraráncigálta és a rablott holmit hátukra kötve, — a közeli szerb határvároskába hajtotta.

Itt nagy hálával, tisztességgel fogadták és köszönték meg neki hősi tettét, de jutalmazást nem akart elfogadni, csak bő szeredását engedte szakadásig megtömni mindenféle jóval, mert az élelemből tisztára kifogyott, pénz pedig egy lapos poltura se volt a zsebében és az utolsó napokban már csak annak a nyúlnak a maradékából éldegélt, melyet vesszőhurokkal fogott az erdőszelelen és fanyárson süött meg szép ropogásra szalonnájának utolsó maradékával.

Sikoltások az éjszakában.

Hosszú küszködés és még több sanyargás után, a tábor nyomait követve, Miklós végre elérte Sebenikót és itt megtudta, hogy a magyar seregek Zárától háromnapos járásra ütöttek tábort, hogy bevárják az elmaradozott utóhadat és tábori szekereket.

Itt látta először a kék hullámú Adriai-tengert. Habbait büszkén szeldelték a nagyvitorlájú emeletes velencei gályák, melyeknek oldalain száz és száz hosszú evező csapott ütemes vezényszóra sebesen a tengerbe és a vitorlás szárnyú óriások sirálykönnyen suhantak tova a morajló hullámvölgyek fölött.

A parton álló polgároktól és halászoktól megtudta, hogy azt a szél alatt futó kisebbszerű gályát üldözik, mely az ostromolt záraiak segélykérő követjeit viszi.

Miklós nagy erejét e közben a sebenikói halászok ugyancsak megbámulták.

Ugyanis látva, hogy a beálló apályban megfeneklett ladikjaikat sehogysem bírják megmozdítani — bár fáradt volt, mégis felugrott pihentéből — és egy-kettő alatt valamennyit a mély vízre csusztatta vállának egy-egy taszításával.

Hálából aztán meghívták reggelire, mely süthalból, gyümölcsből és zamatos vörös dalmát borból állott, — sőt még tarisznyájába is raktak belőle és megmutatták neki az utat is Zára felé.

Újult erővel lépdelt tehát tova és mászta a meredek, köves felhágókat és hegyi ösvényeket.

Mikor egy-egy magasabb bércoromra jutott fel, pihenés közben a vidék zordon szépségeit bámulta.

Egy este azonban, amint felért egy közepes hegynyereg tetejére, a messze távolban ezer és ezer őrtűz lángjait látta parányi vérpiros csillagokként átragyogni az éjszaka homályán.

Amott a tábor! és nagyot dobant a szíve örömeiben.

Noha még alig szürkült a reggel, máris útrakelt és sietve igyekezett az ébredező tábor felé.

A sok ezernyi sátor és állás, mint valami végtelen meseváros tárult fel bámuló szeme előtt — a tengerzúgásként morajló fegyverzörgés, ménvihogás és emberi lárma pedig valósággal megmámorosították.

Az előörsök, mikor megtudták, hogy magyar ember, kapitányuk, vitéz Geréb Mihály elé vezették, kinek kérdéseire röviden azt mondotta, hogy a Tisza mellől való nemes fiú és Pálóci Miklósnak hívják. Apja mindenáron szántóvető embert akar belőle nevelni, — ezért elszökött hazulról — és sok küszködés után végre elérte a magyar tábort, mert szíve-lelke csak a katonaélet és harcok után vágyik!

— Gyöngyélet is a katonaélet! — ujjongták körül a hadfiak.

Geréb kapitány bokros szemöldökei alól vizsgálva méregette végig néhányszor tetőtől-talpig Miklóst, ki akadozva,

pirulva hebegte el a fenti hazugságot, melyre üldöző balsorsa kényszerítette. Ez volt a legelső és a legutolsó hazugsága egész életében!

A kapitánynak az első pillantásra megtetszett ugyan bátor, nyílt arca, hatalmas erőre mutató széles válla és délceg alakja, — de különösen megszerette azért, hogy szívvel-lélekkel a katonai élet után vágyódik.

Ilyenekből lesznek a hősök és világraszóló bajnokok!

— Hát aztán tudsz-e lóval s fegyverrel bánni, fiú? — kérdezte végül.

— Engedd, hogy próbáját adjam, vitéz kapitány uram! — felelte villogó tekintettel, mire a kapitány intésére kurta hajítókópjákat hoztak elő.

— No, fiú, mutasd meg hát mit tudsz? — és egy fegyverágason függő öblös pajzsra mutatott.

— Általüthetem ezt a szép pajzsot is? Nem lesz kár érte? — kérdezte Miklós egészen ártatlanul.

Harsogó nevetés felelt minden oldalról szavaira s még a mordképű, komoly kapitány is nevetett.

— A sátán zápfogára! — kiáltotta kedvene szava-járásával — tedd meg, ha tudod, ugyan szeretném látni!

Miklós dacosan nézett szét a nevetők között, azután még vagy ötven lépéssel hátrább vonult az állástól.

— No, no, majd sok lesz! Valahol a levegőben akad el a kópja! — gúnyolódtak azok, kiknek Lanthó hadnagy megsúgta, hogy a kópják ki vannak eszerélve azokkal a nehéz, vasnyelű kópjakkal, melyeket hajítógépekkel lövöldöznek az ellenség tömött sorai közé.

— Majd letörik ennek a szájas kölyöknek a szarva, ha két-három lépésnyire se tudja vetni!

De Miklós kezében könnyű nádszálként pörgött a nehéz fegyver — s a másik percben már bűgva süvített át a levegőn . . . és dörgő csattanással nagyot kondult a paizs érce, utána pedig erős recsegés hallatszott.

Valamennyien odaszaladtak . . . és a bámulat, elszörnyedés hangja röppent el minden ajakról.

A vastag érepaizs hitvány pléhlemezként volt átütve, a fegyverágas vastag culápjja pedig kettéhasadt a dobás iszonyú erejétől.

Geréb kapitány el volt ragadtatva.

— A sátán zápfogára, ilyent még csakugyan nem láttam! Fiú te, melyik varázslótól tanultad ezt? Hadd látom, nem acélból vannak-e izmaid? — kiáltotta, mire a többiek is újjongva sereglettek köréje és kezét szorongatták.

Miklós arca égő pírba borult erre a dícséretre.

— A pajzsot már úgyis elvitte az ördög, — szólalt meg a kapitány — lássuk hát, a karddal hogyan tudsz bánni? — mire egy kétkézre való, egyenes pallos-kardot nyujtottak át neki.

Miklós jobbában egyet villant a hosszú, egyenes kard és csupán félkézzelet olyat vágott a paizsra, hogy két darabban hullott le jobbra-balra.

A hadfiak erre valósággal tomboltak a lelkesültségtől, Geréb kapitány pedig alig tudott hová lenni örömben, hogy ezt a ritkaerejű fiút a jó sors az ő csapatjához vezérelte.

— Ez a fiú egymaga egész sereget ér és akármi legyenek, ha világra szóló hős nem lesz belőle, gondolta — és maga választotta ki számára a legjobb paripát és fegyverzetet.

Rövid félóra múlva nyalka vitézi ruhában, csengő fegyverzetben jelentkezett, mint a csapat új vitéze.

A kapitány szeme tetszéssel függött délceg alakján, daliás mozdulatain és örömpírban égő arcán. Barátságosan veregette meg tehát vállát.

— Az Isten is katonának teremtett, fiú, igyekezz, hogy első vitéze légy csapatomnak! — mondotta biztatóan — most pedig eredj és nézz körül új bajtársaid között a táborban. Ma úgyis csendes napunk lesz, mert a fővezér urak haditanácsot tartanak ő felsége a király sátorában.

Miklós forrón óhajtott vágya tehát végre beteljesült:

katona lett és most már alig várta, hogy villogó kardját a velencések fegyverével mérhesse össze.

A magyar tábor ugyanis óriási félkörformában vette körül a velencések ostromolta Zárát, de mindeddig csak apró csetepatékban és csatározásokban mérhette össze fegyverét a velencések hadaival, mert ezek egy óriási favárat építettek a város körül és ennek védelme alatt ostromolták a várost és rohantak a magyar sereg ellen, a tenger felől pedig hajóikkal zárták körül a szorongatott Zárát.

Miklós csakhamar megtudta a hadjárat történetét.

Zára, a gazdag és híres kereskedőváros megúnván Velencének önző politikáját és erőszakos, kemény uralmát, hódoló követséget küldött gazdag ajándékokkal Nagy Lajos magyar királyhoz, ki 1345-ben seregével a horvát lázadók megfékezésére indult.

Velence tanácsa, a signoria, mely Lajos magyar királlyal szemben mindig kétszínű és alakoskodó politikát űzött, ennek hallatára féktelen haragra lobbant, de míg a magyar hadak a horvát vidékeken táboroztak, bizalmas és mézédeshangú, barátságos leveleket irogatott Zarához, hogy bekösse szemét, mert már elhatározta a város elpusztítását, mely különben a kereskedelemben is erős versenytársa volt.

A záraiak Velence gonosz szándékát még csak nem is gyanították. Mikor szemük kinyílt, a veszedelem már nyakukon volt. Az történt ugyanis, hogy mihelyt a magyar király eltávozott, Velence nagy sereget küldött a védelemre itt maradt csekély magyar sereg és Zára ellen, Canalis Péter tengernagy pedig a tenger felől zárta körül a várost hajóhadával. És megkezdődött a pusztítás és a háború véres játéka.

Ugyanis a signoria kegyetlen rendeleteket küldött a két parancsnokhoz, hogy szárazon és vízen tőlük telhetőleg dúlják, pusztítsák Zárát és környékét.

Canalis tengernagy az öblök, szigetek lakóit támadta meg s kardélre hányatta, akit csak elért, Giusztiniani

Márk pedig a szárazon rabolt, ölt s fosztogatott és éjszakanként köröskörül vérvörös fénnel világítottak az égő falvak és tanyák lángjai.

A záraiak felvilágosítást kérő küldöttséget indítottak a signoriához, Canalishoz pedig Miklós barátot menesztették, hogy rójja meg és kérje számon barbár vandalizmusát, mire a tengernagy fenhéjázó dölyffel ezt felelte: «Két útja van Záranak. Rontsa le falait, adja át erősségét és fogadja korlátlan s egyetlen urának Velencét vagy álljon ki a gyepre és vívja ki, ha bírja, önállóságát.» A signoria pedig azzal felelt, hogy még erősebb ostromzárt rendelt és fát, hadigépeket küldött, hogy erős favárral fogják körül a lázadó várost.

Erre Zára lakosai is fegyvert ragadtak s egyúttal hajón és szárazon segélykérő követségeket küldtek Lajos magyar királyhoz s testvéréhez, Endre nápolyi királyhoz.

A követségek egy zivataros, sötét éjszakán szerencsésen kiszöktek a körülrárolt városból s hiába üldözték a signoria gályái, — mely üldözésnek Miklós is szemtanuja volt — a zárai gálya elmenekült és a követek eljutottak céljukhoz.

Lajos király nemes, nagy lelke csordultig megtelt keserűséggel és undorral a signoria alávaló kétszínűségének hallatára. Bízatólevéllel küldötte vissza a követséget: «Tartsák addig vitézül magukat, — úgymond — míg ő a felmentő sereggel megérkezik.» És csakugyan sietve tette meg hadikészülődéseit.

Mihelyt ezt Velence megtudta, a favárat, sereget még jobban megerősítette, hadigépeket küldött és az arbei grófot, a clissai, osztrovicai grófokat s Padova urát fellázította Zára és a magyarok ellen.

Csábítása, bujtogatása azonban süket fülekre talált a két vegliai Frangepán grófnál, kik mindig megőrizték hűségüket a magyar korona irányában.

Így álltak tehát a dolgok, mikor Miklós a magyar táborba került, hogy kivívni segítse Zára függetlenségét.

A magyar tábor, melynek számát kútfőink majd száz-

ezerre teszik, különféle elemekből állott: magyarok, bosnyákok, jászok, kunok, csehek, németek is voltak közöttük, úgy, hogy Miklós egyszerre hat nyelven is hallott maga körül csevetelni.

Egyszerre nagy mozgalom támadt a tábor központján, a király ékes sátora körül... és csakhamar bánjainak és vezéreinek kíséretében megjelent Lajos király fenséges alakja és kétezer válogatott páncélos vitéz élén, szélsébesen robogott ki a táborból, hogy a velencések favárát közelebbről megszemlélje.

Ennek a favárnak — melyet a velencések bastidának, a záraiak steccatának, a magyarok pedig székácsnak neveztek — hossza kétszáz, szélessége pedig száz nagy lépés volt és harminc négy védőtorny erősítette mindhárom oldalát, a tenger felől pedig a hajóhad védte, ezenkívül oldalai vastagon be voltak cementtel vakolva, mely rendkívül szívóssá és ellenállóvá tette a favarak veszedelme: a tűzostrom ellen.

Miklós majd elnyelte szemével a fiatal király deli, lovagias alakját, ki az ellenfél nyíl- és kópjazáporában merészen körüllovagolta a várat, melyet hadai eleddig, faltörők és ostromgépek hiányában, nem tudtak bevenni, azért a legutóbbi haditanácsban elhatározták, hogy az ostromolt Zára hadigépeivel fogják a velencések favárát töretni.

Csakugyan száz meg száz ember vontatta dörgő robajjal ki a várból a tizenegy óriási faltörőgépet és másnap nagy trombitaharsogás között a falak alá vontatva, megkezdtek ezek töretését.

Miklós minden ostromban, minden rohamban résztvett s olyan haláltmegvető bátorsággal rohant mindig előre s olyan vitézül küzdött, hogy a Pálóci név csakhamar ismertté lett az egész táborban és széltében-hosszában emlegették.

Az ostromnál egymaga cipelte az óriási mászólétrákat s mindig elsőnek jelent meg a falakon. Ilyenkor csak egy óriási bárd villogott a kezében s ezzel bontotta, hasogatta

a védőtornyok és a favár csipkés ormait és seperte támadóit széthasogatott fejekkel le a falakról.

— Kemény napunk lesz, fiú! — kiáltotta feléje Geréb kapitány, mikor rohamra harsogtak a trombiták és a csapatok dübörögve rohantak a falak alá.

Dörgő esattogással dobálták a hajítógépek a mázsás szikladarabokat, míg az ére- és vasfejű faltörő-kosok mély dörgéssel rengették meg alapjaikban a falakat.

Ezen a napon a várnak egyik legfontosabb védelmi pontját, a kisebbik szöglettoronyt ostromolták és a hajítógépek olyan szerencsésen működtek, hogy kőlövegeikkel csakhamar annyira meglazították a torony kapcsait és támasztékait, hogy inogni kezdett.

Ekkor a velencések minden erejüket megfeszítve, olyan nyíl- és kőpjazáport zúdítottak alá a magyarokra, hogy ezek hanyatt-homlok rohantak, ugráltak alá a falakról.

Miklósnak minden csepp vére epévé változott a haragtól és szégyentől.

— Félre hát utamból, gyávák! — ordított rájuk felcsattanó hangon és széles pajzsát védőleg feje fölé tartva, jobbában pedig óriási bárdját pörgetve, egymaga rontott a toronynak, nem törődve a reászakladó nyíl- és kőpjazáporral.

Bárdjának esapásai esattogva hasogatták a támasztófákat és kötőkapcsokat, mialatt pajzsán jégesőként kopogott a kőpják, gerelyek sokasága és a tetőről és mellvédekről alázúdított kövek sokszor majd lesodorták.

A velencések mindenáron meg akarva e fontos pontot tartani, minden oldalról vad dühvel szórták rá lövegeiket, de Miklóst, mintha valami bűvös erő oltalmazná, egyetlen egy se találta és az óriási kődarabok mellette, felette zuhogtak, görögtek alá a falakról.

Egy ízben azonban egy óriási kődarab mégis rátalált és oly iszonyú súllyal esett pajzsára, hogy térdrebukott bele . . .

A velencések között erre nagy örömríadal támadt, de

Miklós gyorsan talpra szökkenve, sértetlenül ontotta tovább csapásait s kihívóan csóválta meg bárdját az ellenség felé.

Egyszerre aztán, mintha a lövegek elől menekülne, jó darabon visszahátrált, mire a torony védői ujjongni kezdtek, — de a másik pillanatban minden erejét összeszedve — rohant a toronynak s vállait nekivetve, egyetlen egy lökéssel olyat lóditott az ingadozó alkotmányon, hogy az mennydörgő ropogással, mindenestől aládőlt a mélységbe.

Erejének ez a hősi remeklése egymaga egy megnyert ütközet volt, mert a torony védői összezúzva heverték a romok alatt s a várfalnak ez a része elesett, mire égható örömrivalgás harsant fel a magyar táborban s egy másik pedig a szorongatott Zára falairól harsogott alá.

A király maga is jelen volt és látta ezt a példátlanul álló hősi tettet, melynek eddig csak a hősregékben volt párja. Nagy lelke felbuzdult és meg akarta ismerni, meg akarta jutalmazni ennek a hősi tettek elkövetőjét, mert minden lovagi erény között a vitézi erőt és hősi bátorságot becsülte legtöbbre.

— Hívem, Geréb, — fordult tehát kitüntető kegygyel a kapitányhoz — bár holnap döntő ostromra készülődünk, ütközet előtt vezessed sátrunkba ezt a derék bajnokot. Úgy tudjuk, a te csapatodban szolgál!

Geréb kapitány örömében majd kibújt a bőréből, — és Miklósnak vele kellett vacsorálni. De a ráváró fényes kitüntetés mellett is, melyért pedig az egész tábor irigyelte — olyan komor és szomorú volt, hogy végtére a kapitánynak is feltűnt és jóakarólag vallatni kezdte.

Miklós jóideig csak ötölt-hatolt, — de azután lehajtott fővel s szorongva vallotta be igazi nevét és a bűnt, melyet elkövetett, mert még gondolatát sem bírta elviselni annak, hogy holnap a király felkent személye előtt szintén hazudjék és eltagadja kilétét . . .

Geréb kapitány megindultan hallgatta és azzal a vígasztaló, erősítő reménnyel bocsátotta el, hogy a király

nagy és nemes szíve meg fog neki bocsátani, mert eddigi vitézségével a kegyelmet teljesen kiérdemelte.

Másnap hajnalban már az egész tábor csatakészen állt. A vezérek és tisztek a csapatok előtt várták az indulási jelt, Geréb kapitány pedig a dobogószívű Miklóssal együtt a királyi sátor előtetőzete alatt várta a felség megjelenését.

A főbb vezérek, bánok, vajdák, fényes fegyverzetben szintén itt sorakoztak s barátságosan néztek, iniegettek Miklós felé, kivéve Kotromanics István bosnya és Lindvai István szlapon bánokat, kik sötét, szinte fenyegető tekintettel méregették tetőtől-talpig.

Egyszerre szétváltak a sátor függönyei s nagy tárogató harsogás között, kísérete élén, megjelent a király daliás alakja és barátságosan üdvözölte az összegyülteket.

— A tegnapi nap hőséé az elsőség, jó híveim és urak, — mondotta fenséggel és barátságosan mosolygott a hódolattal térdreboruló Miklóstra.

Ebben a perében azonban nagy trombitaharsogás és dübörgő moraj hallatszott s lovas hírnökök vágattak elő, jelentve, hogy a kitörő ellenség megrohanta az előretolt csapatokat.

— Akkor, hívem, Geréb, majd ütközet után vezesd királyi személyünk elé a vitézt, — mondotta gyorsan — te pedig, derék bajnokom, ma is oly derekasan vívj, mint tegnap — s ezzel elővezetett lovára pattant és a megmozduló, tábor élére vágatott, mire megkezdődött az ütközet, melynek sorsát az döntötte el, hogy Lindvai és Kotromanics István, szlapon és bosnya bánok, kiket Velence már régen megvesztegetett, szembeszállva a király parancsával, az egész fősereggel tétlenül nézték, mint veri le Velence a záraiakat, mint törik össze a hajóhadról szárazra özönlő katonák a hadigépeket s verik vissza a záraiak kirohanó seregét.

Az a kevés magyar, kiknek soraiban Miklós is oroszlánként küzdött, hasztalanul erőlködött, és a derék Geréb kapitány hősi halállal esett el.

Ezzel az ütközet és Zára sorsa el volt döntve.

Lajos, a húszéves fiatal, de nagy fejedelem szívében keserű fájdalommal s még keserűbb tapasztalással látta, hogy becsületes szándékát saját főemberei árulták el, de biztos adatok híján s az akkori nyomasztó körülmények között, türtőztetni kellett haragját. Belátva, hogy hadigépek és hajóhad nélkül Velence hatalmát meg nem törheti és mert megtudta, hogy szeretett öcsét, Endre nápolyi királyt, orgyilkosok ölték meg, szívében keserű fájdalommal Vrana felé indult, s itt seregét elbocsátva, hazatért királyi várába, Visegrádra.

Ezek között az országok sorsát felforgató körülmények között, Miklós hősi tetteit is elfeledték — s egyetlen pártfogója, Geréb kapitány elestével — az ő sorsa megint csak maradt, mi volt: kerülnie kellett hazáját és idegenbe kellett bújdosnia.

A főurak árulását látva és hallva, az ő szíve is fenéig megtelt undorral és gyűlölettel a vesztegető Velence iránt és elhatározta, hogy Olaszországban próbál szerencsét és három táborbeli bajtársával a durazzói hercegnek ajánlja fel hadbéli szolgálatait.

Elindultak tehát és szerencsésen meg is érkeztek Nápolyba, hol a herceg toborzóhadnagya örömmel vette fel őket, urának megfogyott csapatai közé . . .

Miklós azonban csakhamar belátta, hogy cseberből vederbe esett és új ura, a durazzói herceg becsületes, nyílt hadakozás helyett, leshányó, alattomos kalandokra, valóságos rablóhadjáratokra vezérli őket.

A herceg zsoldosai között számos honfitársa akad. Miklósnak, kiknek szintén nem volt inyükre ez a fosztogató élet, egy napon tehát szépen felkerekedtek és ott hagyták a csapatot és bekóborolva fél Olaszországot, Dalmácián keresztül akartak hazajutni.

Miklós is velük tartott. Testéből-lelkéből megunva a kóborlást és kalandor életet, elhatározta, — történjék vele bármi — de e hosszú, majd két évi távollét után

visszatér hazájába és a király lábai elé borulva, bevallja bűneit.

Hosszú kóborlás után egy erdőszelnek látszó hegyoldal alatt éjjeli tanyára telepedtek, mert olyan sötét volt az éjszaka, hogy egy lépésnyire sem lehetett látni.

Fáradtan nyújtóztak el a bokrok alatt és csakhamar elaludtak.

Miklós álmában otthon volt övéi között a drága szülői házban s úgy volt, mintha sohse távozott volna el hazulról. Édesanyja, Bence, a régi eselédek mind körülötte voltak s mellette volt Magduska is repkedő aranyhajával, ezüstös kacagásával.

Kéz-kézben, lassú, boldog andalgás között sétálgatott vele a Rétségen, mely sohse látott, tündérszép virágokkal volt tele... Olyanok is voltak közte, amelyeneket az ördögkertjében, az ingovány közepén látott.

Magduska odafutott, de alig ért az egyik virághoz, ez egy óriási kígyóvá változott át és sziszegve, fullánkját öltögetve, gyűrűzte, szorította körül gyengéd termetét és gyönyörű karjait.

Magduska élesen sikoltozott és kétségbeesetten hívta Miklóst, de ő meg nem tudott mozdulni; hiába akart futni, rohanni, lábai a földbe gyökereztek... Magduska pedig sikoltott, jajgatott, a kígyó halálos szorítása között...

Ez a nehéz álmom annyira meggyötörte, hogy egész teste veritékben fürdött, s addig hánykódott, forgolódott nagy lihegve ide s tova, míg felébredt.

Körüldötte mélységesen sötét éj és emberhangtalan csend hallgatott, de egyszerre, mintha álmának ez is folytatása lenne — kétségbeesett női sikoltások metszették át az éjszakát... s rőtveres tüzfény piroslott a távolban...

Oly élénken álmodott, hogy még most is ennek hatása alatt állott:

— Magdus! Magduska! — kiáltotta önkénytelenül s a másik percben lova már szélsebesen vitte abba az irányba, honnan a sikoltások még folyton hangzottak...

Csakhamar odaért a felgyújtott, magányos mezei lakhoz, mely lobogva égett az éjszakában és a fosztogató martalócok karjai között egy fehér hölgyalak sikoltozott, kétségbeesett vergődéssel.

A lódobogás zajára az egyik martalóc süvöltve lőtte nyilát Miklós felé, kinek eltalált lova felbukott, de mielőtt a martalócok rajtaüthettek volna, felugrott és kivont karddal ütött közéjük...

— Miklós! Drága Miklós bátyám! — sikoltotta az öröm leírhatatlan hangján a leányka és kitépve magát a rablók közül, odarokadt lába elé...

Miklós kardja villámként forgott és két martalóc már ott hevert a meggyilkolt szolgák hörgő tetemei között, a többiek pedig közelgő társai zajára sietve kereket oldtak...

Ki írja le Miklós örömét és meglepetését, mikor a lábainál heverő alakban csakugyan Magduskára ismert, ki karjai között csakhamar eszméletre tért és zokogva borult széles mellére.

— Megmentettél! Oh, Istenem, hisz a te drága amulétod mentett meg, drága, drága Miklós bátyám, ez vezért ide és fordította le rólam a veszedelmet... Ezentúl még százszorosa drágább kincsem lesz! — s áhitattal csókoltta meg a nyakán függő, zöldes csillogású ékszert...

Miklós végre magához tért határtalan meglepetéséből.

— Magduska? Te... te... itt? Ebben az országban! Az Isten szerelmére, hogyan kerülsz ide? — rebegette.

— Persze, te nem tudod! — felelte a leányka és egyszerre aggodalmasan felsikoltott: Oh, Istenem, szegény nagybátyám, jer, Miklós bátyám, mentsük meg őt is...

A tűz fényénél hamar ráakadtak. Marmaro Renzo, a dúsgazdag kalmár véres fejjel hevert szolgáinak holtteste között és szintén nem élt már.

Magduska zokogva borult reá s leomlott haja egészen betakarta a hideg tetemet...

— Jó anyám is, bátyám is meghalt, most már senkim, de senkim sincs e nagy világon! — suttogta megtörtén.

— De van! — felelte Miklós vígasztaló, meleg hangon. — A mi lányunk léssz, én vagyok bátyád, édesanyám pedig szerető édesanyád lesz, drága kis Magduskám! — és gyengéden elvezette onnan, hogy ne lássa a véres tetemetek.

Miklós társai megtudva a történeteket, a menekülő rablók után eredtek, ő pedig Magduskával együtt egy narancsfa alatti padra ülve, várta a napkeltét, de mivel az éj hűvös volt, kacagányát a lányka válla köré kerítette.

Magduska erre elmondta, hogyan került ide Ferrara vidékére, amiről Miklós semmit sem tudott, miután bujdosása alatt történt, hogy Marmoró Renzo nagy kísérettel megérkezve, beteg hűgát, minden ellenkezése mellett is, hazájába vitte és a leghíresebb orvosokkal gyógyíttatta. De szegény Káldornén már többé nem segíthetett semmiféle emberi tudomány és megérkezése után nemsokára bátyja és leánykája karjai között kilehelte lelkét...

— Az országban dúló harcok és belvillongások elől — folytatta halk, szomorú hangon a lányka — nagybátyám kincseivel és értékeivel ide, Ferrarának csendes vidékére vonult, míg a belviszályok elesendesülnek. Nyugodtan, boldogul éltünk volna itt e csendes, szép vidéken, ha nem vágyódtam volna szüntelen utánatok és szép magyar hazám után. De sokszor is megsirattalak itt ezen a csendes helyen téged, édes Miklós bátyám, mert nem tudtam, mi lett belőled; megmenekültél-e? Azért mindennap imádkoztam érted és megszabadulásodért...

— És imáid meg is szabadítottak, drága kis hugom! — felelte Miklós hévvel és melegen megszorította a lányka fehér kezeckéjét.

— A környéken kóborló martalócok neszét véve nagybátyám gazdagságának, ma éjjel ránk ütöttek s cselédeinket legyilkolták. Drága, jó nagybátyám engemet védelmezve esett el dőféseik alatt... engem pedig magukkal akartak hureolni... Oh, kedves Miklós bátyám, az eget láttam minden fényével és boldogságával megnyilni, mikor a te hősi alakod egyszerre megjelent... és megszabadított...

— Ez hát az én szomorú történetem! — végezte be halkan és újra zokogni kezdett.

Miklós szelíden vígasztalta, azután ő is elbeszélte bujdosását és küzdelmeit és így fejezte be történetét:

— Az ég csodálatos végzése vezérlett össze bennünket itt e messze idegenben, drága kis hugom! Látod-e, maga a sors is azt akarja, hogy a mi lányunk légy. Az is leszel! Majd valami jó alkalmatossággal és Isten segítségével hazaküldelek Magyarországra, édesanyánkhöz, Nagyfaluba.

Úgy elmerültek a beszélgetésbe és tervezgetésbe, hogy jóformán észre sem vették a pirosuló hajnal mosolygását és a felkelő napot.

Miklós szótlán gyönyörködéssel bámulta a leányka karesű, nemes alakját, ragyogó, aranyszőke hajhullámaait és rózsás, finom arcát, melyből a régi, nevetőskék szempár mosolygott rá, mert Magduska a távollét ideje alatt majdnem egészen felnőtt, fiatal hölgyé fejlődött.

— Bon giorno, carina mia! — szólalt meg egyszerre egy idegen hang mellettük és egy öreg szerzetes tisztes arca nézett Magduskára fájdalmas komolysággal...

Ugyanis a nem messze fekvő klastromban látták az éjjeli tűzvészt, ezért az öreg Placidus atya, ki a Marmorovilla gyakori vendége s Magduska oktatója volt, már kora hajnalban útnak indult.

Magduska sírva borult az öreg mellére s megújuló fájdalommal beszélte el nagybátyja halálát, az éjszaka borzalmaival együtt és csodálatos megszabadulását.

Placidus atya híréből már rég ismerte Miklóst, hiszen Magduska sokat beszélt róla és magyarországi tartózkodásáról. Barátságosan kezet nyújtott hát neki, azután eltávozott, hogy Marmororen és a szolgák végtisztességéről gondoskodják, mert a gazdag kalmár sok jóval volt a kolostor iránt.

A temetés után, melyen Miklós és bajtársai is résztvettek, másnap már útrakészen állt a kis csapat a kolostor udvarán.

Csak Magduskára várakoztak, ki a nem messze fekvő temetőben édesanyja és nagybátyja sírjától búcsúzott el örökre...

Miklós érte ment és az aranybetűs, fehér márványsírkőre borulva találta és halk zokogása belevegyült a madarak reggeli énekébe.

Egy ideig csendesen várt. Nem merte a leányka megható fájdalmát zavarni, de azután megszólalt:

— Jer, kis hugom, mert útitársaink már csak miránk várakoznak.

Erre Magduska mégegyszer zokogva ölelte át a sírkereszteket és egyenként megcsókolva a reggeli nap fényében ragyogó felirat minden bétűjét, leszakasztott néhány szálat azokból a szomorúan bólogató sárga virágoeskák-ból, melyek csak a sírokon nőnek és egy marék földescskével, a nyakán függő selyemzacskóba rejtette.

— Isten veled, drága jó anyám és nagybátyám! — susogta megtörtén és Miklós karján elhagyta a temetőt.

Magduska Placidus atya védelme alatt utazott Velencéig, kinek a rend ügyeiben szintén oda kellett utaznia és sűrűn omlottak könnyei, mikor a vidéktől búcsút vett, hol szerettei alusszák örök álmaikat.

Egy fehér öszvéren ült, melynek nyergéhez volt kötve az a kis iszák, melyben néhány megmaradt ruhadarabja és apróságai voltak, mert a kineseket a martalócok mind elrabolták, csupán vagy hatvan aranyzechinája maradt, de a kolostor gvardiánja megígérte, hogy mihelyt a belviszályok az országban megszűnnek, nagybátyja fekvőseit eladatja és a pénzt utána küldi.

Minden baj nélkül érkeztek meg Velencébe, a pompás tengeri városba és a szerencse annyira kedvezett nekik, hogy éppen akkor indult vissza a magyarországi kereskedők karavánja, kik bevásárlás végett voltak itt. Két tekintélyes kereskedő nejével és leányaival utazott, kik nagy örömmel és szeretettel fogták pártul Magduskát s megígérték, hogy biztos kísérettel küldik Váradra, hová aztán elébe jöhet valaki Nagyfaluból.

Miklós tehát nyugodt szívvel búcsúzhatott el kis hugától.

— És te, bátyám? — kérdezte a leányka remegő könnybefult hangon.

— Az én utam hosszabb lesz s három vagy négy héttel későbben érkezem. Tudod szándékomat, drága húgocskám. Budára megyek és a király kegyelmébe ajánlom fejemet és életemet. Történjék velem akármi, jó, rossz, de tovább nem akarok idegen országokban bújdosni, sem pedig üzött vadként, bújni, rejtőzködni odahaza . . .

— De előbb úgy-e hazajössz édesanyánkhöz?

— Nem, drágám! Az én édes jó szülőanyámat csak akkor ölelem, ha bátran, emelt fővel léphetek drága színe elébe. Ha elmondhatom neki: íme, kivívtam jó híremet, becsületedet és ősi nevünk újra tisztára vagyon mosva minden bűntől, minden vádtól!

Magduska zokogott.

— Óh, soká lesz-e ez, Miklós bátyám? Mit szóljak, mit mondjak édesanyánknak?

Miklós égő szemmel hajolt alá lováról, hogy Magduskát megölelje s e közben ellágyult hangon suttozta:

— Vigasztald, bátorítsd, édes jó húgocskám. Beszélj neki rólam, símogassd, derítgessd szegény szenvedő szívét és szeresd, . . . szeresd addig és helyettem is, amennyire csak tudod az én drága, jó bánatos édesanyámat. . . Most pedig az Isten áldjon és vezéreljen! . . . — ezzel sarkantyúba kapva lovát, széleseben tovavágtott, Magduska pedig könnybenúzó szemmel tekintett utána . . .

— Isten áldjon, Isten vezéreljen téged is, — susogta remegő ajka . . .

MÁSODIK KÖNYV
NAGY LAJOS ÉS UDVARA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A gyászoló anya.

arcsay Lőrincnek hív-
ták azt a jóra való
magyar ifjút, kivel

Miklós útjában a mostani Görz
tájékán véletlenül összetalálkozott.

Ugyanis Miklós Udinában el-
adta lovát, fegyverzetét s vitézi öltö-
zetét, részint, hogy egy kis pénzt sze-
rezhessen a hátralevő útra, részint pedig
azért, hogy idő előtt fel ne ismerjék.
Magyarország az akkori időben csak úgy
hemzsegett az idegenektől, kivált az ola-
szoktól, így olaszos öltözetében Miklós is baj nélkül
remélt Budára jutni.

Görz tájékára érkezve, éppen az út melletti fa csoport
alatt falatozgatott vállravető iszákjából, mikor egy vele
egykorú ifjú ember szólította meg, az utat kérdezve tőle.

Miklós annyira ráfeledkezett az ifjú őszinte, tőzsgyö-
keres magyarvonású arcára, hogy magyarul felelt, mire
ez nagy örömmel leszökve lováról, tárt karokkal sietett
feléje.

— Hála Istennek, csak hogy földre találtam benned,
már egészen csömörlésig vagyok ezekkel az alattomos
idegen pofákkal! Honnan jössz, ki vagy!

Miklós ennek is azt mondta, hogy Pálóci Miklósnak

hívják, katona és megunva a durazzói herceg zsoldját, hazafelé igyekeznek.

— No, ez derék! Engemet meg Karcsay Lőrinenek hívnak, Visegrádról való vagyok. Hanem ne urazzuk egymást, földi! A te bátor, merész arcod tetszik nekem; legyünk hát jóbarátok és utazzunk együtt, azt hiszem, egyikünk se fogja megbánni.

A két ifjú erre melegen megrázta egymás jobbját s összeölelkezett és minthogy Miklós gyalogszerrel volt, Lőrinc is leszállt lováról és gyalogszerrel ballagott mellette.

— Így ni! Iszákodat pedig akasszad a nyeregkápára.

Vidám beszélgetés között mendegéltek egymás mellett és mennél jobban összeösmarkedtek, annál jobban megszerették egymást, úgyhogy Lőrinc bizalmasan elbeszélte egész élettörténetét.

Azon kezdte, hogy most egyenesen haza megy szüleihez Visegrádra, hol édesapja a királyi várkert első főkertész mestere. Egy-két hetet szülői és testvérei körében tölt el, azután beáll a hadseregbe, mert már Nápolyba is eljutott a híre, hogy a király hadra készülődik.

Arra a kérdésre, hogy mit csinált Nápolyban, egészen elszomorodott és bús sóhajjal felelte, hogy a szerencsétlen véget ért Endre magyar királyfi udvari kíséretében, mint másodsólyommester és szereshadnagy utazott Nápolyba.

— Hát csakugyan való az a rémtörténet, amelyről csak fülhegygel hallottam valamit? — kérdezte Miklós.

— Fájdalom, nagyon is való!

Alig vártam, hogy szabaduljak Nápolyból... de fogadom istenem — és itt Lőrinc villogó szemmel emelte fel jobbját, ha ott halok is meg, de elmegyek királyunkkal, hogy bosszúálló hadjáratában kardomat megfüröszt-hessem ennek a királygyilkos népnek vérében.

— Istenemre mondom én is ott leszek! — mondotta kigyulladt arccal Miklós és a két ifjú meleg kézszorítás-sal pecsételte meg esküvését...

Mentek, mentek, míg egyik nap végre megpillantották a messze távolban az ősz Dunának ezüstösen kanyargó szalagját.

Mint valami régi jóismerőst üdvözölték s partjára érve, egy jó képű tutajosgazda, ki épületfákat úsztatott az alvidékre, nemcsak az átszállást engedte meg nekik, hanem még egy jó darabig el is vitte őket.

— Miklós pajtás, egyet mondanék, ha nem volna ellenedre! — szólalt meg Lőrinc, mikor a hosszú vándorlás után végre céljuk felé közeledtek és a távol messze-ségben halvány árnyékként rajzolódtak az égre Buda tornyai.

— Hadd hallom, Lőrinc!

— Úgy-e bár, te is a hadsereghez készülsz és ezért indulsz Budára?

— Úgy nagyon!

— No, hát jér velem pár hétre szüleim házához Visegrádra, meglátod milyen örömmel fogadnak, azután együtt jövünk vissza Budára és felesapunk katonának.

Miklós elszomorodva nézett maga elé; fájt lelkének nagyon, hogy őszintén szeretett barátja előtt is alakoskodnia kell.

— Nem lehet az, Lőrinc pajtás! Nekem még nagyon sok életbevágó dolgot kell rendbe hoznom, mielőtt katonának állnék, — azért hát csak eredj magad a szép Visegrádra — és majd ha visszajössz, nem olyan nagy rengeteg erdő Budaváros, hogy meg ne találják egymást benne.

Lőrinc még soká kérte, zaklatta, de Miklós hajthatlanul szavának állt és alkonyattájban a híres Rákos mezejére — őseleink országgyűlésező helyére — érkezve, meleg ölelkezés között azzal a fogadással váltak el egymástól, hogy két hét és hat nap, azaz Flórián vértanu napján ős Buda városának főterén találkoznak.

Lőrinc Budának, Miklós pedig a Rákossal tőszomszédos Pestnek tartott és már az est sötétje bontogatta homályos szárnyait, mikor a temető alá ért, melynek

hosszú fürtös szomorú fűzfái halk zúgással suhogtak, zizegtek az esti szellő fuvallatában.

Szívszaggató nehéz zokogás hallatszott a temetőből és egy gyászruhás, magas női alakot látott egy újonnan felhányt kettős sírhalomra roskadni, ki annyira hasonlított az ő drága édesanyjához, hogy az első pillanatban minden ízében megrendülve, csaknem elkiáltotta magát:

— Mindenható Isten . . . édesanyám! . . .

A gyászruhás női alak ezalatt fuldokolva ölelgette a néma fejfákat, érthetetlen szavakat rebegett és rá-rávetette magát a sírokra őrzöngő fájdalmában . . .

Miklóst annyira meghatotta ez a nagy fájdalom, hogy melléje kerülve, részvétellel kérdezte meg, kiket sirat ilyen keservesen?

Az öreg nő felvetette könnybenúszó szemét és egy jószágos, de a fájdalomtól egészen megkövült arc tekintett reá.

— Jaj, fiam, ne kérdezd, — zokogta töredezetten — ne . . . ne . . . Ma temettem el két vitéz fiamat, kiket a Duna szigetén gyilkolt meg egy cseh, hogy a pokol minden átka, tüze hulljon gyilkos fejére — és megint a sírra vetve magát, szivettépőn zokogott őrzöngő fájdalmában.

Miklós némán várta, míg a szerencsétlen anya fájdalma kissé kitombolja magát.

— Hallottam, de nem értettem a kegyelmed szavait, jó asszony néném! Csak annyit értek, két vitéz fiát megölték, de ki és miért ölte meg? Hát nincs, ki megbosszulná őket és vérükért a gyilkos vérét kiontsa? — kérdezte tőle, mikor zokogása csendes, néma könnyezésbe ment át.

Szavaira hevesen egyenesedett fel az özvegy s hosszú gyászfátyola csak úgy lobogott a kósza szellőben, mikor izzó szemével a sötétedő égboltozatra tekintett:

— Vért véért, — mondd! A jó Istenen kívül senkim sincsen, ki segítene és pártomat fogná! . . .

— De van! És lesz, ki bosszút áll értük! Mert íme, Isten nevére, lelkem üdvösségére esküszöm, hogy bosszút állok értük a csehen, ha mindjárt oda is kell vesznem!

— Te . . . te . . . fiam! — sikoltotta, kételkedés és öröm között ingadozva. — Óh, ne igérd előre, rettenetes erős, kegyetlen ember az . . .

— Csak hadd legyen! — válaszolta nyugodtan Miklós, — én sem vagyok kóficból gyúrva. Hanem most, szépen kérem kegyelmedet, mondjon el mindent a maga valóságában, miután idegen vagyok itt a városban és nem tudom a dolgok sorját.

— Áldjon meg, de nagyon áldjon meg jó szívedért a magasságbéli — rebegte ellágyulva a szerencsétlen anya és Miklósnak mind a két kezét hevesen reszkető kezébe szorítva, szaggatottan elpanaszolta, hogy már jó ideje egy cseh bajvívó érkezett az országba, hogy megmérkőzzék a magyar leventékkal.

Nap-nap után kora reggelenként kiáll nagy öklelődzve a Duna szigetére és kérkedő dolyffel szólítja fel a vitézeket párviadalra.

A legjobb hősök már elhullottak csapásai alatt és a sok özvegy, árva jajszavától visszhangzik az ország.

Mivel hogy ilyen szörnyű módon szolgál neki a szerencse, minden ember fél síkraszállni vele.

Ebbéli elbizakodottságában aztán Istent nem ismerő dolyffel, csúfra emlegeti a magyar nemzetet és sértegeti a leventéket . . .

Ezt az égreakiáltó nagy szégyent az én két hős fiam nem tűrhette tovább s mivel senki se állt ki, hogy a nemzet becsületét megmentse — kiálltak ők, — és tegnapelőtt az én két hős fiam, kikenél vitézebb pár dalia, jobbszívű két gyermek nem volt a félországban — halva maradt a küzdőtéren.

Ez a gyászeset olyan rémületbe ejtette a várost, hogy tegnap és ma hiába jelent meg a cseh a szigeten. Hiába csúfolódott, gyalázkodott istentkáromló, gögös beszédekkel, — egy lélek se jelentkezett . . . és holnap se fog jelentkezni . . . mert mindenki félti az életét . . .

Miklósnak minden csepp vérért fellázította, amit halott, s pusztá kézzel is kiállt volna a cseh ellen és meg-

tudva, amit akart, sebesen köszönt az özvegynek, s rohanó léptekkel sietett a város felé.

Útközben nagy dolgokat forgatott a fejében...

Tüstént átmegy Budára és jelentkezik a királynál, hogy megvív a csehvel, csak kardot és vértet adjanak kezébe, és ha Isten segíti, hát le is veri vitézül.

Ezzel a biztató gondolattal fordult be az első utcába és egyik utcából ki, a másikba be ödögött jó darabig, míg végre rászánta magát és megkérdezte a legelső járókelőtől, hol és miként beszélhetne a királlyal...

Ez azonban valami hígvelejű golyónak tartotta és hangosan a szeme közé nevetett.

— Nem olyan könnyű dolog az, szép öcsém, mint hiszed, — felelte. — A király ő felségéhez nem lehet ám egy adjon isten jó nappal beköszönteni, kivált napeste idején. Várd meg szépen a holnapi napot, akkor aztán eredj fel a várba, ha beeresztenek, és jelentkezz a belső-palotás uram ő kegyelménél — ez aztán vagy kidob vagy beereszt — és jót nevetve, a faképnél hagyta.

Miklósnak egy tüzlángban égett az arca. Szörnyű módon restellte ostobaságát. Hiszen magától is gondolhatta volna, hogy a királyi palotába még a fő-főuraságok se igen léphetnek be engedelem nélkül... E mellett egy másik gondolat meg minden vérét a szívére kergette. A palotában György bátyjával találkozhatnak, aki tüstént vasraveretné és a hóhér kezébe adná — hiszen ország-szerte keresik, hajszolják az ítélet-levéllel. Nem, neki nem lehet ott magát mutatni — halálveszedelem nélkül!

A sok bolyongás, még inkább ez a nehéz gondolat, annyira kifárasztotta, hogy leült egy sarokkőre — és a járókelőket bámulta.

Cifra urak, asszonyok, páncélos vitézek sétálgattak a holdfényes éjszakán fel alá előtte, de senki se törődött vele, ment mindenki hidegen, részvétlenül a maga dolga, maga mulatsága után — még csak rá se pillantottak.

Tenyerébe hajtott fejjel gondolkozott, hová forduljon, mitévő legyen ebben az idegen városban, mikor egy garas

sincs a tarsolyában, egy falat kenyér az iszákjában, mert a hosszú vándorút csekély pénzét s élelmét az utolsó morzsáig felemésztette...

Észre se vette, hogy a hold folyvást magasabbra szegi égi útját, a járókelők pedig gyérülnek, fogynak és visszhangos csendesség kezdi felváltani az elébbi zajgást...

Csak akkor riadt fel, mikor a szomszéd ház kapujában bántó csikorgással fordult meg a kulcs és itt is, ott is a kapukat zárták be éjszakára...

— Hát én nékem hol lesz szállásom éjszakára? Itt a városban csavarogjam át az éjszakát? — gondolta.

Nehéz szívvel állott fel. Ilyen vigasztalannak, ilyen elhagyatottnak még sohse érezte magát... Bujdosása alatt a nádas és erdő legalább békés nyugvóhelyet adott éjszakára, de itt tolvajnak nézik, ha az utcán vagy valamegyik kapubolt alatt hajtja le fejét nyugalomra.

Megint újra kezdte hát az ödöngést a néptelen utcákon.

Hogyan váltsa be holnap fogadását, amelyet a fiait vesztett özvegy anyának tett?

Se fegyvere, se páncélja. Ő ugyan pusztá kézzel is szembeszállna a cseh bajvívóval — de ez kigúnyolná és rá se nézne így fegyvertelenül. Sőt az is megeshetik, közel se eresztenék hozzá tüsketépett, fakó ruhájában, hanem elkergetnék csúfosan:

— Lódulj innen, rongyos, a sorompó mellől!

Ez a gondolat még jobban elbúsította! Nagyokat sóhajtvá, járt, kelt, észre se vette, hogy mindig oda kerül vissza, ahonnan elindult. Mintha valamit keresne, földre szegzett szemmel nézegette nagyobbodó, kisebbedő árnyékát. Milyen jó volna, ha ő is árnyékká, semmivé válna, akkor minden gyötrelmeknek egyszerre vége szakadna...

Egyszerre ragyogó szemmel vetette fel fejét és háláosan tekintett az ég felé. Bizonyára ez sugallta neki azt a gondolatot, hogy menjen vissza a temetőbe és kérje el a gyászos anyától fiainak páncélját és fegyverzetét.

Majdnem futva ért ki a temetőbe, de hiába kutatta át

minden zegét-zúgát, egyetlen élő lelket se talált a sírok között.

Hol keresse már most az özvegyet, kinek még a nevét se tudta Pést-Budának sok ezer lélek lakta városában? Hiába... hiába... vége mindennek!

Ennyi csalódás után tehetetlenül adta meg magát a sorsnak. Hiába volt minden fogadása, esküje; szavával, személyével labdaként játszott a sors és kénye-kedve szerint dobálta ide-oda.

Mivelhogy szállást az élők között nem kaphatott, a halottak csendes birodalmában akarta álmra hajtani fejét.

Itt a sírok között nem zavarja senki. A temető garádja mellett nyújtózkodott tehát végig és a legszélső, beomlott sírhalom harmatáztatta, nyirkos fűvére nyugtatva fejét, felnézett a csillagokkal telehintet^t magas égboltozatra, melyen csodatiszta fényben úszott az ezüstös holdvilág...

Csüggetegen követte szemével az ezüstös égi vándort s amint ez tovább-tovább haladt égi pályáján, akként távozott a reménység is szívéből, hogy zaklatott sorsa még valaha jóra fog fordulni.

Az álmorahívó csend, még inkább a nehéz fáradtság észrevétlenül könnyű álmot lopott szemére...

Álmában legyőzte a cseh bajvívót és kegyelmet kapott a királytól. Ragyogó vértzet és drágaköves fegyverek csillogtak rajta és éppen kimondhatatlan boldogsággal ölelte keblére édesanyját, mikor vágató lódobogás zaja riasztotta fel édes álmaiból.

A garád tövében tovakigyózdó országúton sebes ügesséssel egy lovas közelgett két paripával. Egyiken ő maga zötyögött, a másikat pedig — egy ragyogószőrű aranypejt — kantárszáron vezette maga mellett...

Miklós álomnak hitte ezt is, mert egyik lóban kedves Pejkóját, a lovasban pedig hűséges, öreg Bencéjét ismerte fel a nappali fényű holdvilágnál.

A viadal.

— Ébren vagyok, vagy ez is még csak álom! — rebegte tétován, de már a másik pillanatban az öröm és kétség fulladás, reszkető szavával kiáltotta feléje:

— Te vagy az... te... öreg, jó Bencém? Szólj hát, az Isten áldjon meg! — és sebesen átvette magát a garád bokrain.

Bence az első pillanatban félholtra rémült s majdnem nyavalyássá lett ijedtében. Azt hitte, valami kósza lélek szölongatja a temetőből... de mikor kis urának acélos szorítását s meleg ölelését érezte, hát valósággal lepotyogott lováról és csepp híja, hogy a porba nem borult, hogy térdeit is átölelje elragadtatásában.

Miklós pedig majd hogy ölbe nem kapta és ott csókolta ráncos arcáról a port, ahol érte.

— Istenem, édes jó Istenem! Milyen nagy öröm! Milyen nagy szerencse! — rebegte százszor is boldog elrészkenyülésében. — Bence pedig boldogságában sírt, mint a záporosó:

— Csakhogy látlak! Csakhogy megtaláltalak, drága szentem, kis gazdám!

Így ment ez egy jó darabig, mikor aztán túlestek az

első viszontlátás örömén, Miklós sebesen elmondta a maga viszontagságait, de minden tizedik szavában édesanyját s Magduskát kérdezte, úgyhogy Bence alig győzött rá felelni:

— Jól vannak, tisztelnek, ölelnek, csókoltatnak százezer-szer.

Azt határozták, hogy meghálnak a temető garadjánál és Bence abrakot adva mind a két paripának, letelepedett Miklós mellé és iszákjából annyi minden jót szedett elő, hogy akár a nézésével is jól lehetett volna már lakni.

Miklós kikoplalt gyomra emberül megfelelt a sok jónak és evés közben megkérdezé Bencétől:

— Ugyan, az Isten áldjon meg, mondd meg, hogy akadtál megvest rám ebben a távoli idegen világban?

— Hallgass szentem, hát elmondom, de a legelején azon kezdem, mi hír van odahaza — és szokása szerint roppant bőbeszédűséggel elmondotta a váradhegyfoki Thátorfáy örökség történetét — aminek Miklós örült is, nem is.

Ezután Magduska elutazása, Cariattolo uram mélységes búbánata és madarászása került sorra s ezt Györgynek elutazása követte.

— György bátyám hát megest itt Budán vagyon? — kérdezte Miklós élénken.

— Ott bíz a, de bár a poklok mélységes fenekén volna, azt jobb szeretném! — felelte Bence.

— Hát a Magduska hugom?

— Hej, te szentem, azt az örömet én ám nem tudom néked elmondani, mikor a mi gyászos házunkba egy napon az én gyémántos gilicém betoppant, hogy a mi lányunk legyen...

Ha ez a nagy, rengeteg világ sáraranyból volna, a csillagok pediglen gyémántokból és gyöngyökből, — és ez mind az enyém lett volna — hát odaadtam volna mind, hogy azt a nagy, boldogságos örömet, azt a napsugaras megifjodást láttam a te édesszüléd, az én jószágos nagyaszszyonyom bánattól hervadt ábrázatán.

Milyen édesded könnyhullatással zokogott végtelen bol-

dogságában, mikor Magduska — le se szállva csengetyüs öszvéréről — már előre odakiáltotta: «Miklós bátyámnak semmi baja, láttam s útban vagyon hazafelé és ezer csókot hozok tőle asszonyanyámnak».

Ezért a jó hírért nagyasszonyom elébe térdepelt és úgy emelte ölébe, — hej, gyerek, gyerek — olyant nem lát-tál soha, egy szem se maradt szárazon, még az a pogány-szívű Rigyác is bőgött, mint a tehén a borja után.

Magduskát egy budai kalmárné kísérte, az Isten áldja meg a jóságát, egész Nagyfaluig, de meg is becsültük érte: tejbe, vajba fürösztöttük, míg nálunk mulatott...

De hogy egyik szavam a másikba ne ötsem, mikor Magduska elbeszél apróra mindent, még búcsúzáskor mon-dott szavaidat is, nagyasszonyom akkor meghagyta ne-kem, hogy készüljek útra és keresselek fel téged akárhol a világon és ha feltaláltalak, adjam tüstént hírül, hogy Mag-duskával együtt felkereshessenek, ha mindjárt az ország legvégére kellene is útrakelniök.

Aztán kéréssel, szigorú parancsszóval meghagyta ne-kem, maradjak melletted, legyen hű, ápoló eseléded, segí-tőd minden bajban és gondoskodjam mindenféle szüksé-gedről, testi jóvoltodról.

No, de nem is hagylak ám többé el magamtól, hanem akármerre jársz, kelsz, sarkodban maradok — és most már coki bánat, csakhogy rád találtam, lelke, kis gazdám... no, de holnap is nap leszen és majd gondolkozunk a továb-biakról...

— Mindent elmondtál, hűséges öregem, csak azt nem, hogyan jöttél ilyen útegyenest felém? — kérdezte Miklós kíváncsian.

— Kell is ehhez sok magyarázat! — felelte fitymáló vállvonogatással az öreg — hát mire való volna az én édes jó eszem?

Mikor az én gyémántos gilicém apróra elcsöngette az ő ezüstös hangoeskáján, mikor váltatok el egymástól, mikorra mondottad érkezésedet az országba, hát én is számítást csináltam és kiókumláltam az időt. Upré, vén

test, — szólék magamba — akkor néked is indulnod kell, hogy át ne ugorjátok egymást. Inkább én várjak! Mikor pedig a válaszóhoz értem, megálltam! Négyfelé ágazódott szét és bizony bajos volt a választás! Ugyan melyiken jössz te, melyiken induljak én, Buda alá-e vagy Pest felé?

Hát ilyenkor az okos ember azt teszi, hogy megfog egy szarvasbogarat és az általút kellős közepén leborítja a süvegével, azután pedig rovást húz . . .

Megfaragtam tehát mindegyik vesszőhegyre a rovást, és vakszemmel kihúztam egyet közülök . . . A kettes volt és a temető alatti utat mutatta; mikor pedig felemeltem a süvegemet, a bikabogár is erre az útra tért . . .

Mind a két próba egyet mutatott; — ez hát az igazi! És csakugyan ez volt! Ennyi az egész! Látod, szentem, nincs benne semmi boszorkányság, csak egy kis próba-furfang!

Ezzel a magyarázattal aztán Miklós is megelégedett.

— Thűj, a firkantyúját! A vén ember csak vén ember! — fakadt ki egyszerre haragosan saját maga ellen az öreg.

— Nézzed, szentem, ezen kellett volna kezdenem legelsőbben is, — és ezzel egy barnapiros cipót vett elő iszákja fenekéről.

— Édesanyád maga dagasztotta, maga sütötte és ugyancsak a lelkemre kötötte és erőskegyetlenül megparancsolta, hogy úgy őrizzem, mint a két szemem világát és csak a te tulajdon két kezembe adjam szegetlenül! Te pedig, — így mondotta — azonnal megszegjed, akár éhen, akár jóllakottan kerüljön a kezembe . . . Vegyed hát, szentem, nesze, itt a bicskám is melléje!

— Ejnye, de nehéz, akár csak a kósó ez a cipó, öreg te?

— Az ám, — felelte Bence — de így jó az! Szegjed hát, drágám!

Miklós erre jót kanyarított a késsel, de nem a cipó vált kétfelé, hanem a bicsak pengéje pattant két darabra.

Erre aztán kezével törte kétfelé a kenyeret, melynek a közepéből egy kis vasdoboz hullott az ölébe.

Könnyen felnyitotta a fedelét és csak akkor bámult el igazán, mikor tetésentelve látta fényes aranyakkal, melyek csak úgy villogtak a napfényes holdfényben.

— Thúj, a kukorékját, azért volt hát olyan nehéz ez a kis cipó! — kiáltotta Bence, kerekrenyilt szemmel.

Miklós pedig azt se tudta, mit csináljon örömében. Járt, kelt, meg leült és folyvást újjongott, úgyhogy Bence nem állhatta meg kérdés nélkül:

— Szentem, kis gazdám, a Tháthorfáy örökségnek nem örültél egy fiacsipetnyit se, pedig az ezer annyit ér ám! Nem mondanád meg, minek örülsz hát annyira?

— A holnapi napnak, öregem, amelyről a viszontlátás örömében egészen elfeledkeztem. Lesz hát most már minden! Vehetek kardot, páncélt, tollas-sisakot és megvíhatok a cseh Mikolával — és ezzel elmondott Bencének is mindent, amit csak tudott a gögös, hetvenkedő csehről.

Ez nagyokat bölintott rá fehér fejével, azután leültek és megszámlálták az aranyakat. Miklós olvasta, Bence pedig összefogott két markát tartotta oda neki.

Éppen kerek száz darab volt.

Miklós egyet elvett belőle, a többit pedig odaadta Bencének.

— Tedd el, öregem, de ezt az egyet megisszuk, mert olyan széles kedvem vagy, hogy a csillagokat szeretném rúgni. Nem messze innen a város végén egy öreg csárda világít az útszélre, — oda megyünk.

Bence máskor elszörnyűködött volna az ilyen pazarlásokon, de most az ő toroka is nagyon kívánta a boroeskát.

— Jó, jó, kulacsom nedves ugyan kívülről a harmathullástól, de belsejében csiholni lehetne a szárazságtól, — mondotta ravaszdi jókedvvel, mialatt szerszámozni kezdte a lovakat.

Miklós is felvetette magát Pejková háttára és egy szempillantás alatt ott voltak a városvégi rongyos, düle-

dező csárdánál, melynek hólyaggal raggatott ablakai már sötétek voltak.

Felverték tehát a kocsmárost és bort hozatva, újra a falatozáshoz láttak.

— Hajnalban majd felzörgetjük a fegyverműveseket, addig pedig mulassunk — mondotta jókedvvel Miklós — és mivel egy félszemű timborás is került valahonnan, ennek nótáinál virágos kedvvel járta egymagában az andalgóst és bokaverőt, mialatt Bence csendesen morzsolgatta egyik kupát a másik után és lelkéből gyönyörködött kis urának szilajul csapongó jókedvében.

Végre Miklóson is erőt vett a fáradtság. Lankadtan ült le a kecskelábú asztal végére és nagyokat bámult a sercegő faggyúgyertya gombává nőtt kanócába.

A csapláros és timborás már javában aludtak, az öreg Bence pedig nagyokat bölogatott a kemence padkáján, erre aztán ő is — két izmos karjára borulva — aludt egészen piros hajnalhasadásig.

* * *

Mikor Lajos király hazakerült Zára alóli hadjáratából, akkorra Tholdi György is kigyógyult veszedelmes sérüléseiből, de még vagy két-három hétig — gyengélkedés ürügyével — nem hagyta el a szobáját és az udvari urak látogatását olyan bepólyázott fejjel, olyan összevissza kötözött pofával fogadta, hogy ezek nem láttak belőle egyebet, két nyugtalanul forgó szeménél és szentül azt hitték, hogy az a híres tudós arabus orvos darabonként ragasztgatta össze a csontjait.

Pedig hát az egész história Beppónak ravasz ügyességgel kieszelt fintája volt és a két jómadár éppen most bizalmas beszélgetés között üldögél a legbensőbb szobában.

— No hát ez eddig felségesen sikerült, — mondotta elégedetten Tholdi György. — Becsaptuk az egész világot!

— De be ám! — felelte ugyanezen a hangon Beppo, — míg a király öfelsége az urakkal Zára alatt táborozva ázott, fázott, addig mi bor és vigalom között felségesen

töltöttük az időt és ha a tudós arabus orvos uram (kiról melleleg mondva, nem hiszem, hogy valaha látta volna Arábiát) a gyógyításban is olyan kitünő, mint az ivásban, akkor előbb-utóbb még a halottakat is feltámassza.

— Ne bántsod te ezt a derék férfiút! Ilyen emberre van nekünk szükségünk, aki aranyért mindent megtesz! De most félre a tréfával; holnap újra elfoglalom hivatalomat és gyógyulásomat már bejelentettem felséges uramnak.

— Tudom, uram, tudom, hanem aztán jól üssed a vasat. A felséges úr a nápolyi eset óta nagyon szótalan, mióta pedig az a cseh bajvívó itt hetvenkedik, igen komor a kedve. Éppen tegnap hallottam, amint a várudvaron a főurak előtt villámló szemekkel, haragosan lesújtó szavakkal fakadt ki, hogy nem akad vitéz az országban, ki leverje.

— No és aztán? — kérdezte ura türelmetlenül.

— Hát csak azt akartam mondani, hogy olyan jutalmat ember még nem kapott, ahogyan őfelsége azt megjutalmazná, ki ezt a goromba csehet legyőzné. Az lenne ám még csak kegyelt és hatalmas ember az udvarnál.

— Ezt nélküled is tudom, ostoba!

Tholdi György alig várta a vasárnapot.

Csakhogy ember tervez, Isten végez!

Amint megjelent a király előtt s elmondta ravaszul kigondolt és ravaszul kicirkalmazott beszédét, királyi ura ezzel a váratlan kérdéssel lepte meg:

— Miért nem említetted azelőtt soha, hogy öcséd is van? És miért nem mutattad be udvaromba, hogy belőle is vitéz leventét neveltettünk volna?

Györgyben elakadt egy percre a lélekzet, de már a másik percben reszketeg sóhajtással felelte:

— Oh, uram, királyom! Megtettem mindent, hogy belőle jó vitézt neveljek, de korhelysége, hülye butasága kifogott minden jóakaratomon. E mellett gyáva mód nélkül, tanulni nem akar, így hát, hogy szégyent ne hozzak nevünkre, otthon kellett hagynom parasztnak, béresnek.

pedig ereje olyan rendkívül nagy, hogy valóságos esudaszámba megy.

Ezt ugyan megbánta, hogy kiszalasztotta a száján, de valami ügyes hazugsággal majd csak eltakarja, gondolta.

— Ez nagy kár! — felelte a király nyugodtan. — Rosszul tetted, hogy elhallgattad.

— Testvéri szeretetem, felséges uram, — rebegette jól színlelt megindulással — nem engedte, hogy félkegyelmű, neveletlen öcsémből az udvarnál gúnyt üzzenek.

— Igaz! Igaz! — mondotta a király, de mintha halk gúny rezgett volna szavaiban, amit György nem vett azonban észre.

— De ha olyan nagy ereje van, mint mondod, — folytatta — hogy lehetne gyáva? Ez a kettő nem fér össze egymással! Jó nevelés tán még segíthet a dolgon. Változtatlan kegyelmem jelét akarom adni irántad, hívem! Hozasd fel öcsédet udvaromba s fogadom, hogy vitézi iskolámban embert faragunk belőle. Legvégső esetben pedig közembernek csak beválik a hadseregben?

Ilyen veszedelmes kelepceben Tholdi György még soh'se volt megfogva. Még a tyúkszemével is csillagokat látott nagy ijedtében. Hanem hát a róka is akkor legravaszabb, mikor csapdába kerül. Itt egyszerűen egész lételéről van szó, azért összeszedte minden ravaszágát és kép-mutató tehetségét.

— Könnyeimmal köszönöm, felséges uram, kegyelmedet s jó véleményedet méltatlan öcsémről. De feledd, felséges király, hogy öcsém szántszándékos gyilkos, megölte leghívebb szolgámat! Orvul támadt rám, testvérbátyára, fejemre akarta gyujtani a házat. Engedd el, oh uram, király, többi halálos bűneit, — az én szavam ne vádolja, ne súlyosbítsa bűnhődését — hiszen úgymint halálra vagyon ítélve... — és elővéve csipkés zsebbevalóját, ebbe rejtette könnyező szemét, csak fuldokló lélekezése hallatszott.

A király komor, fürkésző tekintettel méregette jó sokaig:

— A törvény parancsa előtt nekem is meg kell hajol-

nom, — törte meg végre a csendet — de egy módon mégis kegyelmet gyakorolhatok.

Hozasd fel öcsédet mielőbb Budára, és mérkőzzék meg a csehvel, ki már sok jó vitézem életét kioltotta. Ha győz, én is kegyelmet adok, ha elesik, akkor úgysis meglakol. Legalább hősi halállal hal meg s nem a vérpadon.

Tholdi György fogát csikorgatta és harapni, marni szeretett volna dühében. Hát nem lesz már vége? Minden ellenére fordul?

Iszonyú erőfeszítéssel, csüggeteg, fájdalmas kifejezést erőszakolt arcára.

— Oh, uram, király, — sóhajtotta reszketegen — miért kell kegyelmednek későn jönnie! Isten tudja, merre bujdosik szerencsétlen öcsém! eltűnt, elszökött, tán bele is veszett a mocsárba, mert azóta még a nyomát se találják! Késő, késő már minden!

Azután egy művészi, panaszkodó szünettel, ekkép fordította beszédét az óhajtott kerékvágásba:

— Neki már a törvény és világ szerint vége! Jól mondtad, felséges uram, a te akaratod se szegülhet ellent a törvénynek. Földi javai és összes öröksége joggal rám néznének. El is vehetném joggal és törvény szerint! De ne mondja senki, hogy én öcsém örökére vágyom s emiatt a világba zavartam! Nem foglalom el, nem ülök bele, mert amilyen ádázlelkű, tán egyszer orvul rám törne érte! Nem... íme, leteszem trónod zsámolya elé, uram, királyom, és adjad királyi adományleveleddel annak, kit uralkodói bölcseséged legméltóbbnak, legérdemesebbnek talál reá, — és földet érő hajlongásokkal kísérte szavait, de kapzsi lelke reszketve leste a fejedelmi határozatot.

Lajos király hideg mosolygással hallgatott; mély emberismerete, bölcsesége mindjárt átlátott a szitán! Királyi levelet óhajt Tholdi György, hogy öccsét — s tán ha valamikor kegyelmet nyerne is — kitúrhatta örökéből, azért a saját kelepcéjében ejtette meg tehát a ravaszt.

— Öcséd örökségét, jól van, hívem, elfogadom és te lévén rá legméltóbb, tehát néked adományozom, de...

Tholdi György szédítő hőséget érzett és túlradó örömében éppen királyi ura lábai elé akart borulni, de ez komoly kézintéssel feltartóztatta — ...de oly feltétellel adom azonban néked, ha holnap a cseh bajvívóval sikraszállsz és legyőzöd! Mihelyt kardodon felmutatod fejét, megkapod királyi pecsétetes levelünket!

Tholdi György arca pirosból veresbe és veresből fakósárgába játszott... Csak úgy szédült, zúgott a feje és a vörösmárvány tanácsterem oszlopai- s hosszú asztalaival táncot járt körülte; beszélni akart, de egyetlen hang se jött ki összeszorult torkából.

A király hideg nyugalommal nézett rá.

— Felséges uram, királyom!... Betegségem, gyengeségem ebben a percben megint meglepett, — hebegte rekedten — engedj kegyelmesen a szabadba.

— Menj! — volt a rideg, kegytelen válasz és a királyi szempárból lesújtó haragvillámok követték a távozót.

Mikor betántorgott lakásába, szolgálai összegyülekezve várták, mert Beppo egy kis gratuláló tüntetést akart tiszteletére rendezni, de azt hitték, megbolondult, mert alig csapta be maga után az ajtót, tüstént káromkodva, átkozódva esett magamagának s úgy összeöklözte, pofozta magát s olyan csomókat tépett ki vörös hajából, hogy legnagyobb ellensége se bánt volna vele el különben.

* * *

Miklós már a hajnal bemosolygó első sugaraira felébredt és felköltve Bencét is, átvitette magát egy csónakkal a budai oldalra.

A boltok s műhelyek csakhamar kinyíltak és Miklós bevásárolt a páncéltól és fegyverektől kezdve, mindent, amire csak egy vitéznek szüksége lehet, azután visszatért a csárdába, hogy felöltözzék, mialatt Bence meg Pejkót szerszámozta fel a fényes, új szerszámmal.

Mikor aztán felöltözve kilépett, szebb és délcegebb daliát nálánál már képzelni sem lehetett.

Aranyos hímzetű vitézi ruhája fölött finom munkával

vert páncél tündöklött, mely alól aprószemű, csillagos láncing folyt alá térdéig. Baljában héttollú buzogányát pergette, jobbjá pedig könnyedén tenyérvnyi széles szabályjának markolatán pihent.

Éppen akkor kelt fel a hegyek mögül a nap és előntötte hősi alakját fényének és sugarainak minden aranyával, a Duna felől lengő, könnyű szellő pedig játszva fodorozta, röpkén lebegtette ezüstoffényű sisakjának hullámoosan aláfolyló, hosszú, fehér tollbokkrétáját.

Bence alig talált szavakat nagy elragadtatásában.

— Szebb vagy, tündöklőbb vagy, szentem, magánál Argirus tündérkirályfinál, ... de nézzed, Pej kód se kutya ám, érdemes rá, hogy alattad táncoljon.

Ezzel elővezette a kedvenc paripát, melynek tükörsíma szőre aranyosan ragyogott a napban s büszkén rázta sallangós, cafrangos szerszámát és aranyos csótárait.

Miklós baljára kapva nehézveretű pajzsát, egyetlenegy szökéssel a nyeregben termett, a másik percben pedig csillagos sarkantyúját lova ágyékába mélyesztve, szélvészféleg száguldott a Duna felé, mire aztán Bence is szaporán felnyergelte szürkéjét és utána kocogott.

A Dunának pesti oldalán hatalmas zászló volt a part homokjába ütve, melynek lobogóját pattogva dagasztotta az éles reggeli szellő, büszkén tárva ki rajta az ország ékesen varrott címerét.

Ugyanilyen lobogó lengett a budai oldalon, tarkára festett korlátok, zászlók, címerek és virágfüzérékkel beagatott árbocoktól körülveve, melyeken belül fényesebbnél fényesebb sátrak sorakoztak egymás mellé, középen a király ezüstilliomokkal beszótt, kékselyem sátrával, melynek nyílt elejét baldachinszerűleg dúsan aranyozott, karsú oszlopok emelték.

A földet drága bársonyszőnyeg takarta s ugyanilyen, arannyal hímzett dagadó vánkások, karos rengők vették körül a lépcsőzetes, aranyozott, oroszlánlábú királyi széket is.

A korlátokat tömérdek fegyveres néptömeg zsibongta

körül, mely nyugtalanul tekintgetett az üres királyi sátor-, de még nyugtalanabbul a pesti oldalon lengő zászló felé.

— Úgy látszik, ma se jelentkezik senki bajvívásra! — szólalt meg komoran egy sebhelyesarcú, béna öreg ember s kezéből ellenzót formálva, tekintett át a túlsó oldal zászlója felé.

— Szégyen, gyalázat, hogy nem akad magyar vitéz, ki ezt a dölyfös csehet a porba vágna! — kiáltotta tüzesen mellette álló unokája. — Lennék csak nagyobb és volna fegyverem...

Az öreg büszke örömmel símogatta meg reszkető kezével unokája lángoló arcát:

— Szép szavakat mondtál, Máté!... De ládd, fiam, rettentő dolog az, hogy legjobb vitézeink mind vérükkel itatták ennek az átkozott szigetnek a porondját.

— Úgy van, öregapám! Egy se jött vissza, aki a földjére lépett. A két Rác testvér, a vitéz Győri, Pálfi, Simon, Veér László, Tetétlen Balázs, és még hányan, de hányan, valamenyit elő tudnám számlálni — mondotta egyik szomszédja.

— Csakugyan, mintha meg lenne átkozva a földje ennek az istenverte szigetnek! — bólintott rá az öreg.

— Nem hiába nevezték el Gyilkos-szigetnek, de az is, — szólt közbe egy harmadik. — Nézzenek arra, kelmetek, még a fáik is, mintha búslakodnának, olyan félősen, szomorúan hajladoznak alá.

Mindenki a Duna közepén álló szigetke felé tekintett, mely lombos fáival, virágos bokraival üdén, zölden integetett kifelé a lassan hömpölygő, szőke hullámok közül, csak partjának fehéres porondját szegő szomorúfüzei hajlottak alá mélán, bánatosan, mintha csakugyan az elesett vitézeket akarnák gyászolni szomorúan aláeresztett gallyaikkal.

A tömeg e közben nőttön-nőtt. A pesti oldal magányos lobogója köré is számosan gyülekeztek s izgatott suttogással lesték, várták, jelentkezik-e valaki viadalra?

— A királyi sátor üres! Ma megint nem jelentkezik senki! — járt szájról-szájra a csüggeteg suttogás.

— Bizony ez rossz jel! Bezzeg hetvenkedik, dölyfösködik ma megint az a cudar cseh bitang! Már harmadik napja, hogy nem verekedett. Vért akarna az minden nap ontani!

— Hallotta volna kelmed tegnap, hogyan gyalázkodott! Minden hajamszála égnek állt tőle. Azt mondta, ha ma se jelentkezik senki, hát leköpi a magyarokat s országnak világnak kikiáltja, hogy a magyar vitézeknek szoknya és guzsaly kell a kezébe, fegyverrel nem tudnak banni.

— Oh, add édes uram s jó Istenem, hogy adjon már valaki, aki torkára forrassa gyalázkodásait ennek a cudar világjöttmentjének, — fohászzkodott egy termetes polgár, sűrűn át-átnézegetve a túlsó oldalra, ahol egyszerre nagy mozgalom és hullámpzás keletkezett, mert Buda felől földet rengető nehéz dobogással vágatott elő a cseh bajvívó.

Valóságos óriás volt! Iszonyú vállakkal, hatalmas esontokkal s rengeteg alakja tetőtől talpig nehéz páncélba volt öltözve.

Balján malomkeréknyi érepajzsát emelte, oldalán arasznyi széles pallosa mellett, súlyos csatabárdja zörgette vértjét.

Már maga az alakja is döbbenet volt, de arca még riasztóbb, még félelmesebb. Vérivó vadság, kegyetlen vérszomjúság tükröződött minden vonásából s lángolón veres szakálla és haja, erdőként rengett alá sisakja alól, melynek hegyén hosszú vérszínű toll ingadozott.

Paripája éppen olyan rengeteg nagy volt. Ez is fel volt páncélozva és homlokán, mint a mesék egyszarvujának, háromélű vastör meredezett, hímzett takarója pedig a földet seperte.

Zörögve, csattogva vágatott a korlátok felé, miközben csúnyán káromkodott és becsmérelte a magyarokat, gyáváknak, pipogyáknak és koresoknak nevezve őket.

A nép fenyegető morgással zúgott és átkozódott, sokan öklükkel fenyegették, de mindezekre csak megvető, dölyfös lenézéssel felelt és a jelászlóhoz léptetve, áttekin-tett a túlsó oldalra.

A pesti oldalon mégsem jelentkezett senki!

Ekkor felágaskodva nyergében, mély, dörgő han-gon — hogy a túlsó oldalra is áthallatszott — kiáltotta:

— Hej, vitézek, híres magyar vitézek, bujzatok elő a kuckó mellől, ha mertek, egy kis vitézi bajvívásra. Én, a legyőzhetetlen, itt vagyok, hát ti, korcsok, gyávák, anyámasszony katonái, hol vagytok? — és csúfondárosan táncoltatta, ficánkoltatta nehéz lovát a korlátokon belül.

Egy légy döngését meg lehetett volna hallani, olyan síri csend követte a cseh gyalázkodó szavait. Minden arc szégyenpírban égett, mindenkit némává tett a szégyen és elkeseredés.

De egyszerre, mint a zivatar harsogása, égigrivalló örömjaj harsan fel a pesti oldalon s zúgó, dörgő tenger-áradatként csap át a budai oldalra és ezerek, meg ezerek ajkán görög, morajlik tovább.

Egy ismeretlen bajnok leeresztett sisakrostéllyal, aranyló szőrű pejparipán vágdat végig szélvészként a parton.

Fegyverei csengnek, fehér tolla felhöként úszik utána s megállva a zászló előtt, bajviadalra jelentkezik.

Egy perc alatt körülfogják, mindenki ölelni, csókolni szeretné, de ott teremnek a király vitézei, kiknek bajnoki mozdulattal átnyújtja fehér sisaktollát, mire ezek gyors tempóban áteveznek a csehhez, ki vérszín tollát — a ki-hívás elfogadásnak jelül — kicseréli a fehérrel.*

* A tizennegyedik században a vitézek vagy írásban hívták egy-mást ki, vagy kópjiák vasát küldték egymásnak a kihívás jelül. A kihívott félnek azonban ekkor is el kellett fogadnia a bajrahívást, ha a vitézi készület akármelyik más darabját kapta is. Így a man-fredoniai Guynson vaskesztyűjét küldte a győzhetetlen Castának, aki ezt kivarrott övével viszonzta. Cola Carpi drágaköves törét küldte vetélytársának, a mantovai Fallonak, a spanyol De Fronte Ylgizilo pedig kardját küldötte ellenfelének, ki viszont a magáéval viszonzta

Ezalatt gyorslábú futárok rohantak fel a királyi várba és Lajos király fényes kíséretével nagy tárogató-rivallás és trombitaharsogás között csakhamar megérkezett a bajvívó helyre és a sátor előtti árboera felrepült a király jelenlétét hirdető címeres zászló.

A kíséret között ott bujkált fakó pofával Tholdi György főfőtekmester és pohárnok uram is, kinek, mintha az orravére folyna, úgy lóg az ábrázatja. Maga se tudja miért, de valami emésztő nyugtalanság bántja. Olyan előérzet forma szorongatja a szívét, mintha valami szerencsétlenség készülne a fejére szakadni.

Busás pénzen váltaná meg elmaradását, de nem lehet; neki a király személye körül kell lennie, azéri hát félig a nehéz függönyök árnyékába húzódva, vontta meg magát a trónszék háta mögött.

A két jelzászlóhoz egy-egy csónakoeska volt kötve és a bajnok ez alatt sebes evezéssel kötött ki a Gyilkos-szigeten.

Miklós könnyedén a partra szökve, csónakát úgy berúgta a Dunába, hogy a kicsi lélekvesztő sebesen keresztülhasította a széles folyamot és a nagyerejű lóditástól nyílegyenesen fúródott orrával a túlsópart homokjába.

Dörgő éljenzés zúgott fel mind a két parton, a cseh pedig gúnyosan kérdezte ennek a hetvenkedésnek okát.

— Nem hetvenkedés ez, vitéz bajfelem! Egyik közülünk úgylis halva marad a küzdőtéren, a másiknak pedig elég ez az egy is! A halott nem kér csónakot, csak egy kis sírhelyet ezek alatt a csendes fák alatt, — felelte Miklós mélyzengésű érces hangján, magában pedig buzgón felfohászzkodott Istenhez, hogy segítse győzelemre szent és igazságos ügyét.

a kihívást. De megesett, hogy a sisakforgó és sisaktoll szerepelt kihívás jeléül. Kútfőink nem emlékeznek a párosviadalra való felszólításnak erről a módjáról, de minthogy a sisaktoll a vitézi felszerelés egyik lényeges alkatrésze, továbbá a történelem is több hasonló esetről emlékezik meg: joggal használhatom én is a bajrahívás ezt a költői szép módját, a nélkül, hogy a kor- és történelmi hűség ellen véténék.

D. F.

Miklós a nép örömrivallgása között, diadalmasan felmutatja a cseh bajvívó levágott fejét.

A cseh ez alatt gúnyosan méregette ádáz tekintetével:

— Vitéz, te tetszel nekem! Bizony Isten sajnállak! Derék, hatalmas legénynek látszol. Térdepelj le hát elbém szépen és könyörögj összetett kézzel, akkor nem bántalak... különben téged nem váglak le, hanem megeszlek! — és dörgő nevetéssel meredt rá, mind a harminckét fogát rávillantva kedvteléssel.

— Hagyjad idétlen tréfáidat — felelte Miklós mély komolysággal. — Csak pár szavam lesz hozzád. Vitéz, addsa jobbodat! Te sem bántottál soha, én sem sértettelek! Halálos ágyán mindenki megbocsát, tegyed te is, mert bizony mondom, nem sok idő van hátra már az életből.

A cseh öblös melle csak úgy tágult, zihált a nevetéstől:

— Hiszen te papnak születél, olyan szépen tudsz prédikálni, mindazáltal én oldalak fel, mert — e szavaknál ádázul rámeredt — kétfelé hasítalak, mint egy almát... Különben itt a kezem... aztán rajta...

Ezzel vaskesztyűs jobbájával át akarta Miklós kezét kapni, hanem ez még jókor megelőzte a barátságát és összeszedve hatalmas erejét, hamarosan olyant szorított az óriás kezén, hogy a vaskesztyű dióként összeroppant és kihatározó ujjhegyein csepegni, csorogni kezdett a vér.

A cseh elborzadva emberfeletti erején, kardját akarta kirántani. Erre aztán Miklós istenigazában megragadta és öltre mentek.

Csak félkézzel rángatta, félkézzel ropogtatta a csontjait, de az óriás még se tudott iszonyú erejének ellenállani. Páncélja kongott, pajzsa messze repült, maga pedig rengeteg testével hol erre, hol arra lódult, bukdosott, kalimpált, végre pedig térdre esve, összetett kezekkel kezdett könyörögni:

— Hagyjad meg életemet, derék vitéz! Minden kincsemet, gazdagságomat néked adom! Tizenkét vitéznek drága sok marháját, fegyverzetét, kincseit... Ne ölj meg, két árvám, fiam, lányom siratná vesztemet!

Miklós jó szíve hajlott erre a kérésre.

— Jó, hát nem bánalak! Ne legyenek miattam árvák gyermekeid! De kincseidet, gazdagságodat elveszem! Nem magamnak kívánom, hanem annak a két ifjú vitéz, bánatos özvegy anyjának juttatom, kiket legutóbb legyőztél.

— Odaadom, odaadom, csak életemnek kegyelmezz!

— Menj hát, gyáva hóhér! — riadt rá emelt hangon — vedd alamizsnaként rongy életedet, de esküdj meg nekem hitedre, javadra, hogy országunkba még akkor se teszed be többé a lábad, ha hazádat három tenger nyelné el egymás után, — s ezzel megvetően ellódította magától.

A cseh halálfélelmében remegve, hálálkodva esküdött, ígért meg mindent, mire aztán mind a ketten a csónakhoz ballagtak.

Miklós egész gyanútlanul hajolt le, hogy eloldozza, a cseh pedig villámgyorsan rántotta ki széles pallosát és orozva iszonyú csapást mért reá hátulról.

Egy röpke perc műve volt az egész gonosztett, de Miklós a Duna tükrében még elég jókor észrevette és sebesen félreugorva, a csónak orrát érte a csapás és abból hasított le egy jókora darabot.

Ekkor azonban már az ő kezében is megvillant a kard és ádáz dühvel támadt a gyáva orgyilkosra, ki minden erejét összeszedte a végső élethalálküzdelemre.

Mint két egymásra omló bércötömeg, rohantak egymásra... Összecsapódó pajzsaik csattogtak, dörögtek, kardjaik pedig csak úgy ontották a szikrákat s ádáz csatogásuk áthallatszott a Duna mindkét oldalára.

A cseh ajka tajtékot túrt és vadul ordított dühében, mert folyton hátrálnia kellett és Miklós villámként omló csapásait csakis gyors félreugrások és sebes alábukásokkal tudta kikerülni.

— Te sátán! Micsoda pokolbeli hatalmak segítenek? — üvöltötte, mikor ravasz cselei s halálosvégű cseldőfései kudarcot vallottak és folyton csak védelemre kellett szorítkoznia, ahelyett, hogy támadni tudott volna.

E mellett borzadva érezte, hogy ereje lankadni, fogyni

kezd s összeroppantott ujjai görcsös nyilalással sajognak, néha majd elejti kardját.

A halál hideg lehelletét érezte közeledni... s végső kétségbeesésében utolsó cselfogásához folyamodott, amelylyel eleddig még minden vetélytársát leterítette.

Dühös rohamot színlelve, vetette magát Miklósrá s mikor ez csapásra emelte karját, pajzsát feje fölé kapva, villámgyorsan térdre bukott, hogy így egy alsó vágással fejét lecsaphassa.

Csakhogy ez egyszer elszámította magát.

Mennykőcsapásként megdörrenő pajzsa két darabra szakadva repült a homokra, kétkézre fogott pallosa pedig egy másik iszonyú csapás alatt üveggként pattant kétfelé s csak csonka markolatja maradt a kezében.

— Kegyelem! Kegyelmezz életemnek, nemes bajnok! — ordította halálraváltan és összetett kézzel térdre vetette magát.

— Istentől kérj kegyelmet, orgyilkos haramia! — dörögte kegyetlen haraggal Miklós és kardjának harmadik suhintására a rótszakállú fej a homokba repült.

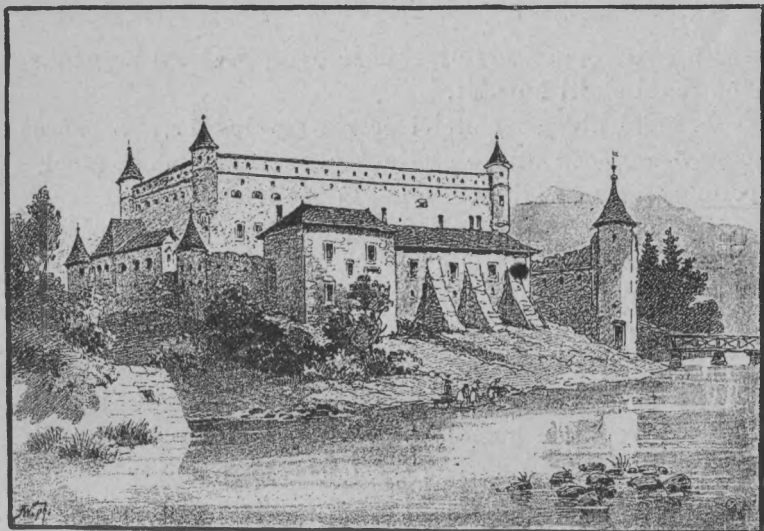
Vért okádva dőlt a páncélos test is nagy zörögve utána, mire Miklós kópjája hegyére szűrva a vérző fejet, diadalmasan felmutatta a parton álló néptömegnek.

Ezerek és ezerek örömrivalgása harsant fel erre, melyet százszoros visszhanggal dörögtek vissza a vén Gellérthegy falai...

A nép tombolt és ujjongott örömében, a tárogatók lelkesítő rivallással zengtek, a trombiták pedig harsogtak és minden zászló bókolt, hajladozott a győztes előtt.

Maga a király is örömpírban égő arccal lobogtatta feléje hímes patyolatkendőjét és intett hirnökeinek, kik gyors evezéssel siettek, hogy az ismeretlen hőst királyi színe elé vezessék.

**«Így lesznek az utolsók elsőkké,
az elsők utolsókká.»**

Lajos király nehéz szívvel várta a viadal kezdetét, mikor azonban Miklós pusztá kézzel akaszzkodott a csehbe és ugyancsak ropogtatni kezdte csontjait, boldog feljeddéssel szökött fel ültéből s kíséretéhez fordulva, felindult hangon kiáltotta:

— Most az egyszer, úgy látszik, emberére akadt a cseh! Ez a vitéz majd becsületre tanítja... — és e perctől kezdve feszült figyelemmel nézett át a szigetre.

Mikor pedig a cseh térdenállva kegyelemért esedezett, arca tüzelt, szeme pedig szikrázott örömeiben!

— Nézzétek, híveim! — rebegte nedves szemmel. — A cseh le van győzve! Istenemre, többet nem fogja gyalázni nemzetünket! De, mondjátok, ki az a leeresztett sisakú, fiatal vitéz?

A kíséret tagjai mindnyájan hallgattak.

— Hah, nézzétek, milyen emberfeletti erővel rázza azt

az óriás bajvívót... ide hallik a páncél ropogása. Milyen daliás mozdulatokkal, milyen vitézi hévvel küzd... s mennyi nemesség taglejtéseiben... Istenemre mondom, csak országom egyik legvitézebb daliája rejtőzhetik sisakrostélya mögött... De hát ki, melyik? — folytatta mélyen elgondolkozva. — Országomnak minden jóra való vitézét névről ismerem, de ennek a nagyerejű hősnek eleddig hírét se hallottam!... Csak nem valami idegen? Hah, milyen lesújtó szégyen volna, ha egy idegen vívná ki a nemzet becsületét... De szóljatok már, híveim, ki ő, honnan jött?... Legalább hazánkfia-e? — s feszülten hordozta körül tekintetét.

Az urak suttogva kérdezősködtek egymástól, de mindegyik csak fejét rázta.

Tholdi György a királyi szék háta mögött állt. Arca fakó volt és keskeny ajkát véresre rágta szörnyű izgatottságában. Mintha valami bűverő szögezte volna a szigetre, vadul elmeredő tekintetét egy percre sem bírta levenni az ismeretlen vitézről.

Szörnyű sejtelen cikázott át lelkén s egyre erősödő bizonyossággal lüktetett benne. Ő az! Ő az! Senki más.

A kétségbeesés környékezte s szeretett volna minden erőből odaordítani a cseh bajvívónak: «Vágd le, öld, marcangold!» S fele életét, lelki üdvösségét odaadta volna az ördögnek, ha a sziget a rajta levőkkel mindenestől elsüllyed.

Szörnyű izgatottsága végre a király figyelmét is felbresztette, kibén homályos gyanu kezdett ébredezni.

— Te se ismered ezt a bajnokot, Tholdi György? — kérdezte tőle élesen.

— Én, uram, király?! — riadt fel ijedten. — Nem, nem ismerem! — mormogta összeszorított fogakkal.

— Bizonyára valami idegen bajnok lesz, hiszen vitézeink a sereggel a határon táboroznak! — vélte Pekry Máté, a fősólyommester.

— Nem hinném, — vágott közbe a galambösz, nyolcvanhétéves Laczfi, a vitéz Laczfi testvérek nagyapja —

mozdulatai, fogásai ugyancsak magyarosak... azután, mintha valakire emlékeztetnének a régi időkből... — s gondolkozva simította végig fényes, kopasz homlokát.

— Gondolkozz, szeretett hivünk és apánk! — sürgette élénken a király.

— Régen volt, uram, királyom. A vénség megöli, kiszíja az emlékezetet... De mégis... most már tudom. Boldogult bajtársam, felséges királyi atyádnak egyik legderekabb vitéze, nagyfalusi Tholdi Lőrinc vívott szakasztott ilyen módon, mintha csak őt látná szemem. Még az alakja is olyan, minden mozdulatával...

A király Tholdi Györgyre pillantott, kinek arcát egészen feldúlták az ősz főúr szavai.

— Különben mindegy! Legyen magyar vagy idegen származású, királyilag jutalmazom vitézségét s Tholdi György gyilkos öccsének a részét és javait adományozom neki. Hősi volt a tett, legyen gazdag jutalom a bére! — mondotta ércesen a király.

Az udvarjáró urak élénken összesúgtak, összevihogtak.

A király komor tekintetéből, érdes hangjából világos kegyvesztést olvastak ki s gúnyos, kárörvendő tekintettel méregették a dúltarcú Tholdi Györgyöt, kinek, ha füle volt, meghallhatta — mert úgy volt mondva, hogy meghallja — amint az egyik megvető lenézéssel mondotta:

— Ej ha, ez hát a nagy rátartiság és dölyf vége! Gyilkos öccs! Ugyan szép atyafiság!

— Van vele mit dicsekedni, az már szent! Ne gratuláljunk ehhez a nagy kitüntetéshez? — kérdezte Czillér, a palotás.

— Gyászfátyollal? Vége az uraságnak, vége a királyi barátságának! Letörött a szarva, elfogyott a bakja! — sutogta elharapott nevetéssel Káldi, a pítvaros.

A király elszörnyedő felkiáltására azonban mind a sziget felé tekintettek.

Ekkor történt, hogy a cseh orvul támadt az ismeretlen vitézre és megkezdődött az ádáz élethaláltusa közöttük.

Tholdi György háborgó lelkében halvány reménysugár kezdett derengeni... hátha... hátha... Nem is mert odapillantani, hanem földre szegzett szemmel várta a viadal végét, szíve mélyéből a csehnek kívánva a győzelmet...

Reszketve pillantott fel a körülötte viharosan felzendülő örömszóra s égnek meredő hajjal látta a cseh kóp-jára tűzött fejét.

Erre zászlókkal és szőnyegekkel pazarul feldiszitett udvari sajka indult sebes evezéssel a győztesért és hangos tárogatózengés között tizenkét aranyhímes ruhájú, udvari vitéz kísérte nagy pompával a királyi sátor elé.

— Üdvözlünk bajnok, — csengett eléje a király érce-sen vibráló hangja — mondd meg neved és emeld fel sisakrostélyodat, hadd lássuk vitézi arcodat!

— Nem vagyok én bajnok, hanem üldözött földön-futó, felséges uram és királyom — felelte térdrehullva, tompán a megszólított.

Akaratom ellen gyilkosságba estem és testvérbátyám elzaklatott a széles világba... Halálra ítéltén, rejtőzködve bujdokoltam idáig, hogy trónod zsámolya elé borulva, bevalljam nehéz bűnömet és elvegyem büntetésemet vagy kegyelmedet! Ítélj hát felettem, oh, felséges uram és királyom!

— Te Tholdi Miklós vagy! — kiáltotta élénken a király, mire néma csend keletkezett az egész sátorban és ebben a csendességben harangütésként kondult meg Miklós mély, érces hangja és bátran felelte:

— Úgy van, uram, király, Tholdi Miklós vagyok, nagyfalusi Tholdi Lőrinc kisebbik fia, — és elszánt mozdulattal feltolta sisakja rostélyzatát.

— De hisz te Pálóci Miklós vagy, a nagyerejű hős, — kiáltotta Lajos király meglepetten, visszaemlékezve a Zára alatti hőstetre.

— Bocsáss meg, uram és királyom... s hallgass meg kegyelmesen. A magam üldözött, bemocskolt nevével nem szállhattam volna táborba. Idegen név mögé kellett

tehát rejtőznöm, hogy vitézi tettekkel tisztára moshassam nevemet vagy hősi halállal essem el a harc mezején. Mikor a zárai táborban kegyelmes királyi színed elé parancsoltál, Isten látja lelkemet, be akartam vallani mindent, de a táborra ütő ellenség váratlan támadása meggyusítottá szándékomat és az a balsorsverte árulás, mely hadaidat hazatérésre készítette, engem újra a bujdosásba űzött.

Az urak nagyrésze ott volt Zára alatt s még élénken emlékeztek Miklós hőstettére, szavai végeztével tehát az elismerés halk moraja zúgott szájról-szájra.

A király pedig egyre sugárzóbb tekintettel nézett le reá. Nagy lelke visszaemlékezett a zárai páratlan hőstetre — ott a magyar fegyverek dicsőségét, itt pedig a nemzet becsületét szerezte vissza vitézségével — s mennél tovább nézte nyílt, lelkes, hősiecs arcát, melyen öröm és bánat váltakozott, annál jobban megtetszett neki s egyszerre felemelkedve székéről, maga hajolt le és kitüntető kegyességgel emelte fel a térdelő Miklóst.

Azután királyi alakjának egész fenségében kiegyenesedve, villámló tekintetét körülhordozta az egész gyülekezeten, mintha keresne valakit.

— Tholdi György, — kiáltotta érces, emelt hangon — állj királyi székünk elé!

A lélekzetfojtó csendben egy kísértetiesen elváltozott alak támolgott elő s egy világért fel nem mert volna tekinteni. Reszketve állt meg az emelvény előtt és majd leroskadtt a mindenfelől rászegződő kíváncsi és megvető tekintetek súlya alatt.

Miklós mély szánalommal nézett reá, a király pedig így szólott:

— Urak, kedvelt híveim, hű vitézeim és országom tanácsadó, bölcs nagyjai! Nézzétek, Tholdi Györgynek kisebbik öccse az a vitéz gyerek, ki Zára alatt és ma kétszeresen hősi nevet vívott ki magának. Ámde ez a jó bátyja, örök életében csak vermet ásott öccsének, hogy

megejthesse, kizárhassa örökéből, magának akarva megszerezni az egészséget.

Méltatlankodó zúgás hangzott mindenfelől, de a király csendet intve kezével, rendre elmondotta, mint irigykedett emberfeletti erejéért öccsére; parasztnak, béresnek akarta nevelni, nehogy híre az övét elhomályosítsa.

Végre pedig, hogy elveszítse, csatlóshadával addig bosszantotta, ingereltette, míg gyilkosságba ejtette, ekkor aztán embervadászatot tartott rá hadinépével, jobbágyaival s kergette, hajszolta éren, nádon, utoljára vérjutalmat tűzve fejére, vérebeikkel akarta szétszaggattatni...

Az elszörnyedés és harag zúgása tört ki minden ajakról.

Cyrillus atya, a várad-hegyfoki monostor szentéletű perjele járt nálam, hogy kegyelmet kérjen üldözött öcséd számára. Tőle tudtam meg alattomos gonosz tetteidet és bölcs tanácsára szolgálodat is kivallattam és valamennyien rád vallottak, gonosz!...

Ekkép jártam tehát végére a dolognak, hogy igazságosan ítélhessenek! Bevallod-e hát gonosztetteidet, szívtelen, önző bátya, ármányszövő testvér? — rivallt rá a király, haragtól lángoló harccal.

— Bevallom! — nyögte olyan tompán, mintha a föld alól jönne a szava.

— Neked pedig, — fordult jóságos kegyességgel Miklós felé és nyájas napsugárként ragyogott rá fenséges arca — nemcsak kegyelmet adunk, hanem különös pártfogásunkról biztosítunk... Mivel pedig rossz szomszédság, török átok, mondja a példabeszéd, bátyád a maga örök-részt is önként neked adja... Vértagadó testvér, úgy-e önként odaadod birtokrészedet vitéz öcsédnek?

György reszketve nyögte ki az igen szót, még a saját halálos ítéletére se mert volna nemet mondani, mert a király sötét szeme haragos villámokat szórt s fenyegető redők huzódtak homlokára.

— Még ma megiratod róla az öröklevelet... most pedig el szemem előtt te, alattomos, megrögzött gonosz-

tevő, udvaromban nincs többé helyed! Öcsédnek ástál vermet, magad estél bele!

— Így lesznek az elsők utolsókká, az utolsók pedig elsőkké, — mondotta kenetes hangon az ősz János püspök — az örök igazság osztó keze mindenkit utolér.

Percekig tartó lelkesült örömrivalgás harsant fel a fiatal király böles és igazságos ítéletére, Tholdi György pedig a szégyen és megalázás megsemmisítő érzetével tá-molygott kifelé.

Mindenki megvetőn fordult el tőle s szívből örült bukásának, mert alattomos, fenhéjázó dölyfe miatt egyetlenegy jó embere sem volt az egész udvarnál.

Csak Miklós, kinek pedig a legtöbbet vétett, érzett iránta szánalmat és esedezve fordult a király felé:

— Felséges uram király, — mondotta megindultan — nem vágyom én bátyám örökrészére, sőt még a magamé sem kell! Legyen tiéd az egész, György bátyám s teljék be vele fősvény szíved kívánsága! Az én szívemnek csak egy vágya van, uram király, végy be vitéz seregedbe közembernek, hogy véretem onthassam éretted és hazámért...

A csodálat és elismerés halk moraja jutalmazta ezeket a nemes és szép szavakat.

— És te? — kérdezte szintén csodálkozva a király.

— Ami csekélyre szükségem vagyon, azt Isten segítségével jó kardom megszerzi . . .

— Ez kevés! Vitézséged más jutalmat érdemel! Kérj vagy kívánj valamit és megkapod királyodtól.

— Ha még kérnem szabad, felséges király, úgy esedezem, bocsásd meg György bátyám vétkeit s ne üzd el udvarodtól . . . Hagyjad meg magas tisztében, hadd tegye jóvá, amit vétett . . .

A király komoran nézett maga elé, de szigorú vonásai lassan-lassan megenyhültek:

— Ezt a testvért akartad elveszteni? Tholdi György, az egekre kiált vétkeid! Ám legyen, öcséd hősi tetteiért megbocsátom vétkeidet, de jövőre úgy szeresd, úgy meg-

becsüld, mint aranytiszta, hűséges szíve megérdemli . . .
Úgy legyen!

Tholdi György a király lába elé borulva, köszönte meg a nagy kegyelmet, öccsének pedig nyakába borulva, örök hálát és szeretetet fogadott, azután kihívóan gőgös, emelt fővel, — mintha semmi se történt volna — foglalta el megint a trónszék baloldalának első lépcsőjén szokott helyét.

A király pedig ezalatt hímes övéről leoldotta aranyveretű kardját és ezekkel a szavakkal nyujtotta át Miklósnak:

— Forgasd, vitézem, a haza és királyod oltalmára! Jobb kézben, mint a tiéd úgy sem lehetne. Mától fogva udvaromban lesz lakásod és mint belső udvari kapitányomnak tizenkét lóra való hópénz, húsz főnyi zsoldpótlék jár . . . Csapatod vezényletét pedig még ma átadja udvari főfőhelyettes kapitányom . . .

Miklósnak a torka elszorult s kimondhatlan nagy örömeben egy szót se tudott kinyögni, de a király tudott olvasni a tekintetekből is és tetszett neki az a határtalan öröm, mely Miklós szeméből sugárzott. Barátságosan megveregette tehát vállát, azután udvarához fordult:

— Üdvözljétek ti is, derék híveim, hadseregemnek vitéz leventéjét és a vitézi játékok és tornák leendő hősét!

Hangos éljenzés zúdult fel és az udvari urak rendre szorongatták a piruló és elfogódott Miklós jobbját, ki életének ezt az óráját nem adta volna oda a világ minden kincséért és gyönyörüségeért.

Hozzá még az a nagy kitüntetés is érte, hogy a király oldalán lovagolhatott a várpalotába és őfelsége az egész úton a legnagyobb jósággal és nyájassággal kérdezősködött otthona és ifjú évei felől, délben pedig királyi asztalához ültette és magasztaló szavakkal bemutatta felséges anyjának, Erzsébet anyakirálynénak is.

Tholdi György öccsétől nagy szívélyességgel elbűcsúzva, szintén lakására tért. Itt aztán eldobta a színlelés és tettetés álcáját.

Mint valami fullánkját vesztett vipera, huzódott legbensőbb szobáiba s itt fujta ki veresége és szégyenletes megaláztatása miatti mérgét és Miklóst még ádázzabbul, még engesztelhetetlenebbül gyűlölte, mint azelőtt, s magával a pokollal is szövetséget kötött volna, csak hogy elveszíthesse.

Egyik csatlósával bort hozatott és egymásután üritgette a nehéz serlegeket, ellenben Beppo csak apró kortyokban szüresölgette az erős hegyaljait.

Bár halk, suttogó hangon beszélgettek, Tholdi György mégis többször az ajtóhoz ment s felrántotta, nem hallgatózik-e valaki, mert veresége olyan gyávává tette, hogy egy bútor roppanására, a faragott gerendákban örlő szű percenésére is megriadt és torkán akadt a szó.

— Olyan tervet találj ki, hogy a gyanúnak még árnyéka se háramoljék ránk! — mormogta több ízben . . .

— Ne félj, uram, nemcsak fegyverrel, méreggel, hanem ármánnyal és bűbájjal is el lehet veszteni bárkit. A várhegy tövében lakik egy vén szaracénus drágakőárus, de e mellett titokban mindenféle megrontó bűbajos szereket is árul. Az udvari urak közül titokban sokan látogatják, mert jó pénzért mindenki baján segít. Meg mernék rá esküdni, hogy a fiatal Kávási Emődöt is ő segítette ilyen hamar dúsgazdag örökségéhez. Jó pénzért a mi bajunkon is fog segíteni, mert magával a sátánnal áll cimboraságban.

*

Az öreg Bence palotabeli új lakásának ajtajában várt Miklósra s nagy ujjongással fogadta mikor elébe toppant.

Miklós szeretettel ölelte meg hűséges vén cselédjét és szóról-szóra mindent elbeszélt neki a viadaltól kezdve, egészen a fényes királyi ebéd végéig.

Az öreg egészen szemmé-füllé vált a nagy hallgatásban és urának vitéz diadala felett érzett öröme hús esztendővel megifjította vén csontjait.

Mint valami fiatal apród, olyan tüzzel pattant fel ültéből, mikor végezetül Miklós ezeket mondotta :

— Húséges öreg eselédem, nesze ez a pár arany, fogadj egy jó négylovas orsószekeret és vágtsass haza Nagyaluba. Te vidd meg a hírét az én drága jó édesanyámnak, hogy fia fényesen visszaszerezte az ő Tholdi név becsületét. Mondj el mindent, amit tőlem hallottál, de csak vigyázva, óvatosan, nehogy a nagy öröm megártson az én jó édesszülém gyenge szívének . . .

— Úgy lesz, úgy lesz, — integetett ősz szempilláin csillogó örömkönnyekkel az öreg. — De hát mást ne mondjak neki, te hétországba szóló, hősi levente te? . . . — kérdezte vidám ravaszsággal.

— Mondd meg, hogy szeretném áldott kezét csókolni és megölelni mihamarább, de hát én most nem mehetek, — felelte Miklós.

— Nem is várnák meg, míg odaérsz! Jön az én nagyszonyom az én gyémántos gilicémmel tüstént! Meglásd, szentem, kis uram, mind a hárman egy-kettőre nálad leszünk.

— Isten hozzon benneteket, mihamarább, öregem!

Bence nem sokat késlekedett, hanem elbúcsúzva urától, leballagott az alsó városba és alig egy óra múlva már négy tűzvérű csikó repítette zörgős szekerét a napkeleti irányban továbbkigyózkodó nagyváradi úton.

Miklós az első napokban kissé nehezen tudott beleszokni a fényes és zajos udvari életbe, de a ragyogó fegyverjátékok, vitézi viadalok, melyeken egymásután aratta a koszorúkat, csakhamar megkedveltették vele a királyi udvart és pompáját.

Rokonszenves, hősvonású arca, nyílt, őszinte természete napról-napra több barátot szerzett neki, így a határszélről győzelmesen visszaérkező tábor hősei és vezérei, köztük Lórántfai, Kompolti Adorján, Kolta Illés, Ruttkai, a Laczfi-testvérek, Szudár György, Kont, Drugeth, Péterfi Tamás, Garai, a Bebékek, Héderváriak és még sokan az

ország legelső családjainak sarjai s legvitézebb daliái, már az első napokban barátságpoharat ittak vele.

Ugyanis a király a tatárokon kivívott fényes győzelem örömeire és a hősök tiszteletére fényes tornajátékot rendezett és mikor Miklóst is bejegyeztette a küzdők sorába, tréfásan mondotta neki:

— No, vitéz, a hősök és leventék legjobbjai mérköznek majd veled. Ezekkel nehezebb lesz ám elbánni, mint a cseh bajvívóval...

— Annál nagyobb lesz a dicsőség is, uram, királyom, ha győzni fogok! — felelte ragyogó arccal Miklós.

Másnap már kora reggel nagy tárogatózengés költögette az alvó várost és a zászlókkal, koszorúkkal díszített bajsorompó zengett, zúgott a tülkök, sípok rivallásától. A lelkesítő harci indulók bezengték az egész várost és ezekre a lelkesítő hangokra mindenfelől csak úgy özönlött a nép, katonaság az újonnan befestett korlátok és sorompók mellé.

A simán elegyengetett dunai homok egy roppant nagy, kiterített, fehér abroszhoz tette hasonlónvá a küzdőtér, melynek páholyai, erkélyei majd elrepültek a sok tarka és címeres lobogótól.

A királyi páholy felett büszkén lengett az ország és király címerével kihímzett lobogó.

Lassan, lassan már majdnem egészen megtellett az óriási térség, mikor ünnepélyes harangszó jelentette, hogy a király udvarával együtt a templomba indult.

Mise végén azután égigtörő örömrivallás, harsogó zene és fegyverzörgés között udvarával a küzdőtér felé indult.

Egy perc alatt az üres páholyok is megteltek fátyolos, pártás hölgyekkel. Az igazlátók — a tornabírák — egy magasba nyúló polcon, melyet három lobogó díszített, elfoglalták helyeiket. Azután a szigorú arcú bajmester lépett elő és hosszú, fehér botjával, ősi szokás szerint, felturkálta a küzdőtér homokját, hogy nines-e valami hurok,

tör vagy egyéb ártóeszköz alája rejtve, azután hangos, érces szóval kiáltotta:

— A fővény igaz és tiszta!

Ezalatt a küzdő lovagok csengő páncélban, tollas sisakban várták a sorompók mögött a megnyitást jelző három harsonazengést. Mikor a gémfákat megnyitották, tomboló paripáikon a fővényre rúgtattak s néma főhajlással, leeresztett fegyverekkel üdvözölve a királyt, lassan elvonultak a tornabírák páholya előtt, hogy ezek tolaik vagy lobogóik színét s pajzsukon viselt címereiket beírják.

Ezalatt Lajos király páholya háttérében szintén felöltötte szokásos tornaöltözetét. Ezüstveretes, finoman vésett páncélt kapcsoltak rá udvarnokai, kedvenc apródja pedig térdre ereszkedve, vörösbársony vánkoston nyujtotta át aranykoronás ezüst sisakját, melyből hófehér, páros strucc toll közül aranypatkót tartó ezüst struccfő ágaskodott a magasba, azután felöltötte a széles piros sávolyzatú fehér tornaköpenyt, mire tomboló harci ménjét vezették elő, melynek földig érő takarója szintén kékkal bélelt, széles, piros sávokkal átszótt, fehér selyemszövet volt.

Hogy a torna fényét és díszét emelje, maga a nagy király is lándzsát akart törni egyik vitézével s ő volt az első, ki a hármas harsona jelre és az igazlító hármas kikiáltására a fővényre vágtatott.

A sors Kompolti Pált jelölte ki erre a nagy szerencsére.

Lándzsáját hódolattal háromszor földig eresztve, bókolt a vitéz dandárkapitány királyának.

— Lovag, — kiáltotta ez messze zúgó, érces hangján, — úgy vívj, mint bármely lovagtársaddal és tiéd a babér, ha győzol. Ne kímélj, mint én nem kíméllek!

A felreccsenő harsogásra a király és a vitéz egymásnak vágtattak. Kompolti lándzsája a király hónalja alatt suhant el, míg a királyé őt melle közepén találta és kivetette a nyeregből.

Szünni nem akaró örömjaj harsogott mindenfelől és

minden ajk a király nevét rivallta mámorosan, lelkesülten az örömtől és dicsőségtől.

Ezután következtek hármásával a többi lovagok s végre páronként a legvitézebb küzdők és ezek között Miklós.

Ékesragyogású páncélja és címeres pajzsa ércből való lovasszoborhoz tették hasonlónvá és a nép megismerve benne a cseh bajvívó legyőzőjét, lelkesült éljenzéssel üdvözölte.

Szédítő hőséget érzett s minden csepp vére lángolón lüktetett ezekre a lelkesítő hangokra.

Könnyed üdvözléssel emelgette rengeteg lándzsáját, melyet megemelni se igen bírt volna más emberfia, azután megmarkolva rovatékát, sarkantyút adott büszkén táncoló PejkJának.

Első ellenfele Butkai Lőrinc volt, aki büszkén emelgette három sárkányfogas címerzetű pajzsát és már előzőleg kérkedve odasúgta kebelbarátjának, Pohárnok Miklósnak, hogy címerének sárkányfogaival megeszi Miklóst, kit csupán csak híréből ismert.

De bizony Miklós hatalmas lándzsája olyant csattant pajzsán, hogy a három sárkányfog betörött alatta, őt magát pedig szédülten szedték fel a homokról.

Barátja, Pohárnok haragra gyúlva, rúgtatott elő, hogy megbosszulja.

— No, vitéz, az én koronás kígyóm (ez volt pajzsa közepén) majd leharapja a dárdád végét! — kiáltotta nagy fenekedéssel.

— Se baj, lovag, csak engem meg ne harapjon! Annak nem igen árt a foga hegye — kiáltotta vissza jókedvvel Miklós és összerobbantak.

De bizony Pohárnok uram koronás kígyója szárnyra kapott, mert pajzsát háromfelé repedve szedték fel a másik végen, magát pedig a homokból, amelybe kígyója helyett ő harapott bele.

Tomboló tetszészaj és örömriadal üdvözölte a győztes Miklóst s maga a király is kegyesen intett feléje páholyából.

Kont Miklós dárdája szertevasadózott és csonkja lankadtan hullott ki kezéből, hatalmas alakja pedig inogva hanyatlott nyergéből a küzdőtér homokjára.

E kettős diadal után Kont Lőrinc, az ország első bajvivója állott ki, akit még senki sem vetett ki a nyeregből.

— Velem mérkőzz, lovag, — mondotta, dárdájával lovagiasan üdvözölve Miklóst.

Mindenki, maga a király is feszülten várta a diadal végét.

Alig harsant el a hármasharsonazengés, konduló dörrenéssel csattantak meg a vérték. Kont Lőrinc dárdája szertehasadozott és csonkja lankadtan hullott ki kezéből. hatalmas alakja pedig inogva hanyatlott nyergéből a küzdőtér homokjára.

Ez fényes diadal volt! Miklóst kiáltották ki a nap és a torna hőségé. A király páholyába hivatta és tollas ezüstsissakkal ajándékozta meg lángoló, lelkesítő szavak kíséretében, melyek lelkét egészen mámorossá tették.

A viadal végén azután fényes lakoma volt, melyen a fentemlített daliák, még a legyőzöttek is, barátságpoharat ittak vele s ujjongva fogadták körükbe és közülük tizenegyen — a daliák színe virága — hadisátorpajtásságot kötöttek vele s fejüknek, mint legvitézebbet, egy akaratlan őt választották.

Ezen a lakomán mondta neki Laczfi István azokat az emlékezetes szavakat, melyek másnap szájról-szájra jártak az udvarnál:

— Hej, Tholdi, Tholdi, ha bátyádban csak annyi igazlelkűség és lovagiasság lenne, amennyi a te kiköpött nyáladban van, ő is milyen derék vitéze lenne az országnak.

Elképzelhetni Györgynek dühét, mikor az effélék tudomására jutottak s mikor napról-napra látnia kellett, mint emelkedik öccsének szerencse- és vitézi csillaga folyton magasabbra. A király elárasztja kegyeivel, őt pedig észre sem veszik, ha pedig szóba állnak vele, hát lenéző, megvető kicsinyléssel teszik és ezt el sem igen palástolják.

Ilyenkor, mintha kést forgattak volna dölyfös májában s magában halálos bosszút esküdött mindenkinek, de legkivált öccsének.

Gyűlöletét azonban oly mesterien elpalástolta, hogy mindenkit elámított vele.

Öcsét egész az émelységig elárasztotta szeretetével, kedveskedéseivel. Drága paripát, fegyvereket, zamatos borokat ajándékozott neki s ő volt vitéz tetteinek legnagyobb bámulója és leghangosabb dicsérője, úgyhogy lassanként a király is jobb szemmel kezdett rátekinteni s megengedte, hogy udvari szolgálatát személye körül újból végezhesse.

Sixtus napján a király fényes udvari kísérettel s vitézeinek legjobbjáival Zólyom várába indult, ahol a lengyel követséget szándékozott fogadni.

A kiválasztott hősök között Miklós is ott volt és mikor visszatért, nagy öröm várt reá.

Amint lakásába lépett, női hangokat hallott. Boldog megrezzenéssel rántotta fel tehát szobájának ajtaját és jól sejtett, mert édesanyja és Magduska repültek hangos örömsikoltással karja közé, az öreg Bence pedig szemét törülgette durva gyapjúkendőjével.

Azt se tudta, melyiket ölelje, csókolja és jóideig egyikük se tudott szólni a nagy örömtől és boldogságtól.

Özvegy Tholdi Lőrincné bánatos özvegységének ezek voltak az első boldog napjai.

Büszke öröm dagasztotta anyai keblét, mikor hős fia karján végigjárta Budát és látta milyen tisztelettel süvegelik meg az emberek, mint sűgnak össze háta mögött:

— Itt megy az ország legvitézebb hőse! A cseh bajvívó legyőzője! A hasonlíthatlan erejű hős Tholdi Miklós.

De legnagyobb boldogsága az volt anyai szívének, hogy György fiából is a fiúk legjobbika lett.

Megérkezése napján mindjárt nála termett és könnyek között kérte bocsánatát megbántott édesanyjának, ki hogyne bocsátott volna meg neki!

Elragadtatva szorította tehát szívére és szeme örömkönnnyekben úszott, mikor látta, mennyire szereti öcsét s mindenben hogyan kedvében jár.

Csak Bencét és Magduskát nem tudta elámítani, bármennyire hízelgett, kedveskedett ezeknek is.

Bence folyton csak ezt mormogta: «Kutyából nem lesz szalonna», Magduska pedig belelátott fekete lelkébe és ösztönszerű borzalommal gondolt a jövőre, de sejtelmeit nem merte sem az özvegyel, sem pedig Miklóssal közölni, látva őszinte, mély bizalmukat.

Egyik nap Tholdinét még az a nagy kitüntetés is érte, hogy az anyakirályné öfelsége látni kívánta Magduskával együtt.

Miklós kíséretében mentek tehát a palotába és három fényes öltözetű, szőkefürtű apród vezette őket az anyakirályné fogadótermébe, ki udvarhölgyeitől környezve, elomló mély gyászruhában ült magas, trónszerűen mennyezetes székében.

A magas termetű, hódítóan fenséges tekintetű királyi hölgy kitüntető nyájassággal fogadta a hős édesanyját és hosszú ideig leereszkedő jósággal beszélgetett velük — és az elváláskor Magduskát homlokon csókolta és egy gyönyörű mívű aranykarpereccel — az akkori ötvösművészetnek egyik remekével — ajándékozta meg.

Ugyanennek a napnak délutánján átcsónakáltak a Margitszigetre, hogy megnézzék a bajvívás helyét.

Útközben összetalálkoztak Karesay Lőrincsel, ki Miklós után már tüvé tette egész Budát a nagy keresésben s most hosszasan és kételkedően nézett rá:

— Pálóci Miklós! — kiáltotta végre nagy örömmel, mikor végre felismerte egykori útitársát a fényes öltözetű leventében.

— Nem Pálóci, hanem Tholdi Miklós! — kiáltotta, melegen megölelve s bemutatva barátját édesanyjának és a többieknek. Meghívta őt is a szigetre és útközben röviden elmondta egész élettörténetét.

Vidám csevegés között járták be a szigetke egyes pontjait, csak Magduska volt komoly és szóvalan, amiért Tholdiné többször szemrehányást tett neki, György ellenben majd elolvadt a nagy kedveskedéstől.

Egyszerre ahhoz az apácazárdához értek, melyet IV. Béla király szentéletű leánya, Margit számára alapított.

A fejedelemasszony éppen künn volt az apácák legnagyobb részével a kertté alakított kolostor előtti téren.

A látogatókat nagy szívességgel fogadta s a nőknek megmutogatta a pompás zárdát oszlopos folyosóival, gyönyörű kápolnájával és egyszerű, de barátságos celláival.

Magduska a fiatal apácákkal hamar barátságot kötött, s ezek megmutogatták neki a galambjaikat, kertescskéiket s a kápolna oltáraitra készült hímzéseket és mise-ruhákat . . .

Míg Tholdiné egy éltes apáca kíséretében megtekintette a konyhakertet s a gazdasági épületeket, Magduska félrevonulva, a méltóságos alakú, de végtelen jóságos arcú fejedelemasszonnyal beszélt gyors, izgatott suttogással.

Bence el nem tudta gondolni és szerette volna tudni, mit beszélhet az ő gyémántos gilicéje, mert a fejedelemasszony arcán először mély meglepetés, azután csodálkozó kétkedés tükröződött, végül pedig majdnem szomorúan simogatta meg finom, halvány kezével védenca hamvas arcoeskáját.

Mikor a társaság, megköszönve az apácák jóságát, búcsúzni készült, Magduska elhalványult arccal és remegő hangon jelentette ki, hogy három évi próbaidőre, mint növendék lép a zárdába és ennek eltelte után felveszi a fátyolt.

Tholdiné majd elájult és görcsös zokogással karolta át Magduskát s Miklós is elhalványodva könyörgött neki, hogy ne tegye, de Magduska csak fejét rázta és kezet csókolva a főnöknőnek, határozottan mondotta:

— Holnap be fogok lépni, anyám!

— Vezéreljen Isten, leányom! — felelte ez halk, nyugodt hangon . . .

A társaság némán, leverten tért vissza Budára — és mikor a sötétedni kezdő folyosókon végighaladtak, Magduska kissé hátra maradt.

— Oh, gyémántos gilicém öreg szememnek egyetlen öröme, miért hoztad ezt a nagy szomorúságot házunkra? — kérdezte tőle megtörten az öreg Bence . . .

Magduska könnybenúszó szemekkel nézett reá vissza:

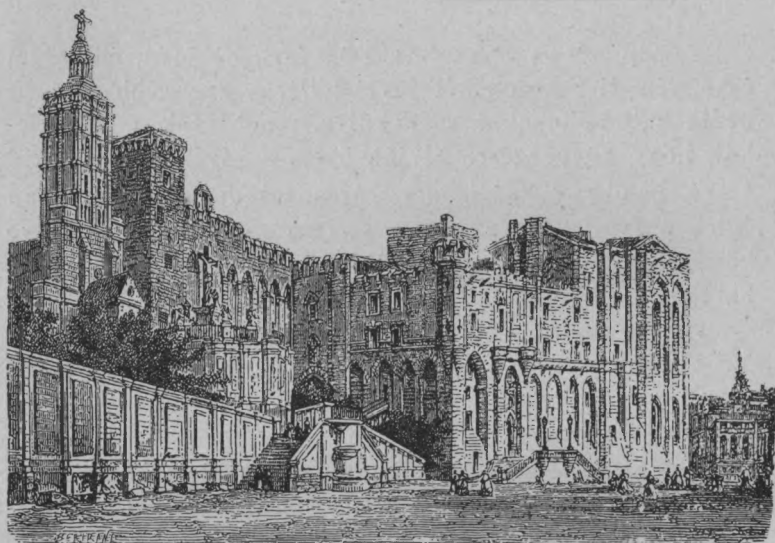
— Azért, hogy mellette legyenek s megvédjem fekete-lelkű bátyja ármányaitól. Az apácáktól megtudtam, hogy a fejedelemasszony az anyakirályné bizalmasa s a legfiatalabb növendék kíséretében mindennap a királyi palotába jó. Ez pedig én leszek s örködni fogok felette és az ármányok felett!

Bence lehajolt és mielőtt meggátolhatta volna, hálásan csókolta össze piciny kezecskéjét.

OSZK

Országos Széchényi-Könyvtár

Kétféle alku.

Hermolaus napján, pont déli tizenkét órakor egy csodatünet jelent meg az égen, melyről még a legrégibb krónikások sem emlékeznek.

Északról valami bántó sárgaság kezdett húzódni az ég boltjára s nemsokára az egész látóhatárt befogta. A nap elvesztette fényét, a tárgyak színüket s mindent valami szürke, határozatlan homály borított alkonyati szürkületbe.

E közben keleten és nyugaton rézveres belsejű fekete felhők kezdtek süket zúgással tornyosulni s lomhán aláereszkedő csipkéikkel majd a földet separték. Éjjeli sötétség és fakósárga homály váltakozott pillanatonként.

A levegő nehéz volt, mint az ólom, szinte fojtotta az embert. Egy falevél se mozdult, hanem mintha valamennyi le lenne forrázva, lankadtan, összezsugorodva csüngtek a gallyakon, a hang pedig csudálatos módon egészen elveszett, nem hallatszott ebben a fakósárga szürkiségben.

A nép félt és reszketett. Dögvészt, háborút, éhínséget és a végítélet közeledtét jövendölte, a gyengébb szívűek pedig a templomokba menekülve, meghúzták a harangokat, hogy könyörgésre hívják össze a híveket.

A beálló sötétségben a város minden templomában égtek a gyertyák s az isten szolgálói maguk is reszketve könyörögtek a Magasságbélihez, hogy fordítsa el róluk haragját s ítéletét.

A zsolozsmák ajtatosan zengő kardalába és a bűnbánó antiphónák megrázó dallamába komoran döngött bele a távoli mennydörgés ropogása és a magasból aláhangzó süket zúgás-búgás.

A vártemplomban Simon püspök tartott könyörgést, melyen az egész udvar résztvett, élén a királlyal és anyakirálynéval.

A kijövetelnél szoros tolongás támadt, mert a király, főbb uraitól környezve, a bejárónál megállt és aggódva nézett a fekete-veres égboltozatra.

A tolongásban, egyik oszlop mögül valaki megérintette Tholdi György vállát, aki megfordult és Beppo szemét látta a félhomályból kivillámlani.

— Légy készen, uram, — súgta gyorsan melléje furakodva — még ma ellátogatunk a szaracénus Muleyhez.

Ezalatt, nem riadva vissza a fenyegetőn közelgő zivatartól, Magduska sietve lépdelt az öreg Bence oldalán a zeg-zugos lejtőjű Csendes-kapu felé, melyet a nép találékony nyelve azért keresztelt ilyen furcsa névre, mert alig tévedt hébe-hóba tájára valaki.

— Jaj, Istenem, csak addig ki ne törne a zivatar!

— Nem tör ki, gyémántos bimbóm. Elmorog, dörmög egész napszállatig, hanem aztán akkor ugyancsak ugatnak ám a zivatar kutyái.

— Hát csak siessünk, Bence bácsi!

Magduska egyik kezével fátyola sarkát tartotta, a másikon pedig egy kis ózbórból készült zacskócskát szorongatott, melyben halkán meg-megesörrentek az ara-

nyak. A kapun kívül már nagyon gyéren fehérlettek elő a házak a hegyoldal bokros szakadékaik közül és majd mindegyik magas kőfallal volt körülépítve.

Egy jobbágyforma ember, szerencsére, megmutatta nekik a házat, melyet kerestek s így csakhamar ott álltak az erősen megvasalt, szeges kapunál, melyet óriási zárja megvédett minden betörés ellen.

A zörgetésre valami tompa, krákogó hang idegenszerű kiejtéssel megkérdezte, hogy mit akarnak.

— Hát vásárolni akarunk! Lopni csak nem jövünk világossal! — kiáltotta gorombán az öreg Bence, mire nagy zörgéssel, csikorgással fordult meg a závárban a kules.

Egy ijesztően sovány, összetöpörödött alak állott előttük, idegenszerű öltözetben és hosszú bojtos vörös fezzel a fején.

Kezében, mely ragadozó madár lábára emlékeztetett, nagy csomó kulesot zörgetett s karvaly forma ráncos arcából szúrós tekintetű szempár villogott elő.

— Én vagyok, Muley Hasszán, a böles, — mondotta barátságos vigyorgással, de idegenszerű kiejtéssel — lépjete be hát! — és becsukva a kaput, bevezette őket a házba, mely belülről oszlopos csarnokával és virágos szökökútjaival, a keleti lakóházakra emlékeztetett.

Magduska szorongva követte és félősen kapaszkodott Bence karjaiba.

A téres szoba falai mellett köröskörül rekeszes állványok és furfangos-zárú, vassal kivert szekrények álltak, melyeken szárított növénycsomók, mindenféle csudálatos alakú eszközök, edények és üvegek heverték, avatag kéziratcsomókkal, pergamentekkel és bőrkötésű, nagy kapesos könyvekkel, e mellett kábító, édeses, fűszeres illat telítette a levegőt.

— Egy amulétra volna szükségünk, böles Muley Hasszán, — susogta halkán Magduska.

Az öreg szaracénus ravaszul vigyorgott, miközben aszalt arcának mind a száz ránca izgett-mozgott.

— Amulétot, talizmánt, azt kaphattok nálam. Van belőle bőven. Várjatok, mindjárt hozok egy kis mutatót.

Azzal egy falbarótt titkos ajtón kisurrant, de már a másik pillanatban egy lapos, vésűzött vasszekrénykével csoszogott befelé, melyet egy kígyóformán tekeredő kulcsal nyitott fel.

Ez a szekrényke mindenféle csudásalakú, rejtélyes dolgot tartalmazott.

Egymás hegyén-hátán heverték benne a füles dobozok, tokocskák, gömbölyű, háromszögletű, csillagalakú érmek, gömböcskék, nyakbavetőzacsók, vánkoscák, tasakok, gyűrűk, karperecek, fityegők, láncok és tűformára alakított szobrocskák, madár-, kígyó-, bogár-, féregalakok, a világ mindenféle ércéből öntve, összeforrasztva, különböző drágakövekből, különös fanemekből és esontokból kifaragva.

— Ez a hegyes, indiai gyémánt acélgyűrűbe foglalva és a balkéz neveletlen ujján viselve, megvédelmez a szemveréstől, az orgyilkostól, — szólalt meg ünnepélyes, titkzatos hangon az öreg — ebbe az arany háromszögbe foglalva pedig hathatós ellenszere a mérges kígyócsípésnek, a lándzsaszúrásoknak, ebben az ezüstben pedig a jobbkez mutatóujján hordva, a háborúban védelmezi meg a viselőjét kardszúrástól és vasnyíltól. Abu el Guzurat kalifa is ezt viselte háborúiban; vasfegyver nem is fogott rajta, így hát réznyíllal lőtték agyon.

— Ez a keleti smaragd pedig, oh, leányka, a vérezéseknek és a maró mérgeknek a leghatásosabb ellenszere. Viselőjét nem szállja meg nyavalyatörés, nem fogja az átok és elúzi a kísérteteket és balszerencsét.

— Ezeknél még hathatósabb erejű bűvös szert szeretnék, — felelte Magduska, mikor Muley felszólította, hogy válasszon. — Olyant adj, mely megvédelmez fegyver, méreg és mindenféle szerencsétlenség ellen.

— Akkor bizonyára ezt akarod, oh, leány, — mon-

dotta a szaracénus és egy háromféle ércből összeforrasztott háromszögalakot tett eléje, melynek lapjára mindenféle bűbajos jegyek voltak vésvé és minden sarkába másmásszínű drágakő illeszkedett, közepén pedig egy sugaras nap és ebben a világ szemének nevezett, bűbajos erejű, nemes opál ragyogott.

— Ebben valamennyi itt látott talizmán ereje egyesül. Megvédelmez betegségtől, gonosztól. Viselőjén nem fog a fegyver és semmiféle méreg. Megvédelmez a képmutató barát, a csalárd, gonosz testvér ármányai és törvései ellen és elhárít minden rontást és orvtámadást, és viselőjét ébren, álomban sérthetlenné teszi. Nagyon ritka, drága jószág... ára negyvenöt nehéz arany!

Magduska felragyogó szemmel gyorsan nyúlt a finom láncon csüngő talizmán után.

Ez az, ez az... ilyent óhajtott ő, ami Miklós bátyját minden orvtámadás és testvéri ármány ellen megvédje.

Egészen boldogan nyujtotta tehát oda erszénykékjét, melyben összes pénze, ötven velencei arany csörgött, aztán elhagyták a magányos házat.

Sietve lépkedtek hazafelé, mert a vihar kitörése már csak egy hajszálon lógott s az égboltozat olyan félelmesen sötét volt, hogy Magduska összeborzongott.

— Ezt holnap, mielőtt a zárdába megyek, magam akasztom Miklós bátyám nyakába és megígértetem vele, hogy soha le nem teszi... Mit gondolsz, úgy-e, megteszi a kedvemért?

— A te kedvedért mindent megtesz a világon, gyémántom, — felelte Bence — bár te is hajlanál kérésére és ne lépnél a zárdába. Szegény nagyasszonyom kisírja mind a két szemét utánad.

— Miklósért teszem, — mondotta sóhajtván Magduska. — Nem szabad tehát haboznom... Bizonyára őrzőangyalom súgta ezt a gondolatot, mert olyan egyszerre jött... Oh, Bence bácsi, én nem tudok hinni György bátyánknak... Sejttem, érzem, valami gonoszat forral lel-

kében. Észrevettem, milyen gyűlölettől izzó, ádáz szemmel néz Miklóstra, ha azt hiszi, senki se látja.

— Hát nem védelmezi meg ez a furcsa, bűbajos erejű izé... mi? Hiszen téged is megmentett az övé... te magad mondottad, arany bimbócskám!

— Igaz, mondtam, — felelte a leányka — de egy szerető szív védelme erősebb minden talizmánnál. Miklós bátyám megmentette az életemet, tehát én is örködni akarok az övé felett.

Erre Bence mit sem tudott felelni, annál kevésbbé, mert az utca végén Miklóst látták feljükk sietni.

— Hála Isten, csakhogy itt vagytok. Édesanyánk egészen odavan értetek való aggodalmában... De hol is tudtok járni ilyen ítéletidőben? — kérdezte aztán szelíd szemrehányással.

Bence csakugyan jól jövendölt, mert napszállat táján olyan erővel tört ki az égiháború, minőre a legvénebb emberek se emlékeztek.

Leomló tetők, bedőlt tűzfalak és kémények ropogtak, csattogtak versenyt a mennydörgéssel és az égsarkakat átszelő villámlobogások között ökölnyi, hegyes jégdarabok hulltak, agyonverve minden élő, akit Isten haragja a szabadban ért.

Csak úgy éjfél tájban kezdett a zivatar csillapulni, de a zápor még úgy zuhogott, mintha dézsából öntötték volna.

— Ez jó nekünk, legalább senki se dugja ki az orrát, hogy utánunk lessen, — mormolta egy hang, melyről Bepóra lehetett ismerni és mellette Tholdi György gázolt nagy cupogással a locs-pocsban.

Egypárszor majd a nyakukat törték ki a szakadékos hegyoldalon, de az ördög segíteni szokta az ő hű cimboráit és szerencsésen érkeztek Muley Hasszán házához.

— Zörgess szaporán, térdig állok jégben-vízben...

Mire Beppo válasz helyett egyszerűen kinyitotta a kapu kis rejtekajtáját, mely csak a beavatottak előtt volt ismeretes.

— Micsoda, nálad a kulcs? Hát ilyen bizalmasa vagy ennek a vén krokodilusnak? — kiáltotta György álmélkodva.

Beppo nevetett.

— Régi ismerősök vagyunk. Egypár nemszeretem-dolgát is tudom a multból, azért kedvemre tesz, amit csak tehet. Különben, ha kíváncsi vagy rá, hát pár rövid szóval elmondom az egészet.

Midőn Balbiglio bíbornoknak apródja lettem, hosszú időn át Avignonban tartózkodtam és a pompás pápai palotában volt a lakásunk.

Ebben az időben Muleynek voltak a legszebb drágakövei és legritkább keleti gyöngyei és bejáratos volt a legelső nemesi házakba és főpapi palotákba.

Lakása és boltja a pápai palotával szemközt, a Della Garra-palota árkádjai alatt volt és hogyan hogyan nem, egyszerre elvesztette a főudvarmester őexcellenciájának kegyét és nemsokára annyi mindenféle rémséges gonosztettel és méregkeveréssel vádolták meg, hogy a testőrök egyszerre csak rajta törtek, elfogták és a palota tömlöcébe hurcolták.

Már kimondták rá az ítéletet: jobb kezét levágják, azután máglyára vetik, mikor egy reggel hült helyét találták börtönében. A börtönőrök azt állítják, hogy csakis a sátán segítségével menekülhetett, kinek hű szövetségese volt. Ebben aztán mindenki megnyugodott, mert tudták róla, hogy a gonosszal cimborál.

Képzeld el, kegyes uram, meglepetésemet mikor évek mulva egyszerre itt Budán összetalálkoztam vele. Nagy tisztességgel köszöntem neki és drága egészsége után tudakozódtam, hogy nem-e ártott meg neki az avignoni tömlőc levegője?

Hajh? láttad volna, mekkorát ijedt! Még az álla is reszketett, fejebőre pedig a turbánját emelgette... Ennyi az egész, s azóta jóban vagyunk s nem tagad meg holmi apró szívességet tőlem.

E közben, mindjárt az első koppantásra, az oszlopos

csarnokból nyíló ajtó is feltárult és mind a ketten beléptek a szobába, melyet a boltozatról lefüggő cifra bojtokkal és színes üvegekkel felcifrázott mór munkájú lámpás világított meg.

A vén Muley Györgyöt is úgy fogadta, mint bizalmas ismerőst s úgy látszik, Beppo jól beajánlhatta, mert bizalmas vigyorgással kezdett vele alkudozni, sőt úgy látszik, azt is tudta, miért fáradoztak hozzá, mert macskaszerű lépteivel csakhamar kiosont a szobából és egy különös munkájú, tarkára festett szekrénykével tért vissza, azután egy illatos gyantapálcácskájával meggyújtotta a karosgyertyatartó három viaszgyertyáját és rekedt, karvalyviogáshoz hasonló hangján így szólott:

— Senki se vádolhat téged, nemes lovag, semmivel, mert nem te, hanem a bűbáj okozza vesztét öcsédnek. Ez ellen pedig nincsen segítség, hacsak bűvös erejű talizmánnt nem visel. Ez nem üt sebet, mint a kard és tör, nem hagy nyomot, foltokat, mint a méreg, hanem úgy elsorvasztja, úgy elemésztí, mint a lappangó láz vagy a száraz betegség.

— De hát mi ez, mi van ebben aládában? — kérdezte borzongós kíváncsisággal György.

— Ebben van a bűbajos erejű, megrontó alruna gyökér* vagy a sátán marka. Azért nevezik így, mert megrontó ereje olyan menthetetlenül elvesztí azt, akinek szobájában napnyugati irányban eldugják, mintha maga a sötétség fejedelme ragadná meg körmeivel.

— Nem ront-e meg bennünket is? — kérdezte György gyáva félelemmel és majd felugrott ültéből, mikor a vén szaracénus a szekrénykét feléje fordította.

* Botanikus neve *Atropa Mandragora*. Mérges, bódító erejű növény, a csucor-félék (*Solanaceae*) családjából és gumós gyökere valamelyest hasonlít néha az emberi kézhez, néha pedig egy emberalakhoz. Dél-Európa vizenyős erdőiben, folyópartjain és a Középtenger mellékén található. A régi korokban a bájitalok- és boszorkányitaloknál nagy szerepet játszott, de szélében-hosszában használták a gyógyászatban is, és mindenfelé hittek gyógyító és bűvös erejében. Különösen a varázslatban (*Magia*) játszott nagy szerepet és mint fentebb láttuk, a legeszeveszettebb képtelenségeket fogták rá. D. F.

— Ne félj, nagy úr! Ez a hétféle fából készült szekrényke már öcséd nevével van lezárva és az ő, hártýára írt neve van a bűvös gyökér markába tűzve, három szál hajával együtt, mert tudd meg, hogy alakja olyan, mint az emberi kézé.

— Más egyebet nem kell tenned, hogy öcséd halálosan meg legyen rontva, minthogy ezt a szekrénykét szobájában valahová napnyugat felé elrejtjed, majd a többit meglátod nemsokára.

György Beppóra nézett — ez helybenhagyóan biccentett fejével, hogy ő majd ezt a szekrénykét Miklós szobájába fogja lopni — és mikor fizetésre került a sor, nagyon szítta a fogát, mert óriási összeget — százötven aranyat kellett előkaparnia övén függő tarsolyából. Azután meglegedetten indult cinkostársával hazafelé a zápor-szaggatta, nyaktörő hegyi úton.

Alig tevődött be az ajtó utánuk, Muley Hasszán rancos arca elégedett mosolyra torzult.

— Milyen bolondok az emberek, hogy ilyen lehetetlen dolgokat elhisznek! No, — de azért itt a jó és rossz száll egymással szembe, majd meglátjuk melyik győzedelmeskedik? Nekem ugyan mindegy, mert mind a két alku szép hasznot hozott, — mormogta az aranyokat vígan csörgetve zacskójában.

A hadicsel.*

Lajos király visegrádi palotájának fényes, csarnokos termében éppen néhány okiratot írt határozott, erős vonásokkal, mikor a liliomokkal hímzett ajtófüggöny megmozdult és az anyakirályné kedvenc apródja, az olasz származású Luigi jött be és szertartásos hajlongások közt jelentette, hogy ő felsége az anyakirályné imáját végezve, azonnal itt lesz.

A király sietve nyomta kisalakú titkos pecsétjét — (tollas sisak az ország címerével és körirattal) — az okiratok lágy viaszkarikáiba, miközben futólag még néhány parancsot intézett fő-főíródeákjához, Küküllei Jánoshoz, ahogy a levelestár őrét abban az időben nevezték.

* Az ebben a fejezetben elmondottaknak csak annyi a történelmi alapja, hogy Nagy Lajosnak volt ugyan a császárral, ennek féltékenysége és okatlan gyűlölete miatt, némi viszálya, és bizonyos határsérelmek orvoslására 1361-ben követeket is küldött Prágába, és majd két éven át fegyverkezve a császár ellen, 1362 nyarán előhadait meg is indította ellene, maga azonban Trencsénnél tovább nem ment. A kibékülés csak 1364-ben Brünnben történt, hol végre a császár és Nagy Lajos király személyesen találkoztak. D. F.

János pap sietve kapkodta össze pergamen-tekereseit és alázatos bókolások közepette távozott, mert a csarnok függönyei mögül ruhasuhogás hallatszott és belépett Erzsébet királyné magas, büszke alakja.

Halvány arcát, mintha márványból faragták volna, csak két sötét szeme égett ízzón, áthatón, mintha megtörő könnyei visszfényét akarná uralkodói, büszke pillantásával elpalástolni.

A király felkelt magashátú székéből s fiúi hódolattal sietett kézcsókolására.

— Megint könnyek! — mondotta gyöngéd szemrehányással, miközben azok felé a nehéz, vánkosos támlásszékek felé vezette, melyek a csarnok fülkeboltozatáról aláhulló gazdag függönydísz előtt egy tömör faragású, berakott ébenfa asztalka körül álltak.

— Azt hiszed, királyi fiam, oly könnyű a feledés. Az elmúlt hónapok tengerhosszúak voltak a fájdalomnak, de pillanatnyi rövidek a feledésnek, — mondotta bánattompította mély csengésű hangján.

— De mégis, királyi anyám, mérsékelni kellene fájdalmát.

— Tán mérsékelném s tudnám is mérsékelni, ha az Úr kegyelme természetes halállal szólította volna el Endre öcsédet... de orgyilkosok keze fojtotta meg, rettenetes halálküzdelemben mult ki... ezt, ezt fiam, lehetetlen elfelejteni... s remegő hangja elcsuklott a visszafojtott zokogásban.

— A bosszú órája napról-napra közeledik, seregeim gyűlnek, haditárim tömvék fegyverekkel... Anyám, Endre öcsém halálát megbosszulom, vitéz hadaimmal feldúlom a nápolyi orgyilkosok fészket, a bünösök pedig halállal lakolnak.

Ebben a pillanatban a vár udvarán hármas harsonazengés rivallt és a főpalotás jelentette, hogy a követség visszaérkezvén Prágából, a főkövet meghallgatásért esedezik.

A király intett, mire belépett a követség feje, a daliás termetű Lőkös Bertalan.

— Üdvözlünk, hívem, mi hírt hoztál a csehek királyától és császárajától.

Lőkös feszengett s e közben észrevehető zavartan nézett az anyakirálynéira. A király észrevette ezt.

— Királyi anyánk, ki távollétünkben bölcsen és erős kezével kormányozza helyettem országunkat, megengedi, hogy a maga valóságában add elő, mit végeztél. Beszélj hát vitéz főkövetünk, mit felelt, békét és barátságot tolmácsoló szomszédi üzenetünkre, Károly, a császár-király?

Erre aztán Lőkös lángoló arccal elmondotta, hogy a csehek új császára a szíves, barátságos szomszédi üdvözlésre csúfos gúnnyal és lealázón sértő üzenettel felelt.

— Uram, király és felséges királyné, — folytatta Lőkös emelt hangon, mélyen meghajolva — kegyelem fejemnek azokért, amiket elmondok, hiszen nyelvem szeretném elharapni, mielőtt elmondom.

— Semmit el ne hallgass, főkövet úr! — vágott közbe komolyan az anyakirályné.

— Hát te, gyerek, nem tudott urad bölsebb, tiszte-sebbkorú követet találni náladnál országában? — kiáltott rám magas trónusáról. — Mondd meg uradnak, ki maga is gyermek még, hogy eressze el büszke, uralomvágyó anyjának a köténye szélét és járjon a maga lábán . . . Azután legelső kötelességének tartsa, hogy maga személyében jöjjön udvarlásunkra trónunk elé és rakja le lábához jó Magyarországnak köteles adóját. Tizenegy királyok, hódolt fejedelmek gyűlnek trónunk elé, ő is jelenjen meg ezekkel és országa hűbéradójával.

Az anyakirályné márványarcán két tűzrózsa gyúlt ki ezekre a lealázó szavakra, Lajos király szeme pedig lángoló haragban szikrázott és széles melle csak úgy rengett az izgalomtól.

— Jól teljesítetted küldetésedet, hívem! Menj és pihenj a hosszú út után! — mondotta haragját elnyomva,

de alig hogy Lőkös távozott, haragja indulatos szavakban tört utat magának.

— Oh, csak most ne jött volna, mikor a nápolyi hadjáratra készülök egész haderőmmel.

Az anyakirályné hevesen hullámzó kebelével egyenesedett fel s lángoló tekintete merőn tapadt fiára.

— Az én fiam, Lajos, a magyarok vitéz, lovagias királya tétovázik, mikor ennek a súlyos sértésnek megtorlásáról van szó . . . — riadt rá felcsattanó hangon . . .

— Nem, ezt nem hishetem . . .

— Anyám, — kiáltotta a király, lángbaborult arccal — te kételkedsz bennem? . . . A harag és a bosszú adta azokat a szavakat ajkamra, mert a nápolyi hadjáratot el kell halasztanunk!

— Ki mondja ezt? Hadikészületeid még jó időt vesznek igénybe! Fel tehát! Készenálló haderőddel ronts addig Prágára! Vitéz hadseregednek csak egy kis erőpróbájába fog kerülni, hogy a csehek császárfjának dolyfét megtörje.

— Igazad van, királyi anyám! Tanácsod most is bölcs és célravezető, mint mindig! Úgy van! Seregem élén haladéktalanul Prága ellen indulok és országom hűbéradóját kardom élével fizetem meg! — kiáltotta hősi indulattól felsugárzó arccal a király és hálásan csókolta meg anyja kezét.

— Én meg addig siettetem a seregyűjtést és hadikészületeket, hogy Prága után rögtön Nápoly ellen vihesd diadalmas zászlóidat.

Kevéssel ezután a visegrádi palotában nagy sürgésforgás keletkezett. Vágtató hírnökök robogtak gyorslábú paripákon a szélrózsa minden irányában, a Duna tükre pedig lassú himbálással hosszú evezős gályák s dereglyék jelentek meg és az udvar még aznap lázas sietséggel indult Budára.

*

A rákövetkező nap a pirosan hasadó hajnal rózsa színű mosolygása Küküllei Jánost, a levelestár tisztet és

tudós őrét, már a vörös márványoszlopszatú tanácsteremben találta, amely egyúttal a levelestár is volt.

A tudós atya írópulpitusa előtt görnyedezett, melyen a gyertyatartó, kalamáris, ostyadobozka s más egyéb kellék igen ügyesen és díszesen azokból a szarvaskörmökből és őzaggancsokból volt összeállítva, melyekkel egykori tanítványa, az egyházi pályára készülő, korán elhalt Omode-fiú ajándékozta meg hálás szeretete jeléül.

A cifra vaspántokkal kivert okleveles ládák nehéz fedelei, az okiratos fülkék s leveles szekrények ajtóitárva-nyitva voltak s tartalmuk a hosszú, vaskos faragású asztalokra volt teregetve és a nyitott ablakokon át befujdogáló friss dunai szellő szárazon zörgette, suhogtatta az avatag pergamenttekerceket, a lefüggő pecsétű hárttyákat, okiratokat és a külországok fejedelmeivel váltott levelek habos fehér irhahárttyáit.

A tudós atya egészen el volt mélyedve munkájába. Serényen forgatta a disznóbőrbe kötött óriási foliánsok zörgő leveleit s egyik okiratot, levelet a másik után betűzgette át.

— Hiába is keresem, még ha minden betűt megolvások is, se akadok olyan levélre, amelyben az lenne megírva, hogy Magyarország más birodalomnak hűbéres adót fizetett! Ilyen nem történt soha! Előre is megmondtam királyi uramnak, mikor ezt a parancsot adta, dünynyögte magában, azután hozzáfogott a teméntelen okirat visszarakosgatásához.

De nem állhatta meg, hogy ki-ki ne nézzen a márvánnyal ívelt ablakokon, valahányszor csak megzendült a tábori kürt vagy tárogató.

Hosszú sorokban vonult a készen álló haderő Trencsén felé, mert ez esett legközelebb a Morva határszélhez s gyors hírnökök hordozták szét a hadrahívó parancsot a vármegyékhez, egyes városokba és nemesi kastélyokba, hogy hadaikkal Trencsénbe gyülekezzenek, hová a király is — az országtanács megtartása után, válogatott vitézeivel azonnal megindul.

Orbán vértanu napjára volt kitűzve az országtanács, amelyre az országnak huszonnégy legéltesebb főurat idézték meg királyi levéllel.

A kitűzött napon tehát valamennyien Budára gyülekeztek s a tanácsterem nagy asztala mellett elfoglalták helyeiket.

Komoly helyesléssel hallgatták a király szavait, kinek érces hangja lelkesen csengett a hosszú teremben, mikor pedig előállott Lökös, a prágai követ és újra elmondotta a császár dölyfös üzenetét, az ősz főurak szeme villámokat szórt és királyuk hősi hévtől áthatott szavaitól feltűzelve, riadó lelkesedéssel egyhangúlag kiáltott:

— Legyen harc és háború! Utolsó csepp vérünkig harcolunk, ha kell, a cseh ellen! Éljen a király!

Ennek a lelkesedésnek tüze még akkor is ott égett a király arcán, mikor a palota oszlopcsarnokán áthaladva, Miklóst hívatta és ez belső szobájába lépett.

A király pár pillanatig fürkészően nézett szeme közé.

— Ismerem ugyan példátlan erődöt és hősi vitézségedet, — mondotta — de azért felelj őszintén, egyenesen: Meg tudnád-e védeni királyodat egymagad, ha valami veszedelem fenyegetné és ha valamely idegen udvarnál csellel vagy erővel rabságba akarnának ejteni bennünket? . . . Bízol-e erődben, kardodban, vitézem? . . . Felelj őszintén, minden utógondolat nélkül!

— Bizom uram, király, mert akkor tízannyi erő szállna karjaimba s tízannyi hév acélozná bátorságomat! Oh, bízd rám magad, uram és felséges királyom, hadd onthassam érted minden csepp véremet! — kiáltotta Miklós lelkes elragadtatással.

— Életedet és véredet óvd a haza és királyod javára, vitézem! — felelte barátságos bizalommal a király és így folytatta:

— Most pedig hallgasd meg a fentebbi kérdés titkát, mert ebben rejlik a hadjárat gyors és diadalmas sikere.

Ezalatt pedig már gyors futár vitte sebes száguldással Prága felé a király levelét Károly császárhoz.

Ez a levél a legszívesebb és legbarátságosabb hangon volt írva. «Vettem királyi bátyám, — úgymond — nyájas üzeneted, melyben csupa szeretetből szememre hányod, hogy eleddig, mint ifjabb szomszéd, fényes udvarodban meg nem látogattalak.

Országos és fejedelmi gondjaim, ha eleddig nem engedték, most jóváteszem ezt a nehéz mulasztást. Hadaim Trencsén alatt állnak, ezeket vizsgálva, egyúttal barátságos látogatást teszek udvarodban, ha hit alatt, pecsétetes levélben szabad járást biztosítasz nekem és népeimnek. Nem haddal, hanem csak udvari népemmel és ajándékokkal megyek, de te meg ígérd meg, hogy senkinek még csak hajaszála se görbül meg országodban.»

Károly császár háromszor is elolvasta ezt a levelet, még se tudta, hogy és miként értse? Forgatta előre, hátra, de csak nem tudta kitalálni, miért ír a király olyan szépen az ő goromba, dölyfös üzenetére? Vagy talán követei nem merték megmondani és szép szavakban adták elő üzenetét! De akkor miért pattogtak, fenyegetőztek haddal, párbajjal előtte olyan merészen, hogy végül elparancsolta őket szemei elől.

Ahá! Villámlott egyszerre agyán keresztül, bizonyosan fél és megszeppent! Ezért vág jó képet a játékhoz.

De ravasz lelke mégis valami fortélyt, fintát sejtett a levél barátságos sorai mögött. Ha ilyen barátságosan ír, miért gyűjtötte seregét a határszélre, közel Prágához? . . Ez nem fért a fejébe, s noha hadait ő is felállította és összegyűjtötte a határon, mégis félt a magyar királytól, azért sebtében választógyűlést hívott össze Prágába, hogy a választókra és a főrendekre jól ráijesztve, újabb haderőt és pénzt csikarjon ki tőlük az ország védelmére s egyúttal megmutatta nekik a király levelét.

A főrendek és választók hosszan tanácskoztak, azonban nagyon lassan mozogtak és csak többnyire ígéretet és jótanácsot adtak pénz és katona helyett.

Végre egyik választó, a fejedelmi érsek, kegyes sza-

vakban óvta a császárt, nehogy a magyar királyt udvarával együtt foglyul ejtse és így rákényszerítse, hogy a hűbérlevelet aláírja.

Ebben a kétszínű óvásban benne volt a keresett jó tanács, melynek a császár annyira megörült, hogy nyomban levelet íratott, melyben szíves szavakkal hívja meg udvarába vendégül a magyarok királyát, ki ezt a levelet Trencsénben vette kézhez, hová udvarával és kíséretével Lőrinc vértanu napján meg is érkezett.

Temérdek társzekér, utazókocsi, hintó és málhásállat kísérte és mikor a várba érkeztek, ennek nagytermében tüstént maga köré gyűjtötte válogatott vitézeit.

A daliák színe-java: a négy Laczfi-testvér: Endre, Mike, Mihály, István, Hédervári Kont és Lőrinc, Garai, Bebék István és György, Drúget, Péterfia Tamás, Lőkös Bertalan, Giléti, Szúdár György, Szécsi Miklós, Kanizsai Lőrinc és végül Tholdi Miklós álltak körül a király daliás alakját, ki ekkép szólalt meg:

— Derék híveim, vitéz urak és jó feleim! Prágába megyünk, még pedig a császár hívására.

— Éljen! Éljen! Bevesszük Prágát! Leverjük a cseh hadat! — dörögtek valamennyien egy szívvel, lélekkel!

— Nem úgy, híveim, — folytatta csendet intve a király. — Nem haddal! Hiszen ez a vitéz magyar leventéknek nem volna virtus! Cselre csel! A császár engem el akar fogatni, hogy aláírassa velem a hűbérlevelet. Megsúgták ezt a tervet nékem! Én tehát udvarommal magam megyek elébe.

Az urak elszörnyedtek, mert féltették a király életét.

— Mit féltetek! Én is ott leszek! — dörögte Miklós olyan vasnyugalommal, hogy mindnyájan elhallgattak.

Ekkor a király kifejtette az egész hadicselt.

Nagy pompával, társzekerek, szolgák és inasok sokaságával fog Prága városába vonulni, csakhogy minden inasa, kocsisa, pecérje, lovásza, igrice, szekérhajtója, solymásza, szóval egész udvari kísérete, még a palotás,

pohárnok, asztalnok és minden kamarás is olasz szolgálóruhába öltözve egy-egy magyar bajnok lesz.

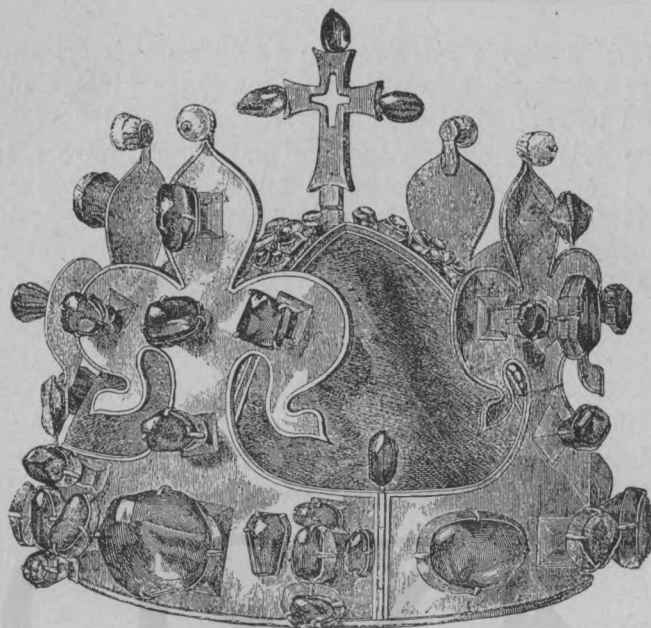
A társzekereket nem vizsgálják meg a vámon, mint-hogy a császárnak szóló ajándékok lesznek rajta, ezeken tehát és a bő, buggyotvető olasz ruhák alá elegendő fegyvert lehet elrejtteni.

Harsogó tetszés és éljenzaj felelt a király szavaira. A fiatal leventéknek mód nélkül tetszett ez a kalandos, de veszélyes tréfa, mire aztán a vitézek legvitézebbjeit válogatták ki maguk közül, akik olasz álruhában a királyt kísérenni fogják és közös akarattal valamennyien megegyeztek, hogy Tholdi belsőinas ruhában folyton felséges ura sarkában lesz és nem tágít egy nyomnyit se mellőle.

A kíséret kiválasztása után a vállalat hadi részét beszélték meg.

Apor-Laczfít választották meg a sereg fővezérének, kinek meghagyták, hogy kétnapi egérutat engedjen a királynak és kíséretének, azután seregével vihargyorsan törjön be Morvába és útját egyenesen Prága felé haladva, ezt a lehető leggyorsabb rohammal lepje meg és foglalja el, szóval egészen piros hajnalhasadásig tanácskoztak, még egyszer apróra szétszedve, megvitatva ennek a kalandos vállalatnak mind a két részét.

A prágai diadal.

Másnap éjjelre volt kitűzve az indulás.

A szurokfáklyák rőtörös lángjától megvilágított terem zsibongó vásárhoz hasonlított.

Egész halmazokban hevert mindenfelé a sok tarkaszínű selyem-, bársony- és posztóöltözet arany- és ezüstzsinórral, paszománttal kisujtásozva, odább pedig tollas baréták, csuklyák, szélesperemű kalapok voltak sorjában kirakva, hogy ki-ki választhasson magához és ruházatához illőt.

A leventék harsogó kacaj és pajkos tréfák között öltözködtek át olasz lakájokká és udvari cselédekké.

Java tréfálkozásukban egyik mellékajton egyszerre megjelent közöttük a király és mikor leventéit álöltöztükben végigmustrálta, ő sem tudta elfojtani a mosolygását.

Miklós rögtön felséges ura mellé állott, mert cselédi tisztje úgy hozta magával, hogy szüntelen királya oldala mellett legyen, ki vitézeit még egyszer rövid szavakban emlékeztetve mindenre, indulást parancsolt, mire a lovasokból és hosszú kocsisorból álló kíséret víg zajgással, lobogó fáklyafény mellett megindult a csendes, csillagfényes éjszakában.

A kíséret azonban csak napkeltével tárta ki királyi fényét és gazdag ragyogását a maga egész szemképráztató pompájában.

A födeles és oszlopos hintók fényes, hosszú sora, a málhákat és ajándékokat vivő társzekerek sokasága ámulatba ejtette a járóelőket és utasokat.

Elöl ékes szerszámú lovaikon aranyhímes ruhákban a fiatal király és kísérete ügetett, utána pedig hat, nyole tűzvérű paripa vont a födeles és oszlopos hintók dübörögtek.

A födeles hintók arannyal préselt, vörös bagariabőr oldalain, az oszlopos hintók selyemfüggönyein mindenütt a király struccfejes címerai és liliomai ékeskedtek, gyöngyből, selyemszálból és skófiumból kivarrva, az aranyozott oszlopokon pedig gazdag strucc-toll-bokréták lengtek és a dagadozó bársonyvánkoson selymes és bársonyruhás udvarosok ültek nagy pompában és fényben.

Az arany és ezüstös szerszámzatú, fehér és bogár-fekete paripák sörénye lobogó selyempántlikákkal volt befonva és köves üstökboglárjukban büszkén rázták a színüknek megfelelő strucc-tollakat és ugyancsak gyors kocogásban kellett szaladni a hintók előtt futó, cifraöltözötű kengyelfutóknak, hogy a tüzes paripákkal lépést tarthassanak.

Csengő-bongó zene harsogott az egész úton. A paripák szinte táncolva szedték lábukat és dobogásuk elnyomta a nagy társzekerek rázós csörömpölését, melyek a temérdek ajándékot és a szolgálhad alacsonyabb részét vitték.

Ezek a háznagyságú alkotmányok is vadonatújak

voltak, szépen kifestve és a király címerével és liliomai-
val az oldalukon.

Másnapon, ebéd táján elérték a Kárpátokat, harmad-
nap pedig víg zajjal, nagy zeneszóval robogott a fényes
kíséret át a szoros úton és a csehek földjére lépett.

A határnál a királyt és kíséretét díszőrség ürügyével
vagy hatszáz lándzsás és páncélos cseh vitéz várta, kiket
a ravasz Károly császár előrelátó óvatosságból küldött
királyi vendége elé.

A leventék titkon egymásra pillantottak s kiki meg-
markolta hímes udvari ruhája alá rejtett fegyverét.

Miklós villámló szemmel nézett királyi urára, de
ennek tiltó tekintete csendet, nyugalmat parancsolt és
gyorsan odasúgta nekik: «Vágjatok derült, vidám arcot
s hangos jókedvet erőltessetek».

Erre a csehek megnyugodtak. Hiszen csak könnyelmű,
mulatni vágyó udvari néppel, renyhe, cifra eselédhaddal
van dolguk. Félretettek tehát minden gyanut és örködés
helyett az egész úton csak a társzekereken kottyogó, ha-
sas boroshordókat nézegették sóvár, szomjas pillantá-
sokkal.

Miklós titkos szemvillantással figyelmeztette erre a
királyt, ki elharapott mosolygással intett, hogy látja.
Hadd várjanak még egy keveset, mondta szeme pillantá-
sával.

Ugyanis a cseheknél nagyon drága és ritka vendég
volt a bor az akkori időkben, azért a díszőrség szeme,
mintha oda lenne bővölve, folyton a kottyogó hordókon
függött, a magyarok pedig, hogy még jobban folyjon a
nyáluk, ugyancsak szopogatták és egymásra köszöntgették
a kulacsokat.

A nagycsontú, hórihorgas cseh vitézek kézzel-lábbal
integettek: csak egy kortyot... csak egy cseppecskét a
zamatos, tüzes italból, mire a magyarok néma fejrázással
visszaintegettek, hogy nem lehet, nagyon drága, becses
ital ez, aztán ajándékba viszik a császárnak.

A király szerfelett jól mulatott ezen a némajátékon

és jókedve átragadt Miklósra is, kinek megsúgta, hogy az első megállóhelyen húnyjanak szemet, ha a csehek egy hordó bort el akarnának lopni.

Csakugyan, úgyis történt. Megvacsorálva, kis ideig még elborozgattak, azután mély álmot tétetve, az egész kíséret hortyogni kezdett. Csak ezt várták a csehek! Ha az ördögök nagyapja ült volna a hordón, azt is ellopták volna és a sötétben mohón nekiesve a nemes italnak, a nagy hordó bor csakhamar füstöt vetett.

Másnap, harmadnap megint így ment. A magyarok szemet húnytak és a cseh vitézek akár a világ végére is elkísérték volna a magyar királyt és kíséretét, de — fájdalom — ezeknek a mennyei napoknak vége szakadt, mert végre feltűntek ős Prága időbarnította, csipkés tornyai és falai a távolság ködében.

Károly császár megtudva kémeitől, hogy Lajos király csupán udvari kíséretével és tömérdek ajándékkal jó, parancsot adott, hogy megillető, fényes pompával fogadják.

Úgy is lett.

A kapuórség nagy tisztelegéssel fogadta, a harangok zúgtak, az utcák be voltak hintve virággal, a házakon pedig lobogók lengtek.

A prágai érsek üdvözlőbeszéddel fogadta a céhek, helyórség és a városi tanács élén, a város népsége pedig látva a leírhatlan pompát, ámult, bámult és torkaszakadtából ujjongott, éljenzett.

Lajos királyt és kíséretét a városban levő császári palotába szállásolták el, mert a császár udvarával és a vendégeivel, a hűbéres fejedelmekkel együtt a fellegvár palotájába költözött át.

Estére kelve, a magyar király fényes lakomát adott, melyre a város egész előkelőségét és a helyórségi tiszteket is meghívták.

Arany és ezüst edényektől, inyesiklandó étkektől, ritka gyümölcsöktől roskadoztak az asztalok, a borok tüzes zamatja pedig valósággal csiklandozta a vendégek inyét és orrát.

A tárogató jajgató rivallása, a sípok és fuvolák sivítáása felhangzott egészen a fellegrárba, a polgárok pedig kinyitották ablakaikat, hogy hallhassák a hegedűk s timborák zengését s a hegedősök és igricesek gyönyörű dalamú hősénekeit, vagy a timborások és síposok táncreperditő, víg nótáit.

A császárnak hamarosan hírvl vitték királyi vendége zajos, gondtalan mulatozását, mire kezét dörzsölte és elégedetten nevetett örömeben.

— Jól van, nagyon jól van! — dörmögte és egy ébenfapálcikával ráütött a cifra lábakon függő ezüstharangra.

— Boleszláv! — parancsolta belépő testőrhadnagyának — rohanj és zárasd be a várkaput. Az őrséget meg kell kettőztetni s további parancsomig egy léleknek se szabad se be, se ki; azután siess vissza, mert követségbe megy a mulatozó magyar királyhoz.

Ez alatt a vigalom és multság tetőpontját érte az alsóvárosi palotában, de nemcsak ez, hanem a fél város zengett a jókedvtől és kurjongatásoktól, mert a bőkezű magyar király csapraüttette a piacon álló társzekerek boroshordóit és mindenki ihatott a tüzes borból, amennyi csak tetszett és vihetett, amennyit csak elbírt.

Ennek híre futótűzként terjedt el a városban. Különösen a kapuőrség katonái éltek az alkalommal és dézsákban, csebrekben, sőt még sisakjaikban is szakadatlanul hordogatták a bort az őrszobába és nagyokat ittak a magyar király egészségre.

Ez alatt a cseh urak éppen egy kardalt énekeltek a magyar vendégek tiszteletére, mikor megjelent Boleszláv, a császár követje és a beállott csendben ünnepélyes hangon elmondta a császár gögös izenetét:

«A hatalmas Károly császár szívesen üdvözöl téged városában, magyarok királya, és örömmel látja, hogy szófogadó fia és készséges szolgájaként hódolni jöttél és engedelmesen meghoztad a hűbéradót, amellyel régóta tartoztál.»

«Azt izeni tehát néked, magyarok királya, hogy holnap, mint hűbérfizető fejedelemhez illik, jelenj meg magas trónja előtt a Hradsinban s hódolj neki, mint engedelmes, adófizető vazallusa, különben örökös fogolyként maradsz Prágában. A város kapui csukva s te és kíséreted fogva vagytok, mint a madarak a kalitkában... Ezt izeni az én császári uram néked, magyarok királya!»

Az általános megdöbbenés és szörnyűködés helyett azonban csak víg ujjongás felelt szavaira, Lajos király pedig jókedvűen felnevetett:

— Jól van, követ úr! Persze, hogy elmegyek! Hiszen magam is azért jöttem, hogy császári bátyám trónusa előtt megjelenjek! De félre most a politikával! Küldetésedet elvégezted, ülj közénk és igyál egyet! Pohárnok! Apródok! Bort ide!

Boleszláv követ úr a tisztesség kedvéért először szabódott, húzódozott egy kicsit, de azután egy kortyantásra beöntötte az öblös aranyserleget, melyet Miklós nagy jókedvvel a markába nyomott, azután mellette helyet foglalva, olyan szaporán nekilátott az ivásnak, hogy csakhamar utolérte a többieket és velük együtt kurjongatott jókedvében.

Hiába várta vissza császári ura, Boleszláv hadnagy is ott ragadt a többiekkel, mert a mulatságnak és ivásnak nem igen akart egyhamar vége szakadni.

Egyik vendég már a másik után dőlt ki a mánortól és ki széken, ki az asztal alatt hortyogott, akik pedig még ébren voltak, azoknak is meghalt a világ, mert csakhamar ezeket is egymásután lefektetgették a padlóra a jókedvű magyar vitézek, ahol rögtön elaludtak, miközben Miklós egyszerre eltűnt a teremből és csak egy jó félóra múlva került vissza. Arca, szeme ragyogott az örömtől és diadal-tól, mikor belépett.

— Uram, király! Prága városa a miénk! — jelentette félhangon.

Lajos király elégülten bólintott:

— Mondd el, hívem, hogy történt!

— Nagyon könnyen, uram, király! Ezt a pipogya népet az a kis bor mind leszedte a lábáról. Mintha háború dúlt volna, úgy hevernek az emberek szanaszét. A baktérok a kapuk alatt, az őrzérek az utcák közepén hortyognak. Egyet-kettőt próbából jól oldalba rúgtam, csak úgy nyekkentek bele. Dehogy ébredt fel egy is! Azt dörmögtek nagy dadogva: «Ne simogasson kend, alhatnám!»

A király nagyot nevetett.

— Folytasd, hívem!

— A kapuórségbe pedig trombitaszóval se lehetne lelket verni, egymás hegyén-hátán heverve, alusznak, mint a bunda. Szépen leoldoztam hát a várnagy uram övéről a kulcsokat és kinyitva a kaput, beeresztettem Laczfi Mihályt és Szécsit kétszáz emberével. Ezekkel aztán összekötöttük a kapuórség kezét, lábát s várnagyostul, hadnagyostul szépen lehordogattuk őket a pincébe.

Laczfi harminc emberével a kaput őrzi, a többiekkel pedig — apróbb csapatokba osztva — megszállattam a Hradsin körüli utcákat. Egy lélek se közeledhetik a vár felé, uram, király! Ki-ki helyén van, csak a jelre várnak.

— Jól rendelkezél, hős hívem! Előlegesen vedd érte ezt a kézszerítást, — mondotta a király szemmel látható nagy megelégedéssel, miközben megszerította Miklós jobbját, ki imádott királyának ezt a kegyét oda nem adta volna egész Csehországért.

E közben az ablakon át már bemosolygott a közeledő hajnal pirosuló hasadása, mire a király öltöztetőit szólította és öltözködés közben oly derülten csevegett környezetével, mintha víg udvari ünnepélyre készülődnének, pedig hát ha rosszul talál elsülni a tréfájuk, valamennyinek Prága lehet a temetője.

Az öltözet, melyet Lajos király magára vett, remeke volt az akkori hímező- és szabóművészetnek.

A térdigérő metszett bársonydolmány, az alóla előkandikáló virágos selyemujjas szemkápráztatón ragyogott a dús aranyhímzéstől, melybe gyöngyök, szikrázó drágakövek voltak beleszőve.

Koronás sisakjának tollas forgója egész szivárványt szőtt feje fölé drágaköveivel és gyémántjaival, földigérő hermelines bíborköpenye pedig szintén maga a pompa és ragyogás volt.

Kincset érő drágaköves szerszámja volt tomboló hófehér arabs paripájának is, mely amikor királyi gazdája felpattant rá, büszkén táncoló bókolással toporzékolt alatta s kényes lábszedegetéssel vitte a hajnal kékes ködű rózsaszín fátylából kibontakozó ősi Hradsin felé, mely a magasból örkdőleg nézett le az alatta elterülő városra.

Az átöltözött vitézeknek csupán kis része követte a királyt, hiszen nyomában ott ügetett a győzhetetlen karú Miklós, mennykőnagy pergamenttekereset cipelve jobb-jában, a többi pedig az utcákat megszállott magyar csapatokhoz csatlakozott, melyek óriási gyűrűként kerítették körül a bástyaormos magas fellegvárt.

A csapatok némán tisztelegtek csillogó fegyvereikkel, Miklós pedig tréfásan integetett vissza Laczfi Mikének, Drugethnak, Hédervárinak és Giléthinek, pózna nagy pergamenttekeresével, melybe tollas buzogánya volt belécsavarva, csak úgy csörömpölt rajta a sok lefüggő tenyérszipecsét.

A főtér közepén a király megadta az előre megbeszélte jelet és egyszerre harcra, támadásra hívó kürtrivallás rázta fel az ébredezni kezdő alsó várost.

Mindenfelé riadó harcizaj, fegyvercsattogás hangzott és az utcákon fegyvereiket villogtató magyar csapatok vágattak fel-alá, mintha az egész várost kardélre akarják hányni . . . és óh, borzalom, a kapu felől is a magyarság támadó kürtrivallása zengte be a várost.

— Városunkat elfoglalták a magyarok! Végünk van! — ordította egynéhány korai járókelő és ez a rémkiáltás egy perc alatt villámgyorsan beszaladta az egész várost, mire fejvesztett rémület fogta el az egész lakosságot.

Mindenki futni, menekülni akart legbecesebb javai-
val s minden házból, utcából síró asszony- és gyermek-
rimánkodás és a férfiak ijedt ordítása hangzott kifelé.

A fel-alá száguldozó magyar csapatok elől sikoltozva, remegve rohant szerteszét a holmiját cipelő, menekülni akaró tömeg s kétségbeesve látta, hogy a kapuk is el vannak foglalva s nem lehet semerre se menekülni.

Mindenki bújt, rejtőzött tehát padlásra, pincébe, tyúkólba és szénakazalba, a mámortól ébredező katonák elhajigálták fegyvereiket, sisakjaikat; letépték jelvényeiket, sőt egyik-másik még bénának, vaknak, nyomoréknak is elhazudta magát, csakhogy békés polgárnak, ne pedig katonának tartsák és pár pillanat múlva, mintha kisépérték volna, olyan néptelenek, üresek lettek az utcák.

A magyarok majd megszakadtak neveltükben ennek a páni rémületnek láttára, de azért emberevő, vértívó módon csattogtak, fenyegetődztek, — noha egy lelket se bántottak — és olyan lármát, hadizajt csaptak, mintha sok ezren száguldoznának szerteszét a városban, mert szükséges volt, hogy mennél nagyobb rémületet gerjesszenek a lakosságban.

— Előre, vitézeim, fel a Hradsinba, — vezényelte kipirult arccal a király, mikor látta, hogy egy lélek se mer mutatkozni a város utcáin. — Előre, gyorsan, mert győzelmünk csak rövid pütkösdi királyság! Ha feleszmélnék, kijózanodnak a félelemtől — az egész város ellenünk tör s maroknyi seregünket összemorzsolja.

— Ne féljünk ettől, uram király! Apor, Laczfi minden pillanatban a város alatt teremhetnek a derék se reggel! — felelte bizalommal Miklós.

— Mindegy, előre! Végezzük a dolgot magyaros gyorsasággal, hőseim! — parancsolta a király és a paripák körmei szaporán csattogtak az utcák gömbölyded kavicsain.

A magasan fekvő Hradsinba, úgy látszik, egyetlenegy hang se hatolt a kúrtrivallásból és csatazajból.

Mintha élő se lagná, olyan némán, olyan hangtalanul meredezett alá ormóztatós tornyaival és csipkés várfalaival, melyeknek rovátkái mögött egyetlenegy őrvagy katona se mutatkozott, óriási kapuja pedig láncos

zavarával és keresztgerendáival zárva maradt az érkezők előtt.

— Furcsa vendéglátás bíz ez, mikor a vendégnek magának kell kaput nyitni, — kiáltotta vidáman a király és könnyedén leszökve ménjéről, kardjának gyémántos markolatával kopogtatni kezdett.

— Engedd, uram király, hadd nyomintsak egy parányit rajta, — mondotta odalépve Miklós, mikor az ismételt kopogtatásra se jött a várnagy kaput nyitni.

Ez a parányi nyomintás pedig abból állott, hogy neki-vetett széles vállainak egyetlen taszítására, ropogva szakadt be a várkapu közepén lévő szárnyajtó.

— Lépj be, uram király, az út szabad!

— No lám, még a búbajos erejű zárnyitó fűhöz se kellett folyamodnunk, — tréfálkozott a király, azután kíséretének szigorúan meghagyva, hogy egy lelket se bocsássonak be a várba, Miklós kíséretében belépett a hatalmas boltózatok alá és aransarkantyúi visszhangosan pengtek daliás, büszke lépteit alatt a lépcsőzethez vivő címeres oszlopcsarnok márványkockáin, a szájtató őrség és cselédség tisztelgő sorfalai között.

De egy hírvivő, tán a fal kiszögellő ormain vagy más egyéb rejtekúton, mégis a Hradsinba jutott és nagy lármával, három-négy lépcsőt szökve egyszerre, iparkodott őket megelőzni.

A nagy sietségtől már alig volt hangja, csak rikácsolva, fulladozva kiabálta: Prága, Prága... a többi szavát nem lehetett érteni.

A lépcsőzet tetejét és az előtermeket megtöltő alabárdosok, udvarjáró népek ugyancsak kíváncsian nyujtogatták a nyakukat lefelé... Mit kiabál? Mit akar ez a rongyos? — kérdezte egyik a másiktól.

— Hah, ez baj! Veszve vagyunk, ha előttünk jut a császár elébe! — súgta a király. — Sejtem, mit akar! Apor, Laczfi szétverték a cseh hadat s már Prága alatt vannak! Ezt hozza hírül... Ezen segíts hamarosan, Tholdi!

— Meglesz, uram király! — bölintott vissza Miklós és mikor a cseh éppen mellettük ugrált fölfelé nagy lihegéssel, tréfásan rákiáltott:

— Hová sietsz, hékám! — és pajkos enyelgéssel úgy tarkon simította a pergamentjével, hogy menten lefordult és meg se állt a lépesők aljáig.

A cseh alabárdosok és udvari népek ezt olyan nagyon jó tréfának találták, hogy a hasukat tartották neveltükben, csak akkor hőköltek vissza, mikor a hírvivő a nagy cibálásra és ráncigálásra is mozdulatlan maradt s kezét, lábát halottként nyujtotta ki.

Hát bizony szegénybe bennerekedt a Prága, meg a többi hír is, mert az előkerített, hosszútógás, magasparókájú udvari orvos nagy bölcsen kijelentette, hogy a nagy sietségtől megütötte a guta. Ebbe azután az egész udvar megnyugodott, mert ugyan kinek jutott volna eszébe, hogy az a könnyűnek látszó irhatekeres héttollú vasbuzogánnyal van kibélelve.

Miklós pedig fejébe nyomva nagy tollú baretáját, büszkén nyitott utat királyi urának a három fényes termet megtöltő, páncélos alabárdosok között.

Mintha virágját hányó búza között járna, olyan könnyedén hárítgatta félre vaserejű karjaival a vitézek tömött sorait s így értek el a fényes trónterembe, melynek aranyrojtos mennyezete alatt, körülvéve tizenegy hűbéres fejedelemtől, büszke göggel ült Károly császár, a cseh királya és jobbában a lilimosvégű arany kormánypalcát, térdén nyugtatott baljában pedig a keresztes arany birodalmi almát tartotta.

Fején a stilizált liliomokból alkotott cseh császári korona ragyogott a kereszttel, melynek nagy gyöngyei és drágakövei ezerszeres szívárványsugarakat szórtak a mennyezet arannyal varrt, drágakövekkel szegett napja, holdja és lebegő angyalkái felé.

Lajos király dobbanó léptekkel állt meg a trón előtt. Sugár termete egész daliás büszkeségében egyenesedett ki, mögötte pedig az erő és győzhetetlenség jelképe gyanánt

mindenkit egy fejjel felülmulva, Tholdi Miklós hatalmas alakja magaslott fel, a legnagyobbakat is egy fejjel felülmulva.

Némán, de királyi fenségének egész teljében nézett a császárra, ki már alig várta, hogy hódoló szavait hallhassa.

Néma, lélekzetfojtó csend állt be az óriási trónteremben, melynek falai már annyi apró hűbéres fejedelem hódoló esküjét hallották.

A két fejedelem jó ideig csak néma farkasszemet nézett egymással. A császár tétován s ámuló tekintettel méregette a király daliás alakját, míg ennek fenséget sugárzó szeme fenyegető daccal szegeződött arcára.

A hűbéres fejedelmek szorongva várták, mi lesz ennek a némán villámló szempárbajnak vége, magukban pedig bevallották, hogy csak egy igazi fejedelmi alak van a teremben és ez... a magyarok királya!

A császár pedig e közben szorongni érezte szívét a lángholó, delejes tekintet alatt és hogy a gyötrő némaságnak véget vessen, kegyes intéssel és mézédés hangon megszólalt:

— Lépj elénk és mutasd be kötelességszerű hódolatomdat, magyarok királya, Lajos, birodalmi szolgám, azután elfoglalhatod oldalunkon hűbéri székedet.

Lajos király erre is csak ridegen hallgatott, az előterekben azonban egyszerre zűrzavaros, szörnyűködő moraj hallatszott, mire egy véres, hasgatott alak rohant be a terembe és csak odabukott a császár lába elé:

— A magyar hadak szétverték egész seregünket... s nyomomban... Prága falai alatt száguldoznak! — lihegte ájuldozva.

— Végünk van! Fuss, menekülj, urunk, császár, király! — ordította képéből kikelten a terembe bukó palotáshadnagy! — Az egész város, a kapu... mind, mind a magyarok kezében vannak!... Gyujtogatnak, rabolnak, öldökölnek!... Hah! Hallod?!

Ebben a percben, mint a közeledő mennydörgés, rivalló

kürtharsogás reszketteté meg a szivárványos, tarka ablakokat és a Hradsin ősfalai földrengésformán rázkódtak meg az alant csattogó ménrobajra.

— Éljen a király! Éljen Lajos, a magyarok királya! — ordította egyszerre orkánszerű zúgással ezer és ezer ajak.

Károly császár halálsápadtan, jajongva dőlt hátra mennyezetes trónszékén és a hűbéres fejedelmeket is aranyos székeikhez szegezte a rémület.

Mi fog most történni?

Egy légyzúgás is meghallatszott volna az erre beálló, rémületszülte csendben.

— Hívtál, jöttem! Fővárosod az enyém! Hozzon adót máskor is a magyarok királya? — zendült meg erre Lajos király érces, férfias hangja.

A császár remegett és levegő után kapkodva, alig bírta kinyögni:

— Fiam és királyi vendégem! — ne vedd zokon hívásomat. Tréfa volt s látom, te is tréfával feleltél érte!

— Nem tréfa ez, császár! — csattant fel a király. — Magyar hazám egy országnak sem fizetett s nem is fizet hűbéradót soha!

— Nem, persze nem!... Szüntesd be hadaid dúlását, ne pusztítsátok el fővárosomat, — kérlelte trónjáról fel-emelkedve a császár. — Mától fogva atyafiságos és hív szomszédi béke lesz köztünk... Ím, itt a kezem, kérlek, fogadj barátodul és szövetségeseddül.

— Ne haragudj, — zúgott erre fel a hűbéres fejedelmek ajkáról is, kik felállva székeikről, mély hódolattal hajoltak meg a magyar király előtt.

— Még ma megiratjuk és hit alatt megpecsételjük az örök baráti és szövetséglevelet, — folytatta a cseh császára, mellére omló ezüstös szakállát végigsimítva. — Egy lánykám van, fiutóddal nem áldott meg az Isten, majd ha felnő és tetszésedre lészen, örömet adom hitvestársadul és vele örökségképpen Morva- és Csehország koronája is felkent fejedre fog szállani. Most pedig szívesen üdvözöl-

lek, királyi vendégem, vitéz hadaiddal együtt országom fővárosában, Prágában!

Riadó örömjaj harsogott a cseh urak ajkáról, mikor a hős magyar király elfogadta és barátságosan megrázta a feléje nyújtott békejobbot.

Csak Miklós nem volt ezzel a békekötéssel megelégedve. Neki harc és fényes győzelem árán kivívott béke lett volna a szája íze szerinti.

Haragosan rázta meg vállaira omló sűrű fürteit s fejét dacosan hátraszegve, dobbant az örvendező fejedelmek elé.

Ezekben minden csepp vér jéggé hült, mikor lángoló tekintetét rájuk villantva, megpörgette fejük felett előránzott tollas buzogányát:

— Elhigyjétek, tizenegy királyok, — dörrent meg mélyet konduló haragos hangja, — hogy agyatokba rontom aranykoronátokat, ha uratokat, Lajost, híven nem szolgáljátok!

Lajos király mosolyogva csitította a heveskedőt.

— Csak csínján, vitézem, béke van már köztünk; fékezd hát indulataidat! — és ezzel barátságosan megveregette vállát vaskesztyűs jobbjaival.

— Országos Széchényi Könyvtár

A kelepce.

A békét tehát megkötötték.

A császár íródeákjai még aznap megírták, habfehér irhahártyára, arany, ezüst és cinóberveres tentával ékes-cifrájú betűket festve, a hit- és szövetséglevelet, melyet Lajos király, a császár és a tizenegy hűbéres fejedelem ünnepélyesen aláírtak és függő pecsétjeikkel annak rendje s módja szerint meg is erősítettek.

Erre aztán a magyar király előhordatta a sok fényes ajándékot és a császáron kezdve, az egész udvart dúsan megajándékozta.

Károly császár viszonzta Lajos király figyelmességét és Miklós is drága fegyvereket, kristályedényeket s gyönyörű hollófekete paripát kapott ajándékkul, azután megkezdődött a vendéglés és mulatozás, mely három egész nap és három éjjel tartott egyfolytában.

A magyar sereget Prága városa, a királyt és kíséretét pedig az udvar vendéglelte meg.

Minden utcán, minden téren muzsika zengett s látványos bódék, bűvészek, medvetáncoltatók és kötöltán-

cosok mulattatták a vitézeket, császári palotában pedig ritka állatokat, betanított törpéket mutogattak a magas vendégeknek s messzeföldről idetévedt akrobaták és szemfényvesztők adtak elő csudálatos mutatványokat.

A második napon Miklós tizenegy sátorpajtása és többek társaságában elindult, hogy megnézze az ő város utcáit és nevezetességeit.

A sok nézelődés és vidám beszélgetés közben gyorsan múlt az idő, úgyhogy ugyancsak meg voltak lepve, mikor egyszerre csak három hatalmas kürt-harsogás rivallt alá a Hradsin mind a négy sarkáról.

— Ez nekünk szól! — kiáltotta fejét felkapva Miklós. — Jertek, siessünk! A harmadik tusnál királyunk oldala mellett kell lennünk.

Mikorra a vár kapujához értek, már a második kürt-harsogás jelezte a népnek, hogy a császár magas vendégeivel asztalhoz készül ülni.

Másnapon fényes torna- és lovagjátékok voltak, melyeken Lajos király a császár tiszteletére szintén lándzsát tört, a magyar vitézek pedig olyan fényesen kitüntették magukat, hogy minden jutalmat ők nyertek el a cseh és morva lovagok elől.

A tornák fénypontja azonban Miklós hallatlan, eddig nem látott vitézi tette volt.

A két legnagyobb dárdát kapva kezébe, felszólította a cseh lovagok legerősebbjeit, hogy egyszerre ketten vívjanak meg vele.

Ezek örömmel álltak ki, mert így kettesben biztosra vették a győzelmet.

Lajos király homloka elborult, mikor meglátta a két páncélos cseh vitézt nehéz lován a homokra zörögni. Mind a kettő Miklóst egy fejjel felülmuló óriás volt, olyan dárdaikkal, mint egy petrencerúd, akkora ércpajzsokkal, mint egy dagasztóteknő.

De Miklós büszke önbizalommal ficánkoltatta köröskörül lovát és mikor a tárogatók felharsantak, kantárszíját szájába kapva, olyant lökött mind a két óriáson, hogy

egyik jobbra, másik balra repült ki a nyeregből, ő maga pedig még csak meg se ingott.

A csehek egekig magasztalták a magyarok győzhetetlen vitézségét s az egész város Miklós nevét emlegette, s mindenki lábujjhegyre állott, hogy legalább futólag láthassa hatalmas alakját és villámló tekintetét.

A vitézi játékok végén a két uralkodó vitézi öveket osztogatott legderekabb hőseinek.

Lajos királynak büszke öröm dagasztotta keblét, hogy a magyar vitézség itt is olyan fényesen megállotta helyét és ezekkel a szavakkal oldotta le saját vitézi övét karesú derekáról:

— Ebben a percben mással nem jutalmazhatlak meg, hősök hőse, de királyi udvaromban vitéz tetteidért királyi jutalomban részesülsz! — és saját kezével fonta Miklós derekára a vitézkötést, ami akkor egyértelmű volt a lovaggáütéssel.

Ugyanis a középkor a vitézi rendet a világ legelső tisztségének tekintette és a vitézi övet, még maguknak a királyoknak és királyfiaknak is, mielőtt megkapták, előbb ki kellett érdemelniök s oly nagy volt ennek a tisztessége hogy még az angyalok karát is «a mennybéli vitézek hadá»-nak (*militia coelestis exercitus*) nevezték s a főangyalokat sisakosan, páncélba öltözve és vitézi övvel ábrázolták.

A lovagság mennybéli patrónusa a sárkányölő szent György lovag volt s a legtöbb vitéz az ő képét viselte pajzsán címerképpen.

Lajos király a lovagok ez ősének szintén kiváló tisztelője volt, de még jobban tisztelte szent László királyt, mint a lovagiasságnak és vitézségnek legfenköltebb alakját. A magyar lovagok szintén ezt a szent királyt tekintették különös pártfogójuknak s mindegyik kötelességének tartotta, hogy nagyváradi sírját életében legalább egyszer meglátogassa.

A XIV. században a lovagiasságnak az alábbi szigorú szabályai voltak és az igazi vitéznek a férfierények tükré-

nek és mintaképének kellett lennie, mert csak azt tartották igazi lovagnak:

aki védelmezi az özvegyeket, árvákat és a gyengéket az erőszak és jogtalanság ellenében;

aki hadbaszáll törvényes ura és királya mellett; szeretettel szolgálja Istenét és tisztelettel viseltetik a hölgyek iránt.

Kerülnie kellett még látszatát is a gyávaságnak és elpuhultságnak s mindennek, mi a becsülettel és tisztességgel meg nem fér. Adott szavát még élete és vagyona árán is be kellett váltania és kora reggel Istenének, azután pedig a közjónak és a világnak kellett szolgálnia.

Hódolattal kellett viseltetnie a hölgyek és minden iránt, mi szép, jó és magasztos volt. A tornákon mindig ékesen, csinosan, választottja színeivel vagy címerével jelent meg és minden lovagi felhívásra lándzsát tört s acélt cserélt. A tisztas hölgyek nevéért, jóhíréért pedig sikraszállt a rágalmazóival és gyalázkodóival.

Bármilyen váddal, gyanuval illették, kardjával kellett tisztáznia ártatlanságát; a rágalmazókat mindenkoron megfenyítette s lovagtársának oldala mellé állott a veszélyben.

Végre pedig szent György nevével elsőnek rohant az ellenségre és véglehelletig küzdött uráért, királyáért és zászlójáért.

Ezek voltak tehát a szabályok és erények, melyeknek megtartását az akkori kor a lovagoktól és a lovagok egymástól megkövetelték és ugyancsak örködték, hogy meg is tartsák, mert ha valamelyik becsületen tettét követett el s nem tudta tisztázni magát, azt a vitézi övtől csúfosan megfosztották és mindenki megvetette, kigúnyolta, ha csak el nem esett az ártatlanságáért vívott küzdelemben.

Lajos király ezeknek a lovagi erényeknek világó példája s tükre volt és kortársai nem hiába nevezték el a «lovagok királyának». Ezt a szép jelzőt életével és tetteivel nagyon is kiérdemelte, éppen ezért nagyon, de nagyon megvágotta, kiket tüntessen ki a vitézi övvel, az meg

pedig éppen példátlan kitüntetés volt, hogy a saját övével diszítette fel Miklóst és a hősök hőségének nevezte.

Így hát, mikor a negyedik napon a magyar sereg hadi-rendbe állva, harsogó zeneszóval vett búcsút a csehek fővárosától, Miklós az egész úton folytonosan azon törte a fejét, micsoda hőstettel vagy önfeláldozással hálálja meg, érdemelje ki ezt a nagy kitüntetést, mert eddigi tetteit nagyon is csekélyeknek tartotta.

— Oh, bárcsak valami harc, háború törne ki, hogy kedvem szerint dúlhatnék az ellenség sorai között! — sóhajtott több ízben és csak akkor riadt fel gondolataiból, mikor a hadikürtök harsogása nyugvásra és tábor-ütésre adtak parancsot.

Az ő és tizenegy sátorpajtásának hadisátra a király bíborpiros zászlós sátora mellé volt felütve és fegyvernőke éppen nehéz mellpáncélját kapcsolta le, mikor az őrtálló esatlós egy gyorshírnököt jelentett be Budáról.

Miklós szíve nagyot dobbant.

Hátha valami baljós hírt hoz szeretteiről a száguldó?

Gyorsan szakította tehát fel a mesterségesen összehajtogatott hártján átkötött, zöld selyemszalát és záró pesétjét. De arca csakhamar szelíd mosolygásra derült, mert Magduska finom vonásait ismerte fel a gyöngysorformán folyó ékes sorokban, melyeket hollótollal szántott habfehér hártýára.

«Édesanyja Budán van és megvárja hazaérkeztét, de minthogy többször rosszat álmodott, hát gyors futárt meneszt fia után, hogy azonnal hozzon hírt, nem sebesült-e meg a hadjáratban, vagy nincs-e valami más halálos betegsége? Ő és Magduska jó egészségben vannak, a hírnököt pedig az izenettel azonnal indítsa útnak.»

Körülbelül ez volt a levélben s Miklós jóleső érzéssel mosolygott anyja aggodalmán, amiben megint csak iránta való gyengéd, mélységes szeretetét látta megnyilatkozni, azért hát megnyugtató izenetével a hírnököt tüstént visszaindította Budára.

Ez a levél azonban kegyes csalást takart, mert Thol-

diné nehéz aggodalmai nem a rossz álmokból, hanem egészen más okból eredtek.

Ahogy Magduska apácának öltözött, Tholdiné szomorúan tért haza régi otthonába. De sehol se lelte helyét, az üres, néma szobákban és szomorúan ödöngött egyikből a másikba, Miklós és Magduska után sóhajtozva.

Nem is sokáig állta ki az elhagyatottságot, hanem egyik nap hűséges Bencéjével pár heti látogatásra Budára érkezett, de Miklóst persze nem találta odahaza.

Tholdi György nagy örömet mutatott édesanyja érkezésén és mézédés nyájassággal hívta meg magához, de az özvegy mégis csak Miklós üres szállásán telepedett meg és azt mondta, ha már megtette ezt a hosszú utat, hát megvárja fiának visszaérkezését.

Az öreg Bence pedig ezalatt beszaladozta az egész királyi palotát és nagy örömeire megtudta, hogy Magduska szintén a várban van, mert a fejedelemasszony, szokás szerint, az anyakirálynénál időzött.

Nagy volt tehát az özvegy öröme, mikor egyszerre csak feltárult az ajtó és Magduska boldog sikoltással repült ölelő karjai közé, hanem öröme csakhamar búra változott, mikor megtudta, hogy Magduskának nemsokára el kell utaznia. Egy beteg apácatestvért kísér a máriacelli búcsújáróhelyre, hol gyógyulását reménylik a szentkút csodatevő vizétől.

— Bárcsak én is veled mehetnék, édes leányom, legalább Miklóst előbb láthatnám, — mondotta sóhajtván, mikor megtudta, hogy a hadsereg szintén azon az úton tart hazafelé.

Másnap, mikor egy kissé jobban szétnézett fia lakásán, bizony azt jó porosnak és rendetlennek találta, mert az otthon maradt csatlóssuhanc úgy gondolkozott, minek akkor tisztogatni, mikor nincs itthon a gazda.

— De meglátszik, hogy nincs asszony a háznál, — mondotta fejcsóválva. — A te szállásod is ilyen rendetlen, György? — kérdezte fiától, ki a megtért jó fiút adva, reggeltől estélig édesanyja körében időzött.

— Oh, az én szobáim tiszták, rendesek, drága asszonyanyám, — felelte mohón. — Ezért is kértem kegyelmedet s kérem most is, költözzék át hozzám, ne lakják ebbe a poros fészekben, mert a por árt ám kegyelmed drága melénének, kedves jó asszonyanyám — kérlelte olyan cikornyás, édes hangon, hogy Magduska szinte csömört kapott még a közellététől is.

— Dehogyan engedekek idegen eselédhadat drága Miklósom javai között turkálni! Értjük a módját magunk is és ne félted az egészségünket, édes fiam!

Nem is azt féltette Tholdi György álnok lelke, hanem azt a nehéz aranyokon vásárolt bűvös szert, melyet Beppo, Miklós megrontására valahová ide csempészett.

Elfojtott dühvel nézte hát a tisztogatást s minden percben attól félt, hogy rátalálnak. Hiába unszolta édesanyja: «Menj, fiam, poros lesz drága, szép udvari dókád, ajtó, ablak nyitva» — nem tágitott egy lépést sem.

És hogy minden összeesküdjék ellene, az öreg Bence egy hosszú seprővel cammogott befelé és a kiálló párkányokat és cifraságokat ugyancsak porolgatta.

Egyszerre hangos koppanással egy cifrára faragott ládika esett le valahonnan és oldalai szerteszté váltak az ütődéstől.

Magduska élesen felsikoltott, Tholdi György pedig halálsápadt lett dühében.

— Mi bajod van, gyémántom? — kérdezte ijedten Tholdiné — csak nem ez a cifra limlom ijesztett meg annyira?

— De ez, nénikém! Oh, édes Istenem, hiszen ez a légrosszabb bűvösszer, melyet Miklós bátyám halálos megrontására, elvesztésére rejtettek ide, — suttogta a lányka reszketve a félelemtől.

Erre Tholdiné is ijedten felsikoltott s irtózva meredt pár pillanatig a márványlapokon heverő, vérbe mártott s vérvörös szövetbe burkolt alrúna gyökérre.

— Oh, hogy az Isten verje meg a gyilkos gazembereit, — dühöngött Bence is nagy méreggel, miközben olyan

áthatóan nézett Györgyre, hogy ez szó nélkül kisompolygott a szobából. — Gyere te pokol átka, tudom istenem nem rontod többet az én kisgazdámat — és nagy sebesen összekapkodva az egész limlomot — a nehéz aranyakon vásárolt drága bűvösszert mindenestől behajította a konyhában lobogó tűz kellő közepébe.

A két nő pedig halálos aggodalmak között gyötrődött. Él-e még Miklós? Nem rontotta-e még meg ez az átkozott varázsszer? Mire Magduska hirtelen gondlattól megkapatva, gyorsan megírta a fenti rövid levelet és egy gyországuldóval a táborba küldte... Kettős bért ígértek neki, ha mihamarább visszajön, hármast, ha jó hírt hoz.

Azután vigasztalni kezdte nevelőanyját, mert erősen hitte, hogy az az amulett, melyet ő ajándékozott Miklós-nak, megtöri és elfordítja minden gonosz bűbájnak a hatalmát feje felől.

Ebben aztán mindketten megnyugodtak kissé és remélni kezdtek.

Tholdi György pedig, kinek távozását a nagy aggodalomban egyedül csak Magduska vette észre, mint a vert kutya sompolygott hazafelé.

A fogát esikorgatta, átkokat mormogott, hogy gonosz terve megint csütörtököt mondott és majd megette Bepót, a miért nem jobb helyre dugta.

— Ha ez nem sikerült, sikerül egy másik, harmadik — felelte ura átkozódásaira fagyosan. — Közeledik az olasz hadjárat... Az én kezem ott még jobban eléri! Esküszöm a pokolra, hogy öcséd nem jó vissza az olasz hadjáratból.

— No hát, akkor örökségem felét neked adom! Csak pusztítsd el mindenáron ezt a kölyket! — mondotta düh-től rekedten György.

A magyar sereg már a határhoz közeledett, mikor Miklós, ki a király jobbján lovagolt, észrevette, hogy

urának vidám arca elsötétül és homlokára komor, haragos felhők gyülekeznek.

Mély hódolattal kérdezősködött e váratlan haragnak és kedvetlenségnek okáról.

— Néz, a határon innen és túl kimagasló hegyromokra! Mit látsz azokon, vitéz?

— A távol ködében sötétlő várakat, uram király!

— Ezek a várak egytől-egyik rablófészkek, bűntanyák. Utazó kalmárokat, a békés lakosokat ölik, fosztogatják, vagy váraikba hurcolva, nehéz váltságdíjakat esikarnak ki értök, — felelte komoran a király. — Nehéz gond ez lelkeimen, vitéz, a sok jajszó és panasz egymást éri, ... de a külsőháborúk miatt nem fenýithettem meg őket. Most megint az olasz hadjáratba kell minden hadat összegyűjtenem s népemben, országomban még több kárt fog tenni a latroknak bitangolása .

Miklós tekintete fellángolt és örömében fel szeretett volna ujjongani. Itt van, amit keresett. A vitézi tett és borostyán! Ha ezeket a rablófészkeket elfoglalná, hősi szolgálato! tenne hazájának és királyának.

— Felséges uram és királyom! — rebege az örömtől és várakozástól szinte elfulladó hangon. — Adj egy kis sereget kezemre és én egytől-egyik lerontom ezeket a bűnfészkeket, hogy kő kövön nem marad belőlök!

— De az olasz hadjárat! Karodat Nápolyban nem nélkülözhetem, vitéz! — felelte vonakodva a király.

— Mire a sereg indul, de még előbb is, oldalad mellett leszek, uram király! — felelte Miklós.

Erre a király örömmel beleegyezett és az egész sereg láttára, lelkes szavakkal, saját kardját övezte oldalára.

— Éretted elhalasztom prágai győzelmünk ünnepét, — mondotta — de Lukács evangélista napján Budán légy, vitéz hívem! Akarom és óhajtom!

— Ott leszek győzelmesen, vagy halálhíremet hallod uram és királyom! — kiáltotta Miklós lelkesen, azután kiválasztott csapatjával és tizenegy sátorpajtásával, a

sereg egetverő üdvrivallgásai között, száguldott a legközelebbi rablófészek felé.

A merre csak elvonult, a falvak és a környék fegyvertbíró népe cséppel, kaszákkal tömegesen csatlakozott seregéhez, mert már a végsőig elkészerítette a rablók kegyetlen fosztogatása és garázdálkodása.

Vitézségével és nagy erejével ezúttal is csudákat mívelt. Ő volt a legelső mindenütt s egyik rablóvár a másik után esett győztes kezébe.

Még csak egy, a legtávolabbi és legerősebb rablóvár volt hátra. Ez a cseh határföldön állott és egy szédítőn magas sziklaorom tetejéről tekintett alá mind a két tárra.

A legutóbbi hosszas ostrom azonban annyira megviselte seregét, hogy kétnapi pihenőt rendelt, hogy aztán újult erővel indulhassanak ez ellen a legutolsó bűnfészek ellen.

A második pihenő nap reggelén Miklós nyugtalan lelke már annyira únta a tétlen nyugalmat, hogy nyergébe szökve, messze elkalandozott a vidéken.

A rablóvár nem messze magaslott tőle s így jól szemügyre vehette ormós bástyázatát, csipkés tornyait, a büszkén lengő, kiterjesztett szárnyú saskeselyűs zászlókkal.

Éppen megsarkantyúzta lovát, hogy visszaszáguldjon a táborba, mikor éppen abból az irányból kétségbeesett női sikoltást hallott és vágató paripák nehéz dobogásától döngött, reszketett a föld.

Megeresztett kantárszárral, árkon, bokron keresztül, rohant tehát arrafelé és kibukkanva az erdős völgykebelből, egy páncélos lovagot látott szélesebb száguldással a vár felé rohanni, nyergében egy sikoltozó apácaruhás hölgygel, kinek hosszú haja leomolva, aranyos zászlóként úszott utána a napfényes levegőben.

A sziklabörtön fenekén.

— Megállj, gaz zsvány! — ordította utána öblös hangján, — megállj! — s kardot rántva még gyorsabb futásra sarkantyúzta paripáját.

A két nemes állat minden erejét megfeszítve száguldott. A köves talaj dörgött, csattogott patáik alatt.

— Megállj, ha csak egy szikra vitézi becsület lakozik benned s mérd össze velem kardodat, hölgyrabló zsvány! — mennydörögte újólag utána...

Erre a páncélos alak visszafordult s gúnyos röhögéssel válaszolt Miklósnak, kinek úgy tetszett, mintha ezt a vöröshajú, vörösképű cseh óriást, vérpiros sisaktollával, vadállati röhögésével már látta volna egyszer valahol...

De most nem ért rá erről gondolkozni, hanem a háta mögött is felhangzó lódobogásra visszatekintve, három sátorpajtását látta utánuk száguldani.

— Utánam, bajtársak! — dörögte hátrafelé — fogjuk el a hölgyrablót! — s újra meg újra lova oldalába mélyesztette csillagos sarkantyúit.

A páncélos rabló egyenesen a várnak tartott és már kanyargó útján rohant felfelé sikoltozó terhével.

— El kell, hogy érjelek, gaz pribék, ha lovam kidől is, — csikorogta s nagy örömeire azt vette észre, hogy a rabló lova végre lankadni kezd a kettős teher alatt.

A várlejtő sziklaútja visszhangosan dörgött a vágató csattogásoktól és egy-két kanyargás után, előttük áll a leeresztett felvonóhíd.

A cseh óriás vaskesztyűs öklével verte botló, lankadozó paripáját, mire ez iszonyú szökésekkel rohant előre, de a hídnál erejevesztetten rogyott térdeire.

Miklós felordított örömeiben, de a cseh villámgyorsan lepattant a nyeregből s a sikoltozó hölgyet ölébe kapva, futva rohant át a felvonóhídon.

Ebben a percben a hölgy hátravetette, aranyló hajhullámain és szívrázó sikoltással Miklós felé tárta karját, ki villámsujtottként rándult össze, mert az apácában Magduskát ismerte fel:

— Miklós! Miklós bátyám, ments meg!

Mint a puszták párját vesztett haragos oroszlánja, olyan dühordítással szökött le ő is lováról s pajzsát eldobva, csupán meztelen kardjával kezében, rohant utánuk.

A kapuboltja hosszú, oszlopos folyosóra nyílt, melynek kőlapjai csattogva visszhangozták vascipőik dobogását s lépcsőn fel, lépcsőn le, teremről-teremre folyt a halálos, vad hajsza.

Egy nagy boltozatos teremben végre utolérte. Alig pár lépés választotta el a rablótól, ki lihegve, hörögve akart innen is tova menekülni.

Hangos diadalkiáltással nyújtotta ki karját, hogy megragadja, de a cseh pokoli gúnyhahotával sebesen félreugrott, Miklós lába alatt pedig egyszerre megnyílt a padozat és fejjel lefelé esett a sötét, ismeretlen mélységbe.

Mikor Miklós nagysokára magához tért a rettentő

esésből, körülötte éjfekete sötétség és zibbasztó csend hallgatott.

— Hol vagyok, — suttogta öntudatlanul és fel akart kelni, de annyira szédült s olyan éles nyilallás ütődött fejébe, hogy elharapott jajszóval hanyatlott vissza fektébe.

Ez az éles fájdalom azonban egészen eszméletre térítette s úgy érezte, hogy valami meleg nedvesség csörgedezik arcába sisakja alól. Vér volt, mely dús haját is egészen átáztatta.

Nagy kínnal emelte le sisakját s mikor maga mellé a sziklatalajra tett, tompa, recsegő hangot adott.

— Mekkora éshettem, hogy még vassisakom is ketté repedt, — gondolta, mikor tapogatózó ujjaival csakugyan megglelte rajta a széles repedést. — E nélkül fejem szétloccsant volna a sziklabörtön falain.

Óvatosan tapogatta meg a fején tátongó mély sebet, azután bekötötte a vértje alól előhúzott selyemkendővel, de a nagy vérveszteség annyira elkábította, hogy újra álmhoz hasonló aléltságba esett.

Mikor felébredt, valamivel jobban érezte magát; fejese nem fáj, nem lüktetett annyira, így hát a szabadulásról kezdett gondolkozni.

Fogcsikorgatva szidta, átkozta a cseh rablót, hogy így kelepcebe csalta, azután börtöne falait kezdte tapogatózva vizsgálni, nincs-e valahol nyílás, repedés, vagy valami ajtóféle?

De mindenfelől csak síma, penésztől síkos, vastag sziklafalat talált, mely tompán döngött kardmarkolata alatt. Ezután börtöne fenekén kezdett keresgélni. Hátha itt szerencsésebb lesz!

Négykézláb mászkálva, minden tenyérnyi helyet megvizsgált, megkocogtatott. Tapogatózó keze alatt lomha, hideg testek mozdultak meg s kígyó, varangy futott szét előle mérges szisszenéssel.

Börtöne fenekén se talált semmiféle nyílást s mindenfelől csak szikla, megbonthatlan kemény kötömeg vette

körül, melyen nem volt a legkisebb párkány, repedés, hogy a csapóajtóig felkúszhasson.

Itt kell hát elvesznie, lassú, kínos éhhalállal. Ideleenn ő, odafenn kis húga, Magduska!

Erre a gondolatra megrázkódott s tehetetlen dühében kardjával kezdte vágni, csapdosni a sziklafalakat. A jó acél nagy szikrákat csalt ki a falakból, de még sem tudta megbontani a sziklakemény gránitot.

A dögletes, fojtó levegő hegyként nehezedett mellére, feje és füle zúgott a beleit mardosó éhségtől. Már érezni kezdte, hogy nagy ereje lassan-lassan fogyni kezd és lába reszket, mikor feláll, hogy támolyogva néhány lépést tegyen börtönében.

— Nemsokára jární se tudok, — gondolta kábultan s tehetetlen méregtől, dühtől emésztődve húzódott az egyik sarokba, mikor egyszerre csörgés, csattogás hallatszott feje felett.

Feltekintve, halavány világosságot látott aláderengeni a magasból.

— No, Tholdi, híres erejű dicső vitéz! — hangzott alá a gúnyos hahotázás, melyben a cseh rabló recsegő hangjára ismert. — Bezzeg nagyot estél, úgy-e? Élsz-e még, hé, felelj!

— Mi bajod van velem, lator! — dörgött fel tompán Miklós mély hangja!

— Hahaha, hiszen élsz még! Ez jó nekem, ez kell nekem! Belefutottál, mint az ostoba fürj a csapdámba. Erős Tholdi, vitéz Tholdi! Cseh lovagok legyőzője? Ismersz-e? Tudod-e, ki vagyok? Ismerj rám! Én vagyok annak a cseh vitéznek a fia, nevem Jodok, akit te a Duna szigetén levágtál! Átkozott légy érte és átkozott minden ivadékod! Megesküdtem, hogy bosszút állok apámért! Most hát kezemben vagy! Minden lépésedről tudtam a cseh udvarnál és mindent elkövettem, hogy váramba, kelepcebe csaljalak és ez sikerült is, hahaha.

— Most pedig, ne az utolsó méregcsepp éppen a szíved közepébe, és kínozzon, marjon, míg éhen nem döglesz!

Húgod, a kényes apácakisasszony, utolsó, legalábbvaló eselédem lesz a várban, kit üt, rúg, tapos még utolsó pecérem is! Fáj-e ez? Tombolj, üvölts hát, hadd kacagjak!

— Nos hát, mi a szándékom velem, gaz rabló?

— Hogy mi a szándékom?

Sírj vért, epét, gyilkosa apámnak! Mindennap eljövök, hogy kacagjak kínjaidon, fetregéseden, mikor az éhség kínjai dúlnak beleidben... — és zuhogva esapta rá a nehéz ajtót.

De bizony Jodok nem ért rá többször Miklós kínjaiban gyönyörködni, mert a vára alá érkező magyar csapat olyan veszett rohammal özönlött bástyáira, hogy rövid viadal után elfoglalták ezt az utolsó rablófészket is és Jodok várnépével együtt foglyul esett a győztesek kezébe.

Ki írja le Miklós örömét és elragadtatását, mikor újra megnyílt börtöne csapóajtaja és Magduska boldogságtól reszkető hangja esendült alá a mélységbe: Miklós bátyám, drága Miklós bátyám szabad vagy!

Mint az alvilág mélyébe lehangzó szabadító angyali szózatot, hallgatta a lányka édes hangját és amily gyorsan csak bírta, feltántorgott a leeresztett kötélhágcsón.

Bajtársai harsogó örömmel, Magduska pedig a boldogság könnyeivel szemében köszöntötte, mikor a napvilágra ért.

Hatalmas teste néhány korty jó bor és némi erősítő táplálék után csakhamar visszanyerte régi erejét, rugékonyságát és újra az a tetterős, legyőzhetetlen hős volt, kit csak az ármány és ravaszság tudott kelepcébe csalni.

— Csakhogy győztünk, a többi kutyabaj! — mondotta, mikor elbeszélte az átélt szenvedések borzalmait.

Jodokot és várnépét egytől, egyig szintén felkötötték, azután üszköt vetve az utolsó rablóvárba, falait a földig lerombolták.

A nehéz feladatot tehát fényesen, győzelmesen oldotta meg Tholdi és vitéz csapata. A határon innen és túl lakók ujjongó örömmel siettek mindenfelől a győztesek ünneplésére.

Már közel voltak a magyar határhoz, mikor három császári hírnök érkezett táborukba.

A császár üdvözetét és meghívását hozták, ki szintén személyesen akarta a vezéreknek köszönetét kifejezni, hogy országának határait a garázda rablóhadaktól megtisztították.

Miklós Magduskát a többi megszabadított nővel együtt egy csapat katona védelme alatt útnak indította Budára, azután egyet gondolt és sátorpajtsái felé fordulva, így szólt:

— Fel, fiúk, Prága felé! A császár kegyelmes meghívását nem utasíthatjuk vissza, azután, mielőtt Budára térnénk, másfelé is kell egy kis verébugrást tennünk! Majd útközben elmondom a többit.

A sereget és a rablóktól elszedett zsákmánnyal terhelt kocsikat vitéz Gerő Bálint szereskapitány vezérlete alatt Trencsénig küldték, hogy ott tábort ütve, várakozzanak visszaérkeztükre, maguk pedig széleseben száguldottak Prága városa felé.

Nemcsak a császár, de maga a város is nagy fénnel és kitüntetéssel fogadta a tizenkét hős leventét, a kalmárok és művesek küldöttsége pedig hálája jeléül bársonyvánkosokon drága ajándékokat nyújtott át nekik: vérteket, fegyvereket, külországi ritka sisaktollakat és hímes szöveteiket, mert ők szenvedtek legtöbbet a mindenfelé elportyázó rablóhadaktól.

— Fiúk, — mondotta Miklós, mikor rövid ottmulatás után elhagyták Prága falait — rövid verébugrást mondtam, de hosszú út áll előttünk és egy vargabetűt csinálunk Krakkó felé, amilyen sebesen csak lehet.

— Vezess hát, vezérünk! — kiáltotta tüzesen Butkai, a vitéz Bátor Opos ivadéka.

— Egy jómadarat kell elesípnünk, aki most Krakkó falai között tartózkodik. Egész véletlenül tudtam meg egy morva atyafitól, aki neki magyar borokat szállított.

— Ki az? — kérdezte közbevágva Lórántfai.

— Kornisi Jaksó, ha hallottad már hírét ennek a lator-

nak, bajtársam? Az első litvai hadjárat alkalmával, mikor királyunk hazafelé vonult, egy szoros utat járhatlanná tett ledöntögetett faderekakkal és összeszedett hadinépével lesbeállva, rajtaütött a megrekedt málhásszekereken, melyek a királyi kincstárt szállították.

A csekély kíséretből csak egy sátorörs menekült meg, a többit egy szálíg felkoncolták, ő pedig az arannyal, ezüsttel telt pénzesládákat elrabolva, a határra szökött és minden üldözést kijátszva, a rabolt kincsből vígan éli világát.

Ha már minden rablót kipusztítottunk, ennek a főrablónak se szabad büntetlenül maradnia, és azt hiszem, kellemesebb ajándékot nem vihetünk királyunknak Kornisi Jaksó fejénél. Csak ezzel lesz teljes a győzelmünk.

Mind a tizenegy vitéz helyeslőleg rikkantott, azután megeresztett kantárszárral vágattak a Morvaországba vezető úton előre, mert ezen akartak a legrövidebb idő alatt Krakkóba jutni.

Miklós csakugyan jól értesült, mert Kornisi Jaksó már másfél hónap óta Krakkóban mulatott, kebelbarátja Osiecki Vladimir litván főnemes fényes házánál.

Az elrabolt országkincsből fejedelmileg pazar udvart tartott magának s egyik vad multság, zajos dáridó a másikat érte, s jaj volt annak, aki ilyenkor véletlenül a tivornyázó, vad társaság útjába botlott.

Borjúnagy szelindeket úszítottak rá, szelidített medvékkel ölelgettették, hogy egy pár oldalbordája beletört, vagy levetkőztetve, mézbe mártották és pehelybe hengergetve, kergették a város utcáin végig, ilyenformán azután minden teremtet lélek messze elkerülte Osiecki uram vigalomtól zengő, várforma úri palotáját.

Egidius vasárnapján történt, mikor a vigalom legjavában állott, hogy két jámbor minorita koldulóbarát, a gazdag vendégektől alamizsnát jött kéregetni kolostora javára.

Kornisi uram a bor és a zene vad harsogásától részegen, egymaga lejtette a tágas terem közepén a lengyel

palotás táncot, medvehangján olyanokat rikkantva, hogy az ablakok rezegtek bele.

A barátok beléptére persze a zene egyszerre elhallgatott, Jaksó uram pedig éktelen dühbe jött.

— Ejnye fékom-adta csavargók, -- ordított rájuk torkaszakadtából — hogy mertek ide jönni, ezért meglakoltok, — és agyba-főbe verte a két jámbor szerzetest, kik jajgatva könyörögtek, hogy eressze őket legalább bántatlanul tovább.

De a vad kényúr halálfenyegetés mellett először a szobában táncoltatta meg őket a garázda vendégek éktelen nagy mulatságra, azután pedig a várost kellett végigtáncolniok egy sípos és egy dudás kísérete mellett.

A megcsúfolt barátok jajgatva jövendölték meg neki, hogy ezért a védszentjükön, Szent Ferencen ejtett nagy gyalázatért, szörnyű halállal fog meglakolni.

Ez a jövendölés harmadnapra rá csakugyan borzasztón be is teljesedett rajta.

Miklós és tizenegy leventetársa, amint a palota udvarára érkeztek, leszökve lovaikról, kivont karddal rontottak a terembe.

Osiecki egész háza népével Jaksó barátja segítségére sietett. De mit használt ez ott, hol Miklós villogtatta szörnyű kardját.

Rövid viadal után, állig hasított fővel rogyott a terem márványlapjára, s vele a legutolsó rabló is elvette méltó bünhődését.

— No most, fiúk, vissza Trencsén felé, ahogy csak lovaink bírják, mert Lukács evangélista napjára Budán kell lennünk — mondotta lovára szökve Miklós, mire a tizenegy levente megint lóra kapott és széllel versenyző sebességgel vágattak visszafelé.

Megérkezve Trencsén alá, a tábor Miklós vezénylete alatt megindult Buda felé, hová a kitűzött idő előtt két nappal szerencsésen meg is érkezett.

Lajos király országának nagyjai között, fényes trónusán ülve hallgatta Miklós jelentését, ki a rablóktól

elvett hadizsákmányt hódolattal tette királyi ura lába elé.

Mikor elhallgatott, Lajos felemelkedett királyi székéről és végigpillantva fényes környezetén, érces, átható hangján kiáltotta:

— Most pedig, híveim, köszöntsük és üdvözljük országom vitéz hősét!

Miklós azt se tudta hogyan ért szállására. A király kitüntető szavait követő felzúgó éljen riadásra az eget érezte maga felett megnyílni minden fényességével, mikor azonban belépve szobájába, két ölelő kar melegét érezte és édesanyjának szerető arcát látta magára mosolyogni, akkor elfeledett mindent: nagy dicsőségét, páratlan kitüntetését... és csak azt a nagy boldogságot érezte, hogy édesanyját láthatja, ölelheti.

Kordula vasárnapján fényes jutalmak osztása és harei játékokkal ünnepelte a király Budavárában a prágai diadal emlékét.

Lajos király egyenként címeikkel, birtokokkal és kitüntetésekkel jutalmazta meg azokat a hősöket, kik vele voltak s mikor Miklósra került a sor, ki királyi jobbja felől állt, ezeket mondotta neki:

— Hősi tetteid, vitézséged százszor nagyobb jutalmat érdemelnének, azért e birtokok mellé, vitéz hívem, fogadjad még királyod örökös háláját s az ország köszönetét is.

Ezzel egy nagy, lefüggő pecsétű irhalevelet nyújtott át neki, melyben ékes latinsággal és Küküllei János fődeáknak még ékebben festett betűivel az volt megírva, hogy hős Tholdi Miklós hűsége és vitézsége jutalmául Szalonta várát s vele ötvennyole telket kap, melyeket minden járandósággal együtt ő és utódai örök időig bírhatnak.

Ez volt az egyik jutalom, a másik pedig, amelynek százszorta jobban örült, az volt, hogy a király kinevezte

saját derécsapatjának, melynek ő volt a feje — első alvezérévé — így a hadban mindig a király oldala mellett küzdhetett és ez olyan dicsőség volt, melyet a világ minden kincséért és gazdagságáért sem engedett volna át másnak.

Ezután a hadizsákmány kiosztására került a sor. A megrabolt templomok, egyházak és kápolnák visszakapták szentségtörő kezektől elorzott arany és ezüst edényeket, hímes misemondó ruháikat és egyéb sok más drágaságaikat, aminek pedig nem akadt gazdája, abból Miklós és csapata szintén részt kaptak.

Miklós zsákmányrészét egy függő templomi méccsel eserélte be, mely az akkori idők ötvösművészetének egyik kiváló remeke volt. Ezt Miklós hálája és kegyelete jeléül a váradhegyfoki monostor templomának szánta és maga szándékozott oda vinni. E mellett még gazdag alapítványokat akart tenni s elhalt édesapja és rokonsága lelkiüdvéért miséket szolgáltatni.

Tholdiné nem tudott hová lenni az örömtől és boldogságtól, mikor a hozzá siető Magduskától mindennek híret vette.

— Istenem, édes jó Istenem, hogyan beteljesedtek a cigányasszony szavai — mondotta boldog sóhajtással. — Annyi sok baj és küzdelem után, milyen fényessé, híressé tette az én lelkem, fiam a Tholdi nevet.

— De még a saskirály jóslata is beteljesedett ám, nagyasszonyom! — mondotta örömkönnnyekkel szemében az öreg Bence, ki ünneplő dókájába bújva, éppen a vitézi játékhoz készülődött, hogy kis gazdáját küzdeni és győzni lássa.

Alig hogy lábát kihúzta hazulról, jött ám cifra udvari ruháiban páváskodva Tholdi György is és édeskés hangon, nagy örömet tettetve, beszélte el édesanyjának öccse fényes megjutalmaztatását, azután annyira agyba-főbe kezdte dicsérni, hogy vége-hossza alig akart szakadni magasztalásának.

Magduska az özvegy karosszékéhez dőlve, némán

hallgatta. Okos szemével fenéig belelátott György fekete lelkébe és mintha csak homlokáról olvasta volna le ezeket a gondolatokat:

— Szerezz csak mennél több vagyont, kitüntetést, hogy annál többet örökölhessek utánad. Nekem szeresz mindent, jó Miklós öcsém, mert már fenik számodra Nápoly környékén azt a kardot, szövik azt az ármányt, amellyel le fognak gyilkolni, el fognak veszteni.

És Tholdi György lelkében csakugyan ezeket gondolta, míg szája öccsét dicsérő szavaktól áradozott.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A nápolyi hadjárat.

A prágai diadal után Lajos király minden idejét a sereggyűjtésre és hadikészülődésekre fordította.

Udvarával legtöbbször Budán tartózkodott s kedves mulatóhelyére, Visegrádra csak akkor ment, ha valami fontos államügyet akart megbeszélni édesanyjával, Erzsébet anyakirálynéval, ki viszont egész udvarával állandóan Visegrádon tartózkodott és csak nagyritkán jött Budára.

Csak hogy mióta Endre herceg gyászos halálhíre megjött a messze Nápolyból, azóta a visegrádi fényes palota is a gyász és siralom tanyája volt.

A terem falai ezüstesillagos, fekete bársonykárpitoktól sötétlettek s száz és száz viaszgyertya hintette komor, halvány világát mindenfelé.

A palotakápolnában állandóan egy gyászkatafalk sötétlett, szintén fehérvilágú viaszgyertyák tengerétől besugározva, a harangok pedig nap-nap után szakadatlanul, gyászos kongással zúgtak, imára, könyörgésre szólítva a környezetet.

A királyné néha egész éjjeleken át olvastatta a bibliát és a halottak lelkiüdvéért való könyörgéseket. Könnytől égő szemét kerülte az álom és az erős, vasakarátú asszony az utóbbi időkben egészen rémlátóvá lett és a multak véres árnyai kezdték kísérteni.

A Péter-Pál napját követő héten Lajos király főnagyaival és fényes udvari kíséretével, melyben Tholdi György is ott volt, Visegrádra érkezett.

A hadikészülődések be voltak fejezve. A Péter-Pál napján tartott országgyűlés egy szívvel, egy lélekkel megadta bőségesen a hadiköltséget és csapatokat, olaszországbeli szövetségeseitől pedig a legjobb híreket kapta. Ezeket akarta tehát felséges anyjával közölni és megbeszélni.

Az anyakirályné a margitszigeti kolostor fejedelemasszonya és Magduska körében éppen csúcsos boltozatú imaszobájában tartózkodott, mert Magduska és a fejedelemasszony állandó vendégei voltak az anyakirálynénak a gyásznak ezekben a sötét napjaiban.

A fejedelemasszony, mint ritka műveltségű, éleleszű tanácsadó, Magduska pedig azért volt nélkülözhetlen kegyeltje, mert valahányszor édesen csengő hangján az imákat és zsoltárokat olvasta, mindig enyhe vígasz és csendes megnyugvás költözött zaklatott szívébe.

Mikor tehát a király belső kíséretével ebbe a templomszerű szobába lépett, az üdvözlés után kiküldte kíséretét, mire az anyakirályné is észrevétlenül intett kegyeltjeinek, kik erre bársonykárpittal elválasztott hálószobájába távoztak, ahova azonban minden szót be lehetett hallani.

A király ezután csakhamar áttért az akkori olasz viszonyokra s állapotokra és elmondotta, hogy magától Durazzói Károly herecgtől is levelet kapott, hogy jöjjön

mielőbb Sziciliába öccse megbosszulására és felolvasta a hosszú levélnek azokat a részeit, melyekben a herceg az országnak Johanna elleni elkeseredett hangulatát festi.

A királyné szívét, bár köhideg vonásai nem mutatták, büszke öröm és gyönyörűség töltötte el, mikor királyi fia azokról a nagy hadvezéri lángészre és mély politikai tudásra valló tervekről és intézkedésekről beszélt, melyekkel olaszországi hadjáratának útját és sikerét majdnem két évi munkával teljesen előkészítette.

Ugyanis még 1347-ben, böjt közepén, János veszprémi választott püspököt és Kont Miklóst töméntelen arannyal előre küldötte Olaszországba, hogy szerződjenek, tárgyaljanak s szövetkezzenek az odavaló fejedelmekkel, városokkal és főurakkal, e mellett puhatolják ki, hogy bízhatik-e azok hűségében és állhatatosságában, kik őt Nápolyba meghítták?

A követek jelentése biztató volt. Az egész ország — írták a királynak — belháború és viszályok tüzeiben ég. A királyi család tagjai egymás ellen háborúskodnak, a lakosságot egymásra uszították, Johanna királyné pedig könnyelműen elfecsérelve a koronajavak nagyrészét, üres kincstárából nem tud katonákat toborozni.

Jó híreket küldtek pádovai követei s Kanizsai István is, ki követi minőségben kitünő szolgálatokat tett Felső- és Közép-Olaszországban.

Lajos király továbbá személyesen írt Cola Rienzinek, a híres római néptribunnak, kinek szerencsecsillaga ebben az időben még fénypontján ragyogott és megkérte, engedje meg, hogy ezer lovast toborozhasson Rómában. E mellett azonban zsoldjában fogadta a condottierik legnagyobb részét, kik az időben Olaszország minden államát ellepték.

A condottierik zsoldosok voltak és annak szolgálataiba állottak, aki legjobban megfizette őket. Legtöbbnyire idegen országbeli kalandorok voltak s a hűbéri rendszer meglazulásával kerültek Olaszországba, legjavarészben Németországból, hol maguk az olasz államok zsarnok

uralkodói és hűbéres urai toborzották őket és minden esetben vakon teljesítették uruk parancsait, mikor pedig szolgálát nélkül maradtak, szabad csapatokká egyesülve, raboltak, fosztogattak mindenfelé az országban, hogy megélhessenek.

Mielőtt Lajos király a deréksereggel megindult, lassan, lassan, kisebb-nagyobb hadesapatokat küldött előre Sziciliába.

Aquila volt a magyarpártiak főfészke és Lallo Campescano lovag, a város kapitánya volt a fejük. Ugyanis az Abruzzo vidéki urak nemcsak szövetséget kötöttek a magyar király érdekében, hanem erőszakkal is rákényszerítették azokat, kik nem akartak hozzájuk állni és ezt a példát lelkesen követték Fondi gróf és mások is többen, olyan fény és varázs övezte a lovagias vitéz magyar király nevét.

A százával, fél- és egész ezrével érkező magyar seregek, kiket Vásári Miklós nyitrai püspök, Geletfia Miklós nádor s más neves férfiak vezéreltek, mind Aquila alá gyülekeztek, ahonnan ekkor a szövetségeseik lelkesedéstől lángoló levelet küldtek a magyar királyhoz, hogy induljon meg már seregével ő is, mert az egész ország tárt karokkal várja.

Ilyenek voltak Olaszországnak nagyjából vázolt viszonyai akkoriban, mikor Lajos király útját Felső- és Közép-Olaszországon át gondosan elkészítve, végre indulásra határozta el magát, hogy megbosszulja a koronás orgyilkosokon szerencsétlen öccsének halálát.

Mikor a király Visegrádról Budára érkezett, akkorra már Miklós visszajött Nagyfaluból, hová — útbaejtve a váradhegyfoki monostort — édesanyját kísérte el.

György bátyja jól színlelt örömmel fogadta, de aztán nagy sajnálkozással adta tudtára, hogy királyi urát nem kísérheti el az olasz hadjáratba, mert az anyakirályné maga kívánta, hogy több főúrral személye körül itthon maradjon.

Tholdi György, ki már előre úgy rettegett ettől a had-

Cola Rienzi, a híres római néptribun.

járattól, mint az ördög a tömjéntől, el nem tudta gondolni, honnan szakad fejére ez a nagy szerencse, de mi körülbelül sejthetjük, hogy Magduskának a keze játszott közre ebben a dologban, hogy folytonosan szemmel tart-hassa az álnokszívű bátyját eselszövő szolgáljával együtt.

*

Lajos király nyugodt szívvel tűzhette ki az indulás napját. A tatárok és szaracénusok beütésétől nem kellett félnie, mert Isten mindenható kegyelme olyan pestis-féle járványt bocsátott országukra, mely rövid három hónap alatt 300 ezernél többet pusztított el közülük, a szomszédos és más államokkal pedig ezidőszerint Magyarország a legegységesebb békében és barátságban élt — így tehát országa kormányát, felséges édesanyjának bölcs és érelyes kezeibe téve le — 1347. évben, szent Márton püspök ünnepén, vasárnap nagy pompával elindult Visegrádról, hogy hadai élére állva, Olaszország ellen vonuljon.

Fényes kíséretében, János veszprémi püspökön s Laczfi István erdélyi vajdán kívül, ott volt a vitéz Giovanni Pipino conte di Minerva gróf is, kit olaszthoni szövetségesei küldtek eléje.

Egyetlen testként mozgott, kanyargott a rengeteg hadtest s mintha szárnyra akarna kelni, úgy lobogtatta a röpke szellő a sok hadi- és vezéri zászlót.

Mert mikor a királyi hírnökök ősi szokás szerint körülhordozták az országban a vérbe mártott kardot és szerzetést mentek a vérszínű betűkkel írott, hadrahívó levelek, a papság, a fő- és köznemesség s egymásután gyülekezett csapatjaival a király zászlói alá.

Minden csapat előtt külön zászlót lengetett a szél, melyre a tulajdonos címere is rá volt festve.

A királyi hadak zászlói liliomokkal és patkósorrú struccal voltak telerajzolva, de ezek mellett ott tündöklött a négyes szalag és kettős kereszt is, közbe-közbe fenyegetőn, komoran lebbentek meg a halálfejes és Endre

királyfi halott képmását mutató, bosszúra és megtorlásra szólító zászlók.

A feltámadó szellő ezután egymásután bontogatta ki az ország legelső és legrégebb családjainak hadizászlóit, mintha mutogatni akarná a ragyogó napsugárnak véren, haditetten szerzett, fényes címereiket.

A hosszú, fényes hadsereg legelejen, mely hosszú, tömött sorokban és két oldalszárnyban hullámzott tova, a király fényes alakja száguldott ragyogó kísérettől környezve.

A hadsereg zöme részint lándzsákkal, kardokkal, részint ívekkel, hajítókópjakkal s harci bárdokkal fegyverzett lovasságból állott, s majd minden lovasnak két ló állt rendelkezésére.

A gyalogság szintén görbe vagy pallosalakú egyenes karddal, harci csákánnyal, bárdal, törrel, nyíllal és kópjakkal volt felszerelve. Külön csapatokba voltak osztva a hosszúdárdás támadó századok, a nyilazók és parittyavetők, kik leginkább a jászokból és kunokból kerültek ki, kiket barna arcuk s májdnem ölnyi hosszú íveikről megszíról meg lehetett ismerni. Ezek nemcsak ügyes nyilazók, de kitünő parittyavetők is voltak. Övükből lecsüngő parittyájuk mellett viselték a hosszú bőrzaeskrét is, mely élesre fent kovakövekkel, ólomgolyókkal és hegyes szögletekre vagdalt ércdarabkákkal volt töltve, melyek épp úgy öltek, sebeztek, mint a puszkagolyó.

A tábor mögött a társzekerek beláthatatlan sora, ezek előtt pedig a sok hadi- és ostromgép dübörgött. Ezek után a mindenféle ostrom- és élelmiszerral, sátorkarókkal és kellékekkel megrakott lovak, ökrök és vágómarhák jártak, melyeket bárdokkal, késekkel és törökkel fegyverzett számszeresek, bakosok és ácsok követtek.

A hadsereg vagyis a katonák hadiöltözete — általános egyenruházat nem lévén — leginkább bőrből (az olasz kútfők szerint cordovano) készült.

Bivalybőrsisakjukat és vértzetüket állandó zsírozás-

sal tették szívóssá, ellenállóbbá s végül daróc- vagy bőrlábravaló s széles öv egészítette ki az öltözetet.

A vezérek és főrangúak hadiöltözete ellenben csupa fény és pompa volt s egy-egy vértnek, pajzsnak az értéke, berakása félfalut vagy egy egészset is megért.

Az akkori kor írói nem győzik magasztalni a magyar hadsereg nemesfajú, könnyűlábú s kitartó erejű lovait és csodálkozva mondják, hogy a magyaroknak annyi lovuk van, hogy nemesak minden katonának kettő jut, de még a tábori málhásszekerekbe is úr alá való paripák vannak fogva, melyek nemes, könnyed alkatuk mellett is kibírnak minden viszontagságot.

A magyar sereg, bármilyen pusztá, kizsarolt tartományban táborozott is, nem igen volt híján tápláléknak, mert a táborral mindig elegendő vágómarha mozgott, — azonkívül a tábori szekereken és a katonák iszákjaiban nagy mennyiségben volt egy nagyon tápláló étel: a húsliszt.

Ugyanis a hadikészülődések idején, a leölt marhák húsát besózták, megfőzték, azután lisztte őrölve elraktározták.

Túllépve a határon, Cylliben nagy fénnel és pompával fogadták a magyar királyt szövetségesei: a Cilley grófok.

Lajos király, hogy hadait mennél több szövetséggel szaporítsa, ebben a hadjáratában mesés fényt és pompát fejtett ki, úgyhogy mikor a Cilley grófok nagyszámú német és osztrák lovaggal táborában megjelentek, szemük-szájuk elállt az elibük táruló káprázatos pompától.

Lajos király ebédre hívta meg a grófok udvarát s a nagyszámban idegyülekezett idegen lovagokat, a város előkelő uraival és hölgyeivel együtt.

A főbb vendégek és hölgyeik a király sátrában foglaltak helyet, ébenfából, elefántesontból gyönyörűen faragott arany, ezüst s gyöngyházból berakott állatokkal és liliomokkal díszített selyembársonypárnás székecskéken.

Címeres mellű és hátú, tollaskoronájú heroldok, zöld bársonysüveges, ékes töröket viselő, selyemruhás apródok álltak a vendégek szolgálatára, akiket, mikor beléptek a táborba, felharsonó muzsikaszóval köszöntöttek s az egész ebéd alatt a harsonák, kürtök, sípok, trombiták, timborák, gém- és hattyúnyakú hegedűk, dudák, kis- és nagydobok, valamint a hordozható orgona változatos zenedarabokat adtak elő.

Az evést — az akkori magas körök általános szokása szerint — itt is kézmosás előzte meg, még pedig rózsas- és izsópillatú langyos vízzel telt ezüst-, aranymedencékben és hogy a főúri lakomák minden dísze és finomsága meglegyen, a vendégek fejére lombkoszorúkat helyeztek az apródok, az aranypaszománttal díszített zöld bársonyruhába öltözött, hermelines lovaghölgyek pedig csokrokat kaptak.

Mennél főrangúbb volt a házigazda, az ebéd is annál több fogásból állott. Így Lajos királynak ezen az ebédjén arany-, ezüst- és kristályedényekben harmincnyolc drága és ritka fűszerszámokkal ízesített fogást szolgáltak fel.

Az ételek mellé jégbehűtött borgyümölcsöt és virágleveket, fojtott mustot, ürmöst, édes és keserű sert, mézbort, mézsert hordtak körül és a késő estébe nyuló lakomát vidám tánc követte.

A német és osztrák lovagok el voltak ragadtatva a magyar király lovagiasságától, nagylelkű és bőkezű vendégszeretetétől és látva, hogy ezek mellett a magas tulajdonok mellett még valamennyi lovagi erény is összpontosul benne, másnap mind zászlója alá esküdtek s útnak indultak a felkerekedő táborral Aquila felé.

Érkeztének híre villámgyorsan járta be az országot és mindenfelől jöttek az olasz városok előljárói, a nemeség, papság küldöttségei és hódolva neki, megkötötték vele a szövetséget.

Modenában a fogadási pompa minden képzeletet felülmúlt s az örgróf három aranyhímzetű skárlätterítővel fe-

dett paripát ajándékozott a királynak, melyből egy Miklósnak, egy pedig a veszprémi püspöknek jutott.

A király, aki elé Olaszhon legelső családjai: a Malatesták, Bernátok, Ubaldiniak jöttek hódolatra, egymásután rendezte az ünnepélyeket, többeket vitézi övekkel tüntetett ki s vitézségével, lovagiasságával mindenkit meghódított, úgyhogy nevétől és dicsőítésétől visszhangzott egész Olaszország.

Noha a magyar király útja eleddig is valóságos fényes diadalút volt, az ünnepeltetés mégis Aquilában érte el tetőpontját.

Lajos, a lovag király büszkén mondhatta el, hogy egy csepp vér nélkül már félig megnyerte a csatát.

Sziciliának hercegei, grófjai, nemesei és polgárai egymásután esküdtek neki hűséget.

A karácsonyi ünnepeket szent áhítattal ülte meg a király és udvara és újév napjára hatalmas serege összegyülekezvén, Sulmonában haditanácsot tartott és serege egyrészét Fondi grófjának vezérlete alatt Nápoly ellen küldötte.

Ezalatt Tarantói Lajos herceg és Johanna királyné, körmükre égvén a tapló — a királyi család hercegeivel szövetkezve — összes hadaikkal Capua mezején a Volturno révénél gyülekeztek, hogy a magyar és a szövetséges seregek átkelését meggátolják.

Fondi gróf, jóval csekélyebb haderejével nem tudta az átkelést kierőszakolni és nagyon fenyegetett helyzetben szorongott, mikor mindenfelől túlnyomó ellenséges haderő vette körül.

E közben a magyar király hadvezéri lángelméjével kitűnő haditervet eszelt ki, de mivel mindenfelől kémek környezték, csakis Miklósban bízott meg és ennek élőszóval mondva el az egészet, egymagát küldte, hogy senki még csak ne is gyaníthassa, titkos üzenetével Fondi grófhhoz, abban bízva, hogy győzhetlen erejével minden akalyon és támadáson át tudja küzdeni magát.

Miklós a király palotájának alsó balszárnyát lakta

s mikor hazatért, fegyvereit gondozó őresatlósánál már többször látott egy ravaszképű katonát.

Egyszer aztán mégis megkérdezte, hogy kicsoda ez a ferdepofájú ember, mire a csatlós azt felelte, hogy az egy Csóka nevű földije, amiben megnyugodott, mert sejtelve sem volt arról, hogy mind őresatlósa, mind ez a magyarnak hazudott velencei, Beppónak fizetett kémje és minden léptét, szavát őrzik és amit megtudtak, azt elmondják egy Maffini nevű, kéteshírű volt kapitánynak, kiről azt suttozták, hogy jó pénzért felbérelhető minden gaztetre és egész bandával rendelkezik.

Most is, hogy hazatért, ott találta a ferdepofájú Csókát keresztbenéző, sebesen forgó szemével s csatlósát a terembe intve, halk hangon megparancsolta, hogy nyergelje fel leggyorsabb paripáját, az örgróftól ajándékba kapott, szénfekete Cynthiát, ő maga pedig gyorsan fegyverkezni kezdett.

A csatlós kimenőben jelentősen intett az ál-Csókának, mire ez is sietve távozni készült, de ebben a percben nagy sebbel-lobbal Giléthi lépett be és besietett Miklóshoz, a király üzenetét hozva, mert őfelsége elfeledte az útirányt megadni neki.

A ravasz velencei árnyékként surrant az ajtófüggönyhöz s éles fülével minden szót kilesetett, mit Giléthi beszélt, azután nyilgyorsan sietett ki a palotából Maffini lakása felé, melynek udvarából már a másik percben egy lovas vágatott kifelé az Orticella felé vezető útra.

Hét órát kongattak a templom harangjai, mikor Miklós szintén Orticella felé száguldvá, elhagyta a várost. Az ég be volt borulva és hamar sötétedett, úgyhogy Miklós a félúton már koromsötétben botorkált előre.

Egyszerre, mintha szisszenő nyilvesszót hallott volna füle mellett elrepülni s tüstént rá nagyot koppant könnyű bivalybőr vértje.

Odakapott és szíve táján egy rövidtollú nyilvesszót talált beléakadva.

— Mi ez? Hiszen a Volturton innen nincsen ellen-

ség? — tünődött megütközve magában, de nem ért rá tovább gondolkozni, mert egy harmadik suhanást hallva, valami a dereka köré tekerődött és olyat rántott rajta, hogy majd lebukott a lováról.

Mindkét kezével gyorsan odakapva, egy kötélhurok akadt jobbjába, melyet ugyanesak rángattak, lova pedig ijedt horkolással ugrált, hánykolódott.

Egy rántással elszakítva a kötelet, hangos káromkodással ugrott le lováról, mire minden oldalról sötét alakok rohantak feléje.

Erre kardjához kapott, de bárhogy rángatta is, nem jött ki a hüvelyből, mintha be lett volna szegezve. Erre aztán hüvelyestől szakítá le derekáról.

— Latrok, bitangok, jertek hát, hányan vagytok! — ordított rájuk nagy fenekedéssel.

Azok jöttek is s vértje, sisakja minden oldalról csak úgy kopogott a kardvágásoktól és szúrásoktól.

Éles szemével kilesve támadói legsűrűbb csomóját, egyetlen ugrással közéjük vetette magát. Jobbjában kardjával, baljával pedig csak puszta kézzel ütött szét közöttük.

Rettentő ütésére hárman buktak fel egyetlen jajszó nélkül, pedig kardján rajta volt hüvelye is, azután egyet tarkón kapva, vállánál fogva a levegőbe emelte és mint valamikor a szerb templomrablókat, mostani orvtámadóit is ezzel az eleven emberhadaróval verte le, kik közül megint kettő harapott egyszerre a fübe. Ez az eleven emberi buzogány kegyetlenül bögött, ordított, mire a többiek, nem véve tréfára a dolgot, arra futottak szanaszét, amerre tágabb volt az út, mire Miklós dühében úgy vágta földhöz a kezei között ordító nyavalyást, hogy minden esontja darabokra szakadt, jajgatását pedig, mintha elmetsették volna, úgy elhallgatott hirtelen.

Miklós csak ezután bánta meg, hogy nem volt kíméletesebb, legalább kicsiklandozta volna belőle, kik és miért támadták meg, hiszen e vidéken nincsen se jóbarátja, se ellensége.

Közelben száguldozó lovát előfüttventve, merészen tovább indult és hajnalban Orticellához érve, átadta Fondi grófnak királya titkos üzenetét.

A gróf szeme felvillant, de aztán megint elkomorodott.

— A terv kitűnő, — mondotta leverten — csak egy lángeszű hadvezér elméjében születhetett, de egy baj van... és ez az egészét semmivé teszi. Azok a gaz Johanna-pártiak (csak így nevezte az ellenséget, mert ő a magyar királyt vallotta Szicilia jogos és törvényes urának), egy óriási szikladarabbal elrekesztették a folyót és zsilipjét és ez most ép a gázlónál legmélyebb és tele van örvényekkel.

— Hol van az a gázló, vezér úr! — kérdezte Miklós, — mire Fondi gróf tábornokara és egy őrcsapat kíséretében odavezette.

Miklós megnézte az elzáró zsilipet és a szikladarabot, mely eltorlaszolta, azután halkán mondott valamit a grófnak, ki erre majd kétkedő, majd a csodálkozástól elmeredő szemmel nézett rá, azután pedig hitetlen fejrázással parancsot adott segédtsíztjének, ki sebesen visszavágtatott s az egész tábornadirendbe állítva, egész csendben átkelésre vezényelte.

Ezalatt Miklós lehányva magáról vértjét és szorosabb ruháit, a habzó Voltornóba vetette magát s a szikladarabhoz érve, a víz alá bukott.

Fondi gróf hitetlenül állt a parton és egyszerre csak azt látja, hogy az óriási szikladarab inogni, ágaskodni kezd, azután iszonyú esattanással, közvetlenül a part mellett, zuhan bele a vízbe, messze kétfelé csapva a hullámokat.

Miklós az erőlködéstől vérvörös arccal bukott fel a vízből és pár pillanatig pihenve, a zsilip párkányára hágott, azután hatalmas vállait a tartó oszlopok alá feszítve, addig ingatta, rázta ezeket, míg egyszerre az egész alkotmány inogni, ereszkedni kezdett. Ekkor újra vízbe vetette magát, megragadta a felhúzó peremét s addig rángatta, feszegette, míg nagy reccsenéssel kiszakította foglalata-

ból, mire aztán az egész megtorlódott víztömeg egyszerre alászakadt és mindenestől elsöpörte a zsilip megingott támfáit és gerendáit.

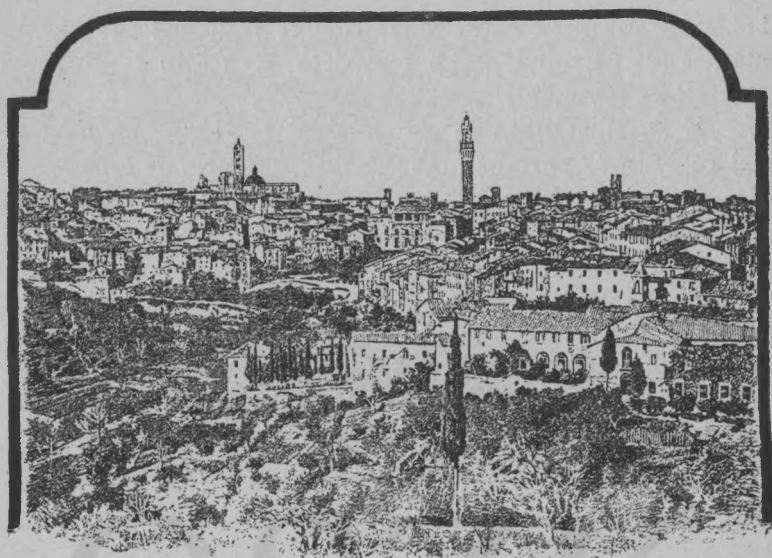
Ez az ellenállhatlan erő Miklóst is jódarabon magával ragadta és párszor alábuktatta a mélybe, de erős karjával csakhamar ura lett a fellázadt hullámoknak és az odaérkező tábor örömrivalgása között kiúszott a partra.

Fondi gróf örömében, úgy, ahogy volt, talpig vizesen, sárosan, keblére ölelte s egy gyors hírnökkel a következő üzenetet küldötte Lajos királynak:

«Tholdi Miklós fegyvereinknek egymaga szerezte meg a diadalt: lehetővé tette az átkelést. Tarantói Lajost megverni már csak gyermekjáték lesz, Tholdi jelenléte biztosítja a győzelmet.

Fondi gróf.»

A fekete halál és a flagellánsok.

Fondi grófja jól jövendölt, levelének pedig minden szava beteljesült.

A víz gyorsan lefutott, mire seregét átvezette a gázlón, ráütött az ellenségre s az első rohamra olyan nyílzáporral árasztotta el, hogy a Tarantói serege bomlani, ingadozni kezdett.

Különösen a lovasság zavarodott össze, pedig ez volt Johanna hadainak zöme. Százával hulltak rakásra a paripák, maguk alá temetve gazdáikat, kiket aztán saját bajtársaik gázoltak össze a gomolygó zürzavarban.

Tarantói Lajos kétségbeesve vágatott egyik szárnyról a másikra. Tüzelt, lelkesítette embereit, harsogtatta a trombitákat s mindenáron támadásra akarta tüzelni seregét, mire a második nyílzáporra a lovasok leugráltak paripáikról, s Fondi gróf seregének a derekára vetették magu-

kat olyan rohammal, hogy a hosszú félkörbe szakadozó sereg ingadozni, tágulni kezdett, mert a váratlan roham alatt nem tudván a haditerv szerint kifejlődni, ezen a ponton volt leggyengébb.

A Tarantói herceg ujjongott s vérszemet kapva, maga is vitézül vagdalkozni kezdett, de majdnem megjárta, mert Miklós észrevéve a derékhad ingadozását, a sereg jobbszárnyával oldalba támadta meg és egy iszonyú rohammal pár perc alatt polyvaként szórta szét a Tarantói derékhadát.

— Ki-ki a maga kezére dolgozzék, — kiáltotta ugyanis a magyaroknak, s a kantárszárat fogai közé kapva, jobb-jában kardjával, baljában pedig mázsás buzogányát pergetve, ugratott a legsűrűbb tömeg közé.

A rémület süket ordítása harsant fel az ellenséges torokból. Ilyen hadakozást még nem láttak. Akár a kaszasuhintásnál a fű, úgy omlott, dőlt minden csapására körülötte az ellenség, míg aztán hirtelen jelt adott tárogatósnak, hogy vezényeljen oszló rohamra s egy perc alatt úgy körülkerítette az egész dandárt, hogy magát a hereceget is csak nagynehezen bírta kivágni kísérete, a többi pedig elhányva fegyvereit, kényre-kegyre megadta magát Miklósna^k.

Ezzel a rohammal a harc be volt fejezve, mert a Tarantói serege, páni félelemmel, Teano felé futott, táborát, készleteit a győzőknek hagyva, kik futásközben még sokat lekaszaboltak, de még többet foglyul ejtettek közülök.

Ezután a csata után Fondi gróf, minthogy Miklós vitézsége döntötte el és fordította meg az ütközet sorsát, tisztelete jeléül, kardját cserélte el vele s megajándékozta kincseket érő sisakforgójával.

A vert sereg, amerre csak futott, vad rémületbe ejtette a vidéket és a férjgyilkos Johanna királyné a rémülettől félájultan, éjszakának idején egy nyomorult, rozoga hajón menekült el Nápolyból, nehogy a magyar hadak bosszuló kezébe essék.

Mikor Lajos király erre megszállta Capuát, Tarantói Lajos is megszökött Nápolyból, mire a város belátva, hogy a hatalom a magyar király kezében van, követeket küldött hozzá Benvenutoba.

Durazzói Károly herceg — Johanna és pártjának bukását látva — a jellemtelen és arcátlan emberek szemérmertlenségével köpönyeget fordítva, a magyar király pártjára állt s nagyhangon tüntetett mellette, mikor pedig Aversába, erre a gyászos helyre érkezett, a királyi család visszamaradt tagjaival nagy pompával és fényvel fogadtatta, maga pedig Róbert tarantói herceggel, mély hódolatot mutatva, személyesen tisztelgett előtte.

Lajos király barátságosan fogadta és többi öccsei után kérdezősködött.

— Nápolyban maradtak, hogy a bevonulásodhoz szükséges fényt és pompát előkészítsék! — felelte Durazzói Károly mély hódolattal.

— Hozzátok őket ide, hogy bevonulásom fényét még jobban emeljék, — mondotta erre parancsolóan Lajos.

Pedig ekkor már elhatározta vesztüket.

Úgy mondják, maga a nápolyi érsek adta neki ezt a tanácsot.

— Ha biztosan akarsz uralkodni, felséges úr, tedd ártalmatlanná a hercegeket, — mondotta a főpap — mert ezek, míg csak élnek, ármányt ármányra fognak koholni személyed és uralmad ellen.

A király ezt a tanácsot legelőbb Miklóssal közölte, kivel legtitkosabb, és legbizalmasabb ügyeit is mindig előre megbeszélte, azután pedig egy titkos tanácskozásban tanácsosai elé terjesztette.

A többség, melyhez Miklós is tartozott, elfogadta az érsek tanácsát, a kisebbség ellenben hevesen ellenezte.

Másnap a reggeli udvarlásnál aztán Lajos király hangosan csodálkozását fejezte a két tisztelgő herceg előtt, hogy öccseik még most sem érkeztek meg, mire ezek csatlósokat küldtek Nápolyba a hercegekért, kik azonban,

mintha ösztönszerűleg megérezték volna a veszedelmet, mindenféle ürüggyel és mentséggel tagadólag válaszoltak.

Mikor a visszatérő esatlósok elmondták a hercegek félelmét, Durazzói Károly herceg azzal a szigorú parancssal küldte őket vissza, hogyha azonnal nem jönnek, erőszakkal hozatja el őket.

— Mit féltetek? — izente nekik. — A magyar király rokoni szeretettel fog fogadni, ne haragítsátok tehát magatokra!

Erre a hercegek csakugyan eljöttek. Együtt volt tehát az egész család. A három Durazzói: Károly, Lajos, Róbert és a két Tarantói: Róbert és Fülöp hercegek.

A király barátságosan fogadta őket s fényes ebédet adott tiszteletükre. Ebéd után pedig Fondi grófja, aquilai Lallo és Miklós társaságában kockajátékhoz ültek, melyben a király oly hallatlan szerencsével játszott, hogy közülök egyetlen tétet se nyert senki.

Ez az állandó, makaes szerencse aztán zajos társalgást indított meg, de Lajos minden kérdésére, célzásra, csak rejtélyes mosollyal válaszolt.

Fondi grófja és Lallo tudta, hogy milyen sors vár a hercegre és a kockajáték végén, bő köpenybe burkolódzva, Durazzói Károly szállására lopóztak és esdve kérték, fusson, meneküljön a hercegekkel, mert a király életükretör.

De süket füleknek beszéltek.

Durazzói Károly, ki életében annyi ármányt és cselet szőtt és minden emberben csak gazembert látott, ebben a jóakarátú tanácsban szintén csak ármányt és hazugságot sejtett, úgyhogy semmit sem szólt amúgy is remegő öccseinek erről az intésről. Így történt, hogy a hercegek — rendes szokásuk szerint — tisztelegtek a királynál, ki barátságosan estebédre hívta meg őket.

A nap folyamán azonban, hogy lelkiismeretét még jobban megnyugtassa s páratlanul, igazságosan járjon el, a dolgot még egyszer meghányta-vetette tanácsosaival, kik egyhangúan azt kívánták, hogy estebéd után fogassák el a hercegeket.

A hercegek fényesen kiöltözködve jelentek meg az estebédre. Az ételek felhordásáig a király barátságosan beszélgetett velük mindenről és mikor a tálalómester bejelentette az étkezés idejét, ugyanabba a terembe vonultak, melynek falai nemrégiben visszhangzottak a szerencsétlen Endre királyfi halálsikoltásaitól.

A hercegeken hideg borzongás futott végig; különben az egész társaság is olyan nyomott, kedélytelen hangulatban volt, mintha nem is lakomán, de halotti toron lennének.

Estebéd alatt a király, a hercegek s az udvari kíséret mind-mind külön asztalnál étkeztek és mikor előhozták a langyos rózsavízzel telt ezüstmedencét és rang szerint először a király, azután a herceg elé vitték, Lallo, aki felszolgált, rohamos, de elfojtott suttogással odasúgta a hercegnek:

— Foglyok vagytok, hercegem! Rosszkor jöttél ide! Fuss, menekülj, ha ugyan még lehet! — Mire a herceg gyilkos pillantásokat lövelt rá s alig bírta dühét tartóztatni, hogy ki ne törjön. Pedig ez lett a végzete!

Miklós, kit az ellene intézett orgyilkos merénylet kétszeresen elővigyázóvá tett és mult este véletlenül meglátta a hercegek szobái felé lopódzó két urat, éles szemével észrevette Lallo suttogását és gyanuja felébredt.

Szó nélkül felkelt tehát ültéből és a kijáró elé plántálta magát.

A király észrevette, de nem szólt semmit. Tudta, hogy Miklós nem tesz semmit ok nélkül.

Lallo pedig Miklós mozdulatát látva, elsápadt. — Most már késő, minden késő! Késő! — suttogta hangtalan kétségbeeséssel.

Asztalbontás után a király maga elé hívatta a hercegeket.

Ezek visszadöbbsentek, mikor haragtól eltorzult arcát és a bosszú villámaitól lángoló szemét látták.

— Gonosz áruló! — rivalt harsány hangon a hercegre — kezemben vagy s halál reád! Minden bizonyíték

kezem közt van. Áruló leveleid, cinkostársaid vallomása. Királyi felségünket elárultad. Tanuim vannak! Endre öcsém megkoronáztatását te halogattad, aminek az lett a következménye, hogy orgyilkosok megölték; Máriát, ki családunk számára volt fenntartva, feleségül vetted. Ármányt ármányra halmoztál, árulást, hitszegést egyre másra követtél el ellenünk; itt vannak leveleid... Te híttál be ez országba bennünket, párthíveket szereztél, azután seregemet Aquila alatt megtámadtad! Behívtál, hogy behálózz, — hogy Johannát és Tarantóit számodra leverjük — és hogy azután megölj, eleméssz bennünket. Hazug, ármányszövő, orgyilkos! Saját álnokságod ejtett verembe!

A hercegek halálsápadtan fogództak egymásba, hogy le ne rogyjanak s a szó elhalt ajkukon. Egy légy döngését meg lehetett volna hallani.

Károly herceg dadogva mentegette, mosta magát s végül Jézus irgalmára kérte a felséget, könyörüljön rajta.

A király maga is sápadt volt, csak két nagy, fekete szeme égett emésztő, haragvó lánggal. Indulatos hangon kiáltotta oda Laczfi István vajdának:

— Rád bízom ezt a kígyófajzatot, fejeddel felelsz értük!

Reggel aztán a tanács újra, harmadszor is összegyült s kimondta az ítéletet, mire a király elrendelte, hogy a hercegeket foglyokul Magyarországba kell szállítani, de rangjukat megillető bánásmóddal, a Durazzóit pedig ugyanazon a helyen végezzék ki, hol Endre öccse olyan kínos halállal halt meg.

Az ítélet végrehajtásakor az egész sereget fegyverre szólították és felálltak, mire Laczfi az elítéltet átadta két pajzshordónak és két kun vitéznek, hogy az ítélet végrehajtsák rajta.

Ezek átvették és egy közönséges katonalovon ugyanabba a szobába s erkélyére vezették, hol Endrét megfojtották.

A herceg itt meggyónt, azután «fejét üstökénél fogva

hátrahajtották, mire Becsei Imre fia, Vesszős, addig verte torkon pallosával, míg feje levált tarjáról. Ekkor a hülát fejével együtt levetették a kertbe, hol három napig temetetlen fetrengett», a fogoly hercegeket pedig Pomázi Ferenc, Lindvai Miklós bán és Rátóti Olivér rangjukat megillető dísszel és kényelemmel fogságuk helyére, Visegrádra kísérték. Így tehát a végzet betelt s a bűn megkapta büntetését!

Ezután Lajos király hadai élén Nápolyba indult, honnan a kivégzett herceg párthívei elmenekülvén, az országban szerteszt ellenforradalmat kezdtek szítani.

De Lajos király könnyűszerrel győzte le az efféle lázongásokat. Ahol ilyen csapat tömörült, Miklós szélvészfélegnyakukon termett csapatjával s polyvaként szórta szerteszt, úgy, hogy végül már nevének hallatára is szétugrottak a forradalmárok csapatjai.

Lajos király leereszkedő modora, lovagi erényei miatt csakhamar bálványa lett a nápolyiaknak is. Csak egyetlen egyszer tört ki ellene éjnek évadján egy jól szervezett lázadás, mely lángbaboríthatta volna a meghódolt Sziçiliát, ha gyorsan és erélyesen el nem nyomják.

És ez megint Miklós érdeme volt.

Kisdud csapatját és a kíséretet magához véve, rajtaütött a lázongókon és hajnalra valamennyit leverte, torlaszaikat szétszórta és az utcákat lovasaival tisztára separte.

Ettől fogva Lajos király a magyar királyi cím mellé a «Jeruzsálem és Sziçilia királya» címet is felvette s hiteles okiratok bizonyítják, hogy saját neve alatt Sziçiliában mint király uralkodott.

E közben Olaszországban egy iszonyatos rém ütötte fel a fejét, mely ezenként ragadta el a lakosságot: a keleti pestis vagy a fekete halál.

Ezt az Isten csapását ijesztő éjjelek előzik meg, melyek a legbátrabb szívben is rémületet keltettek.

A levegőt a rothadás szaga hatotta át és elvesztette fényét, átlátszóságát. Sűrű, ragadós párakkal volt tele s

fakósárga, halálszínü homály borult; a nap elsötétedett és mindenek csodájára a csillagok nappal is látszottak.

A hold is elsápadt s minden fényét elvesztve, nap-nap után fogyott, az égbolt pedig több helyen meghasadozva, félelmesen fenyegető, zord, vörös fényt és villámokat övelt ezekből a hasadékokból, mire nyugaton egyszerre csak egy óriási üstökös jelent meg s lángoló farkával kelettől nyugatig átszegte az égboltot.

A föld szünet nélkül rengett; a föld alól, a magasból folytonosan fenyegető zúgás, morgás hallatszott, iszonyú viharok, szélvészrek dühöngtek, a tenger pedig szünet nélkül háborgott es úgy bögött, ordított, mint valami láncra-vert szörnyeteg.

A farkasok annyira elszaporodtak, hogy betörték a házakba, a gyermekeket kiragadozták a pólýából, bölesők-ből, az embereket pedig a városok utcáin tépték széjjel, sőt még a holtak sírjait is felszaggatták.

A baglyok és ragadozók éjjel-nappal huhogtak, a hollók, kányák megszámlálhatlan mennyiségre szaporodva, elsötétítették a levegőt s ellepve minden épületet, szünet nélkül károgtak, majd meg mintha valami láthatatlan rém közellétét éreznék, szokatlan ijedtséggel kavarogtak a levegőben.

A nép pedig félt és reszketett!

A járvány először az állatokon mutatkozott és csak ezután tört ki az embereken.

A beteget szörnyű fejfájás és láz gyötörte és ereje rohamosan fogyott. Keleten a nyavalya orrvérzéssel, vérhányással, Olaszországban és Európa többi államaiban pedig a hónalj alatt vagy a lábszárak belső hajlásában akkora tüzes daganatok, kelevények keletkeztek, mint egy tojás vagy alma és ellepték az egész testet, azután kisebb-nagyobb, fekete, szederjes foltok, sávok követték és rémítő kínok, iszonyú eltorzulás és görcsök között végre beállott a szabadító halál.

Ez ellen az iszonyú rém ellen semmiféle gyógyszere a világnak nem használt. Aki megkapta, majdnem kivé-

tel nélkül mind elhalt benne. E mellett ragadós volt, mint a tűz. A betegnek egyetlen lehellete, magának vagy ruháinak érintése, sőt még közelléte is terjesztette a ragályt.

Ez szörnyű zavart s felbomlást idézett elő a társadalomban.

Gyermekek a szülőket, szülők a gyermekeiket, testvér a testvért, a nő a férjét elhagyta s menekült előle.

Falvak, városok elnéptelenedtek, csak a gazdátlan kutyák rémes üvöltése, baglyok, denevérek huhogása halatszott a néptelen utcákon s a kihalt üres falak között.

A templomok üresen álltak, a városoknak nem volt lakosa. A népesség arcán a kór előjele, leírhatatlan félelem s iszony tükröződött. Jajgatástól, sírástól zengett az egész ország, a szívszaggató bánat és borzalom kifejezése torzított el minden arcot. Ipar, munka, gazdálkodás megakadt. Kinek? Minek? Az emberek menekültek, futottak egymástól, a rém öldöklő angyala pedig városról-városra, államról országra, birodalomra suhogott fekete szárnyain, s öldöklő nyomain ezrenként hullottak az emberek, temetetlenül heverve az utcákon, házak előtt és az országutakon. Nem volt senki, ki megsirassa, annál kevésbbé, aki eltemesse!

Olaszországból a fekete halál minden lépésével egy-egy országot ért át. Végigsuhogott egész Európán s Magyarország is kapott a szárnya érintéséből és temérdek ember halt el benne nálunk is.

E mellett a rémet megelőző elemi csapások, a tenyészet és természet egész rendjét felforgatták a szünet nélkül dühöngő viharok, földrengések, vízáradások, tengerszakadások, szárazság, egerek, sáskacsapás és háborúskodás pedig a járvány réme mellé az istencsapások legnagyobbikát, a nyomort és éhínséget is felidézték.

A népesség ezeknek a borzalmaknak súlya alatt majdnem esztét vesztette és a pusztulástól való rettegés a büntudat és bűnbánat érzését keltette életre az emberek lelkében.

Mikor Avignonban kitört a fekete halál, a pápa nyil-

vános bűnbánatot és engesztelő körmeneteket rendelt az isteni harag megengesztelésére. Mélyen megható s megrendítő látvány volt, amint a bűnbánó asszonyok és férfiak mezítláb, hamuval tele hintett fővel vezekeltek.

Amilyen magasztos és szíveket nyugtató volt maga a vezeklés, olyan nagy bajnak lett a szülője.

Mert mindenkor és mindenhol akadnak túlzók, örültek, kik a legszentebbet és legjobbat is viszájára fordítják s magukhoz csábítják a tudatlanok, gonoszok és gyengék seregét.

Szentcélú vigaszt és megnyugvás hozó vallásos körmeneteknek fonák utánzásából, elferdítéséből egy félelmes szekta született meg: a flagellánsok vakbuzgó s őrzöngő serege, mely végső elfajulásában a gazdagoknak és zsidóknak üldözésével hűtötte le vad indulatait.

Az a sóvár bámulat, mellyel a flagellánsok, vagyis önostorozók felekezetét mindenütt fogadták, megsokszorozta számukat. Amely országon átmentek, annak népét szintén megragadta ennek a szent őrzöngésnek láza és minden országba új meg új seregek támadtak.

Egy-egy ily menet néhány száz, de néha ezer bűnbánót is számlált. Maguk előtt a keresztet hordozva, drága zászlók alatt, párosan, lesütött fővel, kalapjukat és felöltőjüket vöröskeresztrel jelölve, szent énekeket zengedezve s kezükben égő gyertyát tartva, haladtak tova.

A templomba érkezve, kiterjesztett karokkal hosszúideig a földrevetették magukat, s napjában kétszer, — reggel este — övig levetköztek s énekelve járták körül a templomokat, miközben olyan véresre verték magukat, hogy vérük a templomok falát egészen befecskenedezte.

A szörnyű példa valóságos ragadós betegségeként hatott az emberekre. Ifjak, gyermekek, reszkető aggok, nők, anyák, apák, tűzhelyt, családot, mindent elhagyva, mentek a kereszt után és most már nemcsak a templomok körül, de egész útjukban, énekelve ostorozták magukat, hogy vérük szerteszét frecesegett. A gyengébbek néha

ájultan roskadoztak össze, másokat ágyakban, hordszékekben vittek s amerre mentek, a nép kezüket, ruhájuk szegélyét csókolta, a papok pedig ornátusokban, harangszóval, gyertyákkal fogadták őket.

Az a nagy tisztelet, mellyel a nép eleinte ezeket az őrjöngőket fogadta s minden jóval bőségesen ellátta, tömérdek naplopót, ingyenélőt csalt közójük, kik aztán olyan vallásellenes dolgokat hirdettek és műveltek, hogy végül az egyházi s világi hatóságoknak tüzzel-vassal kellett közbelépniök és szétszórniök ezeket a már-már majdnem gonosztévökké fajult bandákat.

A mi józan népünket nem ragadta magával ez az őrjöngés, bár országunkon is több ilyen csapat húzódtott keresztül és egyike éppen Nápoly felé tartott.

Miklós kerekre tágult szemmel nézte ezeket a hét sovány esztendőforma, vázzá aszott alakokat és ugyan csak elbámult, mikor egyik véres hátú toprongyos feléje sántikálva, egy hártylevélkét adott át neki, azután el-
tünt a tömeg közt.

«Vigyázz magadra! Életedre törnek. Ne egyél, ne igyál addig semmit, míg mással meg nem kóstitatod. Ügyelj cselédeidre, mert kémek, árulók vannak köztük! Gondolj beszegezett kardodra és az éjjeli támadásra. A halál minden oldalról hozzáférkőzhetik az emberhez.» Ez volt a Magyarországból jött levélben.

Gondolkozva nézegette. Ugyan ki írhatta, ki védelmezi őt a messze távolból, az írás bár finom, de ismeretlen kézre vallott. De mégis, mintha Magduskáéhoz hasonlítana.

Az ütött legnagyobb szeget a fejébe, hogy az éjjeli orvtámadásról is tudott ez az ismeretlen védelmező. A kard csakugyan be volt szegezve s mikorra hazatért, fegyveresatlósa akkorra már nyomtalanul elszökött . . . Ő lehetett tehát a bűnös, de miért?

Ezt a miértet sehogy se tudta kitalálni.

— Jól van, vigyázni fogok magamra, de az intés már kissé későn jön, — mormogta magában — mert néhány

nap mulva királyi urammal visszaindulunk drága házamba és viszontlátlak téged drága, jó anyám s téged is kedves Magduska húgom és a szeretteire való gondolat s viszontlátás reménye háttérbe szorította minden más gondolatát.

Lajos király valóban visszakészült országába, részint, hogy seregét megmentse a járvány további pusztításától, részint a hazulról kapott hírek következtében és mindent elrendezve, május végével Miklós és csekély kísérete társaságában gályára szállt, serege pedig a szárazföldön indult haza, Magyarország felé.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Harci tűzben, harci zajban.

Tholdi György pedig, míg a nápolyi hadjárat tartott, nap-nap után sóvárogva várta Olaszországból azt a követet, ki majd Miklós halálhírét hozza.

Már a harmadik esomó vérdíjat küldte meg Maffini-nek, e latrok kapitányának és mégsem történt semmi. Hitegetést, biztatást kapott ugyan eleget, de a jó hír csak nem akart jönni és Beppónak e miatt ugyanesak volt mit tőrnie ura rosszkedvétől.

Mint az uralkodó anyakirályné belső kamarásának, szüntelen az udvarnál kellett tartózkodnia, a fejedelem-asszony pedig állandó vendége lévén a régenskirálynénak, Magduska szüntelen szemmel tarthatta és megfigyelhette ennek a két ármányszövő gonosznak alattomos mesterkedéseit.

A nélkül, hogy sejtették volna, Tholdi Györgyöt és Beppót saját árnyékuk se kísérte hívebben, mint ennek az okos leánykának fürkésző pillantása s amit éles fülével el nem leshetett, azt gyors eszével, aggódó szeretetével találta ki s mindig módját tudta ejteni, hogy az ármányt megelőzze.

Özvegy Tholdiné, hogy fiáról hírt halljon, megint feljött Budára és Magduska minden hírről értesítette, me-

lyet a hadihírnökök a királynénak hoztak és György is édesanyjától tudta meg legelőbb, hogy Lajos király Miklóssal és csekély kíséretével útban van hazafelé.

Erre a hírre majd a kezét, lábát ette meg mérgében. De nemesak ő, hanem Beppo is vadul átkozódott, mert ura kereken kimondta, hogy egy polturat se kap, sőt mi több, egyenesen őt okolta, hogy annyi rengeteg pénzt hiába vesztegettek el. — Ügyetlen barom vagy! Egy dénárt se adok többé, úgylis hiábavaló lenne.

Az olasz fogait csikorgatta:

— Jó, ne adj hát, uram! De azért mégis megmutatom, hogy öcsédnek veszni kell, — felelte tompán, mert adáz természete nem tudta elviselni, hogy meg nem boszszulhatta magát.

— Mától fogva az én kezem intéz mindent. Jól megjegyzed ezt a napot, uram! Mához egy esztendőre öcséd nem lesz az élők között! Ha magával a pokollal kell is szövetekezmem!

Ez a nap pedig Szent Quirin vértanu vasárnapja volt!

Ezalatt a király már közelgett fővárosa felé.

— Nem telik sok idő bele és megint haddal jövünk vissza, hívem, Tholdi, — mondotta a király még akkor Miklósnak, mikor a faragottorrú, háromemeletes gálya lomhán hömpölygött tova a tengeren s az olasz partok mindinkább a távol kékjébe olvadtak.

És a királynak ezek a jósló szavai csakugyan beteljesedtek.

Országába érve, erős kezébe vette a kormányt, Miklóst pedig megbízta a hadsereg szervezetével és a hadikészületek vezetésével, mert amitől tartott, az csakugyan bekövetkezett.

Az olasz viszonyok alapos ismerete s államférfiúi, mély bölcsessége sejtették vele, hogy távoztával ügye hanyatlani, ellenfeleié pedig jobbra fog fordulni, egész Sziciliában és a zavarok, rossz hírek egymást fogják érni.

Így is történt.

Jöttek a rossz hírek szaporán. Olasz hívei elpártol-

tak, szövetségesei pedig ingadozni, békétlenkedni kezdtek. Johanna és a tarantói herceg lázasan fegyverkeztek és nagyszámú sereget gyűjtöttek, amely ellen az ottlevő csekély, magyar csapatok nem harcolhattak sikerrel.

Erre a király Laczfit, a böles és nagy hadvezért küldötte tekintélyes sereggel Sziciliába. Laczfi két fiával, vitéz testvéreivel és háromszáz nemes úrral átvitorlázott az Adrián és Manfredoniában kikötve, Foggiában a győztes Konrádhoz csatlakozott.

Bár a magyar fegyverek egyik győzelmet a másik után aratták, Laczfi mégis követet követ után küldött királyi urához, aki erre sietve befejezván hadikészülődéseit, hatalmas sereg s számos főpap és főnemes társaságában másodszor is megindult Szicilia elleni bosszúló hadjáratra s Ortonában kikötve, serege élén bevonult Manfredoniába.

Királyi személyének varázsa, amerre csak ment, újra magához hódította egyik várost a másik után. Valamennyi rivalgó örömmel ünnepelte érkezését s ujjongva üdvözölte a címeres hadizászlókat, melyek között most is, mint első hadjáratában, komoran, fenyegetően ott lobogtak a bosszú jelképei, az Endre királyfi halotti arcát feltüntető, vörös és fekete zászlók.

A szép templomú Barlettában bevárta, míg gondos udvarmestere (senescalus), Rátóti Loránt fia, Lesták megérkezik, ki szintén számos hadinépet, de még több kincset, sokezer márka aranyat, ezüstöt, kétezernél több arany-, ezüstedényt hozott magával a málhásszekerek vasas ládáiban.

De kellett is ez a tömérdek kincs, mert serege tizenöt-ezer magyar, nyolcezer német lovasból és négyezer lombard gyalogosból állott, e mellett még folyton érkeztek hadai szárazon és vizen. Olaszországi tartózkodásának második hetében éppen öt gálya érkezését várta ebben a tengerparti városban, mikor kitört a zsoldosok lázadása.

A német zsoldoshadak ugyanis görbe szemmel nézték vetélytársaik érkezését s már régóta folytonosan irígyked-

tek a magyar csapatokra és csak a jó alkalmat várták, hogy beléjük köthessenek.

Ez az alkalom végre most elérkezett.

Valamelyik csapszékben két lombardiai briganti két barlettai polgárral kockázott. A játéknak most is, mint rendesen, verekedés lett a vége, mely mindjobban elfajult, minthogy a katonák a katonáknak, a polgárok pedig polgártársaiknak fogták pártját.

Rettenetes zenebona keletkezett erre a városban. A harangokat félreverték, a táborőrök fegyvert ragadtak és az egész zsoldoshad társai segítségére sietett és megszállva a város mindkét kapuját, a rabláshoz, fosztogatáshoz látott. Erre a polgárok vagyonukat védve, az utcákat és házaikat sietve eltorlaszolták, mire a zsoldosok gyűjtogatni kezdtek.

Lajos királyt szintén felzavarta déli nyugalmából a polgárok jajgatása, az asszonyok és gyerekek sikoltozása, melybe rémesen kongtak bele a félrevert harangok és a tomboló zsoldoshad vad ordítása.

A veszedelem láttára egymaga akart a dulakodók közé rohanni, de a vezérek és főurak körülfogták és nem engedték, mert a fellázadt zsoldoshad már saját vezéreinek se engedelmeskedett, hanem vak dühében még ezeket is megtámadta és viasztörítette.

— Fegyverbe a csapatokat és lovat ide! — kiáltotta a zenebonát túlharsogó hangon, de szava már elveszett a felharsanó tárogatórivallásban, mert az utca végén egyszerre Miklós vágatott elő kibontott zászlókkal lovasesapatjának élén és dörgő szavával már messziről buzdította a polgárságot, hogy ne hagyja magát.

A király arca erre egyszerre kiderült:

— Itt van Tholdi, majd kisépri ő ezt a csőcseléket a városból!

Miklós tekintete gyorsan átvillant a harctéren, azután pár szót kiáltva hadnagyainak, rohamra vezényelt, mire felharsantak a trombiták és csapatja vihar gyorsan közéje vágott a zsoldosoknak.

Még kardját se húzta ki, csak héttollú buzogányát pergette a kezében.

De ez is unosuntig elég volt a zsoldoshadnak!

Egy röpke perenél nem állta tovább a rohamot, azután mint a farkas elől szaladó birkanyáj, fejvesztve rohant, futott nagy ordítással kifelé a városból. Miklós pedig, hogy egy kis móresre tanítsa őket, hadaival szüntelen a nyomukban zúgott és kegyetlenül püfölte, gázolta őket egészen a cannai hídig, hol nagy duzzogva tábort ütöttek.

Alig csendesült el a város, egypár nagyszájú rakoncátlankodó megint fellázította őket és forrongó méreggel újra a városra ütöttek.

— Most már aztán öregjében szabjad-vágjad! Éljen Magyarország! Éljen a király! — ordította Miklós, mennydörgő hangon és rajtuk ütött három szárnyra osztott csapatjával, mire a várból, a király parancsára, a hajítógépek ugyancsak ontották rájuk kő- és vaslövegeiket. Erre a polgárság is vérszemet kapott és elől-hátul, mindenfelől ugyancsak pusztította őket mindenfajta fegyverrel és ha az egyik városkapu nincs kezükben, hát egyetlenegy se menekült volna meg közülök.

Hiába tömörültek, hiába sorakoztak, Miklós, mint a polyvát szórta szerteszét csapatjaikat és végre is az egész zsoldos sereg fegyvereit elhányva, vad futásban keresett menedéket, a magyarság pedig mindenütt a nyomában száguldva, csapatostul fogdosta el a futókat és kérlelhetlenül levágta azokat, kik tüstént meg nem adták magukat.

Miklós tömérdek fogollyal, fegyverrel és rablott holmival teletömött iszákkal tért vissza a városba.

A király valamennyit kardélre akarta hányatni és sok könyörgésükbe, esedezésükbe került, míg megkegyelmezett nekik, de meg kellett esküdniök és írásban kikötöniök, hogy az országból kivonulnak és nem szegődnek át az ellenséghez.

— Ezt próbáljátok meg! Tudom Istenem ez lesz utolsó órátok! — csattant rájuk buzogányával fenyegetőzve

Miklós és ettől jobban megijedtek, mint az előbbi halál-ítélettől.

A győzhetetlen Tholdi számára semmi sem lehetetlen! Egy hadsereg közepébe utánuk törne és kardélre hányná valamennyit.

Lajos király ezután serege élén, teljes hadifegyverzetben elhagyta Barlettát, hogy Canosa ellen induljon.

A vár alá érve, hírnökeivel megadásra szólította fel a parancsnokot, De-Beaux Rajmond lovagot, ki azonban olyan huzavonával alkudott, hogy a király türelme végre is elfogyott és nekilátott a vár ostromának.

Hadai minden oldalról körülfojták Canosát, a jászok, várbakosok és számszeríjasok hozzáláttak az ostromgépek s lövegek ácsolásához és felállításához.

A közeli hegyoldalak visszhangos fenyő- és szálerdői csak úgy zúgtak, csattogtak a tábori ácsok fejszeesapásaitól. A tábori kovácsok fujtatói hörögtek, ziháltak, esengett, csattogott az üllő és kalapács, az ácsok pedig még késő éjszakán is fáklyavilág mellett dolgozva, ácsolták össze az óriási lábtókat, kerekeken görgő gerendás állványokat és hordozható tornyokat, csaptatókat.

A legszálásabb fenyőóriás töves végére a tábor kovácsai ráillesztették a több mázsás kosfejeket, azután erős pántokkal, hevederekkel meg óriási kőkoloncokat kovácsoltak rá, hogy súlya annál nagyobb legyen.

Ötven-hatvan, száz ember vitte aztán vállán a falak alá az ilyen faldöntő kost, a régi rómaiak aries-ét, vagy pedig kettős, hármas láncon állványra függesztették. Az ilyen vasszörnyetegnek egy-egy lökésétől alapjukban megrendültek a várfalak.

A hajítógép vagy számszeríj pedig olyanformán készült, hogy egy óriási vályuba sudár, de ruganyos fenyőszálat hajlítottak bele, erős kötelekkel, úgy, hogy az, amikor a feszítő pecket kiütötték, rengeteg erővel zúdította el a mázsás kőlövegeket.

Elkészülve a hadigépekkel, a vízzel telt várárkok be-

töméséhez láttak, hogy a faltörő bakokat a falak alá vontathassák.

A tábor ácsai fejszéikkel szétrombolták a zsilipeket, a víz az északra fekvő lapályra futott és láthatók lettek a víz alatt rejtőzködő hegyes sánckarók százai és ezrei.

Az árkokat kövel, homokkal és rözsekötegekkel betömő árkászkatonákban sok kárt tett a várbeliek nyíl- és kópjazápóra és aláhengerített kő- és szikladarabok is sok jó katonának oltották ki életét, a falakról alárepülő szurok-koszorúk pedig lángbaborították a rözsekötegeket.

Miklós tanácsára, a tábori ácsok kereken görgő, hosszú fedelesszín-forma folyosókat ácsoltak össze, melyeknek védelme alatt aztán gyorsan ment az árkok áthidalása és helyenkénti betömése. A falakról aláomló nyíl- és kópjazápor nem ártott a munkásoknak, ha pedig egy-egy nehéz kőkolonc betörte a tetőzetet, az ácsok hamar kijavították, az égő szurok-koszorúk és csepükötegek ellen pedig megvédelmezték a ráteregtetett vizes bivalybőrök.

Végre, a második hét végén, megkezdték a faldöntő kosoknak és bakoknak a falak alá vontatását.

A falak és védőtornyok csipkés ormai feketéltettek a védőktől, kik sűrű nyíl- és kópjazáporral árasztották el a vontatókat, a várbeli hajítógépek pedig szünet nélkül ontották alá a kő- és vasgolyókat, hegyes szikladarabokat, melyek sok jó vontató vitézt megöltek és alásodortak a meredekről.

Lajos király Miklóssal oldalán a legveszélyesebb pontokon mindenütt ott volt s haláltmegvető hősi bátorsággal, lelkes szavakkal tüzelte katonáit, akik erre lelkesült: Éljen a király! Éljen a haza! kiáltásokban törtek ki, s még bátrabban nyomultak előre.

Lajos király skarlátpiros köpenye, Miklós vértje több helyen át volt lyuggatva a süvöltöző nyílvegyesektől, sőt egyik a király sisaktollát is elsodorta, de azért egy lépést se tágítottak, sőt a király maga vezényelte a vontatást, mindenütt legelől száguldozva aranybarna harci ménjén.

A két legnagyobb hadigép már háromnegyed részén

fel volt a meredek lejtőnek vontatva, mikor a várbeliek fenyőgerendákkal összerótt malomköveket hengerítettek alá, melyek a vontatók nagy részét összezúzva, döngő ropogással a hadigépekbe akadtak és magukkal rántva mindkettőt, ez az iszonyú tömeg villámsebesen gurult alá meredeken, egyenesen a sáncárcok felé tartva, melyeknek fenekén ember emberhátán dolgozott.

Az egész tábor ajkáról egyetlen rémkiáltás harsant el és a király is reszketve tartarta el arcát kezével, hogy ne lássa azt az irtózatos jelenetet, mikor a várárok egyszerre annyi jó vitéznek válik temetőjévé.

Az ellenség pedig tombolt és ujjongott a várfalakon.

— Én istenem adj erőt vagy irgalmazz bűnös lelkemnek, — fohászkodott fel mély áhitattal Miklós és villámsebesen felragadva egy nyomórúd nagyságú fenyőszálat, öles szökésekkel vetette magát a mennydörgő csattogással alászakadó tömeg elébe.

Már csak pár lépés választotta el és mindenki elveszettnek tartotta őt is a többiekkel együtt, ám Miklós sebesen aláfeszítette a fenyőszálat és óriási erejével nagyot emelt, taszított rajta, mire az egész tömeg nagy ropogással szépen megfeneklett.

A király volt a legelső, aki odavágtatott és örömeiben az egész ujjongó, éljenző tábor szemeláttára megölelte Miklóst és segített neki a fenyőszálat tartani, míg elegendő ács és vontató érkezett oda.

Ezen a napon az egész sereg csak Miklós dicsőítésétől zengett és hősi tette annyira fellelkesítette a katonákat, hogy az egész tábor talpraszökve, harsogó tárogatózengés között egy rövid félóra múlva a falak alá vontatott minden hadigépet.

Másnap aztán hajnalban már csak úgy rengtek, rázkódtak a vár falai és süketítő zúgás, bűgás között hajigálta a sok hadigép nehéz lövegeit a falakra.

— Éljen Magyarország! Utánam, fiaim! — zengett a király érces hangja és futólépésekkel szaladt Miklós mellett, ki egymaga cipelte a nehéz ostromlétrát, melyet tíz

ember se igen tudott felemelni, balkezevel pedig pajzsával védte imádva szeretett királya drága életét a hulló lövegek ellen.

— Magadat véd, Tholdi, magadat, vitézem! — unszolta folytonosan és keményen visszaparancsolva Miklóst, elsőnek ugrott a falhoztámasztott hágesó fokaira,

A várórség azonban vitézül viselte magát. Nagy vas-kampókkal lóditotta el az emberektől rajzó létrákat, vagy alázuhintott gerendákkal, kövekkel sodorta le és törte derékban ketté az ostromlétrákat, a vár árkait betömő rözsekötegekre pedig özönnel hullott a szurokba és olajba itatott lángoló csepüköteg és gyujtófáklya.

Lajos király pajzsát feje fölé tartva, evetkönnyűséggel rohant felfelé a hágesó fokain, Miklós pedig utána.

Már közel voltak a fal fokához és a sereg viharosan döngő örömujjongással üdvözölte királya hősi bátorságát, mikor bűgva süvöltött egy kődarab és a király fényes alakja szédülten zuhant alá a sáncárokba, melyben lángoló ropogással égtek a száraz rözsekötegek.

Egyetlen, szivetrázó jajkiáltás zúgott végig az egész magyar táboron és százan, ezren rohantak az árok felé, de mindenki rémülten dobbant vissza, mert az már egy lángoló pokoltorka, füst és ropogó zsarátnok tenger volt.

De Miklóst mindez nem rettentette vissza, hanem vilámgyorsan alávetette magát a lobogó lángtengerbe és kimondhatatlan örömére, mindjárt ráakadt az eszméletlen királyra, ki a rözsekötegekről az árok iszapos fenekére hullva, megmenekült a tűzhaláltól.

Az öldöklő füstből azonban mihamarébb menekülni kellett, mert már az ő erős melle is szorult és fulladozott.

Éppen vaskesztyűs kezével kereste, merre járható jobban az árok oldala, mikor egy kettétört ostromlétra hullott eléje és majd leverte lábáról.

Gyorsan odatámasztotta tehát a fenékhez s pár perc múlva kin volt a füst- és tűztengerből, szerencsésen megmentve a királyt, ki mikor nehéz sisakját leemelték, magához tért mély ájulásából.

Félóra mulva Lajos király már megint lován ülve, száguldozta be táborát. Mindenfelől lelkes örömmel üdvözölték és még nagyobb hévvel láttak a falak ostromához, melynek csak a beálló éjszaka vetett véget, mikor a király visszavonulót fuvatott.

A másnapi ostromban a vár védői közül temérdeken elestek a magyar íjászok nyilaitól és harmadik napon a várórség kényre kegyre megadva magát, megnyitotta a király előtt Canosa kapuit, ki az ellenfélben is becsülve, tisztelve a vitézséget, a meghódolókat kegyes jósággal fogadta és szabad elmenetelt engedve nekik, a vár őrzését Miklós-fia Tamásra, erre a vitéz magyarra bízta.

Canosa alól Ascoliba, innen pedig Aversa felé indult, azután seregével és éppen Melfi alatt ütötte fel táborát, mikor Tarantói Lajos követe levelet hozott neki, melyben Nápolyban vagy akárhol páros viadalt ajánlott neki fel.

Lajos király ezt a páros viadalt elfogadta, de később lemondott róla, mert ármány és cselszövés lappangott mögötte.

Ugyanis a német zsoldosok közül háromszázan az ellenfél pénzétől megvesztegetve, megesküdtek, hogy a magyar királyt megkötözve viszik Johanna királyné elé.

Laczi Miklós azonban megtudva ezt a cselszövényt, közölte Miklóssal és testvérének István vajdának kipróbált vitézeivel, mire ezek — mindössze százötvenen — még az éjjel szélgyorsan Benvenuto alá lovagoltak és rálestek a háromszáz jómadárra.

Kora reggel irtózatos harc kezdődött Benvenuto falai alatt. Minden magyarra két három zsoldos jutott és ezek el is nyomták volna a maroknyi magyar csapatot, ha Miklós nem lett volna közöttük.

Maga a híres vitéz Laczi, kinek nevéhez a hőslegendák egész hosszú sora fűződött, — azt mondta, embert úgy harcolni még nem látott, ahogyan Miklós dúlt az árulók között.

De a magyarok győzelme teljes is volt ám! Kétszázat levágtak, százat pedig elfogtak és Miklós rettenetes ere-

jével hármat négyet markolva össze, csapdosta őket a földhöz, hogy társai megköthessék.

Mikor a győzelemről hírt adtak és Laczfi éppen lelkes szavakkal festette le Miklós páratlan vitézségét, a király olyan gyengéd, mosolygással nézett rá, hogy Miklós nem tudta mire vélje.

Ugyanis Lajos király kora reggel névtelen levelet kapott, mely figyelmeztette, tartsa szemmel a nagyerejű Tholdit, mert ez az ellenség fizetett bérence és jó pénzért a királyt el akarja árulni és veszteni.

A király leírhatlan megvetéssel és undorral, mérges pókként hajította el a levelet.

Tholdi Miklóst, ezt az aranytiszta hűséget, akarják az árulás vádjával bemocskolni! Leghűségesebb hívét, leghősebb vitézét akarják gonosz ármánnyal megbecsteleníteni! A méreg forrt benne erre a gondolatra.

— De ne örüljenek a gazok! Ezentúl ország-világ látára kétszerte jobban elhalmozom kegyeimmal! Magyarország királyának ez lesz felelete erre az ármányra! — suttogta kigyúlt arccal.

És így is cselekedett!

Averse alá érve hadával, ennek vívását is megkezdte, de az ostrom lassan ment, mert a várat erős csapat védte és mindennel bőven el volt látva.

A második nap reggelén azonban három hírnök jelent meg nagy trombitaharsogás között a magyar táborban és Maffini kapitány vitézi párbajra hívó levelét hozták, ki felszólítja Tholdi Miklóst, mint a magyar sereg legjobb vitézét, mérkőzzék meg vele, ha mer, halálos párbajban, az aversai olajfaligetben.

Vitézi becsületszavát adja, hogy egyedül jön, de Miklós is maga jelenjen meg, ha mer! Már negyvenkilenc vitézt megölt, Miklós lesz az ötvenedik.

Miklós gondolkozás nélkül elfogadta a kihívást, de mikor a sebesülten fekvő királytól engedelmet kért a távozásra, ez intette, hogy ne menjen, mert e kihívás mögött ármány lappang. De Miklóst nem lehetett lebeszélni. Hiába

mondták neki bajtársai is, hogy Maffini közönséges orgyilkos, hitvány gazember, ki pénzért minden gonosztetre felbérelhető, Miklós csak fejét rázta.

— Elmegyek! Ne mondja senki, még egy hitvány gazember se, hogy nem fogadtam el párbajrahívását. Ott leszek és pedig egyedül! Ne kövessen egy lélek se közületek! — és a kitűzött időben egymaga elnyargalt.

Megérkezve az olajfaligethez, egy lelket se látott se közel, se távol, csak egy magányos sírboltforma kápolnácska állott a liget szélén egy tiszta vizű forráska mellett.

Alig tett azonban pár lépést a kápolna felé, mikor a sűrűből egy páncélos alak lépett elő.

— Én Maffini kapitány vagyok! — mondotta hosszú, egyenes kardját kirántva. — Itt vagyok! Negyvenkilenc jó vitézt megöltem, te lész az ötvenedik.

— Én meg Tholdi Miklós vagyok! — felelte Miklós, s leszökve lováról, szintén kirántotta széles kétélű szabályját.

Alig csaptak azonban össze, a bozót hirtelen minden oldalról megelevenült és nagy rivallgással egész csapat ember rohant Miklóstra.

— Árulás! — kiáltotta Miklós dörgő hangon. — Maffini kapitány, te áruló gazember vagy és ezért meglakolsz!

Maffini kapitány gúnyosan nevetett! — Előre, emberek! rohanjunk rá minden oldalról egyszerre! Össze kell aprítani! — kiáltotta harminc cimborájának, kik fenekedő ordítással, egyszerre vetették magukat Miklóstra.

Leírhatatlanul ádáz küzdelem kezdődött.

Széles pajzsát maga elé kapva, kardjának első suhintasára két ember rogyott össze, a harmadikra pedig Maffini kapitány esett állig hasított fővel lábai elé, ugyanekkor pedig pajzsának súlyos csapásával három embert ütött le a tömegeből, másodszorra pedig kettőt.

De a rablók nem tágítottak. — Még huszonketten voltak és bosszút lihegve, újra meg újra rázúdultak Miklóstra, ki még egy karcot se kapott, mert kitűnő vértjéről,

pajzsáról visszapattant a kardok éle, ő pedig minden esapásával kettőt-hármat sújtott lába elé.

Már tizenhét halott hevert körülötte, mikor az orvtámadók végre tágitani kezdtek.

Eddig ők támadtak, most pedig Miklós lett a támadó és kettő megint a legázolt gyepre bukott s utána mindjárt a harmadik, mert a sűrű olajfa és babérbozót, falként állt mögöttük s nem tudtak rajta áttörni. Ide szorították be Miklóst s maguk estek a neki szánt kelepecébe.

Mikor megint lerogytak ketten, hangos ordítással törtek a bozót közé, de Miklós rettenetes pajzsa és kardja, mennykőcsapásként csapkodott le rájuk s megint kettő, majd újra kettő festette vérével vörösre a bozótot... A sűrű bozótban se futni, se mozogni nem lehetett s vesztükre rohantak bele.

Így a harminc orvtámadóból csak az a kettő vitte el szárazon az irháját, ki lehasalva, négykézláb mászott a bozót közé, meg még egy harmadik, valami Csóka nevezetű, kit Aquilából ismerünk.

Ez a bokrok között rejtőzködve, nézte végig a gigászi harcot, hogyan ver le egy ember harmincat egymásután.

Mikor gazdáját Maffini kapitányt elesni látta, furfangos terv villant meg fejében és szépen még jobban behúzta magát a bozót rejtekébe.

Miklós lova e közben a nagy ordítástól és csattogástól megijedve, elszakította fához kötött kantárját s mikor a hare végén keresni kezdte, ott látta futkosni a liget másik végén, nagyokat nyerítve félelmében. Hiába hívta, csalogatta, nem jött, így hát utána indult, de mivel nagyon ki volt fáradva és a veríték patakokban ömlött róla, nehéz pajzsát, sisakját, horpadozott vaskesztyűit letette a patak partjára.

Szerencsére elfogva lovát, visszajött, — de ki írja le bámulatát, pajzsa, tollas sisakja és vaskesztyűi eltűntek, mintha a föld nyelte volna el őket...

A táborba visszatérve, rögtön a király sátrába ment és elbeszélte az egész orvtámadást.

— Megvan még a bajrahívó levél? — kérdezte élénken a király, kit egy hirtelen gondolat kapott meg.

És mikor Miklós megmutatta neki, ráismert, hogy ezt is az a kéz — tehát Maffinié írta — mint a másik áruló levelet, de Miklósnak nem szólt róla egy szót sem — mert ő maga akarta kideríteni, kinek a keze szövi ezt az ármányt?

Végre Aversa is megadta magát és a király sebéből felgyógyulva, helytartót nevezett ki helyetteséül és Róma felé tartva, seregének egy részével hazaindult Magyarországra.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Az örömlakoma.

Míg Miklós nekibokrosodott lovát hajszolta, az alatt Csóka szépen felkapkodta lerakott pajzsát, sisakját és vas-kesztyűivel együtt gyorsan kerekelt oldott a bokrok között.

Mikor urát, Maffini kapitányt, — kinek minden titkát ismerte és minden ármányban segédkezett — elesni látta, rögtön készen volt ravasz tervével. Legalább jó kis összeg pénzt szerzek magamnak, — gondolta és késedelem nélkül útnak indult Magyarország felé, hol már több ízben megfordult, mert Beppo az olasz hadjáratok ideje alatt, urával állandó összeköttetésben állott.

Budára érkezve, egyenesen Beppóhoz kopogtatott be

és elmondva Miklós halálhírét, szavainak hitelül egyenként előmutatta átlyuggatott, véres sisakját összeroppant vászesztyűivel és horpadozott pajzsával együtt... és ura nevében a kialkudott díjat követelte.

Tholdi György és Beppo nem tudtak hová lenni a nagy örömtől! Végre-valahára sikerült hát! Vége van! Övé már a dús Tháthorfái örökség s a szép Tholdi-birtok Szalonta várával és ötvennyolc telekjárandósággal együtt.

Nagy örömben nem is igen kérdezgették, hogy volt, mint történt? A véres sisak és pajzs elegendő bizonyíték, mert Miklóstól csak élete árán vehették el fegyverzetét.

Beppo ezer aranyban alkudta ki Miklós vérdíját, melynek felét Maffini már előre megkapta, másik felét pedig most rakosgatta a ravasz Csóka ruhái alá rejtett tüszőjébe, nagyokat örülve magában sikerült ármányának...

Azután nagy komolyan elbúcsúzott és még azon nap sietve elhagyta Budát, nagyokat nevetve magában arra a gondolatra, hogy mint fog Tholdi György dühöngeni, mikor halottnak hitt öccse egyszerre csak friss egészségben eléje toppan. Hja, bizony! Néha egy róka is meg tud csalni két rókát!

Ez az idő pedig nemsokára elérkezett!

Tholdi Györgyöt a guta kerülgette, azt hitte, az ég szakad rá mindenestől, mikor a bevonuló király jobbján Miklós öccsét látta délcegen ügetni bogárfekete paripáján.

Mint akit sarkantyúba kapnak, rohant haza.

— Te gyilkos, csaló, bitang! — esett tajtékszó ordítással mind a tíz körmével Beppónak s pofozta, tépte, rúgta, ahol érte. — Megcsaltál, megloptál, összebeszélteél cinkostársaiddal... Ezer aranyat loptál el tőlem. Elkergetlek, megöllek, kettőbe hasítalak.

Beppóval szintén fordult egyet a világ, mikor a kapott pofonokkal együtt megtudta, hogy Miklós olyan friss erőben és egészségben van, hogy még nekik is adhatna belőle.

— Meg ne üss többet! — acsarkodott halottfehér pofával urára, — mert rosszul jársz... Engem is megcsaltak!

— Elkergetlek! Gazember, tolvaj! Méregkeverő!

— Jól van, elmegyek. — sziszegte hideg dühvel az olasz.

Tholdi György erre nagy dirrel-durral nyargalt be szobájába. Mint kit a hideg ráz, úgy reszketett mindene a méregtől. Nem is jött elő késő estelig. Ekkor bő köpenyébe burkolódzva, a sötét és néptelen utcákon át, a városon kívül lakó Muley Hásszán háza felé indult.

Már éjfél körül járhatott az idő, mikor hazatért és köpenye alatt egy kis ládikót rejtegetett.

Vad diadal sugárzott szeméből és Beppót legnyájasabb hangjával magával hívta legbenső szobájába.

— Nézd ezt a két gyönyörű billikomot, — mondotta és óvatosan kinyitotta a ládácskát.

A keleti ötvösművészet remeke volt a két aranybillikom és két tátottszájú sárkányt ábrázolt. Egyiknek vörvörös rubinból, a másiknak pedig zöld sugarakat villodzó keleti smaragdból volt a szeme berakva.

— Beppo, a te kezed szerencsétlen! — szólalt meg komoly, de igen nyájas suttogással. — Bármíhez fogtál, nem sikerült. Most jövök én. Felejtsd el, amit nagy mérgebben veled tettem. Dúsan kárpótolni foglak érte! De most hallgass ide! Holnapután vitéz öcsém hazaérkeztének öröme nagy lakomát adok. Ez az egyik serleg az övé, a másik az enyém lesz! De aki ebből a zöldszemű sárkány torkából iszik, az halált iszik belőle és elveszett ember!

Beppo szeme felragyogott!

— Értelek, uram! De nem jönnek majd rá a méregre?

— Nem, Beppo! Mert a méreg, amellyel ennek a serlegnek belső oldalai zománcozva vannak, olyan tüneteket okoz, mint a keleti pestis! Az én öcsém pedig ott járt a pestisnek a forrójában... Érted már?

— Értelek, uram! Pompás terv, sikerülni fog! Ez egyszer túltettél rajtam az ármányban! Végre annyi csúfos kudarc után mégis célt érünk! Hah, — kiáltotta pokoli örömmel — minő gyönyörűség lesz a győzhetetlen erejű hőst kínjában ordítani, fetrengeni látni! Ezért, de csak ezért,

megbocsátom neked, uram, azokat az ütéseket, amelyekkel ma meggyaláztál és életemet is odaadnám, csak hogy sikerüljön.

— Bolondság! Felejtsd el! — válaszolta György erőltetett nevetéssel. — Arannyal mérem fel mindegyiket! De most ne beszéljünk erről, hanem vigyázz minden szavamra, mert emberéletbe megy a játék... Először felköszöntjük a királyt... és mikor ezután inteni fogok, előhozod a két serleget és színig töltöd borral. A serlegek a berakott velencei asztalkán fognak állani. Hanem vigyázz, édes jó Beppóm, esedezem, könyörgöm, vigyázz, el ne cseréld, az Istenért — mondotta, ennek még csak gondolatára is összerázkódva. — Jól megnézd! A vörösköves az enyém, a zöldköves öcsémé!... Beppo, felelj, rád bízhatom-e magamat?

— Mitől félsz, uram? Hiszen az én életem, jóvoltom szintén a tiédhez van kötve! Ha te bukol, veled kell buknom, ha gazdag leszel, én is az leszek. Kell ennél még több is megnyugtatásodra?

— Igaz! Igaz! — mormogta kissé megkönnyebbülten György, — de azért vigyázz, az Istenért vigyázz! Életemet tartod a kezed között.

Tholdi György örömlakomájának napja végre elérkezett.

A társaság vígan volt, csak mintha Miklóson látszott volna valami mélaság, melyet azonban mindenáron igyekezett elrejtteni.

Egyszerre felállott a háziúr és csendet intve az igrecseknek és hangicsálóknak, felemelte serlegét.

— A legelső magyar emberre, dicső és vitéz királyunkra emelem ezt a billikomot! — kiáltotta recsegő hangján, mire az ezüstserlegek leírhatlan örömjaj és lelkesültség közepette csendültek össze! — Éljen! Éljen sokáig! — visszhangozta minden ajak és a zenészek háromszoros tust fújtak nagy rivallással.

A felszolgáló csatlósok erre sietve töltötték tele a vedrekből az üres billikomokat, Beppo pedig két színig telt serleget helyezett ura és Miklós elébe a velencei mozaikos asztalkáról.

Senkinek se tűnt fel, hogy a háziúr egy pillanatra szinte visszariadt a drága billikomtól.

— Most pedig ürítsük ezt a második billikomot a hősök hőisére, az én szeretett Miklós öcsémre, — kiáltotta rekedten és sebesen kiürítette serlegét.

A billikomok összecsendültek s mindenki az ünnepelt köré tolongott a zene víg harsogása között.

Erre Miklós szintén felállt, hogy válaszoljon bátyjának, ennek azonban az iszony és kétségbeesés rémes kiáltása harsant el hirtelen ajkáról.

— Ez a zöld kő! — rikoltotta hörgő hangon. — Ez a zöld kő! Meg vagyok mérgezve!

Bizony meg! Muley Hasszán elfelejtette arra figyelmeztetni, hogy a zöld keleti smaragd lámpafénynél szintén vörös sugarakat lövel magából. Ez csalta meg Beppót s ez a kis tévedés okozta gazdája halálát.

Mindenki ajkán megfagyott a szó erre a rémes felfedezésre.

Tholdi György szeme rémületesen forgott... ajka pedig tajtékozott... Egyszerre, mint egy tigris rohant a félelmében halálsápadtan reszkető Beppóra s torkonragadta:

— Megöllek! — hörögte vadállati ordítással. — Kicsérélted a serlegeket... Nem öcsémnek, hanem nekem adtad a mérget, — és minden erejéből fojtogatni kezdte, egyszerre azonban a padlóra bukott és halálos görcsök között hentergett, hanykódott ide-oda.

*

Három hét mult el azóta, hogy Isten keze olyan rettenetes módon lesujtotta Tholdi Györgyöt, amivel ő akarta elveszíteni öccsét, azzal saját magának lett gyilkosává.

Halála előtt azonban megtért és mindent kivallott — így cinkostársát, Beppót is elérte a nemezis keze, mert még azon az éjszakán a börtönbe hurcolták, hogy annak rendje, módja szerint ítéljenek felette.

Bár a törvény kezét majdnem sikerült kijátszania, de az örök igazság kezét el nem kerülhette. Börtönörét megvesztegette ugyanis és egy viharos éjszakán kötélen akart aláereszkedni visegrádi börtönének tornyából, de a síkos kötél feleúton kicsusszant ujjai közül és halálra zúzva magát, zuhant alá a hegyes sziklákra.

Miklósnak ezt azonnal hírül hozták, ő pedig Magduskát sietett róla értesíteni.

A leánykát a palota kertjében találta és mély gondolatokba merülve sétálgatott a hársfák zöld boltjai alatt.

— Magduskám, kis húgom. Édesanyám hazakészül örökre! Azt mondja nem jó többé Budára, soha!

A lányka sóhajtott és szép szemében könnyek csillogtak.

— Oly hangon mondd ezt, Miklós bátyám, mintha engem akarnál ezért vádolni, — mondotta halk, fojtott hangon.

— Úgy van, téged vádollok! — felelte komolyan Miklós. — Előled fut szegény édesanyám, nehogy megtörjék utánad a szíve azon napon, mikor te felveszed az apácafátyolt.

A lányka lehajtotta fejét és hallgatott.

— Magduskám, kis húgom, — folytatta megilletődött hangon Miklós — az én hűséges öreg Bencém mindent megvallott nekem. Megvallotta, hogy csak azért léptél a zárdába, hogy őrzőangyalom lehess, hogy annak a két gonosznak megvéddess az ármányaitól? Kis húgom, igaz ez? Ezért tetted?

— Ezért tettem, Miklós bátyám! — suttogta a lányka.

Miklós szeme hálásan ragyogott fel:

— Magduskám! Az a két gonosz nincs többé, megkapta méltó büntetését. Őrzőangyalom voltál, megmentettél ármányaitól. Ezt én szívem mélyéből köszönöm neked.

Kart karba öltve sétálgattak a vén hársak aranyzöld homályában.

Nézd, amulettodat most is viselem és viselni fogom örökre! Mondd hát, miért nem akarsz őrzőangyalom, házunk őrzőangyala maradni továbbra is?

A lányka visszadöbönt, de Miklós szelíden megfogta kezeckéjét, mire kart karbaöltve sétálgattak a vén hársak aranyzöld homályában.

— Magduskám, ha szeretsz bennünket, ha szereted az én jó édesanyámat, légy a mi lányunk! Hagyd el a zárdát és jer velünk gyermekéveid boldog tanyájára, Nagyfaluba, hová annyi édes emlék s annyi szeretet köt.

A lányka egyideig lesütött fővel hallgatott. Látszott, hogy küzd magával, aztán mintha egyszerre határozott volna, Miklósra emelte jóságos, szelíd kék szemét.

— Úgy-e eljössz, Magduska? — suttogta gyengéden — és a mi szeretett lányunk lész?

— Elmegyek, Miklós bátyám, — felelte lágyan s felragyogó szemmel tette kis kezét Miklós kezébe.

Ki volt boldogabb, mint az öreg Bence, mikor ezt a hírt meghallotta. Amint csak öreg lába engedte, szaladt asszonyához, hogy ő adhassa tudtára ezt az örömhírt. A jóságos özvegy boldogságtól reszketve zárta Magduskát anyai karjai közé.

Nem is sokat időztek tehát Budán, hanem rövid idő múlva visszaindultak Nagyfaluba.

Amint az ősi ház elé vezető útra fordultak, kellemes meglepetés várt rájuk, mely Tholdiné szeméből örömkönynyeket fakasztott.

A ház előtt lombokból és virágokból álló, zászlókkal tele tüzdelt, gazdag diadalív állott, az ősi házat pedig a koszorúk és füzérek sokasága borította el és a cselédség a falu jobbágyaival együtt Cariattolo urammal az élén, kettős sorban, ünneplóruhában, várta az érkezőket és szívből fakadó éljenzéssel, istenhozottal fogadta őket.

Cariattolo uram ünnepi beszédet is akart mondani, de a jó ember annyira el volt érzékenyülve a nagy örömtől és boldogságtól, hogy már az első szónál megakadt — s a többit csak bőven hulló örömkönynei mondták el.

A Tholdi-házba végre beköltözött tehát a boldogság zavartalan békéje és öröme. Az öreg Cariattolo szomszéd is mindennapos vendég és el-elregélgetnek Bencével a régi rossz és jó napokról . . . Miklós jó hosszú ideig maradt otthon az ősi házban, melynek ő lett most egyedüli feje. Még tovább is szeretett volna maradni, mert ezeket a napokat vallotta élete legboldogabb napjainak, de magas állása, tisztségei megint visszahívták az udvarhoz, szeretett királya fenséges személye mellé, ki sokáig nem tudott ellenni nélküle, mert nemcsak győzhetetlen karjára, hanem bölcs, körültekintő tanácsaira is gyakran szüksége volt, — de amikor csak szerét tehetette, mindig otthagya a fényes királyi udvart, hogy a nyugalom és boldogság napjait élvezze övéi között az ősi ház barátságos, otthonias fedele alatt.

Dicsőségének fényes csillaga az évek mulásával egyre sugárzóbban szállott, emelkedett mindig magasabbra s végül a király felséges személye után — rangban, vitézségben ő lett első embere az országnak — és ha megszólalt a harcikürt, bárhol volt is, királyi ura első hívására azonnal megjelent, kinek oldala mellett, még sok nehéz és véres csatában vett részt, hogy egyre gyarapítsa a magyar név dicsőségét.

*

Történetünket befejeztük! . . .

Nagy Lajos királyunk fényes kora óta századok és századok tűntek le az idő végtelen tengerén, de bármennyi fog is még letűnni, Tholdi Miklós győzhetetlen neve, csodás hőstettei élni fognak a magyar nép ajkán és mindent megemészhethet, ércet, vasat, gránitot az idő vén foga, de Tholdi nevét és a magyar nép nevét örökkön-örökké a hír és dicsőség hervadhatlan pálmakoszorúja fogja körülövezni.

TARTALOM.

ELSŐ KÖNYV.

A Tholdi-ház.

	Lap
A sarlósnagyboldogasszony napi vásár	8
Miklós bátor tette	23
A saskirály	41
Váratlan vendég	56
Gyilkos! Gyilkos!	67
Az üldözés	86
Az égijel	100
Bujdosás a mocsárban	111
A mocsárvilág végtelenje	121
Küzdelem a farkasokkal	131
Ármányok éjszakája	147
Üldözve és elítélve	166
Sikoltások az éjszakában	186

MÁSODIK KÖNYV.

Nagy Lajos király és udvara.

A gyászoló anya	205
A viadal	213
«Igy lesznek az utolsók elsőkké, az elsők utolsókká»	232
Kétféle alku	251
A hadicsel	260
A prágai diadal	269
A kelepce	283
A sziklabörtön fenekén	293
A nápolyi hadjárat	304
A fekete halál és a flagellánsok	318
Harci tűzben, harci zajban	330
Az örömlakoma	344

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár